HET SOCIAAL EN FISCAAL STATUUT VAN DE PLEEGOUDER

Onderzoekers

Marjan Rom

Dymphna De Ceulaer

Cathleen Aerts

Promotor

Prof.dr. Johan Put

Onderzoeksrapport in opdracht van het Agentschap Jongerenwelzijn

Leuven, mei 2009

Inhoudsopgave

Afkortingenlijst **9**

Verklarende woordenlijst **11**

Inleiding **13**

DEEL I. SITUERING PLEEGOUDERSCHAP **15**
Afdeling 1. Begrip pleegouder(schap 15
1.1 Algemeen 15
1.2 Begrip 'Pleegouder(schap)' in de regelgeving 15
1.3 Begrip 'Pleegouder(schap)' in de literatuur 16
1.4 Verwante statuten en figuren 17
1.4.1 Ouder 17
1.4.2 Adoptie(f)ouder 19
1.4.3 Stiefouder, zorgouder en mee-ouder 20
1.4.4 Voogd 20
1.4.5 OCMW-voogdij en materiële bewaring door het OCMW 21
1.4.6 Provoogd 22
1.4.7 Pleegvoogd 23
1.4.8 Onthaalouder 23
1.4.9 Steungezin 23
1.4.10 Mantelzorger 24
1.4.11 Feitelijke opvang 24
1.4.12 Overzichtstabel 24
1.5 Werkdefinities 25

Afdeling 2. Verschijningsvormen van pleegzorg 27
2.1 Pleegzorg binnen Bijzondere Jeugdbijstand 27
2.2 Gezinsondersteunende pleegzorg 28
2.3 Pleegzorg voor personen met een handicap 29
2.4 Pleegzorg in het kader van de geestelijke gezondheidszorg 30
2.5 Overzichtstabellen 31

Afdeling 3 Vergoeding betaald aan pleegouders 36
3.1. Pleegzorg binnen Bijzondere Jeugdbijstand 36
3.2. Gezinsondersteunende pleegzorg 37
3.3. Pleegzorg voor personen met een handicap 38
3.4. Pleegzorg in het kader van de geestelijke gezondheidszorg 38

DEEL II. DE KWALIFICATIE VAN PLEEGZORG: VRIJWILLIGERSWERK OF BEROEPSARBEID? 41
Afdeling 1. Zijn pleegouders vrijwilligers in de zin van de vrijwilligerswet? 41
1.1 Situering 41
1.2 Toepassingsgebied 41
1.3 Vergoeding van vrijwilligers 45
1.4 Gevolgen van de kwalificatie van pleegouders als vrijwilligers in de zin van de Vrijwilligerswet 47

Afdeling 2. Zijn pleegouders werknemers, ambtenaren of zelfstandigen in de zin Van het socialezekerheidsrecht? 48
2.1 Zijn pleegouders werknemers in de zin van het socialezekerheidsrecht? 48
2.2 Zijn pleegouders ambtenaren of zelfstandigen in de zin van het socialezekerheidsrecht? 54

DEEL III. HET SOCIAALRECHTELIJK STATUUT VAN DE PLEEGOUDER 55
Afdeling 1. Pleegzorg: een toegelaten activiteit/inkomen voor uitkeringsgerechtigden? 55
1.1 Algemeen 55
1.2 Werkloosheidsregeling 55
1.2.1 Afwezigheid van loon 56
1.2.2 Afwezigheid van arbeid 58
1.2.2.1 Arbeid voor een derde 58
1.2.2.2 Vrijwilligerswerk en gratis activiteit 59
1.2.3 Pleegzorg 61
1.3 Maatschappelijke integratie en maatschappelijke dienstverlening 62
1.3.1 Algemeen principe 62
1.3.2 Niet in aanmerking te nemen bestaansmiddelen 63
1.3.2.1 De toelagen, uitkeringen en bijslagen van de gemeenschappen voor het onderbrengen van jongeren in een opvangezin 63
1.3.2.2 Vergoedingen voor vrijwilligerswerk 64
1.3.3 Pleegzorg 64
1.4 Tijdskrediet en zorgverloven 64
1.4.1 Verlof om dwingende redenen 65
1.4.2 Verlof om dwingende redenen van familiaal belang 65
1.4.3 Kortdurend pleegzorgverlof 66
1.4.4 Langdurig pleegzorgverlof bij aanvang van de pleegsituatie 68
1.4.5 Ouderschapsverlof 69
1.4.6 Loopbaanonderbreking om een zwaar ziek gezins- of familielid bij te staan of te verzorgen 71
1.4.7. Tijdskrediet 71
1.5 Arbeidsongevallen en beroepsziekten 72
1.6 Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen – invaliditeit 72
1.6.1 Werknemers 72

1.6.1.1 Begrip 72
1.6.1.2 Onderbreken van alle werkzaamheden 73
1.6.1.3 Vrijwilligerswerk 75
1.6.1.4 Pleegzorg 76
1.6.2 Zelfstandigen 76
1.6.2.1 Begrip 76
1.6.2.2 Onderbreken werkzaamheden 78
1.6.2.3 Begeleide werkhervatting 79
1.6.2.4 Vrijwilligerswerk 80
1.6.3 Pleegzorg 80
1.7 Brugpensioen 81
1.7.1 Voltijds brugpensioen 81
1.7.2 Deeltijds brugpensioen 82
1.7.3 Rustpensioen 82
Bijlage rustpensioen 83

Afdeling 2. Pleegkind: persoon ten laste? 85
2.1 Gezondheidszorg 85
2.1.1 Geneeskundige uitkeringen 85
2.1.1.1 Gerechtigden 85
2.1.1.2 Personen ten laste 86
2.1.1.3 Pleegzorg 87
2.1.1.4 Verhoogde tegemoetkoming 88
2.1.1.5 OMNIO-statuut 89
2.1.1.6 Maximumfactuur (MAF) 90
2.1.1.7 Pleegzorg 92
2.2 Ziekte-uitkeringen 92
2.2.1 Werknemers 93
2.2.2 Pleegzorg 93
2.2.3 Zelfstandigen 94
2.3 Werkloosheid 94
2.3.1 Categorieën van uitkeringsgerechtigden 94
2.3.1.1 Werknemer met gezinslast 94
2.3.1.2 Alleenstaande 96
2.3.1.3 Samenwonende 96
2.3.2 Pleegzorg 96
2.4 Maatschappelijke integratie 97
2.4.1 De verschillende categorieën 97
2.4.2 Pleegzorg 99
2.5 Besluit 100

Afdeling 3. Pleegzorg en gezinsbijslagen 101
3.1 Situering 101
3.2 Begripsafbakening 101
3.3 Positie van het rechtgevend kind 104
3.3.1 Voorwaarde in verband met de verhouding tot een rechthebbende 104

3.3.2 Voorwaarde van een maximumleeftijd 107
3.3.3 Overige voorwaarden 107
3.4 Positie van de rechthebbende 108
3.4.1 Algemeen 108
3.4.2 Mogelijke rechthebbenden behoren tot hetzelfde stelsel 108
3.4.3 Mogelijke rechthebbenden behoren tot verschillende stelsels 110
3.5 Positie van de bijslagtrekkende 112
3.6 Bedrag van de kinderbijslag 113
3.7 Praktische afwikkeling 115
3.8 Overheidspersoneel 117
3.9 Gewaarborgde gezinsbijslag 117

DEEL IV. HET FISCAALRECHTELIJK STATUUT VAN PLEEGOUDER 119
Afdeling 1. Personenbelasting en pleegzorg 119
1.1 Probleemschets 119
1.2 Gelden door de wet gekwalificeerd als kostenvergoeding 119
1.2.1 Gelden niet de wetgever gekwalificeerd als kostenvergoeding 120
1.2.2 Conclusie 122

Afdeling 2. Persoon ten laste en pleegzorg 123
2.1 Situering 123
2.2 Wanneer is een persoon ten laste? 123
2.2.1 Algemene voorwaarden 123
2.2.2 Pleegzorg en persoon ten laste 124
2.3 Gevolgen van een persoon ten laste 131

Afdeling 3. Onroerende voorheffing en pleegzorg 132
3.1 Situering 132
3.2 Onroerend goed gelegen in het Vlaams Gewest 132
3.2.1 Voorwaarden voor vermindering onroerende voorheffing en berekening van deze vermindering 132
3.2.2 Onroerende voorheffing en pleegzorg 134
3.3 Onroerend goed gelegen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 135
3.3.1 Voorwaarden voor de vermindering van de onroerende voorheffing 135
3.3.2 Berekening van de vermindering van de onroerende voorheffing 136
3.4 Onroerend goed gelegen in het Waals Gewest 137
3.4.1 Primaire vermindering van de onroerende voorheffing 137
3.4.2 Subsidiaire vermindering van de onroerende voorheffing 139
Bijlage: checklist ter beoordeling van belastbaarheid van de vergoeding van de pleegouder 140

Capita selecta – Schuldbemiddeling en pleegzorg **143**
1. Situering 143
2. Het systeem van collectieve schuldenregeling 144

2.1 Situering 144
2.2 Verzoekschrift 145
2.3 Gevolgen van de toelaatbaarheid op de schuldenaar en zijn gezin 145
3. Pleegzorg 148

Capita selecta – Sociale huur en pleegzorg 151
1. Inleiding 151
2. Verhuurders 151
3. Inschrijvings- en toelatingsvoorwaarden 152
3.1 Algemeen 152
3.2 Inkomensvoorwaarde 153
3.3 Eigendomsvoorwaarde 155
4. Pleegzorg 156

Capita selecta – Studiefinanciering en pleegzorg 157
1. Situering 157
2. Financiële voorwaarden 158
2.1 Bepalen van de leefeenheid waarin pleegkinderen en –gasten zich kunnen bevinden 158
2.2 Referentie-inkomen 162
2.3 Berekening van de toelage 164
3. Praktische afhandeling 165

Capita selecta – Onderhoudsgelden en pleegzorg 167
1. Situering 167
2. Invloed van pleegzorg op onderhoudgelden tussen (ex-)echtgenoten-pleegzorgers 167
2.1 Bij echtelijke moeilijkheden vóór het instellen van een echtscheidings-procedure 167
2.2 In geval van echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk (EOO) 168
2.3 In geval van een echtscheiding door onderlinge toestemming (EOT) 174
3. Invloed van pleegzorg op onderhoudsgelden van het pleegkind of de pleeggast 174

Capita selecta – Wonen met Ondersteuning van een Particulier (WOP) 177
1. Situering 177
2. Particulier als vrijwilliger in de zin van de Vrijwilligerswet 177
3. Sociaalrechtelijke gevolgen 178
3.1 WOP: een toegelaten activiteit/inkomen voor uitkeringsgerechtigden? 178
3.2 Persoon met een handicap binnen WOP: persoon ten laste? 180
3.3 Gezinsbijslag 181
4. Fiscaalrechtelijke gevolgen 181
4.1 Personenbelasting 181
4.2 Persoon ten laste 182
4.3 Vermindering van de onroerende voorheffing 182
5. Collectieve schuldenregeling 182

6. Sociale huur 182
7. Studiefinanciering 182
8. Onderhoudsgelden 182

Slotbeschouwingen 185

Bibliografie 189

Bijlage: leden van de stuurgroep 195

Afkortingenlijst

Arbeidsovereenkomstenwet: Wet 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, *BS* 22 augustus 1978
Arbeidsongeschiktheidsbesluit Zelfstandigen: Koninklijk Besluit 20 juli 1971 houdende instelling van een uitkeringsverzekering en een moederschapsverzekering ten voordele van zelfstandigen en van de meewerkende echtgenoten, *BS* 7 augustus 1971
Besluit Halftijds Brugpensioen: Koninklijk Besluit 30 juli 1994 betreffende het halftijds brugpensioen, *BS* 10 augustus 1994
Besluitwet Maatschappelijke Zekerheid: Besluitwet 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders, *BS* 30 december 1944
Besluit Studiefinanciering: B. Vl. Reg. 7 juli 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap, *BS* 17 oktober 2007
BW: Burgerlijk Wetboek
CAO Brugpensioen: Collectieve arbeidsovereenkomst nr. 17 van 19 december 1974 tot invoering van een regeling van aanvullende vergoeding ten gunste van sommige bejaarde werknemers indien zij worden ontslagen, algemeen bindend verklaard bij Koninklijk Besluit van 16 januari 1975, *BS* 31 januari 1975
Decreet BJB: Decreet 7 maart 2008 betreffende de bijzondere jeugdbijstand, *BS* 15 april 2008
Decreet Studiefinanciering: Decreet 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap, *BS* 19 juli 2007
Erkenningsbesluit BJB: Besluit Vlaamse Regering 13 juli 1994 inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand, *BS* 10 december 1994
Jeugdwet: Jeugdbeschermingswet zoals van toepassing na de wijziging door de Wetten van 15 mei 2006 en 13 juni 2006
Kinderbijslagwet Werknemers: KB 19 december 1939 tot samenvatting van de wet van 4 augustus 1930 betreffende de kindertoeslagen voor de loonarbeiders, en de Koninklijke besluiten krachtens een latere wetgevende delegatie genomen, *BS* 22 december 1939
Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen: KB 8 april 1976 houdende regeling van de gezinsbijslag ten voordele van de zelfstandigen, *BS* 6 mei 1976, err. *BS* 4 september 1976
MB 23 december 1992: Ministerieel Besluit houdende niet bezoldigde activiteiten zonder loon en beroepsbezigheid toegestaan aan bruggepensioneerden, *BS* 9 januari 1993
OCMW-wet: Organieke wet 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn , *BS* 5 augustus 1976
Oud Brugpensioenbesluit: Koninklijk Besluit 7 december 1992 betreffende de toekenning van werkloosheidsuitkeringen in geval van conventioneel brugpensioen, *BS* 11 december 1992

Pensioenbesluit Werknemers: Koninklijk Besluit 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, *BS* 16 januari 1968
Pensioenwet Werknemers: Koninklijk Besluit nr. 20 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, *BS* 27 oktober 1967
RMI-Besluit: Koninklijk Besluit 11 juli 2002 houdende het algemeen reglement betreffende het recht op maatschappelijke integratie, *BS* 31 juli 2002
RMI-Wet: Wet 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie, *BS* 31 juli 2002
R.S.Z.-Besluit: KB 28 november 1969 tot uitvoering van de wet van 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders, *BS* 5 december 1969
Vrijwilligerswet: Wet 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers, *BS* 29 augustus 2005
Werkloosheidsbesluit: Koninklijk Besluit 25 november 1991 houdende de werkloosheidsreglementering, *BS* 31 december 1991
Wet Bescherming Persoon Geesteszieke: Wet van 26 juni 1990 tot bescherming van de persoon van de geesteszieke, *BS* 27 juli 1990
Wet Gewaarborgde Gezinsbijslag: Wet 20 juli 1971 tot instelling van een gewaarborgde gezinsbijslag, *BS* 7 augustus 1971
W.I.B.: Wetboek Inkomstenbelasting
Ziekteverzekeringsbesluit: Koninklijk Besluit 3 juli 1996 tot uitvoering van de Wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verstrekkingen inzake verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering, *BS* 31 juli 1996
Ziekteverzekeringswet: Wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen gecoördineerd op 14 juli 1994, *BS* 27 augustus 1994

Verklarende woordenlijst

Bestandspleegzorg: Pleegzorg waarbij beide partijen elkaar niet op voorhand kennen

BJB: Bijzondere jeugdbijstand

Dagvergoeding: de vergoeding die de pleegouder ontvangt, ook pleegvergoeding genoemd

Dienst voor pleegzorg: verzamelterm voor de dienst voor pleeggezinnen in de BJB, een dienst voor gezinsondersteunde pleegzorg (Kind en Gezin), een dienst voor gezinsplaatsing (VAPH) of een psychiatrische ziekenhuisdienst in het kader van een psychiatrische gezinsplaatsing (OPZ-Geel)

Netwerkpleegzorg: Wanneer pleegouders de zorg opnemen voor een familielid, of iemand uit de omgeving van de pleegouders (bv. een buurkind, een leerling op school) wordt dit aangeduid met de term 'netwerkpleegzorg'

OCMW: openbare centra voor maatschappelijk welzijn

Particulier: de particulier die instaat voor de begeleiding van een persoon met een handicap in het kader van 'wonen met ondersteuning van een particulier' (WOP)

Pleeggast: een meerderjarige die wordt opgevangen door de pleegouders[1]

Pleeggezin: het gezin waarin het pleegkind of de pleeggast verblijft

Pleegkind: een minderjarige die wordt opgevangen door de pleegouders

Pleegouder: perso(o)n(en) die pleegzorg verstrekt

Pleegvergoeding: de vergoeding die de pleegouder ontvangt, ook dagvergoeding genoemd

RIZIV: Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering

RVA: Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling

[1] In de sector is het meer gangbaar om te spreken over gastgezin. Omwille van de leesbaarheid van de tekst en om verwarring met het begrip gastgezin uit het Woonzorgdecreet te vermijden (zie voetnoot 70 en 377), gebruiken we hierna de tem pleegouder, zowel in pleegsituaties met minderjarigen als meerderjarigen.

VAPH: Vlaams Agentschap voor personen met een handicap.

WOP: Wonen met ondersteuning van een particulier

Inleiding

Pleegzorg is een maatschappelijk bijzonder waardevolle activiteit die bovendien in de lift zit. De afgelopen tien jaar kende deze zorgvorm een stijging van ruim 50 %. In 2007 kwamen in Vlaanderen ongeveer 6000 kinderen en volwassenen in een pleeg- of onthaalgezin terecht.[2] Er wordt al een tijdje op een aantal fronten geijverd voor de invoering van een statuut voor pleegouders.[3] De wetsvoorstellen die nu ter bespreking voorliggen, hebben vooral betrekking op burgerrechtelijke aspecten zoals omgangsrecht, betrokkenheid in de procedure, etc. Toch rijzen er ook op andere domeinen minstens evenveel vragen.

Het Agentschap Jongerenwelzijn heeft daarom het initiatief genomen om het sociaal- en fiscaalrechtelijk statuut van pleegouders in kaart te brengen. Het eindresultaat van dit kortlopende onderzoek is een analyse van de sociaalrechtelijke gevolgen van het pleegouderschap, waarbij evenzeer aandacht wordt besteed aan fiscaalrechtelijke aspecten en sociale thema's in brede zin (sociale huur, schuldbemiddeling, studiefinanciering en onderhoudsgelden) die als capita selecta worden opgenomen. Ook het wonen onder begeleiding van een particulier (WOP), dat volgens de gehanteerde werkdefinitie geen zuivere vorm van pleegzorg is, wordt als capita selecta behandeld.

Dit opzet verklaart meteen ook de beperkingen van dit onderzoek. Het is hoofdzakelijk een descriptief onderzoek waarbij de gevolgen van het pleegouderschap worden geschetst, door middel van een theoretische en klassiek-juridische literatuurstudie (wetgeving, rechtspraak en rechtsleer). Er wordt geen empirisch onderzoek verricht. Evenmin worden aanbevelingen of oplossingsvoorstellen geformuleerd.

Het onderzoek betreft enkel het eigenlijke pleegouderschap dat bovendien van substantiële duur is. Vallen dus buiten het bestek van dit onderzoek: allerlei vormen van voogdij (incl. provoogden en voogden van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen), de feitelijke opvang van kinderen door een ander persoon dan de ouders, buiten elke structuur om, mantelzorg en crisispleegzorg van zeer korte duur. Zowel pleeg-

[2] Deze cijfergegevens zijn afkomstig van Pleegzorg Vlaanderen (PLEEGZORG VLAANDEREN, *10 jaar pleegzorg geregistreerd*, 2007, http://www.pleegzorgvlaanderen.be/files/pages/files/Registratierapport_2007.pdf).

[3] Zie o.a. de eisen van Pleegzorg Vlaanderen (http://www.pleegzorgvlaanderen.be/organisatie/standpunten/statuut-pleegouders); *Vr. en Antw*. Vl. Parl. 2005-2006, 18 november 2005, nr. 92; Vr. en Antw. Vl. Parl. 2008-2009, 3 december 2008 17. Daarnaast is er in het verleden een heel aantal wetvoorstellen ingediend. Het gaat hierbij voornamelijk om de invoering van een burgerrechtelijk statuut. De voorstellen van de huidige zittingsperiode: Wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl. St.* Senaat 2007-2008, nr. 669/1; Wetsvoorstel betreffende het statuut van pleegouders, *Parl. St.* Senaat BZ 2007, nr. 129/1; Wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl. St.* Kamer 2007-2008, nr. 515/1; Wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving betreffende het statuut van pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2008-2009, nr. 1720/1.

zorg voor minderjarigen (‘pleegkinderen’) als voor meerderjarigen (‘pleeggasten’) worden in het onderzoek meegenomen.

Na de situering en definiëring van het fenomeen pleegzorg en pleegouderschap, waarbij deze begrippen worden onderscheiden van verwante statuten en figuren (deel I), wordt ingegaan op de vraag of pleegouders vrijwilligers zijn in de zin van de Vrijwilligerswet (deel II). Het antwoord op deze vraag is relevant voor de sociaalrechtelijke gevolgen van het pleegouderschap, die aan bod komen in deel III. Deel IV behandelt de fiscaalrechtelijke gevolgen. Daarna volgen een aantal capita selecta die bijzondere thema’s bespreken. De conclusie ten slotte is opgevat als een slotbeschouwing doorheen de verschillende sectoren, eerder dan als een bondige samenvatting.

Het onderzoek verliep in voortdurend overleg met een actieve stuurgroep die meedacht over de opbouw, structuur en inhoud van het rapport. De onderzoeksploeg wenst dan ook, naast uiteraard de opdrachtgever, de leden van deze stuurgroep uitdrukkelijk te danken voor hun constructieve inbreng. De samenstelling van de stuurgroep wordt als bijlage opgenomen. Daarnaast wensen we ook alle mensen (Bijzondere Jeugdbijstand, Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, Kind en Gezin en OPZ Geel, OCMW’s, etc.) te bedanken die bereid waren enige of verdere toelichting te geven. Ten slotte houden we eraan ook mevr. MIN BERGHMANS, juriste bij de Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg te bedanken voor het delen van haar kennis over het domein van pleegzorg.

- Leuven, 30 april 2009 -

Deel I. Situering pleegouderschap

AFDELING 1. BEGRIP PLEEGOUDER(SCHAP)

1.1 Algemeen

1. De begrippen pleegouder(schap) en pleegzorg zijn geen eenduidige begrippen. In dit eerste luik zal dieper ingegaan worden op de verschillende betekenissen die deze begrippen hebben, zowel in de regelgeving (1.2) als in de literatuur (1.3). Verder zal pleegouderschap geplaatst worden tegenover andere instituten en figuren die ermee verwant zijn (1.4). Uit de bovenstaande analyse zal uiteindelijk getracht worden te komen tot een set van werkdefinities die in deze bijdrage zullen worden gehanteerd (1.5).

1.2 Begrip 'pleegouder(schap)' in de regelgeving

2. Een algemene vaststelling is dat de begrippen 'pleegzorg', 'pleeggezin', 'pleegkind', 'pleeggast' en 'pleegouder' zelden opduiken in de Vlaamse en federale regelgeving. Wanneer dit toch gebeurt, worden ze zelden gedefinieerd.[4]

Een uitzondering is het Erkenningsbesluit[5] in de sector van de Bijzondere Jeugdbijstand. In dit besluit wordt pleeggezin – weliswaar vaag – gedefinieerd als 'een persoon die of een gezin dat minderjarigen opneemt'.[6] 'Diensten voor pleegzorg' zijn volgens het besluit de diensten die de plaatsing van minderjarigen in pleeggezinnen organiseren.[7] In een besluit over de psychiatrische gezinsverpleging (zie titel 2.5), wordt gesteld dat de patiënten gehuisvest zijn in het pleegezin, er deel nemen aan het gezinsleven en er de ganse of een gedeelte van de dag doorbrengen.[8]

De Brusselse Ordonnantie van 29 april 2004 inzake hulpverlening aan jongeren, bepaalt wat verstaan moet worden onder 'pleegouder': "de persoon aan wie een jongere

[4] Art. 40 Kinderrechtenverdrag; MB 6 januari 2006 houdende de goedkeuring van de handleiding zorgverzekering, *BS* 4 april 2006; B. Vl. Reg. 15 december houdende vaststelling van de voorwaarden van toekenning van een persoonlijk assistentiebudget aan personen met een handicap, *BS* 30 januari 2001. In een aantal regelgevende teksten wordt verwezen naar 'gezinsondersteunende pleegzorg, gesubsidieerd in het raam van artikel 5, § 2, tweede lid, c) [projectsubsidies], van het decreet van 29 mei 1984 houdende de oprichting van de instelling Kind en Gezin.' (opgeheven). Ook hier wordt niet geëxpliciteerd wat 'gezinsondersteunende pleegzorg' betekent. De actuele regelgevende basis is nu artikel 8 Decreet 30 april 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Kind en Gezin, *BS* 7 juni 2004.

[5] B. Vl. Reg. 13 juli 1994 inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand, *BS* 10 december 1994.

[6] Art. 1, 17° Erkenningsbesluit.

[7] Art. 9 Erkenningsbesluit.

[8] KB 25 april 2002 betreffende de vaststelling en de vereffening van het budget van financiële middelen van de ziekenhuizen, *BS* 30 mei 2002.

tijdelijk wordt toevertrouwd, ofwel door de ouders van de jongere, ofwel door een plaatsingsinstantie of door een overheidsbestuur, ofwel door een adoptiedienst."[9]

In artikel 30*quater* Arbeidsovereenkomstenwet dat betrekking heeft op het pleegzorgverlof (zie nr. 117 e.v.) en het Koninklijk besluit ter uitvoering hiervan wordt een pleegouder omschreven als "de werknemer die is aangesteld als pleegouder door de rechtbank, door een door de gemeenschap erkende dienst voor pleegzorg, door de diensten van l'Aide à la Jeunesse of door het Comité Bijzondere Jeugdzorg en wordt vernoemd in een formele aanstellingsbeslissing uitgaande van één van deze instellingen."
Het pleeggezin is dan het gezin van de pleegouder(s).[10]

1.3 Begrip 'Pleegouder(schap)' in de literatuur

3. In de literatuur vinden we een aantal uitgebreidere definities van pleegzorg terug. Volgens het memorandum met voorstellen voor statuten voor pleegouders, opgesteld in 2008, zijn pleegouders "natuurlijke personen die zich in het kader van de jeugdhulp, (of andere vormen van hulpverlening), vrijwillig hebben aangemeld om de zorg en huisvesting voor een minderjarige of een persoon onder een beschermingsstatuut met verminderde bekwaamheid tot gevolg, die niet door hem verwekt werd, op te nemen, voor zover deze opvang goedgekeurd werd door een bevoegde instantie voor plaatsing of dat hij begeleid wordt door een plaatsingdienst die door een van de Gemeenschappen erkend is".[11]

Het Vademecum Pleegzorg definieert de term als volgt: "het opvangen voor onbepaalde tijd van een persoon, meestal een minderjarige, die vreemd is aan het gezin en die in dat gezin geplaatst wordt. Door deze plaatsing wordt de band tussen het kind en zijn natuurlijke ouders niet verbroken. De ouderlijke macht blijft doorgaans bij de natuurlijke ouders of voogd.[12] De plaatsing kan in tijdsduur variëren van enkele maanden tot vele jaren, maar is altijd per definitie tijdelijk. Deze plaatsingen gebeuren niet uitsluitend in gezinnen. Ook andere samenlevingsvormen en alleenstaanden kunnen hiervoor in aanmerking komen".[13]

De definitie van de Pleegzorg Vlaanderen spreekt ten slotte van pleegzorg als "mensen (de pleegouders) die hun gezin ten dienste stellen van een andere persoon (het pleegkind of de pleeggast), die niet in hun gezin kunnen of mogen blijven wonen."[14]

---

[9] Art. 2 Ordonnantie van 29 april 2004 inzake hulpverlening aan jongeren, *BS* 1 juni 2004. De Ordonnantie treedt pas in werking op 17 juni 2009 (art. 9 Ordonnantie houdende instemming met het Samenwerkingsakkoord tussen de Franse Gemeenschap, de Vlaamse Gemeenschap en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie inzake hulpverlening aan jongeren, *BS* 17 juni 2008).
[10] Art. 30*quater* Arbeidsovereenkomstenwet; KB 27 oktober 2008 betreffende de afwezigheid van het werk met het oog op het verstrekken van pleegzorgen, *BS* 13 november 2008.
[11] Voorstel voor statuten voor pleegouders, Memorandum, 2008, www.osbj.be (consultatie 9 augustus 2008).
[12] Zie nr. 5 en 15.
[13] VLAAMSE VERENIGING PLEEGZORG & FEDERATIE GEZINSPLAATSING, *Vademecum Pleegzorg*, 1991, 11.
[14] www.pleegzorgvlaanderen.be.

1.4 Verwante statuten en figuren

4. Pleegzorg is nauw verwant met andere instituten en (rechts)figuren. Zonder in detail te willen treden, proberen we hier de begrippen 'pleegzorg' en 'pleegouder(schap)' af te zetten tegenover een aantal 'valse vrienden'. Terwijl deze statuten veelal uitgewerkt zijn, betreft pleegouderschap eerder een feitelijke situatie, al kan daar in de toekomst (snel?) verandering in komen.[15] Bovendien zal deze vergelijking ons toelaten dieper door te dringen tot het wezen van 'pleegouderschap' zodat we kunnen komen tot een werkdefinitie (zie 1.5).

1.4.1 Ouder

5. Ouders hebben – in tegenstelling tot pleegouders – het ouderlijk gezag over hun minderjarig kind. Het ouderlijk gezag is ingesteld om bescherming te verlenen aan het kind, dat volgens de wetgever een bijzondere bescherming verdient.[16] Het ouderlijk gezag omvat een reeks diverse bevoegdheden, die betrekking hebben op zowel het gezag over de persoon van de minderjarige als op het beheer over diens goederen. Daarnaast omvat het ouderlijk gezag nog het recht op persoonlijk contact, het vruchtgebruik van de goederen van de minderjarige en een aantal prerogatieven m.b.t. de staat van de persoon van de minderjarige (o.a. instemming met huwelijk, adoptie (zie nr. 13) of pleegvoogdij (zie nr. 23)).

6. Het *gezag over de persoon* houdt het volgende in[17]:
- het recht van materiële bewaring, nl. om het kind voortdurend bij zich te hebben en om de afgifte te vorderen van anderen die het kind bij zich zouden hebben;
- het recht van zorg of dagelijkse opvoeding: toedienen van lichamelijke verzorging, beslissen over verblijf en verplaatsingen, toezicht uitoefenen op contacten met derden, op briefwisseling, lectuur, TV-gedrag, ontspanning…;
- het beslissingsrecht inzake een aantal belangrijke keuzes: de opleiding van het kind (bv. schoolkeuze), de filosofische, godsdienstige en ideologische keuzes, de taal waarin men het kind opvoedt, het lidmaatschap van verenigingen, medische behandelingen en ingrepen, contraceptie…

7. Het *beheer over het vermogen* wil zeggen dat ouders daden van *bewaring* (of '*beheer'*) stellen, inkomsten innen, schulden betalen, onroerende goederen verhuren, etc., dit alles met als doel het vermogen in stand te houden en het te doen opbrengen.[18] Zij mogen zich echter niet de goederen van hun kinderen toe-eigenen of deze wegschenken. Het *recht op vruchtgenot* van de goederen wil zeggen dat zij de vruchten van de goederen van hun kind mogen genieten (bv. de rente, dividenden, huurop-

[15] Er werd reeds een aantal wetsvoorstellen ingediend om te voorzien in een echt statuut van de pleegouder: wetsvoorstel betreffende het statuut van pleegouders, *Parl. Doc.* Senaat 2007 BZ, nr. 4-129/1; wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl. Doc.* Senaat 2007-08, nr. 4-669/1; wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl. Doc.* Kamer 2007-08, 52-515/1.
[16] Grondwettelijk Hofnr. 134/2003, 8 oktober 2003.
[17] Art. 371-375*bis* BW.
[18] Art. 379-387 BW.

brengst, etc.) en dit aanwenden voor de kosten van onderhoud, opvoeding en opleiding waartoe zij t.a.v. hun kinderen zijn gehouden (zie hoger: gezag over de persoon).

8. Ten slotte houdt het ouderlijk gezag het *recht op persoonlijk contact* in. Dit persoonlijk contact kan veruitwendigd worden door:
- het recht van bewaring uit te oefenen (zie gezag over de persoon);
- een verblijfsregeling, voor de ouders die niet met elkaar samenleven, maar wel gezamenlijk het gezag over hun kind(eren) uitoefenen (co-ouderschap);
- een omgangsrecht (vaak aangeduid als 'bezoekrecht'), voor de ouder die niet samenleeft met de andere ouder en die het recht van bewaring niet uitoefent (d.w.z. indien de rechter de andere ouder de exclusieve gezagsuitoefening heeft toebedeeld);
- een omgangsrecht, voor de ouder(s) van wie het kind aan een derde is toevertrouwd (plaatsing).[19]

9. De keerzijde van het ouderlijk gezag zijn de ouderlijke plichten. Vooreerst hebben ouders de plicht tot huisvesting, levensonderhoud, opvoeding, toezicht en opleiding[20]. Daarnaast hebben ouders de plicht om de schade te vergoeden veroorzaakt door fouten[21] van hun kind[22]en de plicht tot eerbied[23] voor hun kind[24]

10. Ouders kunnen evenwel ontzet worden uit hun ouderlijk gezag. Deze ontzetting wordt uitgesproken door de rechter, wanneer de (strenge) voorwaarden bepaald in de wet vervuld zijn[25] Samengevat kan het gaan om ouders die veroordeeld zijn wegens "enig feit gepleegd op de persoon of met behulp van een van zijn kinderen of andere afstammelingen." Het gaat om alle misdrijven waarbij het kind slachtoffer is of de veroordeelde ouder zij kind als mededader heeft ingeschakeld.[26] Ook ouders die de gezondheid de veiligheid of de zedelijkheid van het kind in gevaar brengen door slechte behandeling, misbruik van gezag, kennelijk slecht gedrag of erge nalatigheid riskeren ontzet te worden. Bedoeld wordt rechtstreeks lichamelijk geweld, opzettelijk onthouden van voedsel of verzorging of het te vondeling leggen of verlaten van een kind.[27] Ten slotte kan de vader of de moeder die huwt met een persoon die reeds ontzet is van het ouderlijk gezag (over zijn eigen kinderen), eveneens worden ontzet.
De ontzetting kan volledig zijn of gedeeltelijk waarbij slechts enkele facetten van het ouderlijk gezag ontnomen worden[28] (zie nr. 6). De plicht tot onderhoud, opvoeding en opleiding van het kind blijft in ieder geval bestaan in hoofde van de ouders. Aangezien de ontzetting ook het verlies van andere rechten kan meebrengen dan enkel be-

[19] J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2006, 232-234; P. SENAEVE, *Compendium van het personen- en familierecht, deel 2*, Leuven, Acco, 2006, 122-134.
[20] Art. 203 BW.
[21] Juridisch technisch spreken we liever van een 'onrechtmatige daad'.
[22] Art. 1384, tweede lid BW.
[23] Deze plicht geldt trouwens levenslang en is wederkerig.
[24] Art. 371 BW.
[25] Art. 32 Jeugdwet.
[26] B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 367-367.
[27] J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2006, 237-238.
[28] Art. 33 Jeugdwet.

voegdheden van het ouderlijk gezag, zoals het verlies van het recht te erven van het kind, kan de ontzetting ook worden uitgesproken na de meerderjarigheid van het kind. De bevoegdheden van de ouders die openvallen, worden ingevuld door een provoogd (zie nr. 22).

11. Pleegouders hebben geen ouderlijk gezag en bezitten niet de ouderlijke verplichtingen t.a.v. het pleegkind dat ze onder hun hoede hebben. Ze hebben alleen de 'feitelijke materiële bewaring over het kind'. In principe zijn ze dus ten alle tijd gehouden tot de afgifte van het kind wanneer een ouder (met ouderlijk gezag) afgifte van het kind eist. Het is betwist in de rechtspraak of pleegouders (en bijvoorbeeld ook grootouders) deze afgifte kunnen weigeren, op grond van de bewaring die ze hebben/hadden over het kind in kwestie. Volgens het Hof van Cassatie, het hoogste rechtscollege, kan het voorkomen dat de afgifte van het kind kan worden geweigerd in het belang van het kind.[29]

Sinds de Wet van 13 april 1995[30] kan aan eenieder (dus ook een pleegouder) een recht op persoonlijk contact worden toegekend indien deze aantoont dat hij met het kind een bijzondere affectieve band heeft.[31] Binnen het bestek van dit onderzoek kunnen we hier niet verder op in gaan.

12. In principe komt er aan het ouderlijk gezag een einde wanneer het kind de leeftijd van 18 jaar bereikt. In bepaalde gevallen kan het statuut van 'verlengd minderjarigheid' aangevraagd worden, met name – volgens de termen van de wet – voor ernstig en blijvende geestelijk achterlijken, ontstaan tijdens de vroege kinderjaren. Zij worden fictief beschouwd als min-15-jarigen en worden (opnieuw) onder het ouderlijk gezag geplaatst.[32] Deze gelijkstelling van een volwassen persoon met een mental handicap met een kind, geldt enkel op dit punt; in andere regelgeving vindt deze gelijkschakeling geen doorgang.[33]

1.4.2 Adoptie(f)ouder

13. Adoptie is de instelling waarbij tussen één of twee personen, de adoptant(en) en een andere persoon, de geadopteerde, een afstammingsband gecreëerd wordt, waardoor tussen beiden een 'ouderschapsband' in het leven geroepen wordt.[34] De adoptanten worden met andere woorden 'ouders' van de geadopteerde. Bij pleegzorg wordt de afstammingsband met de oorspronkelijke ouders niet verbroken, terwijl dat in princi-

[29] Concreet ging het een moeder die de afgifte eiste van haar kind dat sinds zijn geboorte bij de pleegouders verbleef (Cass. 19 december 1975, *RCJB* 1977, 193). Bij de beoordeling van het belang van het kind werd rekening gehouden met de volgende overwegingen: het mogelijk verbreken van de affectieve band met de pleegouders (1) en de discontinuïteit in de opvoeding (2) (aangehaald door A. DE WOLF, "Rechtsbescherming bij materiële bewaring van een kind door een derde", *EJ* 2004, 56).
[30] *BS* 24 mei 1995.
[31] Art. 375*bis* BW.
[32] Art. 487*bis*, laatste lid BW.
[33] P. SENAEVE, *Compendium van het personen- en familierecht, deel 1*, Leuven, Acco, 2006, 275.
[34] Art. 353-8 BW; J. BOONEN, *Recht voor Welzijnswerkers*, Mechelen, Kluwer, 2002, 247; P. SENAEVE, *Compendium van het personen- en familierecht, deel 2*, Leuven, Acco, 2006, 75-76.

pe[35] wel zo is bij adoptie. Het ouderlijke gezag van adoptie-ouders is hetzelfde als dat van andere ouders (zie nr. 6-8).

1.4.3 Stiefouder, zorgouder en mee-ouder

14. Het stiefouderschap of zorgouderschap kan worden gedefinieerd als "situaties waarin een bijzondere band ontstaat of in feite of in rechte neigt te ontstaan tussen een kind en de persoon die ofwel gehuwd is, ofwel wettelijk of feitelijk samenwoont met een van zijn ouders, of ook nog zich samen met een van zijn ouders werkelijk om een kind heeft bekommerd".[36] Een subcategorie die onderscheiden wordt, is de mee-ouder, zijnde de gelijkslachtige partner van de ouder die de verwekking van het binnen de relatie geboren kind mee heeft gewenst.[37] Het kind in kwestie blijft – anders dan bij pleegouderschap – in zijn oorspronkelijke omgeving, maar krijgt er 'ouders' bij. Of deze 'ouders' dezelfde bevoegdheden hebben als de echte, biologische ouder (zie nr. 6-8), is lang niet altijd vanzelfsprekend en volop het voorwerp van discussie.[38]

1.4.4 Voogd

15. Wanneer een minderjarige geen ouders (meer) heeft, als de ouders wettelijk onbekend zijn, alsook indien zijn ouders in de voortdurende onmogelijkheid verkeren om het gezag uit te oefenen, wordt het ouderlijk gezag vervangen door voogdijgezag.[39] In dit geval zal de voogd, onder toezicht van de toeziende voogd, grosso modo de ouderlijke bevoegdheden overnemen, waarbij meer controlemechanismen ingebouwd worden in vergelijking met het ouderlijk gezag.[40] Een voogd kan instemmen met pleegzorg, vermits hij zeggenschap heeft over de materiële bewaring van het kind.[41]

16. In tegenstelling tot de ouders, moet de voogd niet zelf instaan voor de kosten van het kind. De eigen inkomsten, sociale uitkeringen en de wettelijk onderhoudsplichtigen van het kind zullen moeten worden aangesproken.[42]

17. In het geval van verlengd minderjarigen (zie nr. 12), kan de voogdij openvallen, in dezelfde gevallen als voor minderjarigen (zie nr. 15). Daarenboven kan/kunnen de

---

[35] Uitzonderingen zijn mogelijk. Zie bijvoorbeeld: art. 353-10 BW (mogelijkheid van de biologische ouders om na het overlijden van de adoptieouders, opnieuw het ouderlijk gezag over het kind uit te oefenen).
[36] Advies van de afdeling wetgeving van de Raad van State van 7 oktober 2005 bij het wetsvoorstel tot aanvulling van het Burgerlijk Wetboek met bepalingen inzake het zorgouderschap, Parl. Doc. Kamer 2004-05, nr. 51-393/002, 4.
[37] A. HUYGENS, "Persoonlijk gezag over minderjarige kinderen: quo vadis?", *TBBR* 2006, afl. 10, 568.
[38] Zie A. HUYGENS, "Persoonlijk gezag over minderjarige kinderen: quo vadis?", *TBBR* 2006, afl. 10, 567-588; P. BORGHS, "Homoadoptie, mee- en zorgouderschap. Te veel van het goede? Tegenstanders maken discussie over homo's met kinderen veel te ingewikkeld", *Juristenkrant* 2005, afl. 114, 3.
[39] Art. 389 BW.
[40] P. SENAEVE, *Compendium van het personen- en familierecht, deel 2*, Leuven, Acco, 2006, 186-198.
[41] Art. 405, § 1, eerste lid BW. Indien inderdaad pleegzorg gesuggereerd wordt omwille van een onhoudbare situatie, is het niet onmogelijk dat de voogd ontzet wordt (zie nr. 22).
[42] Art. 205, 207 en 405, § 1 BW.

ouder(s) op een bepaald moment de omzetting naar voogdij vragen.[43]

18. Voogdij valt ook open in het geval een toegestane gerechtelijke onbekwaamverklaring.[44] Dit statuut kan worden opgelegd aan meerderjarigen met een ernstige en aanhoudende geestesziekte. In de praktijk komt 'gerechtelijke onbekwaamverklaring' nauwelijks voor.[45]

19. Een bijzondere voogdij wordt ingesteld t.a.v. niet-begeleide minderjarige vreemdelingen die in België verblijven.[46] Aangenomen kan worden dat hun ouders – als ze nog in leven zijn – in de voortdurende onmogelijkheid verkeren om het gezag uit te oefenen (zie nr. 8). Zo zal de voogd, onder het toeziend oog van de Dienst Voogdij, de minderjarige vertegenwoordigen in het kader van alle rechtshandelingen en procedures, zijn goederen beheren en zijn familie trachten op te sporen.[47] Relevant in het raam van dit onderzoek is zijn plicht om zorg te dragen voor de minderjarige tijdens zijn verblijf in België. Dit houdt onder meer in dat hij ervoor zorgt dat de minderjarige onderwijs kan volgen en passende psychologische bijstand en medische verzorging krijgt. Verder moet de voogd erover waken 'dat de overheden bevoegd voor opvang de maatregelen nemen die vereist zijn om de minderjarige een passende huisvesting te bieden, in voorkomend geval bij een familielid, in een gastgezin of bij een volwassene die bereid is voor de minderjarige te zorgen' indien de minderjarige niet in een specifiek centrum voor niet-begeleide minderjarigen opgenomen wordt.[48] Het is dus niet strikt noodzakelijk dat de voogd ook de feitelijk bewaring van het kind op zich neemt, hij kan daarvoor een beroep doen op pleegzorg. Deze voogd kan tegelijk ook zelf pleegouder zijn.

1.4.5 OCMW-voogdij en materiële bewaring door het OCMW

20. Volledigheidshalve dient een andere bijzondere en tevens uitzonderlijke vorm van voogdij aangehaald te worden, namelijk de voogdij uitgeoefend door het OCMW van de gemeente waar de minderjarige zich bevindt. Deze voogdijregeling is subsidiair van toepassing op iedere minderjarige over wie niemand het ouderlijk gezag, de voogdij of de materiële bewaring heeft. Het kan bijvoorbeeld gaan om vondelingen en weeskinderen. Daarnaast dient het centrum de voogdij uit oefenen in het geval dat het

---

[43] Art. 487*quater* BW.
[44] Art. 489 BW e.v.
[45] P. SENAEVE, *Compendium van het personen- en familierecht, deel 1*, Leuven, Acco, 2006, 265-268. Veelal zal het statuut van voorlopig bewind gebruikt worden (art. 488*bis* BW). De voorlopig bewindvoerder heeft dan (enkel) het beheer over de goederen van 'de persoon die niet in staat zijn hun goederen te beheren wegens hun gezondheidstoestand'. Het spreekt voor zich dat een pleegouder tegelijkertijd ook voorlopig bewindvoerder over de goederen van de pleeggast kan zijn.
[46] Programmawet (I) 24 december 2002, *BS* 31 december 2002 (eerste uitg.), *err.BS* 7 februari 2003 (tweede uitg.); KB 22 december 2003 tot uitvoering van titel XIII, Hoofdstuk 6 'Voogdij over niet-begeleide minderjarige vreemdelingen' van de programmawet van 24 december 2002, *BS* 29 januri 2004. Uitvoeriger: C. CASTELEIN, "Voogdij niet-begeleide minderjarige vreemdelingen" in H. CASMAN, e.a. (eds.), *Personen- en familierecht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, losbl.; PLEEGZORG VLAANDEREN, *Gids voor hulpverleners en pleegouders voor niet-begeleide buitenlandse minderjarigen*, 2003, www.osbj.be.
[47] Art. 479-9 tot 479-12 Programmawet.
[48] Art. 479-10 Programmawet.

OCMW reeds de materiële bewaring heeft over het kind en de ouders geheel of gedeeltelijk van het ouderlijk gezag zijn ontzet, wanneer dit haar opgedragen wordt door het comité voor Bijzondere Jeugdzorg of de jeugdrechtbank.[49] Deze piste zal gehanteerd worden wanneer er niet onmiddellijk een provoogd gevonden wordt (zie nr. 22). Het OCMW kan in geen van beide gevallen weigeren.[50]

21. Een kind kan door zijn ouders (zie nr. 5 e.v.), voogd (zie nr. 15 e.v.) of door een overheidsorgaan ook onder materiële bewaring van het OCMW geplaatst worden.[51] Het OCMW zal dan (im)materiële bijstand aan het kind verlenen, zonder daarom het ouderlijk gezag of voogdijgezag op te nemen. Het OCMW zal in deze gevallen de kinderen plaatsen in een gezin of in een instelling, in voorkomend geval op zijn kosten.[52] Algemeen wordt aangenomen dat deze hulp is beperkt tot eerstelijnshulp en -opvang. In een later stadium kan dan eventueel pleegzorg opgestart worden.[53]

1.4.6 Provoogd

22. In bepaalde (uitzonderlijke) omstandigheden kunnen (adoptie)ouders ontzet worden van (bepaalde facetten van) hun ouderlijk gezag (zie nr. 10). Indien één van beide ouders ontzet wordt, zal het ouderlijk gezag alleen door de andere ouder, de provoogd, uitgeoefend worden.[54] Wanneer beide ouders echter ontzet worden, wordt een andere persoon, een externe provoogd, aangeduid om deze taken en bevoegdheden op te nemen, onder toezicht van de jeugdrechtbank.[55]

De taak van de provoogd is een combinatie van de ouderlijke bevoegheden en die van de voogd.[56] Een derde, aangesteld als provoogd, heeft niet de plicht tot onderhoud, opvoeding en passende opleiding. Wel zal hij er op moeten toezien dat de inkomsten van de minderjarige aan diens onderhoud en opvoeding worden besteed.

Ook voogden kunnen ontzet worden, dit wanneer ze onbekwaam zijn om voogd te blijven. Deze gevallen zijn opgesomd in de wet[57] en zijn ruimer omschreven dan de gronden voor ontzetting uit het ouderlijk gezag.

---

[49] Art. 63 en 64 OCMW-wet.
[50] P. SENAEVE, *Compendium van het personen- en familierecht, deel 2*, Leuven, Acco, 2006, 212. Voor de organisatie en werking van deze voogdij: D. SIMOENS, *OCMW-dienstverlening*, die Keure, losbl., nr. 947 e.v.
[51] Art. 57, § 3 OCMW-wet.
[52] D. SIMOENS, *OCMW-dienstverlening*, die Keure, losbl., nr. 956.
[53] P. SENAEVE, *Compendium van het personen- en familierecht, deel 2*, Leuven, Acco, 2006, 213-214.
[54] Tenzij dit in strijd zou zijn met het belang van het kind. Is dit het geval, dan zal ook een provoogd aangesteld worden (zie verder).
[55] Art. 34 Jeugdwet.
[56] Art. 35 Jeugdwet.
[57] Art. 397 en 398 BW.

1.4.7 Pleegvoogd

23. Net als adoptie (zie nr. 13), biedt het statuut van pleegvoogdij de mogelijkheid om het ouderlijk gezag of het voogdijgezag vrijwillig over te dragen.[58] In tegenstelling tot adoptie echter, is een gedeeltelijke overdracht mogelijk, waardoor pleegvoogdij aangevuld kan worden met aspecten van het ouderlijk gezag of het voogdijgezag, als communicerende vaten. Pleegvoogdij komt tot stand door het sluiten van een overeenkomst tussen respectievelijk de ouder(s) of voogd(en) en de pleegvoogd(en). Deze rechtsfiguur komt maar weinig voor in de praktijk.[59]

1.4.8 Onthaalouder

24. Volgens de regelgeving binnen Kind en Gezin[60] zijn onthaalouders personen die zijn aangesloten bij een dienst, zonder met deze dienst door een arbeidsovereenkomst te zijn verbonden, om te voorzien in opvang in gezinsverband van kinderen voor ze naar de basisschool gaan en/of van kinderen uit de basisschool. Diensten worden op hun beurt gedefinieerd als 'de diensten voor onthaalouders, die voorzien in dagopvang van kinderen in onthaalouders voor ze naar de basisschool gaan en in de overgangsperiode tussen de kinderopvang en de basisschool. Ze kunnen ook kinderen van de basisschool buitenschools opvangen'. In de (federale) sociale wetgeving wordt onthaalouder omschreven als 'de persoon, aangesloten bij een dienst die door een gemeenschap is erkend, die, zonder met deze dienst verbonden te zijn door een arbeidsovereenkomst, opvang in gezinsverband verzekert, van kinderen die door hun ouders worden gebracht'.[61] Cruciaal, in vergelijking met pleegouders, lijkt het ontbreken van een residentieel karakter van de opvang ('dagopvang') en het ontbreken van een ontoereikend thuismilieu te zijn[62] ('worden door de ouders gebracht'). Bovendien is kinderopvang slechts mogelijk tot 12 jaar. Ook de wetgever maakt een onderscheid tussen beide begrippen.[63]

1.4.9 Steungezin

25. Een steungezin is een natuurlijke persoon of een gezin dat een steungevende relatie uitbouwt met een steunvragend gezin ter ondersteuning van het opvoedings-

---

[58] Art. 475*bis*-475*septies* BW.
[59] P. SENAEVE, *Compendium van het personen- en familierecht, deel 2*, Leuven, Acco, 2006, 199-206.
[60] Zie bijvoorbeeld artikel 6 en 6*bis* B. Vl. Reg. 23 februari 2001 houdende de voorwaarden inzake erkenning en subsidiëring van kinderdagverblijven en diensten voor onthaalouders, *BS* 19 april 2001.
[61] KB 26 maart 2003 tot uitvoering van artikel 7, § 1, derde lid, q, van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders, betreffende de onthaalouders, *BS* 8 april 2003.
[62] De klemtoon bij de kinderopvang ligt op het verzorgende en het pedagogische aspect, terwijl bij pleegzorg de hulpverleningscomponent primeert (KIND & GEZIN, *Van "diensten voor private gezinsplaatsing" naar "diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg". Conceptueel kader*, 2003, 2).
[63] Onthaalouders kunnen ook pleegkinderen opvangen indien ze toestemming krijgen van de onthaaldienst (art. 5 MB 28 mei 2008 houdende de voorwaarden waaraan onthaalouders moeten voldoen om aangesloten te worden en te blijven bij een dienst voor onthaalouders en houdende de voorwaarden voor samenwerking tussen onthaalouders, *BS* 16 juni 2008). Onthaalouders hebben sinds 2003 een eigen wettelijk statuut (zie o.a. http://www.onthaalouders.be/dowload/sociaal_statuut.pdf).

proces van een kind uit dit steunvragend gezin, dit onder de begeleiding van een dienst voor gezinsondersteunende pleegzorg[64] (zie nr. 37). Het kind blijft – anders dan bij een pleegsituatie – in zijn oorspronkelijk milieu.

1.4.10 Mantelzorger

26. Volgens de regelgeving is een mantelzorger een natuurlijke persoon die op een niet-professionele basis, noch in een georganiseerd verband, hulp en bijstand biedt aan een gebruiker.[65] Literatuur beschouwt een mantelzorger als 'een persoon die op geregelde basis en op een niet-beroepsmatige wijze aanvullende, bovennormale zorg verleent aan een zorgbehoevende persoon uit zijn omgeving vanuit zijn sociale/ affectieve relatie die hij met deze persoon heeft. Dit kunnen zowel partners, ouders, familieleden, kinderen, buren zijn.'[66] De meeste pleegzorgsituaties vinden plaats binnen een georganiseerd kader en beperken zich niet tot aanvullende zorg. Bovendien kan een pleegsituatie ook buiten het netwerk plaatsvinden (zie nr. 31).

1.4.11 Feitelijke opvang

27. Een kind of een behoeftige volwassene kan ook (residentieel) opgevangen worden door een familielid of vrienden zonder dat deze daartoe formeel aangesteld zijn. Het betreft hier louter feitelijke situatie, zonder tussenkomst van een begeleidende dienst en zal in sommige gevallen gekwalificeerd kunnen worden als mantelzorg (zie nr. 26).

1.4.12 Overzichtstabel

28. In het volgende overzichtsschema[67] wordt aangeven welke statuten al dan niet tegelijk toepassing kunnen vinden m.b.t. dezelfde persoon. Het schema duidt niet aan welke statuten verenigbaar zijn, uitgeoefend in hoofde van dezelfde persoon. Zo zijn ouderschap en pleegouderschap m.b.t. hetzelfde kind verenigbaar maar beide kunnen niet tegelijk worden uitgeoefend door dezelfde persoon/personen.

---

[64] Bijlage bij de projectovereenkomst van januari 2008 tussen de diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg en Kind en Gezin, ter beschikking gesteld door Kind en Gezin.

[65] Art. 2 Decreet van 14 juli 1998 houdende de erkenning en de subsidiëring van verenigingen en welzijnsvoorzieningen in de thuiszorg, *BS* 5 september 1998.

[66] WERKGROEP THUISVERZORGERS VZW, *De mantelzorglijn*, http://www.mantelzorglijn.be; J. PUT, S. D'HONDT en S. BOUCKAERT, "De positie van niet-professionele zorgverleners in het welzijnsrecht: een verkenning" in ISR (ed.), *Sociale bescherming op nieuwe paden, liber memorialis Béatrice van Buggenhout*, Leuven, Universitaire pers, 2003, 128; KONING BOUDEWIJNSTICHTING, *Naar een sociaal statuut voor de informele thuisverzorger*, 1993, 144 p.

[67] De materiële bewaring door het OCMW, het statuut van 'verlengd minderjarigheid' en 'gerechtelijke onbekwaamheid', voogdij t.a.v. niet-begeleide buitenlandse minderjarigen, mantelzorg en de feitelijke opvang werden niet opgenomen in het overzichtsschema. Redenen hiervoor zijn de zeer beperkte duur of draagwijdte van de figuur, dan wel het zeer geringe belang in de praktijk.

	Pleegzorg	Ouderschap	Adoptie	Stiefouder	Voogdij	Provoogdij	Pleegvoogdij	Kinderopvang	Steungezin
Pleegzorg									
Ouderschap									
Adoptie									
Stiefouder									
Voogdij									
Provoogdij									
Pleegvoogdij									
Kinderopvang									
Steungezin									

1.5 Werkdefinities

29. Na het ‘contrasteren’ van de pleegouder(schap) met andere instituten en (rechts)figuren, kunnen we nu een begrippenkader opstellen dat verder in het rapport gehanteerd zal worden.

30. Wanneer we de elementen uit de bovenstaande definities uit de regelgeving en de literatuur op een rijtje zetten, en de andere statuten in rekenschap nemen, geeft dit het volgende beeld. **Pleegzorg is het onverplicht tijdelijk opnemen door een natuurlijke persoon of personen [pleegouder(s)], van een andere persoon [pleegkind of pleeggast] in hun eigen gezin, binnen een hulpverleningskader, zonder het ouderlijk gezag of voogdijgezag aan te tasten.**

Onverplicht: door niemand opgelegd; pleegouders kiezen bewust maar vrijwillig voor pleegzorg.
Tijdelijk: de terugkeer naar het eigen milieu van het pleegkind of pleeggast wordt niet uitgesloten. De pleegsituatie duurt ‘zolang als nodig’. (contrast: adoptie)
Natuurlijke persoon/personen [pleegouder-s]: de daadwerkelijke hulp wordt geboden door natuurlijke personen en niet door instellingen of voorzieningen. Dit neemt uiteraard niet weg dat de pleegouders begeleid (kunnen) worden door diensten (zie ook

'hulpverleningskader'). (contrast: materiële bewaring door het OCMW[68], een instelling, begeleid zelfstandig wonen in de BJB[69])
Een andere persoon: deze persoon kan een minderjarige (pleegkind) of een meerderjarige (pleeggast) zijn.
Opname in het eigen gezin: het pleegkind of pleeggast wordt residentieel opgenomen in het gezin van de pleegouder(s). De pleegouders stellen zich ten dienste van het pleegkind of –gast. Het 'gezin' moet gezien worden als milieu en is dus niet beperkt tot een twee-ouder situatie. Het gezin dat een pleegkind of -gast opvangt, noemen we voortaan een pleeggezin[70] (contrast: kinderopvang en steungezin).
Binnen een hulpverleningskader: de initiatieven waarbij (feitelijk) iemand in een andere familie wordt opgenomen, volledig berustend op eigen initiatief, vallen buiten de definitie van pleegzorg. Er is een goedkeuring door een bevoegde instantie voor plaatsing vereist of de 'plaatsing' moet gebeuren onder begeleiding van een erkende dienst. (contrast: materiële bewaring OCMW, pleegvoogdij, feitelijke opvang). Bovendien is de opvang nodig omdat het oorspronkelijk milieu niet (meer) volstaat.
Zonder het ouderlijk gezag of voogdij gezag aan te tasten: het ouderlijk gezag of voogdijgezag wordt niet aangetast door de pleegzorg. Het is de ouder/voogd die de fundamentele keuzes t.a.v. het pleegkind en eventueel de pleeggast maakt. Voor (meerderjarige) pleeggasten zal het ouderlijk gezag of voogdijgezag niet altijd van bestaan en afhangen van hun burgerrechtelijk statuut (zie nr. 12) (contrast: ouderschap, vormen van voogdij, pleegvoogdij).

31. Een onderscheid binnen pleegouderschap dat soms relevant zal zijn voor de rest van het onderzoek, kan gemaakt worden a.d.h.v. de relatie van pleegouders met het pleegkind of –gast. Wanneer pleegouders de zorg opnemen voor een familielid, of iemand uit de omgeving van de pleegouders (bv. een buurkind, een leerling op school) wordt dit aangeduid met de term 'netwerkpleegzorg'. Bestandpleegzorg daarentegen is de pleegzorg waarbij beide partijen elkaar niet op voorhand kennen.[71]

[68] Al zal de bijstand uiteraard verleend worden een natuurlijke persoon die optreedt als 'orgaan' van het OCMW.
[69] Art. 38, § 1, 7° Decreet BJB.
[70] In de sector zelf wordt de voorkeur gegeven aan de tem 'gastgezin' om het gezin aan te duiden dat de pleeggast opvangt. Deze term is niet te verwarren met de term gastgezin in het nieuwe Woonzorgdecreet. Gastgezin wordt gedefinieerd als 'vrijwilligerszorg door een gezin dat of een natuurlijke persoon die, in de verblijfswoning of de eigen aangrenzende woning, opvang biedt aan een gebruiker gedurende een korte periode' (Woonzorgdecreet 4 maart 2009, nog niet verschenen). Omwille van didactische redenen duiden we de personen die een pleeggast opvangen eveneens aan met de term 'pleegouders'.
[71] PLEEGZORG VLAANDEREN, *De vragen die pleegouders (en zij die het willen worden) het meest stellen over pleegzorg*, http://www.pleegzorgvlaanderen.be/index2.html.

AFDELING 2. VERSCHIJNINGSVORMEN VAN PLEEGZORG

32. Aan de hand van bovenstaande werkdefinitie, is het nu zaak te onderzoeken welke vormen van pleegzorg hieraan voldoen. Na de oplijsting van de verschillende vormen, volgt een overzichtstabel.

2.1 Pleegzorg binnen Bijzondere Jeugdbijstand

33. Een kind in een problematische opvoedingssituatie[72] (POS) kan door het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg toevertrouwd voor ten hoogste één jaar "aan een betrouwbaar persoon of gezin, onder de begeleiding van een erkende voorziening of bij uitzondering onder de begeleiding van de sociale dienst".[73] Dit kan alleen indien de ouders en de jongere zelf, indien ouder dan 12 jaar, instemmen.[74] De plaatsing kan hernieuwd worden. In principe stopt de pleegzorg wanneer de jongere in kwestie 18 jaar wordt. Hij kan echter akkoord gaan om zijn verblijf bij het pleeggezin verder te zetten tot hij 20 jaar is.[75]

34. Eenzelfde soort plaatsing kan opgelegd worden door de jeugdrechtbank wanneer deze oordeelt dat er een problematische opvoedingssituatie bestaat. In dit geval is er geen sprake meer van vrijwilligheid; de rechter legt de maatregel op.[76] De pleegsituatie duurt maximaal één jaar. Voor kinderen jonger dan 12 jaar kan de pleegsituatie in één keer opgelegd worden tot de leeftijd van dertien jaar. De maatregel is telkens verlengbaar, maar loopt sowieso af bij het bereiken van de meerderjarigheid van jongere.[77]

35. Een jongere die een als misdrijf omschreven feit pleegt (MOF), kan evenzeer door de jeugdrechter geplaatst worden in een pleeggezin. De formulering is dezelfde: 'toevertrouwen aan een volgens de gemeenschappen betrouwbaar persoon'[78]. Ook hier duurt de plaatsing in principe tot 18 jaar, maar de rechter kan het verblijf verlengen tot 20 jaar, op verzoek van de minderjarige of, als de jongere blijk geeft van aanhoudend wangedrag of van gevaarlijk gedrag, van het openbaar ministerie.[79] In één situatie kan de jeugdrechter onmiddellijk een jeugdbeschermingsmaatregel opleggen warvan de uitwerking de meerderjarigheid van de jongere overschrijdt, namelijk wanneer de jongere na zijn 17de (in de toekomst 16de) verjaardag een MOF heeft ge-

---

[72] Dit is 'een toestand waarin de fysieke integriteit, de affectieve, morele, intellectuele of sociale ontplooiingskansen van minderjarigen in het gedrang komen, door bijzondere gebeurtenissen, door relationele conflicten, of door de omstandigheden waarin zij leven' (art. 2, 12° Decreet BJB).
[73] Art. 69, 9° Besluit Vlaamse Regering 24 oktober 2008 tot uitvoering van het decreet van 7 maart inzake bijzondere jeugdbijstand en het kaderdecreet Bestuurlijk Beleid van 18 juli 2003, *BS* 2 maart 2009.
[74] Bij een 'min-twaalfjarige' wordt instemming vereist als hij/zij tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat is, rekening houdend met de leeftijd en maturiteit (art. 10 Decreet BJB).
[75] Art. 36 Decreet BJB.
[76] Art. 38 Decreet BJB.
[77] Tenzij de jongere vrijwillig instemt met een verlengd verblijf tot de leeftijd van 20 jaar (zie hoger).
[78] Art. 37, § 2, eerste lid, 7° Jeugdwet.
[79] Art. 37, § 3, 1° Jeugdwet.

pleegd[80]. In die hypothese kunnen de maatregelen, zoals eventueel de plaatsing in een pleeggezin, opgelegd worden tot de jongere de leeftijd van 20 en in de toekomst 23 jaar bereikt.

36. De diensten bevoegd voor de begeleiding van deze maatregel (zowel t.a.v. jongeren in een problematische opvoedingssituatie als t.a.v. delinquente jongeren), zijn de diensten voor pleegzorg.[81] Het is echter niet uitgesloten dat de jongere in kwestie geplaatst wordt in een pleeggezin dat begeleid wordt door het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH).

2.2 Gezinsondersteunende pleegzorg

37. Gezinsondersteunende pleegzorg, de vroegere 'private plaatsingen', is de pleegzorg waarbij een kind (desgevallend met tussenpozen, de onderbroken plaatsing) opgenomen wordt in een pleeggezin naar aanleiding van een opvoedingscrisis of om de bestaande 'fragiele' draagkracht in zijn eigen milieu intussen te versterken.[82] Deze vorm van pleegzorg is van nature kortdurend; het opvoedingsperspectief blijft op korte termijn in het eigen gezin.[83] Cruciaal is de aanwezigheid van een voldoende perspectief op verandering of het behouden/versterken van de bestaande draagkracht. Wanneer dit niet het geval is, staat de deur voor andere (langer durende) verschijningsvormen van pleegzorg open.[84]

38. Er zijn verschillende types te onderscheiden, elk met een verschillende maximale looptijd[85]:

- Ononderbroken pleegzorg

(1) crisis pleegzorg van een kind: opvang van enkele dagen[86];
(2) korte pleegzorg zonder onderbreking, met de maximale duur van 30 begeleidingsdagen[87];
(3) pleegzorg zonder onderbreking, met de maximale duur van 90 begeleidingsdagen;
(4) kortdurende pleegzorg van een baby in het kader van overweging tot behoud of afstand in het kader van adoptie.

---

[80] Art. 37, § 3, 2° Jeugdwet.
[81] Art. 10 Erkenningsbesluit BJB. Voor een oplijsting van deze diensten: http://pleegzorg.wieni.be/organisatie/diensten/18.
[82] KIND & GEZIN, *Van "diensten voor private gezinsplaatsing" naar "diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg". Conceptueel kader*, 2003, 30-31.
[83] KIND & GEZIN, *Van "diensten voor private gezinsplaatsing" naar "diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg". Conceptueel kader*, 2003, 31.
[84] KIND & GEZIN, *Van "diensten voor private gezinsplaatsing" naar "diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg". Conceptueel kader*, 2003, 10.
[85] Bijlage bij de projectovereenkomst van januari 2008 tussen de diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg en Kind en Gezin, ter beschikking gesteld door Kind en Gezin; art. 9 B. Vl. Reg. 1 maart 2002 betreffende de erkenning en de subsidiëring van de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning, *BS* 11 mei 2002.
[86] Op deze vorm zal niet verder worden ingegaan.
[87] Een begeleidingsdag is 'elke dag die valt tussen opname en ontslag. De dag van opname wordt gerekend als begeleidingsdag, de dag van ontslag niet'.

- Onderbroken pleegzorg: discontinue pleegzorg gespreid over periode van maximaal twee jaar.

Deze grenzen zijn evenwel niet absoluut. Een dienst kan de termijn overschrijden, mits verantwoording aan en desgevallend voorafgaande toestemming van Kind en Gezin.

39. Er is geen tussenkomst van een verwijzende instantie. Het zijn de ouders die zelf contact kunnen opnemen met de diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg, een dienst van Kind en Gezin. Deze verschijningsvorm wordt gefinancierd door projectsubsidies. In de praktijk worden de taken van drie van de vier diensten voor gezinsondersteunde pleegzorg opgenomen door de diensten voor pleegzorg uit de BJB.[88]

40. Gezinsondersteunde pleegzorg staat in principe open voor alle kinderen, ongeacht hun leeftijd.[89] De diensten bevoegd voor gezinsondersteunende pleegzorg hebben echter een mandaat om 'hulp te bieden aan gezinnen (…) met kinderen van 0 tot 12 jaar'[90], waardoor deze vorm van pleegzorg slechts mogelijk lijkt voor kinderen van deze leeftijdscategorie. Er zijn vier diensten voor gezinsondersteunende gezinszorg.[91]

2.3 Pleegzorg voor personen met een handicap

41. Pleegzorg staat eveneens open voor personen met een handicap, zowel minder- als meerderjarigen.[92] Voorwaarde is wel dat de persoon in kwestie is ingeschreven bij het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap[93] (VAPH) en dus gehandicapt is.[94] Alle vormen van handicap komen in principe in aanmerking voor een 'gezinsplaatsing'. De plaatsing is niet beperkt in tijd.

---

[88] KIND & GEZIN, *Van "diensten voor private gezinsplaatsing" naar "diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg". Conceptueel kader*, 2003, 32.
[89] KIND & GEZIN, *Van "diensten voor private gezinsplaatsing" naar "diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg". Conceptueel kader*, 2003, 9.
[90] Art. 3 B. Vl. Reg. 1 maart 2002 betreffende de erkenning en de subsidiëring van de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning, *BS* 11 mei 2002.
[91] Convenant tussen de Vlaamse Gemeenschap en de diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg, geldig van 1 januari 2009 tot 31 december 2011.
[92] De regelgeving van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap is evenwel maar van toepassing op personen die hun erkenning aanvragen voor de leeftijd van 65 jaar en in principe verblijven op Belgisch grondgebied (art. 20-21 Decreet 7 mei 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, *BS* 11 juni 2004; afwijkingen op de verblijfsvoorwaarde: B. Vl. Reg. tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 15 december 2000 houdende vrijstelling voor bepaalde categorieën gehandicapte personen van de vervulling van verblijfsduurvoorwaarden om de bijstand te genieten, *BS* 24 januari 2001).
[93] B. Vl. Reg. 24 juli 1991 betreffende de inschrijving bij het Vlaams Fonds voor sociale integratie van personen met een handicap, *BS* 29 oktober 1991, *err.BS* 13 februari 1992.
[94] Onder handicap wordt verstaan 'elk langdurig en belangrijk participatieprobleem van een persoon dat te wijten is aan het samenspel tussen functiestoornissen van mentale, psychische, lichamelijke of zintuiglijke aard, beperkingen bij het uitvoeren van activiteiten en persoonlijke en externe factoren' (art. 2 Decreet 7 mei 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, *BS* 11 juni 2004).

42. Het VAPH heeft 12 diensten voor gezinsplaatsing erkend. 6 van de 12 diensten zijn ook erkend als dienst voor pleegzorg in de BJB (zie nr. 36).[95]

2.4 Pleegzorg in het kader van de geestelijke gezondheidszorg

43. Een laatste verschijningsvorm is de psychiatrische gezinsplaatsing. Deze gezinsverpleging wordt in Vlaanderen alleen georganiseerd door het Openbaar Psychiatrisch Zorgcentrum te Geel.[96] Het kan gaan om een vrijwillige[97], dan wel om een gedwongen plaatsing in het kader van de Wet betreffende de Bescherming van de Persoon van de Geesteszieke.[98] Zowel volwassenen als kinderen met een ernstige en langdurige psychiatrische aandoening[99] kunnen geplaatst worden, voor korte of lange duur.[100]

[95] Voor een oplijsting van deze diensten: http://pleegzorg.wieni.be/organisatie/diensten/18 (consultatie 18 november 2008).
[96] www.opzgeel.be.
[97] Na doorverwijzing door psychiatrische instellingen of op vraag van familie (OPZ GEEL, *Gezinsverppleging-Rehabilitiatie*, 5, brochure ter beschikking gesteld door OPZ Geel)
[98] Wet 26 juni betreffende de Bescherming van de Persoon van de Geesteszieke, *BS* 27 juli 1990. Deze wet biedt twee opties ingeval van een gedwongen opname: de behandeling in een ziekenhuis of de verpleging in een gezin (art. 23). Het is deze laatste optie die geschiedt d.m.v. plaatsing in een pleeggezin.
[99] Volgens de tekst van het KB: 'psychisch gestoorde patiënten, waarvan het psychisch en sociaal evenwicht enkel kan gehandhaafd blijven mits de permanente zorg verstrekt door een pleeggezin en de therapeutische begeleiding van een multidisciplinair behandelingsteam, binnen het organisatorisch kader van een psychiatrische ziekenhuisdienst' (art. 1 KB 10 april 1991 houdende vaststelling van de normen waaraan de functie van psychiatrische gezinsverpleging moet voldoen om te worden erkend, *BS* 30 april 1990).
[100] Er is geen maximumduur bepaald.

2.5 Overzichtstabellen[101]

Kenmerken Soorten	Aard	Doelgroep	Duur plaatsing	Bevoegde dienst	Voorwaarden pleegouders	Wettelijke basis
Pleegzorg binnen BJB	Vrijwillig Gedwongen	1-18j (uitzonderlijk tot 20 jaar), aanwezigheid, POS of MOF	1 jaar, hernieuwbaar	Diensten voor pleegzorg	- Goed zedelijk gedrag; hun gezondheidstoestand mag geen gevaar inhouden voor de minderjarige - Maximum 4 pleegkinderen mogelijk (tenzij pleegkinderen uit hetzelfde gezin, of reeds eerder in het gezin geplaatst)	- Art. 36 en 38 Decreet BJB - Art. 37 Jeugdwet - Art. 49, 9° B. Vl. Reg. 8 december 1998 betreffende de organisatie en de werking van de Comités voor Bijzondere jeugdzorg, *BS* 27 maart 1999 - Art. 1, 9, 19, 39, 40 en 42 Erkenningsbesluit BJB - Besluit Vl. Reg. 22 mei 1991 houdende vaststelling van de regels betreffende de bijdrage in de onderhouds-, opvoedings- en behandelingskosten van de jongeren en de bestemming van het loon toegekend aan de minderjarigen, *BS* 12 juli 1991 - Omzendbrief 20 januari 1995 betreffende het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 1994 inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand

[101] De vergoedingen die uitbetaald worden aan de pleegouders worden verder opgenomen in een afzonderlijke tabel (zie deel I, afdeling 3).

Kenmerken Soorten	Aard	Doelgroep	Duur plaatsing	Bevoegde dienst	Voorwaarden pleegouders	Wettelijke basis
Gezinsondersteunende pleegzorg	Vrijwillig	1-12j, onvoldoende draagkracht in eigen gezin	Maximaal 3 maanden, uiterlijk 6 maanden	Diensten voor gezinsondersteunde pleegzorg (meestal opgenomen door diensten voor pleegzorg)	- Minimum 21 jaar, voldoende pedagogische kwaliteiten om kinderen op te voeden - Voldoende veilige ruimte en materieel om kinderen op te voeden in verhouding tot het aantal en de leeftijd van de pleegkinderen. - Aanvaarding van de ondersteuning en de begeleiding van de dienst en staat open voor contacten met de ouders over de opvang van hun kinderen. - Maximum aantal pleegkinderen wordt bepaald door de dienst	- Decreet van 30 april 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Kind en Gezin, *BS* 7 juni 2004 - Art. 9 B. Vl. Reg. 1 maart 2002 betreffende de erkenning en de subsidiëring van de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning, *BS* 11 mei 2002. - Interne regelgeving [zie bv. Bijlage bij de projectovereenkomst van januari 2008 tussen de diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg en Kind en Gezin] - Convenant tussen de Vlaamse Gemeenschap en de diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg, geldig van 1 januari 2009 tot 31 december 2011

Ken-merken Soorten	Aard	Doelgroep	Duur plaatsing	Bevoegde dienst	Voorwaarden pleegouders	Wettelijke basis
Pleegzorg binnen VAPH	Vrijwillig Gedwongen	Iedereen met een handicap die ingeschreven is bij het VAPH	Onbeperkt	Dienst voor gezinsplaatsing (kan opgenomen worden door dienst voor pleegzorg)	- Huisvesting, het onderhoud en de algemene opvoeding – naleven algemene functionele normen, gesteld voor de inrichtingen en tehuizen, die onder het internaatstelsel werken	- Art. 2, art. 13 en 20-21 Decreet 7 mei 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, *BS* 11 juni 2004 - Bijlage, hoofdstuk 5, KB 23 december 1970 tot vaststelling van de voorwaarden voor de erkenning van de inrichtingen, tehuizen en diensten voor plaatsing in gezinnen ten behoeve van gehandicapten, *BS* 30 januari 1971 - KB 30 maart 1973 tot bepaling van de te volgen gemeenschappelijke regels voor de vaststelling van de toelagen per dag toegekend voor onderhoud, opvoeding en behandeling van minderjarigen en van gehandicapten, geplaatst ten laste van de openbare besturen, *BS* 4 mei 1973 - Art. 1 Besluit van de Vlaamse Regering 28 april 1993 tot vaststelling van de programmatie voor de voorzieningen op het vlak van de sociale integratie van personen met een handicap, *BS* 28 juli 1993 - B. Vl. Reg. 24 juli 1991 betreffende de inschrijving bij het Vlaams Fonds voor sociale integratie van personen met een handicap, *BS* 29 oktober 1991, *err.BS* 13 februari 1992. - B. Vl. Reg. 15 december 2000 houdende vrijstelling voor bepaalde categorieën gehandicapte personen van de vervulling van verblijfsduurvoorwaarden om de bijstand te

						genieten, *BS* 24 januari 2001 - Art. 10 en 12 MB 24 april 1973 tot bepaling, wat betreft het Ministerie van Volksgezondheid en van het Gezin, van de te volgen bijzondere regels voor de vaststelling van de toelagen per dag, toegekend voor het onderhoud en de behandeling van de gehandicapten, geplaatst ten laste van de openbare besturen, *BS* 15 juni 1973
Ken-merken / Soorten	**Aard**	**Doelgroep**	**Duur plaatsing**	**Bevoegde dienst**	**Voorwaarden pleegouders**	**Wettelijke basis**
Psychiatrische gezinsplaat-sing	Vrijwillig Gedwongen	psychisch gestoorde patiën-ten, waarvan het psychisch en sociaal evenwicht enkel kan gehandhaafd blijven mits de permanente zorg verstrekt door een pleeggе-zin en de therapeutische begeleiding van een multi-disciplinair behandelings-team, binnen het organisato-risch kader van een psychia-trische ziekenhuisdienst' Bij gedwongen opname: indien zijn toestand zulks vereist en bij gebreke van enige andere geschikte	Onbeperkt	Psychiatrische ziekendienst (i.c. OPZ Geel), dienstencentra voor de gezins-verpleging (be-staande uit 3 wijkcentra)[102]	- Ter beschikking stellen van een individuele kamer die voldoet aan bepaalde technische vereisten - Gesitueerd in een geo-grafisch gebied dat door het behandelingsteam gemakkelijk bereikt kan worden - Aanbieden van gezamen-lijk maaltijden, affectieve opvang en de non-professionele zorg (toe-zicht, resocialsering, etc.) - Maximum 3 patiënten	- Art. 23 Wet 26 juni betreffende de Bescherming van de Persoon van de Geesteszieke, *BS* 27 juli 1990. Deze wet biedt twee opties ingeval van een gedwongen opname: de behandeling in een ziekenhuis of de verpleging in een ge-zin - KB 10 april 1991 houdende vaststelling van de normen waaraan de functie van psychiatrische gezinsverpleging moet voldoen om te worden erkend, *BS* 30 april 1990 - Hoofdstuk XII KB 25 april 2002 betreffende de vaststel-ling en de vereffening van het budget van financiële mid-delen van de ziekenhuizen, *BS* 30 mei 2002

[102] OPZ GEEL, *Gezinsverppleging-Rehabilitiatie*, 7, brochure ter beschikking gesteld door OPZ Geel.

		behandeling, hetzij omdat hij zijn gezondheid en zijn veiligheid ernstig in gevaar brengt, hetzij omdat hij een ernstige bedreiging vormt voor andermans leven of integriteit.			mogelijk	

AFDELING 3. VERGOEDING BETAALD AAN PLEEGOUDERS

Hieronder, brengen we de vergoeding in kaart die betaald wordt aan de pleegouder(s). In deel II, zal dan onderzocht worden wat de ficaal-en sociaalrechtelijke kwalificatie van deze vergoeding is.

3.1 Pleegzorg binnen Bijzondere Jeugdbijstand

De vergoeding aan de pleegouders binnen de BJB wordt verhoogd in functie van de leeftijd.

Leeftijd	Geïndexeerde vergoeding per dag[103]		Geïndexeerde vergoeding per maand (30d)	
	Met recht op kinderbijslag	Zonder recht op kinderbij-slag	Met recht op kinderbijslag	Zonder recht op kinderbij-slag
< 12j	12	17,92	360	537,6
> 12j	12,91	19,36	387,3	580,8

De vergoeding kan niet worden toegekend indien meer dan vier personen in het pleeggezin worden opgenomen tegen vergoeding, al dan niet ten laste van de openbare besturen, tenzij het gaat om pleegkinderen afkomstig uit hetzelfde gezin, of kinderen die reeds eerder in het gezin werden geplaatst.[104]

Daarenboven kunnen er aan de pleeggezinnen subsidies worden toegekend om bijzondere kosten te vergoeden[105]:

(1) De inschrijving van minderjarigen bij een ziekenfonds of bij een gewestelijke dienst van de Hulpkas voor ziekte- en invaliditeitsverzekering.

(2) De aan de minderjarigen verstrekte buitengewone medische en paramedische verzorging, zijnde de prestaties die uitzonderlijk geleverd worden en die onontbeerlijk zijn voor de gezondheid van de minderjarige.[106] Het betreft het remgeld op deze bijzondere kosten.

---

[103] Geïndexeerde bedragen vanaf 1 mei 2008, zoals vermeld op www.pleegzorgvlaanderen.be/onkosten.html. Voor de basisbedragen: zie Bijlage 3 Erkenningsbesluit BJB. Daarnaast krijgen de jongeren ook nog zakgeld. Daar deze vergoeding toekomt aan de jongere, wordt dit verder niet in beschouwing genomen.

[104] Art. 39 Erkenningsbesluit BJB.

[105] Art. 42 Erkenningsbesluit BJB; Omzendbrief 20 januari 1995 betreffende het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 1994 inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand.

[106] Worden niet beschouwd als 'buitengewone medische en paramedische verzorgingen': routinecontroles en onderzoeken die kaderen in periodieke preventies, prestaties t.g.v. normale gangbare infectieziektes en prestaties/hulpmiddelen die niet per definitie onontbeerlijk zijn om de gezondheid van de minderjarige te vrijwaren (bv. het verwijderen van tatoeages) en in principe de prestaties waarvoor geen tussenkomst van de ziekteverzekering voorzien is.

(3) Bijzondere uitgaven in uitzonderlijke omstandigheden met het oog op het behoud of het herstellen van de fysieke of psychische integriteit van de betrokken minderjarige die niet gedekt worden door (1) of (2).[107]

Geen enkele van deze bijzondere kosten zal vergoed worden als een natuurlijk of rechtspersoon wettelijk, bij overeenkomst of ingevolge een rechterlijke beslissing tot de betaling of de terugbetaling van deze kosten is gehouden. De kosten zullen evenmin vergoed worden als ze het gevolg zijn van een fout, nalatigheid of onvoorzichtigheid van het pleeggezin.[108]

3.2 Gezinsondersteunende pleegzorg

De kostenvergoeding per aanwezigheidsdag[109] voor een kind jonger dan 12 jaar, of voor zover het kind basisonderwijs volgt, bedraagt [15,65 euro].[110] Dit bedrag wordt voor 100% toegekend indien de opvang tijdens de dag en de nacht (24 uur) plaats vond, en voor 60% voor de opvang tijdens de dag, aansluitend bij een nacht. Het bedrag wordt geïndexeerd aan de consumptie-index.[111]

Leeftijd	Geïndexeerde vergoeding per aanwezigheidsdag (dag en nacht)[112]	Geïndexeerde vergoeding per dag, aansluitend op de nacht	Geïndexeerde vergoeding per maand (dag en nacht) (30d)
< 12j	15,96	9,56	478,8[113]

[107] Het kan geenszins gaan om uitgaven die betrekking hebben op de totale populatie of een subpopulatie van de minderjarigen. Een uitzonderlijke omstandigheid zal per concreet geval blijken uit de uniciteit van de situatie die de subsidiëring van de bijzondere uitgave verantwoord.

[108] Omzendbrief 20 januari 1995 betreffende het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 1994 inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand.

[109] Dit is iedere dag met een aansluitende nacht, die het kind (minstens 12 uur – aaneensluitend dag – en nacht) effectief doorbrengt in het pleeggezin.

[110] Dit is het geïndexeerde bedrag dd januari 2008, zoals bepaald in de overeenkomst die verwijst naar art. 2 KB 24 december 1993 ter uitvoering van de wet van 6 januari 1989 tot vrijwaring van 's lands concurrentievermogen, *BS* 31 december 1993 (Bijlage bij de projectovereenkomst van januari 2008 tussen de diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg en Kind en Gezin, ter beschikking gesteld door Kind en Gezin).

[111] Bijlage bij de projectovereenkomst van januari 2008 tussen de diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg en Kind en Gezin, ter beschikking gesteld door Kind en Gezin; art. 2 KB 24 december 1993 ter uitvoering van de wet van 6 januari 1989 tot vrijwaring van 's lands concurrentievermogen, *BS* 31 december 1993.

[112] Bijlage 3 Erkenningsbesluit BJB. De bedragen zijn gekoppeld aan de spilindex van kracht op 1 januari 2009. Daarnaast krijgen de jongeren ook nog zakgeld. Daar deze vergoeding toekomt aan de jongere, wordt dit verder niet in beschouwing genomen.

[113] Dit bedrag komt dus overeen met de vergoeding binnen de BJB.

3.3 Pleegzorg voor personen met een handicap[114]

Voor wat betreft de vergoeding voor pleegkinderen en pleeggasten met een handicap wordt een onderscheid gemaakt volgens de graad van de handicap en de leeftijd.

Leeftijd	Graad handicap	Geïndexeerd Totale vergoeding per dag[115]	Geïndexeerd totale vergoeding per maand (30d)
0-3j	Lichte handicap	17,30	519
	Matige handicap	18,37	551,1
	Zware handicap	19,44	583,2
3-12j	Lichte handicap	18,26	547,8
	Matige handicap	19,33	579,9
	Zware handicap	20,40	612
> 12j	Lichte handicap	19,33	579,9
	Matige handicap	20,40	612
	Zware handicap	21,47	644,1

De toelage wordt niet meer toegekend wanneer er meer dan vijf personen in het gezin worden opgenomen tegen vergoeding. Dit aantal wordt beperkt tot drie, wanneer het gaat om plaatsingen in het kader van de bijzondere jeugdzorg.[116]

3.4 Pleegzorg in het kader van de geestelijke gezondheidszorg

De vergoeding voor pleegkinderen of pleeggasten met een psychiatrische problematiek wordt opgesplitst in een basisvergoeding die verhoogd kan worden in functie van de kwaliteit van de huisvesting, en van de zorgbehoefte van de patiënt.

[114] Geïndexeerde bedragen vanaf 1 mei 2008, zoals vermeld op www.pleegzorgvlaanderen.be/onkosten.html.

[115] Niet meer toegekend vanaf het zesde pleegkind of –gast. De basisbedragen zijn te vinden in art. 16 KB 30 maart 1973 tot bepaling van de te volgen gemeenschappelijke regels voor de vaststelling van de toelagen per dag toegekend voor onderhoud, opvoeding en behandeling van minderjarigen en van gehandicapten, geplaatst ten laste van de openbare besturen, *BS* 4 mei 1973; art. 3 B. Vl. Reg. 24 maart 1998 tot vaststelling van de wijze waarop het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap het wonen onder begeleiding van een particulier subsidieert binnen het kader van de verdere flexibilisering van de zorgvoorzieningen, *BS* 8 mei 1998.

[116] Art. 11 KB 30 maart 1973 tot bepaling van de te volgen gemeenschappelijke regels voor de vaststelling van de toelagen per dag toegekend voor onderhoud, opvoeding en behandeling van minderjarigen en van gehandicapten, geplaatst ten laste van de openbare besturen, *BS* 4 mei 1973.

Geïndexeerde vergoeding per dag[117]	Verhoging mogelijk in functie van de kwaliteit van de huisvesting, en van de zorgbehoefte van de patiënt[118]		Maximale geïndexeerde vergoeding per dag (30d)	Maximale geïndexeerde vergoeding per maand (30d)
17,32	water op kamer	0,57	23,01	690,3
	centrale verwarming	0,57		
	Lichamelijke handicap	1,14		
	pleeggast > 65 jaar	1,14		
	pleeggast > 75 jaar	2,27		

[117] D.d. juni 2008, actuele bedragen bezorgd door Mevr. PEINEN, OPZ Geel.

[118] Deze criteria zijn bepaald door een intern reglement van OPZ Geel, en goedgekeurd door de minister (art. 98, § 5 Hoofdstuk XII KB 25 april 2002 betreffende de vaststelling en de vereffening van het budget van financiële middelen van de ziekenhuizen, *BS* 30 mei 2002).

Deel II. De kwalificatie van pleegzorg: vrijwilligerswerk of beroepsarbeid?

44. Bijna intuïtief beschouwen we pleegouders als vrijwilligers. In afdeling 1 wordt duidelijk dat dit ook juridisch te staven is. De vergoeding van pleegouders bedraagt evenwel normalerwijze 'te veel' om volgens de Vrijwilligerswet nog als vrijwilliger aangemerkt te worden. De vraag die in afdeling 2 aan bod komt is of pleegzorg dan eventueel te kwalificeren is als beroepsarbeid (werknemer, ambtenaar of zelfstandige). Zoals zal blijken, is dit niet het geval. Gekoppeld aan de bovenstaande probleemstellingen, komt ook de kwalificatie van de vergoeding die pleegouders ontvangen, aan bod.

AFDELING 1. ZIJN PLEEGOUDERS VRIJWILLIGERS IN DE ZIN VAN DE VRIJWILLIGERSWET?

1.1 Situering

45. De wet van 3 juli 2005[119], de zogenaamde Vrijwilligerswet, voerde een wettelijk kader in met betrekking tot het statuut van vrijwilligers en vrijwilligerswerk. Het doel van deze nieuwe wet was erop gericht de talrijke personen die zich vrijwillig inzetten, een aantal rechten of minstens voordelen te verschaffen, en hen te beschermen tegen schadeclaims of tegen ongunstige arbeidsomstandigheden.[120]

1.2 Toepassingsgebied

46. Volgens deze wet zijn vrijwilligers "personen die vrijwilligerswerk verrichten". Vrijwilligerswerk is elke activiteit die (1) onbezoldigd en onverplicht wordt verricht (2) ten behoeve van één of meer personen (andere dan degene die de activiteit verricht), of van een groep of organisatie of van de samenleving als geheel. Bovendien moet de activiteit (3) ingericht worden door een organisatie buiten het familie- of privé-verband van degene die de activiteit verricht. Het vrijwilligerswerk mag ten slotte (4) niet door dezelfde persoon en voor dezelfde organisatie worden verricht in het kader van een arbeidsovereenkomst, een dienstencontract of een statutaire aanstelling.[121]

(1) Onbezoldigd en onverplicht

Het onverplichte karakter van vrijwilligerswerk houdt in 'dat de stap om gratis een prestatie te leveren' uit eigen beweging wordt gezet zonder dat dit initiatief juridisch

[119] Wet 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers, *BS* 29 augustus 2005.
[120] D. SIMOENS, "Sociale bescherming van de vrijwilliger", *TSR* 2007, 59.
[121] Art. 3 Vrijwilligerswet.

afdwingbaar is'. Dit wil uiteraard niet zeggen dat 'iemand een vrijwillig op zich genomen taak kan uitvoeren hoe hij of zij dat wil'.[122] M.b.t. deze voorwaarde rijst er weinig twijfel wanneer we ze toepassen op pleegouders (zie ook nr. 30).
De draagwijdte van het 'onbezoligd karakter' zal aan bod komen bij de bespreking van de onkostenvergoeding (zie nr. 57 e.v.).

(2) Ten behoeve van een derde

47. Vrijwilligerswerk moet ten behoeve van één of meer personen, een groep of de samenleving als geheel worden verricht. Hiermee wilde men het onderscheid maken met zelfhulp (zoals bijvoorbeeld het deelnemen aan een cursus of een praatgroep), wat immers hoofdzakelijk de eigen persoon ten goede komt.[123] Pleegouders zetten zich per definitie in voor een andere persoon, een pleegkind of –gast.

(3) Activiteit wordt ingericht door een organisatie buiten het familie- of privéverband van degene die de activiteit verricht

48. Activiteiten die zuiver en alleen georganiseerd worden door de kring van familieleden en vrienden behoren tot het privé-leven en vallen buiten het toepassingsgebied van de Vrijwilligerswet. Dit neemt echter niet weg dat de vrijwilliger familie kan zijn van de begunstigde, op voorwaarde dat er een zekere institutionalisering plaatsvindt en de coördinatie gebeurt door een organisatie.[124] Een organisatie kan een feitelijke vereniging[125] of rechtspersoon zonder winstoogmerk zijn die met vrijwilligers werkt.[126]

49. Het louter feitelijk opvangen van een kind door een ander gezin kan dus niet worden gekwalificeerd als vrijwilligerswerk. Pleegsituaties met tussenkomst van een dienst voor pleegzorg lijken wel te voldoen aan bovenstaande eis, ook al gaat het om netwerkpleegzorg. De diensten, organisaties in de zin van de Vrijwilligerswet, richten de pleegsituaties in en doen hiervoor een beroep van vrijwilligers.

(4) Niet gelijktijdig in het kader van een arbeidsovereenkomst, een dienstencontract of een statutaire aanstelling

50. Ten slotte mag de activiteit niet worden verricht, door dezelfde persoon in dezelfde organisatie, als werknemer, zelfstandige of ambtenaar. Een specifieke vraag in

[122] Toelichting wetsvoorstel betreffende de rechten van vrijwilligers, *Parl. St.* Kamer 2003-2004, nr. 455/1, 12.
[123] Toelichting wetsvoorstel betreffende de rechten van vrijwilligers, *Parl. St.* Kamer 2003-2004, nr. 455/1, 13.
[124] Toelichting wetsvoorstel betreffende de rechten van vrijwilligers, *Parl. St.* Kamer 2003-2004, nr. 455/1, 13.
[125] Feitelijke vereniging werd door een latere interpretatieve wet gedefinieerd als: "elke vereniging zonder rechtspersoonlijkheid van twee of meer personen die in onderling overleg een activiteit organiseren met het oog op de verwezenlijking van een onbaatzuchtige doelstelling, met uitsluiting van enige winstverdeling onder haar leden en bestuurders, en die een rechtstreekse controle uitoefenen op de werking van de vereniging" (art. 2, 2° Wet 19 juli 2006 , *BS* 11 augustus 2006).
[126] Art. 3, 3° Vrijwilligerswet.

dit verband is of de situatie problematisch is waarin een hulpverlener die instaat voor de begeleiding van pleeggezinnen, tevens zelf pleegouder is en zich laat begeleiden door dezelfde dienst. Uit de tekst van de wet kan worden afgeleid dat het moet gaan om dezelfde bezigheid door eenzelfde persoon verricht, maar in twee verschillende hoedanigheden. Hier valt de activiteit verricht door iemand werkzaam bij een dienst voor pleegzorg niet samen met de activiteit die deze zelfde persoon verricht als pleegouder. Ook al doen dergelijke gevallen organisatorische, en misschien zelfs deontologische, vragen rijzen, aan deze vierde voorwaarde van het begrip 'vrijwilligerswerk' is voldaan.

(5) Uitsluiting van semi-agorale arbeid?

51. Volgens de parlementaire voorbereiding van de Vrijwilligerswet, wordt naast zelfhulp en juridisch afdwingbare arbeid (zoals stages in een bedrijf of een school), ook semi-agorale arbeid uitgesloten.[127] Voorbeelden van semi-agorale arbeid die aangehaald worden zijn het werk van vrijwillige brandweerlieden, onthaalmoeders, betaalde lesgevers, au pairs en van andere personen die zich tegen een lichte vergoeding inzetten.[128] Vraag rijst dan of pleegouders ook onder deze uitsluitingsgrond van semi-agorale arbeid ('personen die zich tegen een lichte vergoeding inzetten) vallen.

52. De definitie van semi-agorale arbeid is echter zeer vaag: wat wordt bedoeld met lichte vergoeding? Het begrip duikt bovendien nauwelijks op in de rechtsleer.[129] S. BOUCKAERT en B. VAN BUGGENHOUT definiëren semi-agorale arbeid als vergoede vrijwillige inzet en vergoede mantelzorg.[130] Zij onderscheiden semi-agorale arbeid van beroepsarbeid op grond van twee criteria: de geldelijke beloning wordt niet zozeer bepaald door het marktmechanisme van vraag en aanbod en het ontbreken van de intentie om daadwerkelijk beroepsmatig actief te zijn in dit type arbeid. Semi-agorale arbeid wordt op zijn beurt dan weer onderscheiden van extra-agorale of het vrijwilligerswerk in de strikte zin: in het eerste geval overstijgt de vergoeding overstijgt een reële kostenvergoeding en ze kan evenmin als een vrijgevigheid[131] gekwalificeerd worden.

---

[127] Toelichting wetsvoorstel betreffende de rechten van vrijwilligers, *Parl. St.* Kamer 2003-2004, nr. 455/1, 11. Ook in een eerder wetsvoorstel in deze materie wilde men vrijwilligerswerk en semi-agorale arbeid onderscheiden (Wetsvoorstel betreffende de rechten van de vrijwilliger, ingediend door S. CREYF en G. D'HONDT, *Parl. St.* Kamer 2003-2004, nr. 499/1, 5).

[128] Toelichting wetsvoorstel betreffende de rechten van vrijwilligers, *Parl. St.* Kamer 2003-2004, nr. 455/1, 13-14.

[129] Het enige rapport waarin dit begrip gehanteerd wordt is o.i. S. BOUCKAERT en B. VAN BUGGENHOUT, *Een juridische verkenning van de grijze zone tussen vrijwilligerswerk en professionele arbeid*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2000, 160 p.; de Hoge Raad voor Vrijwilligers zou een werkgroep oprichten die verder zal werken op het begrip semi-agorale arbeid (Verslag namens de commissie bij het wetsvoorstel betreffende de rechten van vrijwilligers, *Parl. St.* Kamer 2004-2005, nr. 455/8, 11).

[130] S. BOUCKAERT en B. VAN BUGGENHOUT, *Een juridische verkenning van de grijze zone tussen vrijwilligerswerk en professionele arbeid*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2000, 27.

[131] Vrijgevigheden zijn giften, vaak als blijk van waardering.

53. Zoals verder aangetoond wordt (zie nr. 64 e.v.), zal in de meeste pleegsituaties de vergoeding (ongeveer) overeenkomen met de reële kosten. In sommige gevallen[132] - afhankelijk van type, duur en aantal actuele en vorige pleegplaatsen binnen een gezin - zou de pleegzorg als semi-agoraal kunnen worden gekwalificeerd. De uitgekeerde vergoeding kan in dergelijke situaties immers de vergoeding van de reële kosten te boven gaan. Op het eerste gezicht lijken deze laatste hypothese dus buiten de Vrijwilligerswet te vallen.

54. Men heeft echter tijdens de verdere parlementaire debatten n.a.v. de invoering van de Vrijwilligerswet een amendement ingediend en goedgekeurd om vrijwilligerswerk en semi-agorale arbeid duidelijker te onderscheiden van elkaar. De wijziging biedt de mogelijkheid aan de Koning om bepaalde categorieën van personen uit te sluiten uit het toepassingsgebied van de Vrijwilligerswet.[133] Voorbeelden waaraan gedacht werd, zijn de personen die ziekenvervoer op zich nemen, de leden van de vrijwillige brandweer en de vrijwilligers in de civiele bescherming.[134] Deze statuten sporen met de aangehaalde voorbeelden van categorieën die semi-agorale arbeid verrichten. Hierbij valt wel op te merken dat de wet zelf geen criteria aangeeft (zoals het bestaan van semi-agorale arbeid) op basis waarvan de Koning de categorieën kan uitsluiten.

55. Tot op heden heeft de Koning geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om bepaalde groepen uit te sluiten. Ook op dit moment lijkt het moeilijk verdedigbaar om zonder wettelijke basis bepaalde categorieën personen die aan alle andere voorwaarden voldoen, uit te sluiten louter op grond van het feit dat het zou gaan om semi-agorale arbeid, een element dat enkel ter discussie kwam tijdens het parlementaire debat. De wet zelf maakt geen onderscheid tussen vrijwilligers en 'semi-agoralen'. Wanneer bovenstaande elementen bovendien gekoppeld worden aan de vaststelling van vaagheid van de definitie van semi-agorale arbeid en de mogelijkheid van een forfaitaire kostenvergoeding[135] (zie verder nr. 57), kunnen we besluiten dat pleegzorg beschouwd kan worden als vrijwilligerswerk in de zin van de Vrijwilligerswerk. Ten slotte merken we op dat semi-agorale arbeid meer aansluit bij vrijwilligerswerk dan bij gewone beroepsarbeid, wegens het ontbreken van het 'beroepsmatig karakter' en de afwezigheid van een puur winstoogmerk. De wet zelf maakt geen onderscheid tussen vrijwilligers en 'semi-agoralen'.

---

[132] Denken we aan gevallen waarin er een aantal pleegkinderen of –gasten samen in eenzelfde gezin opgevangen worden, waardoor kan worden aangenomen dat de marginale kost van een extra pleegkind of –gast beperkter is dan in de hypothese waarin dit pleegkind of deze pleeggast als eerste kind of gast in een ander gezin zou opgenomen worden.

[133] Art. 1, § 2 Vrijwilligerswet.

[134] Amendement Nr. 3 bij het wetsvoorstel betreffende de rechten van vrijwilligers, *Parl. St.* Kamer 2004-2005, nr. 455/2, 3. Deze zienswijze werd overgenomen in Verslag namens de commissie bij het wetsvoorstel betreffende de rechten van vrijwilligers, *Parl. St.* Kamer 2004-2005, nr. 455/8, 15.

[135] Door een forfaitaire kostenvergoeding mogelijk te maken, kan een vrijwilliger (weliswaar binnen bepaalde grenzen) betaald worden 'tegen een lichte vergoeding' omdat zijn werkelijke kosten eigenlijk lager liggen dan het forfaitair uitgekeerde bedrag.

56. Voorlopig besluit. Pleegouders vallen binnen het toepassingsgebied van de Vrijwilligerswet. Vrijwilligers ontvangen geen loon, maar hebben wel recht op de vergoeding van hun kosten. Ook pleegouders ontvangen een vergoeding voor de opvang van hun pleegkind. Deze kostenvergoeding wordt in het volgende deel besproken.

1.3 Vergoeding van vrijwilligers

57. Het onbezoldigde karakter van het vrijwilligerswerk belet niet dat vrijwilligers worden vergoed. Artikel 10 en 11 Vrijwilligerswet voorzien in twee onderscheiden systemen (die niet gecumuleerd kunnen worden in hoofde van dezelfde vrijwilliger).

(1) De forfaitaire terugbetaling van de kosten

Een eerste mogelijkheid is een terugbetaling van de kosten op forfaitaire basis. In dit geval voorziet de wet in bepaalde maxima (per dag en per jaar) die niet overschreden mogen worden.[136] De achterliggende ratio is dat wanneer de kostenvergoedingen te hoog liggen, de arbeid niet langer als 'onbezoldigd beschouwd kan worden.[137] De geindexeerde daggrens bedraagt 30,22 euro, de geïndexeerde jaargrens 1208,72 euro.[138] De realiteit en de omvang van de werkelijke kosten moeten niet bewezen worden.

(2) De terugbetaling van de reële kosten

Een tweede wijze waarop de kosten van een vrijwilliger vergoed kunnen worden is de terugbetaling van de reële kosten. Voorwaarde is dat deze kosten kunnen aangetoond worden aan de hand van bewijskrachtige documenten. In tegenstelling tot de eerste optie, wordt hier geen 'plafond' vooropgesteld.

58. Bij de vier vormen van pleegzorg wordt aan de pleegouders een (dag)vergoeding toegekend. Deze vergoeding overschrijdt de toegelaten daggrens uit de wet niet. Wanneer we echter kijken naar de opstelsom van de vergoeding op jaarbasis, wordt duidelijk dat enkel ingeval van zeer kortdurende pleegsituaties de totaal ontvangen pleegvergoeding onder de maximum toegelaten jaargrens van 1208,72 euro zal blijven.[139] Gezinsondersteunende pleegzorg zal in de meeste gevallen te kwalifice-

---

[136] Bovendien moeten de ontvangen (forfaitaire) bedragen uitgekeerd door meerdere vrijwilligersorganisaties worden samengesteld voor de berekening van de maxima.

[137] J. VANTHOURNOUT, "Deel 1. Sociale aspecten" in J. LAMBRECHTS, J. VANTHOURNOUT en H. BUYSSENS (eds.), *De onkostenvergoeding*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 24.

[138] Deze bedragen zijn geldig vanaf 1 januari 2009 (http://www.socialsecurity.fgov.be/nl/specifieke_info/vrijwilligers/vergoedingen_plafonds.htm) .

[139] Een snelle berekening op basis van de hoger weergegeven tabellen (zie Deel I, afdeling 3) geeft het volgende beeld:
pleegzorg binnen BJB kan maximaal 67 (met recht op kinderbijslag) of 100 (zonder recht op kinderbijslag) dagen duren voor pleegkinderen jonger dan 12 jaar en resp. 62 of 93 dagen voor een pleegkind ouder dan 12 jaar, wil men onder de jaargrens blijven; gezinsondersteunende pleegzorg 75 dagen; de maximale duur van pleegzorg voor personen met een handicap binnen de toegelaten grenzen varieert van 56 tot 69 dagen; pleegzorg in het kader van de geestelijke gezondheidszorg kan ten hoogste 52 dagen bedragen.

ren zijn als vrijwilligerswerk.[140] In deze situaties zijn de pleegouders niet gehouden sociale bijdragen te betalen.

59. Aangenomen kan worden dat een pleegkind veelal langer dan een tweetal maanden in het pleeggezin zal verblijven[141], waardoor ze niet onder de Vrijwilligerswet ressorteren. Vraag is dan hoe de beoordeling luidt, in deze situaties waarin de pleegouders een kostenvergoeding ontvangen waarvan de totaalsom van de vergoedingen op jaarbasis de jaargrens van 1208,72 euro overschrijden. Hier lijkt het relevant de andere mogelijkheid, nl. de terugbetaling van de reële kosten te verkennen. Concreet wil dit zeggen dat pleegouders hun daadwerkelijk gemaakte kosten terugbetaald krijgen. Voorwaarde is wel dat ze hun kosten bewijzen aan het de hand van 'bewijskrachtige documenten'. De Vrijwilligerswet specificeert niet wat moet worden verstaan onder 'bewijskrachtige documenten, maar aangenomen kan worden dat het onder meer gaat om facturen, kasticketten, etc. Een bewijs aan de hand van ramingen lijkt evenmin te worden uitgesloten.[142] Het ligt voor de hand dat dit systeem een enorme administratie met zich mee brengt.[143] Bij een dergelijke registratie lijkt wel een rol weggelegd voor de diensten voor pleegzorg zelf. Zij zouden bijvoorbeeld sjablonen of een soort 'invulkasboek' ter beschikking van de pleegouders kunnen stellen. Het blijft echter de vraag of het bijgebrachte bewijs uiteindelijk aanvaard zal worden, waardoor een rechtsonzekere situatie voor de pleegouder(s) ontstaat. Daarnaast is er het praktisch argument dat dit bewijs op individuele basis door elk pleeggezin afzonderlijk geleverd moet worden. Een oplossing zou kunnen zijn om een overeenkomst te sluiten met de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) waarbij afspraken worden gemaakt die gelden voor alle pleegouders.

60. Wanneer binnen het forfaitaire systeem de grenzen overschreden worden en bij hantering van de andere optie de reële kosten niet bewezen kunnen worden, is pleegzorg, niet als vrijwilligerswerk te beschouwen[144], dit ondanks het feit dat pleegzorg wél onder het toepassingsgebied van de wet valt (bespreking toepassingsgebied: zie nr. 46). In de volgende afdelingen gaan we dieper in op de vraag hoe pleegzorg in deze hypotheses eventueel te kwalificeren valt. Eerst schetsen we kort de gevolgen wanneer de Vrijwilligerswet wel van toepassing is.

Zelfs rekening houdend met het recent ingediende wetvoorstel om de grenzen op te trekken, valt de totale vergoeding in de meeste pleegsituaties boven de voorgestelde limiet (Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers wat de onkostenvergoeding en het vrijwilligersverlof betreft, *Parl. St.* Kamer 2007-08, 52-1045/1).

[140] Dit omwille van de korte duur (in principe 30 dagen) en de mogelijkheid van ononderbroken pleegsituaties, die bovendien over een periode van twee jaar kunnen lopen .

[141] Exacte cijfers zijn niet beschikbaar. Een indicatie hiervoor (voor pleegzorg binnen het VAPH althans): S. VANHOUDT en A. VAN MEERBEECK, *Pleegzorg voor personen met een handicap: een doorlichting,*onderzoek in opdracht van het Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap [nu VAPH], Leuven, LUCAS, december 2002, http://www.kuleuven.be/lucas/_docs/Publicaties/RapportPleegzorg.pdf, 17.

[142] Hiervoor kan verwezen worden naar een aantal onderzoeken over de kostprijs van een kind of van een gezinslid (zie nr. 64 e.v.).

[143] Waarmee men terug zou keren naar het systeem dat in het verleden bestond waarbij pleegouders alle kosten nauwgezet dienden bij te houden en te registreren (informatie verstrekt door mevr. DE GHELDERE, Pleegzorg Vlaanderen).

[144] Art. 11 Vrijwilligerswet.

1.4 Gevolgen van de kwalificatie van pleegouders als vrijwilligers in de zin van de Vrijwilligerswet

61. Vooreerst kijken we naar de gevolgen die in de Vrijwilligerswet zelf beschreven staan. Zo wordt er een informatieplicht opgelegd aan de vrijwilligersorganisatie[145], i.c. de dienst voor pleegzorg. Ook is deze organisatie gehouden een verzekering burgerlijke aansprakelijkheid te sluiten voor haar vrijwilligers, die overigens zelf niet kunnen aangesproken voor de fouten die ze maken bij het verrichten van het vrijwilligerswerk, behalve indien het gaat om bedrog, een zware, of herhaaldelijk voorkomende lichte fout.[146] Ten slotte bevat de Vrijwilligerswet (en een aantal uitvoeringsbesluiten) een aantal bepalingen die het vrijwilligerswerk van uitkeringsgerechtigde vrijwilligers nader regelt. Dit komt verder aan bod (zie nr. 83 e.v.). De organisatie (i.c. de diensten voor pleegzorg) zijn wel verplicht om een lijst bij te houden waarin per dag de bedragen staan vermeld die elke vrijwilliger ontvangt.[147]

Aanvullend dienen ook de bepalingen uit het ontwerp van decreet betreffende het georganiseerde vrijwilligerswerk in het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin vermeld te worden. Dit (nu nog ontwerp-) decreet, van toepassing op pleegouders – als vrijwilligers – en diensten voor pleegzorg – als organisaties preciseert een aantal plichten en legt een aantal bijkomende verplichtingen op aan deze laatste, zoals de organisatie van een passend onthaal.[148]

Vraag is of de definitie van 'vrijwilliger' uit de Vrijwilligerswet ook implicaties heeft voor de sociale zekerheid. De aanhef van artikel 3 Wet Vrijwilligers ("Voor de toepassing van *deze wet* wordt verstaan onder (…)") zou geconcludeerd kunnen worden dat de definitie van vrijwilliger alleen relevantie heeft de Vrijwilligerswet zelf. Een expliciete uitsluiting van het toepassingsgebied van de R.S.Z.-Wet ontbreekt.[149] Dit geldt uiteraard voor alle categorieën vrijwilligers en niet alleen voor pleegouders. Gedacht kan worden om deze uitsluiting (opnieuw) in het R.S.Z.-besluit[150] op te nemen of deze uitsluiting in te schrijven in de Vrijwilligerswet. Zoals hoger aangenomen kunnen we ervan uitgaan – ook zonder expliciete uitsluiting – dat vrijwilligers in de zin van de Vrijwilligerswet niet onderworpen zijn aan de sociale zekerheid.

---

[145] Art. 4 Vrijwilligerswet.
[146] Art. 5 en 6 Vrijwilligerswet.
[147] Deze verplichting, die trouwens ook geldt voor reëel uitbetaalde kosten, wordt opgelegd door de administratie, op grond van de fiscale omzendbrief (zie nr. 296 e.v.) (VLAAMS STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK, *Wetten en Decreten*, http://www.vrijwilligersweb.be/wetgeving.htm#verg (consultatie 12 oktober 2008)).
[148] Ontwerp van decreet betreffende het georganiseerde vrijwilligerswerk in het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (*Parl. St.* Vl. Parl. 2008-2009, 2042/1). Dit decreet zal het Decreet betreffende het georganiseerd vrijwilligerswerk in de welzijns- en gezondheidssector (*BS* 19 mei 1994) vervangen.
[149] Artikel 17*quinquies* R.S.Z.-Besluit, dat in een uitsluiting voor vrijwilligers voorzag, werd intussen opgeheven.
[150] Art. 2, § 1, 4° R.S.Z.-Wet.

AFDELING 2. ZIJN PLEEGOUDERS WERKNEMERS, AMBTENAREN OF ZELFSTANDIGEN IN DE ZIN HET SOCIALEZEKERHEIDSRECHT?

2.1 Zijn pleegouders werknemers in de zin van het sociale zekerheidsrecht?

62. Aangezien de mogelijkheid bestaat dat pleegouders niet ressorten onder de Vrijwilligerswet, moet worden nagegaan of pleegouders in deze situaties te kwalificeren vallen als werknemers. Om te bepalen of dit inderdaad het geval is, is de aanwezigheid van een aantal elementen cruciaal. Werknemers sluiten met hun werkgever een arbeidsovereenkomst, zijnde een contract waarbij de werknemer zich ertoe verbindt een *arbeidsprestatie* te leveren in ruil voor een *loon*, ten bate en onder het *gezag* van een andere persoon (de werkgever). Zijn deze elementen aanwezig bij pleegsituaties, dan is de arbeidswetgeving[151] van kracht en zijn pleegouders gehouden sociale bijdragen te betalen. Focussen we ons eerst op de vereiste van een arbeidsprestatie.

63. Om van een *arbeidsprestatie* te kunnen spreken, moet een reële activiteit voldoende herhaald worden. Vaststaande regels om tot regelmaat te concluderen zijn niet voorhanden. Alleszins is niet vereist dat de prestaties ononderbroken of op voltijdse wijze worden verricht, maar wel dat ze binnen een bepaalde tijdspanne een minimum aan continuïteit, frequentie en regelmaat vertonen. De aard van de activiteit heeft in beginsel geen belang voor de kwalificatie als beroepsarbeid.[152] Voortgaand op deze omschrijving lijkt pleegzorg te kunnen doorgaan als een arbeidsprestatie. Niettemin is er intrinsiek een verschil in de drijfveer van degene die de prestaties verricht. Beroepsarbeid impliceert het nastreven van een materiële verrijking die de loutere terugbetaling van de kosten overschrijdt.[153] Pleegzorg wordt gekenmerkt door het feit dat het principieel gebeurt ten dienste van anderen en/of de samenleving en dat er geen winstoogmerk voor ogen wordt gehouden. Wanneer er een loon wordt uitbetaald, leidt de rechtspraak echter af dat er een winstoogmerk aanwezig is[154] en dus sprake is van een arbeidsprestatie. Zoals verder uiteengezet zal worden lijkt de kans klein dat de pleegvergoeding gekwalificeerd zal worden als loon (zie nr. 64), waardoor het vermoeden van winstoogmerk niet geldt. Indien er tòch beslist zou worden dat het om loon gaat, bestaat alsnog de mogelijkheid om het vermoeden dat uitbetaling van loon een arbeidsprestatie impliceert, te weerleggen. Dit kan door te bewijzen dat de vergoede arbeidsprestaties hoofdzakelijk of uitsluitend[155] verricht worden vanuit andere motieven dan een winstoogmerk.[156] Hoewel gevallen bekend zijn waarin het tegen-

[151] Hierbij denken we bijvoorbeeld aan de regelgeving rond nachtarbeid, feestdagen, welzijn op het werk, etc.
[152] K. VAN VLASSELAER en J. PUT, *Bijzondere statuten in de sociale zekerheid: analyse, evaluatie en aanzet tot harmonisering,* rapport van een onderzoek in opdracht van de Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid, Leuven, K.U.Leuven - Instituut voor Sociaal Recht, 2007, 60.
[153] S. BOUCKAERT en B. VAN BUGGENHOUT, *Een juridische verkenning van de grijze zone tussen vrijwilligerswerk en professionele arbeid*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2000, 35.
[154] G. VAN LIMBERGHEN, "Schijnzelfstandigen, quasi-werknemers, loze werkgevers en neokoppelbazen, naar een kwalificatietheorie", *RW* 1991-92, 69.
[155] Afhankelijk van welke stelling men aanhangt.
[156] S. BOUCKAERT en B. VAN BUGGENHOUT, *Een juridische verkenning van de grijze zone tussen vrijwilligerswerk en professionele arbeid*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2000, 37.

bewijs aangenomen werd[157], is dergelijke rechtspraak vrij schaars.[158] Ook professionele arbeid kan immers verricht worden ten behoeve van anderen en/of de maatschappij, zodat het tegenbewijs dat steunt op die maatschappelijke betrokkenheid alleen veelal onvoldoende is.[159] Op grond van de voorbeelden uit de rechtspraak kunnen we uiteraard geen algemeen geldende uitspraken doen over de aanwezigheid van een arbeidsprestatie, toch lijkt de weerlegging van het vermoeden voor wat betreft pleegzorg mogelijk te zijn. Pleegouders zouden immers bijkomend kunnen wijzen op de orde van grootte van de aan hen uitgekeerde bedragen (zie deel I, afdeling 3) die de stelling van 'afwezigheid van een winstoogmerk' mede kunnen onderbouwen.

64. Is de vergoeding die pleegouders ontvangen te beschouwen als een *loon*? Volgens artikel 2 Loonbeschermingswet[160] wordt loon onder meer begrepen als het loon in geld waarop de werknemer ingevolge zijn dienstbetrekking recht heeft ten laste van de werkgever. De terugbetaling van kosten en uitgaven, en van betalingen welke de werknemer voor rekening van de werkgever heeft gedaan (de zgn. kostenvergoedingen) zijn niet te beschouwen als loon.[161]

Uit een aantal recente studies valt af te leiden hoeveel een (pleeg)kind en pleeggast ongeveer kost.[162]

Zo wijst een studie van de gezinsbond[163] uit dat een kind gemiddeld 422,15 euro[164] kost per maand. Hierbij zijn de kosten voor kinderopvang of onderwijs niet inbegrepen. Ook de indirecte kosten zoals loonverlies door minder werken om zorg- en opvoedingsarbeid op te nemen, werden niet meegeteld. De maandelijkse vergoeding voor pleegkinderen lijkt in de lijn van deze bedragen te liggen, zeker als we de bijkomende kosten van kinderopvang en onderwijs waarvoor pleegouders eveneens dienen in te staan, mee in ogenschouw nemen.

---

[157] Arbh. Brussel 28 november 1985, *Soc. Kron*. 1986, 152 (sindsdien het wettelijk verplicht om au pairs verplicht zakgeld moeten krijgen. Het is dan ook de vraag of het Hof vandaag nog in dezelfde zin zou beslissen: S. BOUCKAERT en B. VAN BUGGENHOUT, *Een juridische verkenning van de grijze zone tussen vrijwilligerswerk en professionele arbeid*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2000, 37-38, voetnoot 184); Arbh. Luik 22 april 1993, *J.L.M.B.* 1993, 1384, *J.T.T.* 1993, 362, *Soc. Kron.* 1996, 286 en *TSR* 1993, 288.

[158] S. BOUCKAERT en B. VAN BUGGENHOUT, *Een juridische verkenning van de grijze zone tussen vrijwilligerswerk en professionele arbeid*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2000, 37-38.

[159] K. VAN VLASSELAER en J. PUT, *Bijzondere statuten in de sociale zekerheid: analyse, evaluatie en aanzet tot harmonisering*, rapport van een onderzoek in opdracht van de Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid, Leuven, K.U.Leuven - Instituut voor Sociaal Recht, 2007, 61.

[160] Wet 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers, *B.S.* 30 april 1965, waarnaar wordt verwezen door artikel 23 Algemene Beginselenwet Sociale zekerheid 29 juni 1981, *B.S.* 2 juli 1981.

[161] W. VAN EECKHOUTTE, "Begrip loon in de bijdrageregeling van de sociale zekerheid" in R. JANVIER, G. VAN LIMBERGEN en A. VAN REGENMORTEL (eds.), *Het loonbegrip*, Brugge, die Keure, 2005, 20.

[162] De hieronder aangehaalde studies dienen louter om na te gaan in hoeverre de pleegvergoeding te beschouwen is als een vergoeding van de gemaakte kosten. Binnen het bestek van dit (juridisch) onderzoek gaan we niet in op de eventuele methodologische knelpunten van en in deze studies. Ook is het allerminst onze bedoeling ons uit te spreken over de hoogte van de dagvergoedingen.

[163] GEZINSBOND, "Mijn kind, duur kind?!", *Gezinsbeleid in Vlaanderen* 4/2005, 1-56.

[164] Geactualiseerd bedrag dd 30 september 2008, bijgevoegd bij de hierboven vermelde publicatie.

Een onderzoek uit 2004 van het Vlaams Welzijnsverbond met als doel een 'kwaliteitsnormenmodel' te ontwikkelen[165] bepaalt de kosten voor een pleegkind per dag op 20,67 euro. Rekening houdend met de indexering, komt dat in de buurt van de pleegvergoedingen die actueel uitgekeerd worden.

Een onderzoek, eveneens relevant voor pleeggasten, is het huishoudbudgetonderzoek van 2006, uitgevoerd door de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie.[166] In deze studie werden de uitgaven per persoon/per jaar berekend.[167] Wanneer we dit bedrag delen door 365, komen we uit op een besteding van 36,2 euro per dag. Dit bedrag ligt (duidelijk) hoger dan de hoogste pleegvergoeding.

Ondanks methodologische beperkingen van deze studies, de facto verschillen binnen pleeggezinnen[168], vermoedelijke vermindering van de marginale kost bij een stijging van het aantal pleegkinderen[169] of –gasten binnen eenzelfde gezin, kunnen we stellen dat – gemiddeld genomen - de uitgekeerde pleegvergoeding aansluit bij de reële kosten die pleegouders maken tijdens de opvang van hun pleegkind of –gast. In dat opzicht is de pleegvergoeding te beschouwen als een kostenvergoeding. Zo lijkt het ook door de wetgever (of opdrachtgever ingeval van gezinsondersteunende pleegzorg) gepercipieerd te worden.[170] Zo wordt er m.b.t. pleegzorg binnen de bijzondere jeugdbijstand in de bijlage van het Erkenningsbesluit BJB gesproken over "de tarieven van de subsidies die per dag en per minderjarige (…) worden toegekend om de *uitgaven te vergoeden* (…)". De bijlage bij de projectovereenkomst tussen de diensten voor Gezinsondersteunende pleegzorg en Kind en Gezin heeft het over '*onkostenvergoeding'*. Het Koninklijk Besluit dat de psychiatrische gezinsplaatsing regelt, spreekt van een forfaitair bedrag om de *kosten in het pleeggezin* (…) *te dekken*. De regelgeving inzake pleegsituaties van met een handicap bepaalt onder meer de dagprijs met in aanmerkingneming van vier *kostencategorieën*[171]: de verblijfskosten, personeelskosten, de kosten voor het betrekken van de gebouwen en de bedragen van de afschrijving op het meubilair en op het medisch en niet-medisch materieel.[172]

---

[165] VLAAMS WELZIJNSVERBOND VZW, *Kwaliteitsnormenmodel*, 2004, ter beschikking gesteld door het Vlaams Welzijnsverbond.

[166] FOD ECONOMIE, KMO, MIDDENSTAND EN ENERGIE, *Huishoudbudgetonderzoek 2006*, http://www.statbel.fgov.be/figures/download_nl.asp#hbs.

[167] Ingedeeld in rubrieken zoals 'Voeding, dranken en tabak', 'Kleding en schoeisel', 'lichaamsverzorging', 'meubelen en huishoudartikelen', etc. In deze studie wordt geen onderscheid gemaakt tussen de uitgaven van volwassenen en kinderen.

[168] Niet elk gezin zal er allicht hetzelfde bestedingspatroon op na houden. Dit heeft implicaties in twee richtingen: de ene pleegouder zal meer willen uitgeven aan zijn pleegkind dan het bedrag van de vergoeding, terwijl er ook andere zijn die minder uitgeven dan de vergoeding.

[169] Die in bepaalde sectoren echter voor een deel ondervangen wordt door het opleggen van een maximum aantal pleeggezinnen of –gasten in hetzelfde pleeggezin.

[170] Voor de precieze verwijzing naar de regelgeving: zie deel I, titel 2.5).

[171] Art. 2 KB 30 maart 1973 bepaalt de dagprijs voor inrichtingen. Deze bepaling wordt dan naar analogie toegepast op pleegsituaties (art. 15 van hetzelfde KB), vandaar dat de verwijzing naar sommige kosten, zoals de personeelskosten 'vreemd' kunnen aandoen.

[172] Contra: MB 10 september 2008 betreffende de vergoeding voor aangesloten onthaalouders en voor diensten voor onthaalouders (*BS* 26 september 2008) heeft het over een *kostenvergoeding* per opvangdag per kind van 15,12 euro, die evenwel wordt vermeerderd met de verschuldigde *werknemersbijdrage* voor de sociale zekerheid.

65. Uit de aard van de hoger beschreven definitie van de kostenvergoeding zelf lijkt op het eerste gezicht voort te vloeien dat deze reëel dienen te zijn (in tegenstelling tot een forfaitair) bedrag. Anders gezegd, wordt de terugbetaling van kosten in de vorm van een forfait in principe als loon beschouwd[173], terwijl de terugbetaling van *reëel* gemaakte kosten niet onder het loonbegrip valt, maar als een kostenvergoeding gekwalificeerd wordt. Sommige rechtspraak met betrekking tot de betaling van sociale-zekerheidsbijdragen, neemt echter aan dat ook forfaitaire kostenvergoedingen evenmin beschouwd worden als loon, op voorwaarde dat het forfait in een redelijke verhouding staat tot de werkelijk gedane uitgaven.[174] Die rechtspraak vereist met andere woorden nog steeds een zekere basis in de realiteit. Vaak wordt er bijkomend geëist dat het berekenen van de werkelijke kosten moeilijk bepaald kan worden of op praktische bezwaren stuit. Verder wordt vaak nagekeken of het forfaitaire bedrag ook in een periode van schorsing uitgekeerd wordt. Is dit het geval, dan kan dit erop duiden dat het niet gaat om de vergoeding van kosten maar om een verdoken loon.[175] Zoals aangetoond staat de pleegvergoeding in redelijke verhouding met de werkelijke gedane kosten en wordt deze enkel uitgekeerd wanneer het pleegkind of de pleeggast wordt opgevangen in het pleeggezin. Bovendien zijn deze kosten vaak moeilijk of minstens omslachtig te bewijzen (zie nr. 59).
Ten slotte dient er nog op te worden gewezen dat de bewijslast in handen van de RSZ ligt: hij moet desgevallend bewijzen dat het niet gaat om een kostenvergoeding maar om 'loon'.[176]

66. Uit hetgeen boven uiteengezet werd, valt af te leiden dat de pleegzorg-prestatie niet per se een arbeidsprestatie is en de vergoeding die pleegouders ontvangen in beginsel niet te kwalificeren is als loon. Om echter het bestaan van een arbeidsovereenkomst (en de daarbij horende sociaalrechtelijke gevolgen) verder uit te sluiten, onderzoeken we nu of de pleegzorg-prestatie van de pleegouders gebeurt in een *gezagsverhouding*.

---

[173] S. BOUCKAERT EN B. VAN BUGGENHOUT, *Een juridische verkenning van de grijze zone tussen vrijwilligerswerk en professionele arbeid*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2000, 36; S. D'HONDT en B. VAN BUGGENHOUT, *Statuut van de vrijwilliger. Knelpunten en oplossingen*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 1999, 35-37.
[174] Arbrb. Brussel 31 maart 1995, *A.J.T.* 1994-95, 584; Arbh. Brussel 23 april 1998, *J.T.T.* 1999, 25; Arbh. Gent 18 mei 1998, *T.G.R.* 1998, 244; Arbh. Brussel 13 oktober 1999, *Soc. Kron.* 490; Arbrb. Brussel (2e k.) nr. 35.252/02, 2 september 2004, *J.T.T.* 2005, afl. 930, 454; Arbh. Antwerpen 17 december 2004, *R.W.* 2005-2006, 828; Arbrb. Kortrijk 12 januari 2005, J.T.T. 2005, 297; Arbh. Antwerpen 14 september 2005, *J.T.T.* 2005, afl. 933, 500 en *Soc. Kron.* 2006, afl. 5, 300; en RABG 2005, afl. 14, 1310; Arbh. Brussel 6 februari 2007, *J.T.T.* 2007, afl. 982, 295.
[175] J. LAMBRECHTS, J. VANTHOURNOUT EN H. BUYSSENS (eds.), *De onkostenvergoeding*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 70.
[176] Cass. 14 januari 2002 en 2 februari 2004, www.cass.be.

67. Over het gezagsbegrip bestaat veel discussie in de rechtspraak.[177] Voor deze juridische band van ondergeschiktheid is niet vereist dat ook daadwerkelijk leiding en toezicht gegeven wordt.[178] Het is voldoende dat gezag uitgeoefend kan worden, wanneer dit door de werkgever gewenst wordt; de loutere fictieve mogelijkheid is daarentegen onvoldoende. Recent is een wettelijke regeling ontworpen die tot doel heeft deze beslissing enigszins te objectiveren.[179] Het uitgangspunt is de kwalificatie die de partijen zelf aan hun arbeidsrelatie geven. Voorwaarde is wel dat deze kwalificatie voldoende steun vindt in de uitvoering ervan. Wanneer dit niet het geval is, zal er een herkwalificatie gebeuren aan de hand van een aantal criteria.[180] We bespreken kort de criteria en proberen ze daarna toe te passen op de pleegsituatie.

Een eerste criterium is de 'wil van de partijen'. Dit criterium vormt, zoals gezegd, het startpunt bij de beoordeling van het bestaan van een gezagsrelatie, maar ook een leidraad bij de beoordeling van de feitelijke situatie. Zo kunnen bepaalde controle-elementen die in een arbeidsrelatie voorkomen, op basis van de wil van de partijen, beschouwd worden als een kwaliteitsgarantie (eerder dan als een indicatie van een gezagsrelatie).[181] Belangrijk hierbij is dat ook ongeschreven afspraken gezien kunnen worden als uitdrukkingen van de wil van de partijen.[182]
Een volgend criterium dat kan wijzen op een gezagsverhouding, is de aanwezigheid van de bevoegdheid leiding of bevelen te geven. Deze indicatie valt uiteen in een aspect inzake de organisatie van de werktijd en inzake de organisatie van het werk. Het eerste aspect kan gezag indiceren wanneer bijvoorbeeld vakantiedagen niet vrij bepaald kunnen worden, of de afwezigheden verplicht te verantwoorden zijn. In verband met de organisatie van het werk worden de volgende soort instructies niet beschouwd als indicaties van gezag[183]:

---

[177] Deze is het gevolg van de verscheidenheid van werkzaamheden die aan de rechters worden voorgelegd, en de beoordeling aan de hand van een veelheid van elementen waarbij het soms niet duidelijk is welke doorslaggevend zijn bij de beslissing tot aan- of afwezigheid van een gezagsverhouding (S. BOUCKAERT en B. VAN BUGGENHOUT, *Een juridische verkenning van de grijze zone tussen vrijwilligerswerk en professionele arbeid*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2000, 41). Voor een overzicht van de recent verschenen bijdragen over dit onderwerp: W. VAN EECKHOUTTE en G. DE MAESENEIRE, "Arbeidsrelatieswet. Het bepalen van de rechtsaard van arbeidsrelaties", *NjW* 2007, 98 (voetnoot 1).
Voordat er een wettelijk statuut voor onthaalouders ingevoerd werd, ontspon zich in de rechtspraak een discussie over het al of niet bestaan van een gezagsband tussen een onthaalouder en de dienst waarbij ze aangesloten waren. Rechtspraak *pro* een gezagsband: Arbh. Gent 19 september 2001, *RW* 2001-2002, 567, bevestigd door Cass. 20 maart 2006, www.cass.be ; zie ook E. VAN HOORDE, "Statuut onthaalouder blijft onzeker", *Juristenkrant* 10 oktober 2001, 1 en 4.

[178] P. HUMBLET, R. JANVIER, W. RAUWS en M. RIGAUX, *Synopsis van het arbeidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 32-33.

[179] Art. 331-334 Programmawet (I) 27 december 2006, *BS* 28 december 2006 (derde uitg.), err. *BS* 24 januari 2007, err. *BS* 13 februari 2007, err, *BS* 23 februari 2007 (tweede uitg).

[180] Er is geen hiërarchie tussen de criteria. Evenmin wordt het gewicht van elk criterium bepaald (W. VAN EECKHOUTTE en G. DE MAESENEIRE, "Arbeidsrelatieswet. Het bepalen van de rechtsaard van arbeidsrelaties", *NjW* 2007, 107).

[181] W. VAN EECKHOUTTE en G. DE MAESENEIRE, "Arbeidsrelatieswet. Het bepalen van de rechtsaard van arbeidsrelaties", *NjW* 2007, 109.

[182] W. VAN EECKHOUTTE en G. DE MAESENEIRE, "Arbeidsrelatieswet. Het bepalen van de rechtsaard van arbeidsrelaties", *NjW* 2007, 109 .

[183] Toelichting ontwerp van programmawet (I), Parl. St. Kamer 2006-07, nr. 2773/1, 217.

- algemene onderrichtingen, verplichtingen en richtlijnen die het gevolg zijn van de aard van de uitgeoefende activiteit of die noodzakelijk zijn voor het verwezenlijken van een vastgesteld resultaat;
- wettelijke en reglementaire verplichtingen op het vlak van organisatie of werking[184], zoals de verplichting een bepaald aantal openingsuren in acht te nemen of de aanwezigheid van een minimum aantal werknemers op de werkplaats;
- bepaalde vrijheidsbeperkende regels van deontologische aard.

Een laatste criterium dat kan wijzen op een gezagsrelatie is de mogelijkheid tot toezicht. Het toezicht behelst een controle door een hiërarchisch overste. Dat wil zeggen dat de controle gesteund moet zijn op een rang of een positie en dat de controle alleen wordt (of kan worden) voltrokken omdat men 'als meerdere' daar het recht toe heeft.[185] Ten slotte geeft de wet nog aan welke criteria *niet* in aanmerking genomen mogen worden. Zo mogen specifieke wettelijke en reglementaire beperkingen met betrekking tot de uitoefening van bepaalde beroepen niet worden geïnterpreteerd als aanwijzingen van gezag.[186]

Het is niet mogelijk algemene uitspraken te doen over de af- of aanwezigheid van een gezagsrelatie voor bepaalde activiteiten in bepaalde situaties. De toepassing van bovenstaande criteria op pleegsituaties, leidt o.i. in de meeste gevallen tot het besluit van afwezigheid van gezag tussen pleegouder en dienst voor pleegzorg. Er is weliswaar een zekere controle en een zeker toezicht vanuit de dienst voor pleegzorg, maar deze is eerder ingegeven vanuit kwaliteitswaarborgen en het belang van het kind dan vanuit de idee van hiërarchie.[187] Bovendien zijn de eisen die de dienst oplegt wettelijk of reglementair bepaald of deontologisch voorgeschreven, waardoor deze vereisten niet kunnen (en voor wat betreft wettelijke voorschriften zelfs niet mogen) gezien worden als een indicatie van gezag.

68. Uit de bovenstaande analyse volgt dat de kwalificatie van pleegzorg als arbeid tegen betaling van een loon allerminst evident is. Ook de aanwezigheid van gezag, eveneens een noodzakelijk element om te kunnen spreken van een arbeidsovereenkomst, kan niet zonder meer aangenomen worden in de context van pleegzorg.

---

[184] Hiermee wordt afgeweken van de eerdere zienswijze van het Hof van Cassatie die stelde dat " de omstandigheid dat degene die de kinderopvang organiseert en daarvoor erkend en gesubsidieerd wil worden, niet op eigen initiatief, regels oplegt aan de persoon die de kinderen opvangt, sluit niet uit dat de tussen beide gesloten 'aansluitingsovereenkomst' kan gekwalificeerd worden als arbeidsovereenkomst" (Cass. 20 maart 2006, www.cass.be). Voor kritiek op deze uitspraak: V. DOOMS, "Over de verregaande gevolgen van het niet kwalificeren van een overeenkomst" (noot bij Arbh. Antwerpen 20 april 2006) , *RABG* 2007/2, 88-92.

[185] W. VAN EECKHOUTTE en G. DE MAESENEIRE, "Arbeidsrelatieswet. Het bepalen van de rechtsaard van arbeidsrelaties", *NjW* 2007, 110 .

[186] W. VAN EECKHOUTTE en G. DE MAESENEIRE, "Arbeidsrelatieswet. Het bepalen van de rechtsaard van arbeidsrelaties", *NjW* 2007, 111 .

[187] Zo moeten pleegouders bijvoorbeeld hun afwezigheid en hun verblijf in het buitenland melden (BJB). Deze plicht is ingegeven vanuit de veiligheid van het kind.

2.2 Zijn pleegouders ambtenaren of zelfstandigen in de zin van het socialezekerheidsrecht?

69. Ambtenaren zijn personen die met toepassing van een ambtenarenstatuut[188] in dienst zijn genomen door een tewerkstellende overheid. Pleegouders zijn niet aangeworven door de overheid. Het zijn de diensten voor pleegzorg die pleegouders rekruteren en aanduiden in een bepaalde pleegsituatie. Bovendien hebben ze geen statuut (zie nr. 4). Ze zijn met andere woorden niet te kwalificeren als ambtenaren.

70. Iedere natuurlijke persoon die een beroepsbezigheid uitoefent anders dan krachtens een arbeidsovereenkomst of een ambtenarenstatuut wordt beschouwd als een zelfstandige.[189] Zoals hoger beschreven zijn pleegouders geen ambtenaren en evenmin te kwalificeren als werknemers (arbeidsovereenkomst).

71. Hetzelfde bezwaar als bij werknemers duikt echter op: de vereiste van een arbeidsprestatie (zie nr. 63). Bij het verrichten van de beroepsactiviteit is de aanwezigheid van een winstoogmerk noodzakelijk, al is het niet nodig dat de winst ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd of dat het inkomen voldoende hoog is.[190] Een arrest van het Arbeidshof in Brussel stelde dat vrijwillige hulp aan familieleden of vrienden niet als een arbeidsprestatie beschouwd kan worden.[191] Analoog zou kunnen worden gesteld dat pleegzorg niet – althans niet primair – een dienst is die wordt aangeboden en uitgevoerd met het oog op het streven naar winst. Hiervoor verwijzen we naar de eerder ontwikkelde redenering (zie nr. 64).

[188] Het geheel van algemene en onpersoonlijke regels dat de rechten en de verplichtingen van de ambtenaar bevat en dat eenzijdig kan worden bepaald en gewijzigd door de overheid (G. VAN LIMBERHEN en E. VERHEYDEN, *Ambtenaar, werknemer of zelfstandige in het socialezekerheidsrecht. Vergelijkende studie van de socialeverzekeringssystemen voor ambtenaren, werknemers en zelfstandigen*, Brugge, die Keure, 2004, 315).
[189] Art. 3 Sociaal Statuut der Zelfstandigen.
[190] J. VAN LANGENDONCK en J. PUT, *Handboek Socialezekerheidsrecht*, Intersentia, Antwerpen, 2006, 702-703.
[191] Arbh. Brussel 6 april 1981, *TSR* 1981, 577.

Deel III. Het sociaalrechtelijk statuut van de pleegouder

AFDELING 1. PLEEGZORG: EEN TOEGELATEN ACTIVITEIT/INKOMEN VOOR UITKERINGSGERECHTIGDEN?

72. In dit deel wordt nagegaan of de dagvergoedingen die de pleegouders ontvangen een toegelaten activiteit zijn en of deze vergoedingen een toegelaten inkomen uitmaken. Het uitgangspunt vormt hierbij de positie van de werknemer, maar er wordt eveneens verwezen naar de wettelijke bepalingen inzake zelfstandigen. In het onderdeel over tijdskrediet (zie nr. 106 e.v.), gezondheidszorg (zie nr. 173 e.v.) en gezinsbijslagen (zie nr. 234 e.v.) wordt ook ingegaan op de regeling voor de (federale) ambtenaren.

1.1 Algemeen

73. Pleegouders ontvangen een dagvergoeding voor het opvangen van een pleegkind (zie deel I, afdeling 3). In dit luik zal dieper ingegaan worden op het al of niet toegelaten karakter van deze vergoeding binnen de diverse socialezekerheidssectoren. Deze sectoren zijn de werkloosheidsregeling (1.2), de maatschappelijke integratie en maatschappelijke dienstverlening (‘leefloon’) (1.3), het tijdskrediet en zorgverloven (1.4), de arbeidsongevallen en beroepsziekten (1.5), en tot slot de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen (1.6). Binnen de bespreking van elke sector wordt eerst een algemene schets gegeven met bijzondere aandacht voor pleegzorgsituaties. Op het einde wordt dan telkens onder de titel ‘pleegzorg’ kort samengevat of de pleegvergoeding binnen de besproken sector toegelaten is of niet.

1.2 Werkloosheidsregeling

74. De werkloosheidsregeling is enkel van toepassing op werknemers. Er is geen gelijkaardige regeling voor zelfstandigen.

75. Voor een werkloze pleegouder is het belangrijk om te weten of hij recht blijft hebben op een werkloosheidsuitkering wanneer hij pleegouder wordt. Hiervoor is het nodig na te gaan of pleegzorg een toegelaten activiteit vormt en dus niet als ‘arbeid’ te kwalificeren is en of de dagvergoeding een toegelaten inkomen uitmaakt en dus geen loon uitmaakt .

1.2.1 Afwezigheid van loon

76. Wanneer een werknemer voor een bepaalde dag of periode arbeid levert voor een derde en hierdoor recht heeft op een loon, heeft hij geen recht op een werkloosheidsuitkering.[192] De begrippen 'loon' en 'arbeid' zijn in de werkloosheidsreglementering nauw met elkaar verbonden. In dit onderdeel zal nagegaan worden wat onder het begrip 'loon' moet begrepen worden. Het begrip 'arbeid' komt aan bod in nr. 81 e.v.

77. Het Werkloosheidsbesluit[193] geeft een opsomming van wat onder loon kan worden begrepen. De vergoeding die pleegouders ontvangen voor de opvang van een pleegkind in hun gezin wordt niet letterlijk vermeld in deze lijst, maar de opsomming wordt voorafgegaan door de zin: "*Wordt voor de toepassing van artikel 44 inzonderheid als loon beschouwd"*. Het woord 'inzonderheid' maakt duidelijk dat het slechts over een niet-limitatieve opsomming gaat en dat dus ook andere vergoedingen als loon kunnen beschouwd worden. Dit artikel geeft enkel een opsomming van de gevallen die niet meteen duidelijk te kwalificeren zijn als loon.[194] Voor het overige dient men het begrip loon te begrijpen als een *vergoeding voor geleverde prestaties*.[195]

De vraag die bijgevolg rijst is of de dagvergoedingen die pleegouders ontvangen, moeten worden begrepen als een vergoeding voor geleverde prestaties ('loon') of als een kostenvergoeding. Dit onderscheid is van groot belang. Een kostenvergoeding is volgens de heersende rechtspraak[196] namelijk geen vergoeding voor een geleverde prestatie[197], maar wel een vergoeding voor de kosten die, in dit geval, de pleegouder diende te maken voor het onderhoud van het pleegkind of -gast.

78. In de werkloosheidsregeling bestaat hieromtrent echter een wettelijk vermoeden: 'elke activiteit die een werkloze verricht, wordt geacht een loon of een materieel voordeel op te leveren'.

De uitkeringsgerechtigde verliest zijn werkloosheidsuitkering, indien hij voor een derde een activiteit verricht waarvoor hij een loon of een materieel voordeel ontvangt dat tot zijn levensonderhoud of dat van zijn gezin kan bijdragen.[198] Dit loon of materi-

---

[192] Art. 44 Werkloosheidsbesluit; art. 7, § 12 Besluitwet Maatschappelijke Zekerheid; J. VAN LANGENDONCK en J. PUT, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 589.
[193] Art. 46 Werkloosheidsbesluit.
[194] K. VAN VLASSELAER EN J. PUT, "Deel VII. Werkloosheid" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur,* Mechelen, Kluwer , 2008, 444-445.
[195] Cass. 24 december 1979, AR 2529; Cass. 3 oktober 2005, AR S.05.0044F, *Soc. Kron.* 2007, III, 134; Arbh. Antwerpen 18 april 2006, nr. 2030169, *Soc. Kron.* 2008, III, 148; Arbrb. Brussel 26 oktober 2005, nr. 78469/04, *J.T.T.* 2006, 48.
[196] Cass. 17 mei 1993, AR 8322.
[197] W. VAN EECKHOUTTE, "Begrip loon in de bijdrageregeling van de sociale zekerheid" in R. JANVIER, G. VAN LIMBERGEN en A. VAN REGENMORTEL (eds.), *Het loonbegrip*, Brugge, die Keure, 2005, 20.
[198] Art. 45 eerste lid, 2° Werkloosheidsbesluit; J. VAN LANGENDONCK en J. PUT, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 583; S. BOUCKAERT en B. VAN BUGGENHOUT, *Een juridische verkenning van de grijze zone tussen vrijwilligerswerk en professionele arbeid*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2000, 69.

eel voordeel moet zelfs niet effectief bijgedragen hebben tot het levensonderhoud van de werkloze of zijn gezin. De enkele mogelijkheid hiertoe is voldoende.

79. Een mogelijkheid is dat men tracht aan te tonen dat een dagvergoeding een vergoeding is voor de gemaakte kosten en dus niet als loon of materieel voordeel kan beschouwd worden. Zoals reeds uiteengezet (zie nr. 64), toont het huishoudbudgetonderzoek van 2006 aan dat de uitgekeerde pleegvergoeding aansluit bij de reële kosten die pleegouders maken tijdens de opvang van hun pleegkind of –gast.

Ook de wetgever blijkt de stelling bij te treden dat de dagvergoeding een kostenvergoeding uitmaakt. Zo wordt er m.b.t. pleegzorg binnen de bijzondere jeugdbijstand in de bijlage van het Erkenningsbesluit BJB gesproken over "de tarieven van de subsidies die per dag en per minderjarige (…) worden toegekend om de *uitgaven te vergoeden* (…)". De bijlage bij de projectovereenkomst tussen de diensten voor Gezinsondersteunende pleegzorg en Kind en Gezin heeft het over '*onkostenvergoeding'*. Het Koninklijk Besluit dat de psychiatrische gezinsplaatsing regelt, spreekt van een forfaitair bedrag om de *kosten in het pleeggezin* (…) *te dekken*. De regelgeving inzake pleegsituaties van personen met een handicap bepaalt onder meer de dagprijs met in aanmerkingneming van vier *kostencategorieën*: de verblijfskosten, personeelskosten, de kosten voor het betrekken van de gebouwen en de bedragen van de afschrijving op het meubilair en op het medisch en niet-medisch materieel.

De visie dat de dagvergoedingen geen loon uitmaken, kan ook worden afgeleid uit een vonnis van de arbeidsrechtbank van Brugge van 6 maart 1981. Dit vonnis handelde over een vrouw die minderjarigen en personen met een handicap bij haar thuis verzorgde. De dagvergoedingen werden door de RVA als loon of als materieel voordeel beschouwd. De arbeidsrechtbank van Brugge stelde echter dat de toelagen zoals bedoeld in (oud) artikel 70 Jeugdbeschermingswet niet konden geïnterpreteerd worden als loon en evenmin als een materieel voordeel overeenkomstig (oud) artikel 126 R.V.A.-Besluit. Artikel 70 bepaalde dat er toelagen betaald werden voor de uitgaven van onderhoud, opvoeding en behandeling en dat deze uitgaven voor private personen bij koninklijk besluit bepaald werden in dagprijzen.

De rechtbank oordeelde dat zolang de RVA niet aantoonde dat er aan deze vrouw een loon werd uitbetaald, men niet kon oordelen dat in de aan haar uitbetaalde dagprijzen enig loon of voordeel voorkwam. Daarnaast oordeelde de rechtbank eveneens dat de RVA niet aantoonde dat eiseres een loon of vergoeding werd uitbetaald volgens de analoge wetgeving voor personen met een handicap.[199] De RVA trachtte aan te tonen dat eiseres een voordeel haalde uit het samenleven doordat de middelen die gebruikt werden voor het samenleven gedeeld konden worden en dat de werkloze hierin een voordeel vond indien hij zuinig omsprong met de vergoedingen. De rechtbank wees dit argument echter af, omdat dit voordeel niet nauwkeurig te bepalen was en RVA dit voordeel ook niet berekende.

[199] Art. 1 KB nr. 81 van 10 november 1967 handelde ook over de kosten voor huisvesting, onderhoud, behandeling en opvoeding en de prijs per dag (afhankelijk van de categorie waartoe men behoorde).

Tot slot bepaalde de arbeidsrechtbank dat in meerdere andere vormen van samenleving voordelen te vinden zijn en dat deze ook niet onder artikel 126 RVA-Besluit vielen.

In het huidige recht is artikel 70 Jeugdbeschermingswet opgeheven en opgenomen in artikel 39 Erkenningsbesluit BJB. Dit artikel bepaalt onder meer dat de diensten voor pleegzorg per minderjarige en per dag subsidies krijgen toegekend. Hierop aansluitend bepaalt artikel 19 Erkenningsbesluit BJB dat de diensten voor pleegzorg deze subsidies – in dit onderzoek aangeduid als dagvergoeding - aan de pleegouder regelmatig en volledig uitbetaalt.

De inhoud van (oud) artikel 70 Jeugdbeschermingswet is dus gelijkaardig aan de inhoud van de artikelen 19 en 39 Erkenningsbesluit BJB. Hierdoor kan de redenering van het vonnis van de arbeidsrechtbank van Brugge doorgetrokken worden naar deze artikelen. Dit zou betekenen dat de dagvergoedingen die pleegouders krijgen geen loon of materieel voordeel uitmaken.

De waarde van dit vonnis moet echter gerelativeerd worden, omdat over dit onderwerp zeer weinig rechtspraak bestaat. Het is dus mogelijk dat indien deze problematiek opnieuw wordt voorgelegd aan een arbeidsrechtbank, deze anders oordeelt.

80. De interpretatie van het loonbegrip door de desbetreffende overheidsinstantie, namelijk de Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling (RVA), blijft dus cruciaal. Deze beoordeling gebeurt door de directeur van het werkloosheidsbureau. Aangezien er meer dan 30 werkloosheidsbureaus zijn in België, bestaat een risico van verschillende interpretaties en dus op rechtsonzekerheid. Gelet op het feit dat de dagvergoedingen al dan niet een kostenvergoeding uitmaken (zie ook nr. 64) enerzijds en dat er een wettelijk vermoeden is voorzien in het Werkloosheidsbesluit: ‘elke activiteit die een werkloze verricht, wordt geacht een loon of een materieel voordeel op te leveren’ anderzijds, kan er geen rechtszeker antwoord worden geboden. Het antwoord zal daarnaast ook afhangen van de concrete omstandigheden van de zaak.

1.2.2 Afwezigheid van arbeid

81. Een arbeidsgerechtigde mag ook geen arbeid verrichten[200] om aanspraak te kunnen maken op een werkloosheidsuitkering. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen arbeid voor zichzelf enerzijds en arbeid voor een derde en het vrijwilligerswerk anderzijds. In het kader van pleegzorg is de arbeid voor derden en vrijwilligerswerk van belang.

1.2.2.1 Arbeid voor een derde

82. Om te bepalen of er al dan niet sprake is van een activiteit voor een derde, wordt gekeken naar het productief karakter van de activiteit in het maatschappelijk verkeer.

[200] Art. 44 Werkloosheidsbesluit.

Is dit productief karakter aanwezig, dan maakt het niet uit of deze activiteit als vriendendienst, hobby , tijdverdrijf, wordt uitgevoerd en leidt dit tot het verlies van de werkloosheidsuitkering.[201] In het kader van de pleegzorg kan aangenomen worden dat een productief karakter aanwezig is. Vergelijkbaar is de situatie waarbij de rechtbank besliste de werkloosheidsuitkeringen te ontzeggen aan iemand die regelmatig op de kinderen paste van een bevriend koppel en hiervan geen voorafgaande aangifte had gedaan. De reden was dat babysitten of onthaalmoeder zijn een gevestigde activiteit is waarvoor normaal een loon wordt betaald.[202] Ook hetgeen pleegouders doen, is – althans gedeeltelijk – vergelijkbaar met de activiteiten verricht door o.a. babysitters of onthaalmoeders. Aan het criterium van het productief karakter is bijgevolg voldaan.

De wetgever heeft echter voorzien in een gedeeltelijke oplossing via de mogelijkheid tot vrijwilligerswerk, maar deze mogelijkheid is onderworpen aan bepaalde voorwaarden zoals hierna uiteengezet.

1.2.2.2 Vrijwilligerswerk en gratis activiteit

83. Een werkloze zal in principe enkel activiteiten voor een derde kunnen uitoefenen indien deze gratis en vrijwillig zijn.[203] De werkloosheidsreglementering richt zich hierbij niet op activiteiten die tot het gewone familiale leven behoren, maar wel op activiteiten die ingeschakeld kunnen worden in het economisch ruilverkeer.

84. De voorwaarden waaronder een werkloze vrijwillige activiteiten mag verrichten zonder verlies van zijn uitkering, worden geregeld door de artikelen 13 Vrijwilligerswet, 45*bis* Werkloosheidsbesluit en 18 Toepassingsbesluit Werkloosheid.[204]

85. Een eerste voorwaarde is dat de werkloze deze activiteit voorafgaandelijk en schriftelijk aangeeft bij het werkloosheidsbureau[205] via het formulier C 45 B.[206] Deze aangifte kan echter terzijde worden geschoven indien ze wordt tegengesproken door ernstige, nauwkeurige en overeenstemmende vermoedens.[207]

86. Vervolgens zal de directeur van het werkloosheidsbureau beslissen over deze aanvraag.[208] Hij kan deze aanvraag toestaan, beperkt toestaan of weigeren.

---

[201] K. VAN VLASSELAER en J. PUT, "Deel VIII. Werkloosheid" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer , 2008, 448.

[202] ACLVB, *Vrijwillige en gratis arbeid voor een derde*, http://www.aclvb.be/fileadmin/media/seetool_uploads/vrijwengrarbeid_0701_PDF_01.pdf, 1-2.

[203] S. BOUCKAERT en B. VAN BUGGENHOUT, *Een juridische verkenning van de grijze zone tussen vrijwilligerswerk en professionele arbeid*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2000, 70-71.

[204] D. SIMOENS, "Sociale bescherming van de vrijwilliger", *TSR* 2007, 76.

[205] Art. 13, eerste lid Vrijwilligerswet; art. 45*bis*, § 1, eerste lid Werkloosheidsbesluit.

[206] Op dit aanvraagformulier dient hij zijn eigen identiteit en deze van de organisatie te vermelden, net als de aard, de duur, de frequentie, de plaats van het werk en de toegekende materiële en financiële voordelen. Dit formulier dient door de werkloze en de vrijwilligersorganisatie ondertekend te worden (art. 45*bis*, § 1 tweede lid Werkloosheidsbesluit in uitvoering van art. 13, vierde lid, 1° Vrijwilligerswet).

[207] Art. 45*bis*, § 1 derde lid Werkloosheidsbesluit.

[208] K. VAN VLASSELAER EN J. PUT, "Deel VIII. Werkloosheid" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer , 2008, 449.

De weigering of de beperkte toestemming[209] kan gebeuren om de volgende redenen[210]:

- de activiteit vertoont niet de kenmerken van vrijwilligerswerk overeenkomstig de Vrijwilligerswet;
- de tewerkstelling van de werkloze zou tot gevolg hebben dat de beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt beduidend zou verminderen;
- de activiteit vormt oneigenlijk vrijwilligerswerk: de activiteit waarvoor men toestemming vraagt mag niet in de plaats komen van activiteiten die gewoonlijk door werknemers worden verricht. Bij deze beoordeling wordt rekening gehouden met de aard, de omvang en de frequentie van de activiteit en met het kader waarbinnen de activiteit wordt uitgeoefend.

87. De toestemming van de directeur van het werkloosheidsbureau geldt voor onbepaalde duur.[211] Hierop bestaan echter twee uitzonderingen[212]:

- de activiteit zal slechts voor een bepaalde duur worden uitgeoefend, waardoor de toestemming enkel voor deze bepaalde duur geldt;
- de directeur acht het noodzakelijk om na 12 maanden opnieuw na te gaan of de activiteit nog steeds kan gekwalificeerd worden als vrijwilligerswerk. De werkloze zal na 12 maanden een nieuwe aanvraag moeten doen.

88. De directeur heeft na ontvangst van de aanvraag 12 werkdagen om een beslissing te nemen. Indien de directeur niet tijdig een beslissing neemt, wordt deze geacht aanvaard te zijn. De directeur heeft nadien wel nog de mogelijkheid om een verbod of een beperking op te leggen, maar deze beslissing geldt enkel voor de toekomst, tenzij de activiteit bezoldigd was.[213] Deze procedure verhoogt de rechtszekerheid maar het moet dan gaan om pleegzorg die inderdaad gekwalificeerd kan worden als vrijwilligerswerk waarvan je dus op voorhand de duurtijd/looptijd kent. Het is allicht goed om hierover afspraken met de RVA te maken.

89. Een oplossing is dat de RVA - op eigen initiatief of op initiatief van een belanghebbende - op “algemene wijze” vaststelt dat een activiteit beantwoordt aan de definitie van vrijwilligerswerk.[214] De uitoefening ervan zal de beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt niet in de weg staan en de toegekende materiële of financiële voordelen vormen geen beletsel voor de toekenning van de werkloosheidsuitkeringen. De RVA kan dus op algemene en voorafgaande wijze de uitoefening van het pleegouderschap als vrijwilligerswerk toelaten en meteen een vrijstelling verlenen voor individuele aanvragen.[215] Het is wel mogelijk dat de RVA hieraan bepaalde voorwaarden koppelt die dienen nageleefd te worden.

---

[209] Art. 45*bis*,§ 2, eerste lid Werkloosheidsbesluit; art. 13 Vrijwilligerswet.
[210] D. SIMOENS, “Sociale bescherming van de vrijwilliger”, *TSR* 2007, 76.
[211] D. SIMOENS, “Sociale bescherming van de vrijwilliger”, *TSR* 2007, 77.
[212] Art. 45*bis*,§ 2, tweede lid Werkloosheidsbesluit.
[213] Art. 45*bis*, § 2, derde en vierde lid Werkloosheidsbesluit, art. 13, derde lid Vrijwilligerswet.
[214] Art. 45*bis*, § 3 Werkloosheidsbesluit en art. 13, vierde lid, 2° Vrijwilligerswet.
[215] D. SIMOENS, “Sociale bescherming van de vrijwilliger”, *TSR* 2007, 77.

90. Tot slot is het vereist dat de werkloze geen loon ontvangt (zie nr. 77 e.v.).[216] Een vergoeding of een materieel voordeel kan echter buiten beschouwing worden gelaten[217] voor de toepassing van de artikelen 45 en 46 van het Werkloosheidsbesluit[218] indien aan drie voorwaarden is voldaan[219]:

- Het voordeel wordt toegekend voor activiteiten die de werkloze verricht voor een privépersoon of voor een sportieve activiteit als amateursportbeoefenaar.
- Het voordeel dekt de kosten die de werkloze maakt in het kader van zijn activiteit, of wordt voor de fiscale reglementering als een niet-belastbaar voordeel beschouwd. In de praktijk zal de RVA een vergoeding van 5 euro aanvaarden. Voor hogere vergoedingen zal een attest van de fiscus worden gevraagd waaruit blijkt dat het voordeel niet belastbaar is.
- Het vervullen van de andere voorwaarden voor het vrijwilligerswerk of gratis activiteit, zoals onder meer de voorafgaande aangifte en toelating door de directeur.[220]

Concreet houdt dit in dat de werkloze vrijwilliger zijn kostenvergoeding mag cumuleren met het bedrag van de uitkering, indien deze voorwaarden vervuld zijn.[221]

1.2.3 Pleegzorg

91. Pleegouders kunnen voorafgaandelijk de toestemming verkrijgen van de directeur van het werkloosheidsbureau. Indien het antwoord van de directeur positief is (zie nr. 86), kunnen pleegouders het pleegouderschap uitoefenen zonder hun werkloosheidsuitkering te verliezen.

92. Als pleegouders geen toestemming krijgen of geen aanvraag doen, is het niet geheel zeker of een werkloosheidsvergoeding gecumuleerd kan worden met een vorm van pleegzorg. Een werkloze mag namelijk geen loon ontvangen en geen arbeid verrichten. Bepalend hiervoor is het uitvoeren van een activiteit voor een derde waarvoor de werkloze een loon of een materieel voordeel ontvangt dat tot het levensonderhoud van zichzelf of van zijn gezin kan bijdragen. Het pleegouderschap heeft een productief karakter, waardoor het pleegouderschap als een activiteit kan beschouwd worden.

93. Tevens mag de werkloze geen loon ontvangen. Het is echter niet éénduidig te stellen of de dagvergoedingen een loon uitmaken overeenkomstig de werkloosheidsreglementering. Enerzijds kan gesteld worden dat er een loon of een materieel voordeel wordt ontvangen, doordat de pleegouders een vergoeding ontvangen die bijdraagt tot het levensonderhoud van het pleegkind of -gast dat deel uitmaakt van het gezin.

---

[216] K. VAN VLASSELAER en J. PUT, "Deel VIII. Werkloosheid" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer , 2008, 449.
[217] Art. 18, § 4 MB 26 november 1991, *BS* 25 januari 1992.
[218] Beide artikels bepalen de betekenis van de begrippen loon en arbeid.
[219] D. SIMOENS "Sociale bescherming van de vrijwilliger", *TSR* 2007, 78.
[220] Art. 18 MB 26 november 1991, *BS* 25 januari 1992.
[221] Vlaams Steunpunt Vrijwilligers, *Wetten en* decreten, http://www.vrijwilligersweb.be/wetgeving.htm#verg.

Bovendien geldt het wettelijk vermoeden dat elke activiteit die een werkloze verricht, geacht wordt een loon of een materieel voordeel op te leveren. Anderzijds heeft de arbeidsrechtbank van Brugge in een zaak geoordeeld dat de dagvergoeding geen loon uitmaakt. Eveneens bepalen de verschillende regelgevingen dat de dagvergoedingen een kostenvergoeding uitmaken.

94. Tot slot kan een pleegouder zijn dagvergoeding cumuleren indien zijn activiteiten als gratis en vrijwillig kunnen worden beschouwd. Hiervoor moet hij een schriftelijke aanvraag indienen en de goedkeuring krijgen van de directeur van het werkloosheidsbureau. De vereiste dat de activiteit ten voordele van een privépersoon moet zijn, is geen enkel probleem aangezien pleegkinden of –gasten privépersonen zijn. Tot slot moet de dagvergoeding de kosten dekken die de werkloze pleegouder maakt in het kader van zijn activiteit, of moet deze dagvergoeding - overeenkomstig de fiscale reglementering - als een niet-belastbaar voordeel worden beschouwd.

1.3 Maatschappelijke integratie en maatschappelijke dienstverlening

95. Voor personen die recht hebben op een leefloon, is het belangrijk om te weten of zij gerechtigde kunnen blijven, wanneer zij pleegouder worden. Cruciaal is de vraag of de dagvergoedingen uitbetaald aan pleegouders bestaansmiddelen vormen voor de gerechtigde.

1.3.1 Algemeen principe

96. De voorwaarde van onvoldoende bestaansmiddelen betekent meer concreet: over onvoldoende bestaansmiddelen beschikken, er geen aanspraak kunnen op maken, of niet in staat zijn om toereikende middelen te verwerven. Indien de aanvrager personen ten laste heeft, geldt deze voorwaarde eveneens voor zijn echtgenoot of levenspartner.

97. Het bedrag van het leefloon wordt verminderd met de bestaansmiddelen van de aanvrager.[222] Bij deze berekening worden alle bestaansmiddelen, wat hun aard of oorsprong ook is, in aanmerking genomen.[223] Hierbij gaat het om nettobestaansmiddelen die op jaarbasis berekend worden.[224] De enige uitzondering zijn de uitdrukkelijk door de Koning vrijgestelde bestaansmiddelen.[225]

[222] Art. 14, § 2 RMI-wet; J. AGTEN en L. ASSELBERGGS, *OCMW Zakboekje 2008. Beleid & sociale dienst*, Mechelen, Kluwer , 2008, 359.
[223] Art. 16, § 1 RMI-wet.
[224] Omzendbrief JUR/SIIS/1 6 september 2002 van Bestuur van de Maatschappelijke integratie betreffende de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie, http://www.mi-is.be/themes/integration/MI/content/OB%202002-09-06.pdf.
[225] Voorbeelden zijn de hulp verleend door de OCMW's en de onderhoudsgelden voor zover de kinderen door de begunstigde worden opgevoed.

1.3.2 Niet in aanmerking te nemen bestaansmiddelen

98. Het RMI-Besluit[226] neemt op het vlak van de aanrekening van de bestaansmiddelen twee vrijstellingen op die in het kader van pleegzorg van belang zijn. Deze zijn enerzijds de toelagen, uitkeringen en bijslagen van de gemeenschappen voor het onderbrengen van jongeren in een opvanggezin en anderzijds de vergoedingen die vrijwilligers in het kader van de Vrijwilligerswet ontvangen (zie nr. 57 e.v.) .

1.3.2.1 De toelagen, uitkeringen en bijslagen van de gemeenschappen voor het onderbrengen van jongeren in een opvanggezin

99. Het RMI-Besluit[227] voorziet in een vrijstelling voor toelagen, uitkeringen en bijslagen van de gemeenschappen voor het onderbrengen van jongeren in een opvanggezin.[228] Deze vrijstelling is zeer relevant voor uitkeringsgerechtigde pleegouders en houdt in dat de dagvergoedingen niet mogen opgenomen worden bij de berekening van de bestaansmiddelen van de pleegouders.

100. De omzendbrief van het Federaal Ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu van 6 september 2002 tracht op een algemene wijze toelichting te verschaffen bij de RMI-Wet en geeft als voorbeeld voor deze vrijstelling: jongeren geplaatst ofwel door de jeugdbescherming, ofwel door de jeugd(straf)rechter en waarvoor de gezinnen vergoed worden.[229]

101. Deze visie wordt tevens bevestigd in een vonnis van de arbeidsrechtbank te Antwerpen[230]:

"De vergoeding die de aanvraagster ontvangt van het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van personen met een handicap, omdat zij erkend wordt als pleeggezin, en die bedoeld is om de extra kosten op te vangen die verbonden zijn aan de opvang van een persoon met een handicap, is vergelijkbaar met de vergoeding bedoeld in artikel 22, h van het uitvoeringsbesluit en wordt bijgevolg vrijgesteld van aanrekening."[231]

Gezien de vermelding, in de wet, van 'jongeren' is gelijkstelling van vergoeding voor pleeggasten niet zo vanzelfsprekend, al kan worden aangehaald dat niet-gelijkstelling

---

[226] Art. 22 van het RMI-Besluit.
[227] Artikel 22, h RMI-Besluit.
[228] D. SIMOENS, "Van bestaansminimumwet naar wet maatschappelijke integratie: wat verandert in het (r)echt?", *RW* 2002-03,1446; J. AGTEN en L. ASSELBERGGS, *OCMW Zakboekje 2008. Beleid & sociale dienst*, Mechelen, Kluwer , 2008, 363.
[229] Omzendbrief JUR/SIIS/1 6 september 2002 van Bestuur van de Maatschappelijke integratie betreffende de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie, http://www.mi-is.be/themes/integration/MI/content/OB%202002-09-06.pdf, 41.
[230] Naast deze (beperkte) rechtspraak is bijvoorbeeld ook het OCMW van Rotselaar de mening toegedaan dat de dagvergoedingen die de pleegouders ontvangen, volledig vrijgesteld zijn. Dit heeft tot gevolg dat deze vergoedingen in se geen invloed hebben op het ontvangen van leefloon. De enige invloed die de opvang met zich mee kan brengen, is dat pleegouders een hoger of lager leefloon ontvangen indien zij het pleegkind of -gast ten laste hebben.
[231] Arbrb Antwerpen (14e k.) 30 juni 2003, *X/OCMW Antwerpen*, AR 354.127.

een schending van het niet-discriminatiebeginsel kan uitmaken.

1.3.2.2 Vergoedingen voor vrijwilligerswerk

102. Indien de dagvergoedingen van de pleegouder kunnen worden gecategoriseerd onder de Vrijwilligerswet (zie nr. 57 e.v.), is er een tweede mogelijkheid voorzien in het RMI-Besluit.[232] Dit artikel bepaalt dat de vergoedingen voor vrijwilligers overeenkomstig artikel 10 eerste lid Vrijwilligerswet zijn vrijgesteld van aanrekening bij de berekening van de bestaansmiddelen.[233]

103. De wetgever heeft een belangrijke precisering ingevoegd.[234] Enkel de forfaitaire bedragen komen in aanmerking voor de vrijstelling. Dit heeft tot gevolg dat het meerbedrag van de kostenvergoeding (de bedragen boven het wettelijk bepaalde forfait) wel in rekening worden gebracht.

104. Dit heeft belangrijke consequenties aangezien de dagvergoedingen die pleegouders ontvangen meestal hoger zijn dan de forfait bepaald in artikel 10 eerste lid. Het meerbedrag van deze dagvergoedingen valt dus niet onder deze vrijstelling.

1.3.3 Pleegzorg

105. Indien een leefloongerechtigde een pleegkind onder zijn hoede neemt, zal de toegekende dagvergoeding niet bij de bestaansmiddelen van de pleegouder worden geteld. Zij kunnen namelijk terugvallen op de vrijstelling van artikel 22, h RMI-Besluit. Hierdoor zullen de vergoedingen dus niet in mindering worden gebracht op het leefloon.

Voor een pleeggast zullen de vergoedingen die onder de forfaire grenzen van de Vrijwilligerswet vallen, niet in aanrekening worden genomen. Liggen de dagvergoedingen boven deze forfaitaire grenzen dan deze forfaits, dan is er een gelijkstelling nodig van deze dagvergoedingen met de vergoedingen zoals benoemd in artikel 22, h R.M.I.-Besluit (‘*de toelagen, uitkeringen en bijslagen van de gemeenschappen voor het onderbrengen van jongeren in een opvanggezin*’). Is dit laatste niet het geval, dan zullen de dagvergoedingen in mindering worden gebracht.

1.4 Tijdskrediet en zorgverloven

106. In dit deel wordt onderzocht welke verloven pleegouders kunnen opnemen, in hun hoedanigheid van pleegouder de zorg op te nemen voor hun pleegkind of –gast. Per soort verlof wordt telkens ingegaan op de wettelijke bronnen, het toepassingsgebied, de draagwijdte, de voorwaarden, de duur en de procedure. Dit deel over tijdskrediet en zorgverloven focust op de algemene regeling van werknemers en ambtena-

[232] Art.22, q RMI-Besluit.
[233] I. VAN DER STRAETE, “Deel I. Maatschappelijke integratie” in J. PUT (ed.), Praktijkboek sociale zekerheid. *Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer , 2008, 871.
[234] D. SIMOENS, “Sociale bescherming van de vrijwilliger”, *TSR* 2007, 82.

ren. In de voetnoten is er een verwijzing opgenomen naar een aantal bijzondere statuten.

1.4.1 Verlof om dwingende redenen

107. Bron – Artikel 30*bis* Arbeidsovereenkomstenwet; CAO nr. 45 van 19 december 1989, algemeen verbindend verklaard bij KB 6 maart 1990, *BS* 21 maart 1990; voor werknemers waarop CAO nr. 45 niet van toepassing is: Wet 29 mei 1991, *BS* 10 juli 1990; KB 11 oktober 1991, *BS* 6 december 1991.

108. Toepassingsgebied - Alle werknemers en overheidspersoneel met een arbeidsovereenkomst.[235]

109. Draagwijdte – Onbetaald[236] verlof voor een dringende en noodzakelijke tussenkomst bij een sociaal of familiaal probleem.

110. Voorwaarden – Een werkgever kan – op vraag van de werknemer –onbetaald verlof toekennen bij een niet-voorziene gebeurtenis. Als een dringende reden kan onder meer ziekte, ongeval of een opname in het ziekenhuis van iemand die onder hetzelfde dak als de werknemer woont, worden beschouwd. Zo kan een pleegouder dwingend verlof aanvragen om met zijn pleegkind of –gast naar de dokter te gaan. Ook andere gebeurtenissen kunnen in aanmerking komen als 'dwingende reden' wanneer dit bepaald wordt in de individuele arbeidsovereenkomst, in een beslissing binnen het bedrijf of dit sectoraal bepaald is. De werknemer moet de werkgever op voorhand verwittigen. Wanneer dit niet kan, moet hij de werkgever zo snel mogelijk inlichten. Op vraag van de werkgever moet hij de dwingende reden bewijzen.[237]

111. Duur – Tijd die nodig is om de problemen op te lossen waarmee hij te kampen heeft, met een maximum van tien dagen per kalenderjaar.

1.4.2 Verlof om dwingende redenen van familiaal belang

112. Bron – Artikel 38-40 KB 19 november 1998 betreffende de verloven en afwezigheden toegestaan aan de personeelsleden van de rijksbesturen, *BS* 28 november 1998.

113. Toepassingsgebied – Federale (statutaire) ambtenaren en federale personeelsleden met een arbeidsovereenkomst.[238]

---

[235] Federaal overheidspersoneel met een arbeidsovereenkomst zal gebruik kunnen maken van de gunstigere regeling van 'verlof om dwingende redenen van familiaal belang' (zie nr. 112 e.v.).
[236] Het verlof is onbetaald behalve wanneer conventionele bepalingen hiervan afwijken.
[237] F. VERBRUGGE, *Gids voor sociale reglementering in de ondernemingen*, Mechelen, Kluwer, 2008, 346-347.
[238] Een gelijkaardige regeling geldt voor het personeel van de politiediensten (met uitzondering van de aspiranten) (art. VIII.IX.1 KB 30 maart 2001 tot regeling van de rechtspositie van het personeel van de politiediensten, *BS* 31 maart 2001 (derde uitg.), err. *BS* 14 april 2001, err. *BS* 2 oktober 2001, err. *BS* 21 november 2001).

114. Draagwijdte – Federale personeelsleden kunnen het onbezoldigde verlof aanvragen wegens dwingende redenen van familiaal belang. Deze zijn allicht dezelfde als voor werknemers (zie nr. 110). In elk geval kan het federaal personeelslid een beroep doen op het verlof om dwingende redenen van familiaal belang wegens de volgende redenen:

- ziekenhuisopname van een persoon die met de ambtenaar onder hetzelfde dak woont of van een bloed- of aanverwant in de eerste graad die niet met de ambtenaar onder hetzelfde dak woont;
- opvang tijdens de periodes van schoolvakantie van de kinderen die de leeftijd van 15 jaar niet hebben bereikt (of 18 jaar, wanneer het kind ernstig gehandicapt is)[239] ;
- opvang tijdens de periodes van schoolvakantie van de kinderen die onder het statuut van verlengde minderjarigheid werden geplaatst (zie nr. 12).

Deze redenen kunnen ook voor pleegkinderen worden ingeroepen.

115. Duur – Maximaal 45 werkdagen (op te nemen in halve of hele dagen) waarvan er maximaal 30 werkdagen per jaar enkel wegens welbepaalde redenen kunnen worden opgenomen (zie draagwijdte).

116. Voorwaarden – De dienst kan de ambtenaar vragen het bewijs te leveren dat een dwingende reden van familiaal belang zich voordoet.

1.4.3 Kortdurend pleegzorgverlof

117. Bron – Artikel 30*quater* Arbeidsovereenkomstenwet; KB 27 oktober 2008 betreffende de afwezigheid van het werk met het oog op het verstrekken van pleegzorgen, *BS* 13 november 2008.

118. Toepassingsgebied – Alleen de werknemer[240] die is aangesteld als pleegouder door de rechtbank, door een door de gemeenschap erkende dienst voor pleegzorg, door de diensten van l'Aide à la Jeunesse of door het Comité Bijzondere Jeugdzorg heeft recht op pleegzorgverlof. Deze aanstelling houdt in dat de pleegouder vermeld moet worden in de formele aanstellingsbeslissing van de genoemde instanties. De plaatsing van minderjarigen en personen met een handicap komen in aanmerking. Hoe het begrip 'handicap' moet worden gedefinieerd, is niet aangegeven in de wet. O.i. lijkt het aanvaardbaar om hier ook 'psychisch gestoorde patiënten' onder te laten ressorteren. Wanneer deze zienswijze wordt gevolgd, valt de pleegzorg in het kader

[239] Lichamelijke en geestelijke ongeschiktheid van ten minste 66 % of een aandoening heeft die tot gevolg heeft dat ten minste 4 punten toegekend worden in pijler 1 van de medisch-sociale schaal overeenkomstig de regelgeving betreffende de kinderbijslag.

[240] Statutair aangestelde personeelsleden, gesubsidieerde personeelsleden van het vrij onderwijs die niet worden tewerkgesteld met een arbeidsovereenkomst, zelfstandigen en meewerkende echtgenoten kunnen momenteel dus geen beroep doen op dit pleegzorgverlof. Voor Vlaamse ambtenaren wordt de mogelijkheid tot invoering van een gelijkaardige regeling onderzocht (*Hand.* Commissie Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 2008-2009, 31 maart 2009, C175 – WEL15, 4)..

van de geestelijke gezondheidszorg die bevolen wordt door de rechtbank of die voorgesteld wordt door het Comité Bijzondere Jeugdzorg eveneens onder het toepassingsgebied. Pleegzorg in het kader van de geestelijke gezondheidszorg die op vrijwillige basis en buiten het Comité Bijzondere Jeugdzorg om, georganiseerd wordt, komt niet in aanmerking aangezien het geen door de gemeenschap erkende dienst voor pleegzorg is die instaat voor de aanstelling van de pleegouders. Ook pleegzorgvormen binnen de andere sectoren (VAPH, BJB en Kind en Gezin) vallen binnen het toepassingsgebied.

119. Draagwijdte – De pleegouder heeft het recht om van het werk afwezig te zijn voor de vervulling van verplichtingen en opdrachten of om het hoofd te bieden aan situaties die voortvloeien uit de plaatsing in zijn gezin van één of meer pleegkinderen of pleeggasten.

De soorten verplichtingen, opdrachten en situaties waarvoor pleegzorgverlof kan worden aangewend, hebben betrekking op de volgende gebeurtenissen die specifiek verband houden met de pleegzorgsituatie en waarbij de tussenkomst van de werknemer vereist is, en dit voor zover de uitvoering van de arbeidsovereenkomst deze tussenkomst onmogelijk maakt:

- alle soorten van zittingen bij de gerechtelijke en administratieve autoriteiten die bevoegd zijn voor het pleeggezin;
- contacten van de pleegouder of het pleeggezin met de ouders of voor het pleegkind en de pleeggast belangrijke derden;
- contacten met de dienst voor pleegzorg;
- andere situaties dan hierboven vermeld. In deze gevallen moet de bevoegde plaatsingsdienst een attest aflevert dat verduidelijkt waarom dergelijk pleegzorgverlof noodzakelijk is. Ook mag de werknemer-pleegouder geen beroep kunnen doen op verlof om dwingende redenen (zie nr. 107 e.v.). Dit betekent dat bijvoorbeeld bij ziekte van een pleegkind de werknemer in eerste instantie gebruik moet maken van verlogfom dwingende redenen.[241]

De werknemer heeft recht op een forfaitaire vergoeding van 96,29[242] euro per afwezigheidsdag, hetgeen overeenkomt met de maximale dagvergoeding voor het vaderschapsverlof. Deze vergoeding wordt betaald door de RVA.

120. Voorwaarden – De pleegouder moet formeel aangesteld zijn in een beslissing van de rechtbank, erkende dienst voor pleegzorg of het Comité Bijzondere Jeugdzorg (zie 33). De werknemer die gebruik wil maken van pleegzorgverlof moet zijn werkgever hiervan ten minste twee weken op voorhand te verwittigen. Indien dit niet mogelijk is, moet hij de werkgever zo spoedig mogelijk verwittigen.

121. Procedure – De werknemer zal het bewijs moeten leveren dat hij pleegouder is aan de hand van de formele aanstellingsbeslissing (zie 120). Wanneer de werkgever

[241] Wanneer het maximaal aantal toegelaten dagen 'verlof om dwingende redenen' overschreden is, kan dan pleegzorgverlof worden aangevraagd (op voorwaarde dat aan de andere vereisten voldaan is).
[242] Geïndexeerd op 1 september 2008.

dit vraagt, moet de werknemer het bewijs van de gebeurtenissen die zijn afwezigheid op het werk rechtvaardigen leveren aan de hand van de gepaste documenten of bij gebreke hieraan, door ieder ander bewijsmiddel.
De werknemer moet met een aangetekende brief een aanvraag indienen bij het werkloosheidsbureau van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA).[243] Nadat de directeur van het werkloosheidsbureau van de RVA de aanvraag heeft onderzocht, beslist hij over de toekenning van het pleegzorgverlof. Hij noteert zijn beslissing op een uitkeringskaart en bezorgt een exemplaar ervan aan de werknemer. De uitkeringen worden eenmaal per maand betaald, ten laatste binnen de termijn van één maand. Wanneer de directeur overweegt om de uitbetaling van het pleegzorgverlof te weigeren of de uitkering terug te vorderen, moet de werknemer worden gehoord wanneer deze laatste dit wil. Ten slotte kan de werknemer tegen de beslissingen van de directeur bij weigering de uitkering te betalen een beroep instellen.
De regels die gelden met betrekking tot het toezicht op de toepassing van de werkloosheidsreglementering zijn hier eveneens van toepassing.

122. Duur – Maximum 6 dagen per kalenderjaar. Wanneer beide werknemers in het pleeggezin aangesteld zijn als pleegouder, moeten ze deze dagen onder hen beiden verdelen.

1.4.4 Langdurig pleegzorgverlof bij aanvang van de pleegsituatie

123. Bron – Artikel 36*bis* KB 19 november 1998 betreffende de verloven en afwezigheden toegestaan aan de personeelsleden van de rijksbesturen, *BS* 28 november 1998.

124. Toepassingsgebied – Federale (statutaire) ambtenaren en federale personeelsleden met een arbeidsovereenkomst.[244]

125. Draagwijdte – Federale personeelsleden hebben recht op een opvangverlof wanneer ze pleegvoogdij[245] opnemen van kind beneden tien jaar of ze een minderjarige opnemen in hun gezin ingevolge een rechterlijke beslissing tot plaatsing in een opvanggezin. Het verlof is dus beperkt tot pleegkinderen die door een rechter in het pleeggezin zijn geplaatst. Hierdoor vallen de pleegzorg binnen Kind en Gezin, pleegzorg voorgesteld door het Comité Bijzondere Jeugdzorg en de pleegsituaties van toepassing op pleeggasten uit de boot.

---

[243] Het model dat ingevuld moet worden, is te vinden op http://www.rva.be/D_Egov/Formulieren/Fiches/C61Pleegzorgen/FormNL.pdf.

[244] Dezelfde regeling (met uitzondering van de ontslagbescherming) geldt voor het personeel van de politiediensten (met uitzondering van de aspiranten) (**a**rt. VIII.VIII.2 KB 30 maart 2001 tot regeling van de rechtspositie van het personeel van de politiediensten, *BS* 31 maart 2001 (derde uitg.), err. *BS* 14 april 2001, err. *BS* 2 oktober 2001, err. *BS* 21 november 2001). Voor personeelsleden van de Vlaamse overheid geldt deze (of een gelijkaardige) regeling vooralsnog niet.

[245] Voor dit begrip: zie nr. 23. Deze opvang voor pleegvoogdij is ook bepaald voor het personeel van de politiediensten (behalve aspiranten) (zie vorige voetnoot). Opvangverlof bij pleegvoogdij wordt ook toegekend aan personeelsleden van de Vlaamse overheid (art. X 16 Besluit Vl. Reg. 13 januari 2006 houdende vaststelling van de rechtspositie van het personeel van de diensten van de Vlaamse overheid, *BS* 27 maart 2006 (eerste uitg.).

126. Duur – Het verlof bedraagt ten hoogste zes weken voor een kind beneden drie jaar en ten hoogste vier weken in de andere gevallen. Het verlof vangt aan op de dag dat het kind in het gezin wordt opgenomen. De maximumduur van het opvangverlof wordt verdubbeld wanneer het kind getroffen is door een ernstige lichamelijke en geestelijke ongeschiktheid.[246]

127. Ontslagbescherming – Voor wat betreft de personeelsleden met een arbeidscontract dipleegzorgverlof opnemen, geldt een ontslagbescherming. Dit wil zeggen dat de werkgever (i.c. federale overheid) niet eenzijdig een einde mag maken aan de arbeidsovereenkomst van de werknemer die gebruik maakt van zijn recht op pleegzorgverlof, gedurende een periode die ingaat twee maanden vóór de opname van dit verlof en eindigt één maand na het einde ervan, behalve om redenen die vreemd zijn aan de opname van het pleegzorgverlof.[247]

1.4.5 Ouderschapsverlof

128. Bron – KB 29 oktober 1997 tot invoering van een recht op ouderschapsverlof in het kader van de onderbreking van de beroepsloopbaan, *BS* 7 november 1997; KB 7 mei 1999 betreffende de onderbreking van de beroepsloopbaan van het personeel van de besturen, *BS* 29 mei 1999; CAO nr. 64 van 29 april 1997, algemeen verbindend verklaard bij KB 29 oktober 1997, *BS* 7 november 1997.

129. Toepassingsgebied – Het KB van 1997 is van toepassing op werknemers in de privé-sector met een arbeidsovereenkomst. Het KB van 1999 is toepasselijk op de statutaire personeelsleden van de openbare sector, met uitzondering van personeelsleden van het vrij onderwijs.[248]De CAO is van toepassing op alle werknemers met een arbeidsovereenkomst.

130. Draagwijdte – Op grond van het KB 1997 en 1999 heeft een werknemer of ambtenaar recht op ouderschapsverlof naar aanleiding van de geboorte van *zijn* kind. Op grond van deze formulering, kunnen pleegouders dus geen ouderschapsverlof opnemen voor hun pleegkind. We gaan verder niet meer in op deze vormen van ouderschapsverlof.[249] De CAO lijkt dit op het eerste gezicht wel mogelijk te maken. In de

[246] Die ten minste 66 % bedraagt. Daarnaast komen ook aandoeningen in aanmerking die tot gevolg hebben dat ten minste 4 punten toegekend worden in pijler 1 van de medisch-sociale schaal overeenkomstig de regelgeving betreffende de kinderbijslag.

[247] Art. 1, § 3 KB 19 november 1998 betreffende de verloven en afwezigheden toegestaan aan de personeelsleden van de rijksbesturen (*BS* 28 november 1998), dat artikel 30*ter* Arbeidsovereenkomstenwet van toepassing verklaart op personeelsleden met een arbeidscontract.

[248] En met uitzondering van de personeelsleden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers tewerkgesteld onder het statuut van medewerker van de erkende politieke fracties of van administratieve medewerker van de Leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

[249] Hetzelfde lijkt te gelden voor het vastbenoemd onderwijspersoneel. In de federale regelgeving wordt gesproken over ‘een kind’ terwijl het in de Vlaamse uitwerking van dit besluit gaat over ‘hun kind’ (art. 4*quater* KB 12 augustus 1991 betreffende de toekenning van onderbrekingsuitkeringen aan de personeelsleden van het onderwijs en de psycho-medisch-sociale centra, *BS* 27 augustus 1991, in samenlezing met B. Vl. Reg. 16 december 1997 betreffende de onderbreking van de beroepsloopbaan van de personeelsleden van het onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding, *BS* 19 februari 1998).

CAO wordt immers bepaald dat "het recht op ouderschapsverlof wordt toegekend bij de geboorte van *een* kind", hetgeen de mogelijkheid open laat voor pleegouders om ouderschapsverlof voor hun pleegkind op te nemen (indien aan de voorwaarden voldaan is).[250] Toch lijkt dit in te gaan tegen de geest van de bepaling: een pleegkind wordt niet geboren in het pleeggezin. Een bijkomende contra-indicatie voor de mogelijkheid van dit verlof door pleegouders is dat sommige regelingen de plaatsing in het kader van pleegzorg expliciet hebben toegevoegd aan de gronden om ouderschapsverlof op te nemen.[251] Hieruit kan afgeleid worden dat de wetgever in de CAO, net zoals in het KB eigenlijk alleen de geboorte van eigen kinderen in gedachte had, waardoor het ouderschapsverlof niet kan worden aangewend door pleegouders. Dit verlof is onbetaald[252] en kan worden opgenomen tot het kind vier jaar wordt, of acht jaar wanneer het kind een ernstige fysieke of geestelijke handicap heeft.[253] De werknemer moet kiezen tussen de regeling in het KB en de CAO.[254]

131. Voorwaarden – Om recht te hebben op ouderschapsverlof moet de werknemer gedurende de 15 maanden die voorafgaan aan de aanvraag, 12 maanden door een arbeidsovereenkomst verbonden zijn geweest met de werkgever die hem tewerkstelt.

132. Duur – Drie volledige maanden (of bijvoorbeeld zes maanden halftijds).

133. Procedure en ontslagbescherming – De werknemers moet zijn werkgever drie maanden vooraf inlichten, al kan er onderling afgesproken worden deze termijn in te korten. Om gerechtvaardige redenen kan de werkgever vragen het verlof uit te stellen. Er is in een ontslagbescherming voorzien van de werknemer die ouderschapsverlof aangevraagd heeft.

---

[250] Een gelijkaardige regeling bestaat voor het personeel van de politiediensten (behalve de aspiranten) en sommige personeelsleden van de diensten die de rechterlijke macht terzijde staan (leden van de parketsecretariaten, personeel van de griffies en van de parketsecretariaten, referendarissen bij het Hof van Cassatie, referendarissen en de parketjuristen bij de hoven en bij de rechtbanken; attachés in de dienst voor documentatie en overeenstemming der teksten bij het Hof van Cassatie). Hier is het ouderschapsverlof wel expliciet uitgebreid tot de plaatsing van een kind in een opvanggezin in het kader van de pleegzorg. Dit verlof is niet beperkt voor plaatsingen bevolen door een rechtelijke beslissing. De duurtijd bedraagt maximaal drie maanden. Het verlof is onbetaald en kan opgenomen worden tot het kind de leeftijd van tien jaar bereikt (resp. art. VIII.VII.1 KB 30 maart 2001 tot regeling van de rechtspositie van het personeel van de politiediensten, *BS* 31 maart 2001 (derde uitg.), err. *BS* 14 april 2001, err. *BS* 2 oktober 2001, err. *BS* 21 november 2001 en art. 31 KB 16 maart 2001 betreffende de verloven en de afwezigheden toegestaan aan sommige personeelsleden van de diensten die de Rechterlijke Macht terzijde staan, *BS* 3 april 2001).

[251] Zie vorige voetnoot.

[252] Tenzij anders wordt overeengekomen door de partijen. Het ouderschapsverlof op grond van het KB is niet onbezoldigd.

[253] Dit wil zeggen: voor ten minste 66 % getroffen is door een vermindering van lichamelijke of geestelijke geschiktheid in de zin van de regelgeving betreffende de kinderbijslag.

[254] F. VERBRUGGE, *Gids voor sociale reglementering in de ondernemingen*, Mechelen, Kluwer, 2008, 346-359.

1.4.6 Loopbaanonderbreking om een zwaar ziek gezins- of familielid bij te staan of te verzorgen

134. Bron – KB 10 augustus 1998 tot invoering van een recht op loopbaanonderbreking voor bijstand of verzorging van een zwaar ziek gezins- of familielid, *BS* 8 september 1998; KB 7 mei 1999 betreffende de onderbreking van de beroepsloopbaan van het personeel van de besturen, *BS* 29 mei 1999[255]; Besluit Vl. Reg. 13 januari 2006 houdende vaststelling van de rechtspositie van het personeel van de diensten van de Vlaamse overheid, *BS* 27 maart 2006 (eerste uitg.).

135. Toepassingsgebied – De meeste werknemers kunnen genieten van de loopbaanonderbreking om een zwaar ziek gezins- of familielid bij te staan of te verzorgen. Personeelsleden uit de openbare sector, het onderwijs of een autonoom overheidsbedrijf, dienen na te gaan of de overheid waarvan ze afhangen deze mogelijkheid heeft bepaald.[256]

136. Draagwijdte – In principe wordt elke ziekte of medische ingreep die de behandelende geneesheer als zodanig beoordeelt en waarvoor hij meent dat elke vorm van sociale, familiale of mentale bijstand noodzakelijk is voor het herstel als zware ziekte beschouwd. Pleegkinderen en –gasten met wie de pleegouders samenwonen, komen in aanmerking als gezinslid.

1.4.7 Tijdskrediet

137. Algemeen – Het systeem van tijdskrediet geeft elke werknemer in de privésector de mogelijkheid zijn beroepsactiviteit tijdelijk te stoppen of te verminderen, met de garantie dat hij nadien opnieuw zijn betrekking kan opnemen.[257] Specifieke vormen van tijdskrediet kwamen reeds eerder aan bod. Hieronder bespreken we het algemeen systeem., beperkt tot aspecten van belang voor pleegouders.

138. Bron – Wet 10 augustus 2001 betreffende de verzoening van werkgelegenheid en kwaliteit van het leven, *BS* 15 september 2001 en haar uitvoeringsbesluiten; CAO nr. 77*bis* van 19 december 2001 tot vervanging van CAO nr. 77 van 14 februari 2001 tot invoering van een stelsel van tijdskrediet, loopbaanvermindering en vermindering van de arbeidsprestaties tot een halftijdse betrekking, algemeen verbindend verklaard door KB 25 januari 2002, *BS* 5 maart 2002

[255] Ook nog: KB 12 augustus 1991 betreffende de toekenning van onderbrekingsuitkeringen aan de personeelsleden van het onderwijs en de psycho-medisch-sociale centra, *BS* 27 augustus 1991, in samenlezing met B. Vl. Reg. 16 december 1997 betreffende de onderbreking van de beroepsloopbaan van de personeelsleden van het onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding, *BS* 19 februari 1998.

[256] RIJKSDIENST VOOR ARBEIDSVOORZIENING, *Infoblad – werknemers, Loopbaanonderbreking in het kader van de medische bijstand*, http://www.rva.be/D_opdracht_LBO/Regl/Werknemers/Medisch/InfoNL.pdf.

[257] F. VERBRUGGE, *Gids voor sociale reglementering in de ondernemingen*, Mechelen, Kluwer, 2008, 361.

139. Duur – In principe is het volledige tijdskrediet[258] beperkt tot maximaal twaalf maanden. In welbepaalde gevallen kan het tijdskrediet voor vijf jaar toegekend worden, op voorwaarde dat een CAO dit bepaalt. Eén van de gevallen relevant voor pleegouders is mogelijkheid de arbeidsprestaties volledig te schorsen om zorg te dragen voor een inwonend en thuis verzorgd gehandicapt kind.[259] De behandelende geneesheer van het kind met een handicap moet in dit geval bevestigen dat de werknemer zich bereid heeft verklaard de zorg voor het kind op zich te nemen.

1.5 Arbeidsongevallen en beroepsziekten

140. De regelingen inzake arbeidsongevallen en beroepsziekten worden samen behandeld, gezien hun gelijkaardig karakter.[260]

141. De personen die recht hebben op een uitkering wegens een arbeidsongeval of een beroepsziekte kunnen deze uitkeringen vrij cumuleren[261] met loon of andere socialezekerheidsuitkeringen (met een beperking wat pensioenen betreft).[262] Sommige andere socialezekerheidswetgevingen (bv. inzake arbeidsongeschiktheid) voeren wel een cumulatieverbod in, maar dat is hier niet relevant.[263] Pleegzorgvergoedingen kunnen dus worden gecumuleerd met een uitkering voor beroepsziekten en arbeidsongevallen.

1.6 Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen – invaliditeit

1.6.1 Werknemers

142. 'Primaire arbeidsongeschiktheid' loopt vanaf het begin van de ongeschiktheid tot aan het eerste jaar. Nadien spreekt men van 'invaliditeit'. Voor beide perioden wordt de arbeidsongeschiktheid geregeld door artikel 100 ZIV-Wet.

1.6.1.1 Begrip

143. Uit artikel 100, § 1 ZIV-Wet blijkt dat men als arbeidsongeschikt wordt erkend indien men voldoet aan volgende voorwaarden[264]:

---

[258] Naast het volledig tijdskrediet bestaat de mogelijkheid om gedurende een bepaalde periode de arbeidsprestatie halftijds of met 1/5 te verminderen. Deze worden hier niet besproken.

[259] Art. 4, § 3, d) KB 12 december 2004 tot uitvoering van hoofdstuk IV van de wet van 10 augustus 2001 betreffende verzoening van werkgelegenheid en kwaliteit van het leven betreffende het stelsel van tijdskrediet, loopbaanvermindering en vermindering van de arbeidsprestaties tot een halftijdse betrekking, *BS* 18 december 2001.

[260] S. BOUCKAERT en B. VAN BUGGENHOUT, *Een juridische verkenning van de grijze zone tussen vrijwilligerswerk en professionele arbeid*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2000, 65-66.

[261] V. VERDEYEN, "Deel VI. Beroepsziekten" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer , 2008, 357.

[262] J. VAN LANGENDONCK en J. PUT, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 392-393.

[263] V. VERDEYEN, "Deel VI. Beroepsziekten" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer , 2008, 324.

[264] J. VAN LANGENDONCK en J. PUT, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2006,

- alle werkzaamheden onderbroken hebben;
- welke het rechtstreeks gevolg zijn van het intreden of het verergeren van een letstel of functionele stoornis;
- het letsel of functionele stoornis vermindert het vermogen tot verdienen tot één derde of minder dan een derde van wat een persoon van dezelfde stand en met dezelfde opleiding kan verdienen. Hierbij wordt in de eerste zes maanden rekening gehouden met het beroep dat de ongeschikte uitvoerde op het moment hij arbeidsongeschikt werd. Nadien richt men zich op de verschillende beroepen die hij heeft of zou kunnen uitoefenen uit hoofde van zijn beroepsopleiding.

144. Belangrijk is de vereiste van het onderbreken van alle werkzaamheden. De vraag die hier rijst is namelijk of het opvangen van een pleegkind een werkzaamheid overeenkomstig artikel 100, § 1 uitmaakt.

1.6.1.2 Onderbreken van alle werkzaamheden

145. De ZIV-wet vereist een onderbreking van alle werkzaamheden[265], maar bepaalt niet wat onder een 'werkzaamheid' dient begrepen te worden. Dit begrip mag echter niet verward worden met de begrippen werk en beroepsarbeid[266] zoals deze gehanteerd worden in het dagelijks taalgebruik.[267]

146. Onder het begrip 'werkzaamheid' dient wel het volgende begrepen te worden: *"elke activiteit die is gericht op het produceren van goederen en diensten en waaruit men rechtstreeks of onrechtstreeks een economisch voordeel voor zichzelf of voor iemand anders kan halen, ook wanneer deze activiteit occasioneel of heel uitzonderlijk wordt uitgeoefend."*.[268]

Dit begrip dient dus zeer ruim geïnterpreteerd te worden.[269] Zoals de omschrijving van het begrip aantoont, bedoelt men niet enkel een gewone bezoldiging of een economisch voordeel in geld of in natura. De wetgever bedoelt elke activiteit die bijdraagt tot het vergroten van het vermogen en het uitsparen van kosten. Ook is het zonder belang dat de activiteit als een vriendendienst wordt uitgevoerd, occasioneel plaatsvindt of zelfs een eerder uitzonderlijk karakter heeft.

Daarnaast is het niet vereist dat de uitkeringsgerechtigde een voordeel haalt uit de door hem uitgevoerde activiteit of dat hij ervoor vergoed wordt.[270] Volgens de recht-

---

511-516.

[265] E. ANKAERT, "Deel III. Arbeidsongeschiktheid" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer , 2008, 239-240.

[266] Arb. Hof Antwerpen 22 maart 2005, *Inf. RIZIV.* 2005, 342 (http://www.riziv.fgov.be/presentation/nl/publications/news-bulletin/2005-3/pdf/part02.pdf).

[267] Cass. 23 april 1990, *R.W.* 1990-91, 808.

[268] S. BOUCKAERT en B. VAN BUGGENHOUT, *Een juridische verkenning van de grijze zone tussen vrijwilligerswerk en professionele arbeid*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2000, 67.

[269] RIZIV, *Activering van de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen*, http://www.riziv.fgov.be/information/nl/studies/study16/pdf/study16.pdf

[270] Arbh. Antwerpen 25 juni 1991, *J.T.T.* 1992, 149.

spraak van het Hof van Cassatie is het voldoende dat de activiteit een productief karakter heeft, ook als zij niet tegen loon wordt verricht.[271]

De strikte interpretatie van het begrip werkzaamheid blijkt bijvoorbeeld uit het cassatiearrest van 18 mei 1992. Het ging hier over een arbeidsongeschikte werknemer die regelmatig de kinderen van een gezin in moeilijkheden van en naar een opvangtehuis vervoerde. Deze werknemer deed dit met zijn eigen wagen en tegen een matige vergoeding die bestemd was om de benzinekosten te dekken. Het Hof van Cassatie oordeelde echter dat de man een verboden werkzaamheid had uitgeoefend, waarbij het Hof een werkzaamheid omschreef als: *'elke werkzaamheid met productief karakter die wordt verricht in het maatschappelijk verkeer, ook als zij niet tegen loon als vriendendienst wordt verricht'*.[272]

147. Er bestaat echter de mogelijkheid om een gedeeltelijke hervatting[273] van de arbeid aan te vragen bij de adviserend geneesheer van zijn verzekeringsinstelling.[274]

Deze uitzondering is ingeschreven in artikel 100, § 2 en stelt dat de werknemer onder bepaalde voorwaarden de arbeid kan hervatten. Deze voorwaarden zijn[275]:

1. Voorafgaandelijk alle werkzaamheden onderbroken hebben. Deze voorwaarde is ook vereist om als arbeidsongeschikt erkend te worden, zoals reeds eerder uiteengezet.
2. Vanuit geneeskundig oogpunt een vermindering van ten minste 50 % van zijn vermogen behouden. De vermindering van het vermogen wordt vanuit een strikt geneeskundig oogpunt bekeken. De adviserend geneesheer zal de graad van arbeidsongeschiktheid controleren aan de hand van een geneeskundig onderzoek dat minstens om de zes maanden zal plaatsvinden tenzij er voldoende gegevens in het dossier aanwezig zijn die een onderzoek op latere datum toelaten.
3. De aangevatte arbeid moet verenigbaar zijn met de gezondheidstoestand.[276] Deze voorwaarde betekent niet dat de werknemer dezelfde arbeid dient te verrichten als vóór zijn arbeidsongeschiktheid. Men kan bijvoorbeeld ook beginnen werken als vrijwilliger. De wet stelt dus geen beperkingen aan de aard en de omvang van de toegelaten arbeid, maar hierbij is er wel een beperking door de combinatie met de tweede voorwaarde, namelijk minstens een arbeidsongeschiktheid van 50 % behouden. Hierdoor kan men niet voltijds werken.
4. Voor de aanvang van een werkzaamheid, moet men de toestemming van de adviserend geneesheer verkrijgen.[277] Deze toelating zal de aard, het volume en de

[271] Cass. 18 mei 1992, *J.T.T.* 1992, 401.
[272] Arbh. Antwerpen (afd. Hasselt) (4e k.) nr. 990389, 19 oktober 2000, S*oc.Kron*. 2002, afl. 11, 563, noot D. SIMOENS.
[273] S. BOUCKAERT en B. VAN BUGGENHOUT, *Een juridische verkenning van de grijze zone tussen vrijwilligerswerk en professionele arbeid*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2000, 68-69.
[274] J. VAN LANGENDONCK en J. PUT, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 516.
[275] E. ANKAERT, "Deel III. Arbeidsongeschiktheid" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer , 2008, 240-241.
[276] Art. 230, § 2 KB 3 juli 1996.
[277] Art. 230, § 2 KB 3 juli 1996.

voorwaarden bepalen. In de praktijk zal de adviserend geneesheer de omvang en de intensiteit beperken, omdat het geneesproces niet mag verstoord worden. Het is hierbij niet voldoende een aanvraag in te dienen, de adviserend geneesheer moet ook effectief zijn toestemming geven.

148. Artikel 101 ZIV-wet bepaalt een sanctie indien de gerechtigde geen voorafgaande toestemming heeft verkregen, maar wel nog steeds - vanuit geneeskundig oogpunt - een vermindering van ten minste 50 % van het vermogen behouden heeft. De werknemer dient de uitkeringen die hij ontvangen heeft voor de dagen dat hij een niet toegelaten arbeid heeft verricht, terug te betalen. Hij wordt wel nog steeds als arbeidsongeschikt beschouwd. Is er echter geen vermindering van het vermogen van ten minste 50 %, wordt men als arbeidsgeschikt beschouwd.

1.6.1.3 Vrijwilligerswerk

149. Zoals hierboven uiteengezet moet de werknemer alle werkzaamheden hebben onderbroken als het gevolg van (het intreden of verergeren van) letsels of functionele stoornissen, en moet zijn verdienvermogen verminderd zijn tot een derde of minder van het verdienvermogen van een persoon van dezelfde stand en met dezelfde opleiding. De werknemer kan dus nog over restcapaciteit beschikken, maar mag deze niet benutten.[278]

150. De artikelen 15 Vrijwilligerswet en 100, § 2 ZIV-wet voorzien echter in de mogelijkheid om vrijwilligerswerk te verrichten.[279] Vrijwilligerswerk zoals omschreven in de Vrijwilligerswet wordt dus niet beschouwd als een werkzaamheid, voor zover de adviserend geneesheer vaststelt dat deze activiteiten verenigbaar zijn met de algemene gezondheidstoestand van de betrokkene.

De vaststelling van de adviserend geneesheer op het vlak van het uitoefenen van vrijwilligerswerk kan vergeleken worden met een gedeeltelijke werkhervatting (zie nr. 147).

Toch zijn er een aantal belangrijke verschilpunten. In het kader van vrijwilligerswerk dient er enkel een vaststelling te gebeuren door de adviserend geneesheer en dient er dus geen toestemming te zijn. Een ander verschilpunt is dat de vaststelling niet voorafgaandelijk dient te gebeuren. Tot slot verschillen beide regelingen doordat de adviserend geneesheer bij een gedeeltelijke werkhervatting dient na te gaan of de arbeid verenigbaar is met de aandoening waaraan de betrokkene lijdt. Bij vrijwilligerswerk daarentegen controleert de adviserend geneesheer de verenigbaarheid met de algemene gezondheidstoestand van de arbeidsongeschikte. De adviserend geneesheer concentreet zich dus niet louter op de aandoening van de arbeidsongeschikte. Hij kan hierbij ook de baten die de arbeidsongeschikte haalt uit het vrijwilligerswerk laten meespelen, zoals het zich nuttig voelen en het ingeschakeld zijn in een sociaal project.

---

[278] D. SIMOENS, "Sociale bescherming van de vrijwilliger", *TSR* 2007, 72.
[279] J. AGTEN en L. ASSELBERGGS, *OCMW Zakboekje 2008. Beleid & sociale dienst*, Mechelen, Kluwer, 2008, 713.

Vaak zal hierdoor ook de herintrede op de arbeidsmarkt in de hand worden gewerkt, maar dit vormt geen doel op zich.[280]

1.6.1.4 Pleegzorg

151. Wanneer we bovenstaande regeling toepassen op pleegouderschap, kunnen we stellen dat een pleegouder het pleegkind kost en inwoning verschaft. Zij begeleiden hun pleegkind tevens op hun levensweg, helpen hen bij hun persoonlijke ontplooiing en bij de mogelijkheid tot het aangaan van intense relaties met anderen.[281] De pleegouder ontvangt hiervoor een dagvergoeding om de kosten te dragen. Deze situatie kan - rekeninghoudend met het cassatiearrest van 18 mei 1992 - als een verboden werkzaamheid worden gekwalificeerd. Hierdoor voldoet de voordien uitkeringsgerechtigde pleegouder niet meer aan alle voorwaarden zoals gesteld in artikel 100, § 1. Dit heeft tot gevolg dat de pleegouder zijn uitkering verliest.

152. Om dit te vermijden kan de pleegouder een aanvraag indienen tot gedeeltelijke werkhervatting of tot vrijwilligerswerk. Dit laatste is enkel mogelijk indien pleegzorg als vrijwilligerswerk kan worden beschouwd. Zij dienen hiervoor een aanvraag in te dienen bij de adviserend geneesheer van hun ziekenfonds. Deze zal vervolgens nagaan of het pleegouderschap verenigbaar is met de aandoening of de algemene gezondheidstoestand van de arbeidsongeschikte pleegouder. Deze vaststelling zal steeds geval per geval dienen beoordeeld te worden.

1.6.2 Zelfstandigen

153. De arbeidsongeschiktheid is bij zelfstandigen voor bepaalde aspecten gelijkaardig geregeld als bij werknemers, maar toch zijn er beduidende verschillen tussen beide categorieën.

1.6.2.1 Begrip

154. Net zoals bij de werknemers is het van belang na te gaan wanneer er sprake is van arbeidsongeschiktheid. De omschrijving hiervan is terug te vinden in de artikelen 19 en 20 van het Arbeidsongeschiktheidsbesluit Zelfstandigen waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen primaire arbeidsongeschiktheid voor het eerste jaar arbeidsongeschiktheid enerzijds en invaliditeit, welke een aanvang neemt vanaf het tweede jaar ongeschiktheid anderzijds.[282]

155. Een zelfstandige wordt tijdens de primaire arbeidsongeschiktheid als arbeidsongeschikt beschouwd:

---

[280] D. SIMOENS, "Sociale bescherming van de vrijwilliger", *TSR* 2007, 72-74.

[281] Wetsvoorstel betreffende het statuut van in een pleeggezin geplaatste personen met een handicap en het statuut van het gastgezin ten aanzien van het socialezekerheidsrecht, *Parl. St*. Kamer 2003-04, nr. 51-770/1, 4 .

[282] E. ANKAERT, "Deel III. Arbeidsongeschiktheid" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer , 2008, 765.

- Wanneer hij wegens een letsel of functionele stoornis een einde moet stellen aan de uitvoering van zijn taken die verband houden met zijn beroepsbezigheid als zelfstandige en die hij uitvoerde vóór de aanvang van de arbeidsongeschiktheid.
- De stopzetting van de activiteiten is het gevolg van een letsel of een functionele stoornis. De rechtspraak stelt dat het optreden van de gezondheidsschade en de stopzetting van de activiteiten niet dienen samen te vallen. Wel is het van belang dat het letsel of de functionele stoornis niet reeds bestond voor de aanvang van de activiteit als zelfstandige.
- Er bestaat een oorzakelijk verband bestaat tussen bovenstaande voorwaarden (omwille van de aanwezigheid van een letsel of een functionele stoornis, moet de arbeidsongeschikte zelfstandige zijn beroepsactiviteit stop zetten).
- De zelfstandige moet naast het stopzetten van de eigen beroepsactiviteit, ook alle andere activiteit stopzetten. Hij mag dus geen andere zelfstandige activiteit uitoefenen, nog werkzaam zijn als werknemer of ambtenaar.

156. Voor de periode van invaliditeit dient de zelfstandige aan dezelfde voorwaarden te voldoen als tijdens de periode van primaire arbeidsongeschiktheid. Er is echter één bijkomende voorwaarde, namelijk ongeschikt zijn voor eender welke beroepsactiviteit en niet enkel de beroepsactiviteit die de zelfstandige uitoefende voor zijn arbeidsongeschiktheid. Bij de beoordeling hiervan wordt rekening gehouden met zijn stand, zijn gezondheidstoestand en zijn beroepsopleiding.[283]

Deze (extra) strenge voorwaarde wordt gemilderd door het principe van de billijkheid. Zo wordt er enkel rekening gehouden met een werkelijke beroepsbezigheid en niet met het louter uitvoeren van losse karweien. Het moet dus gaan om een echte beroepsactiviteit en niet om een wijze om de tijd door te brengen.[284] Indien er sprake is van een bezigheid mag deze echter slechts van een gering belang zijn.

Ten tweede wordt er naast stand, gezondheidstoestand en beroepsopleiding, eveneens rekening gehouden met bijvoorbeeld de leeftijd, de mogelijkheid tot praktische realisatie van een nieuwe activiteit. De economische toestand van de zelfstandige mag echter niet in aanmerking genomen worden.[285]

Bovendien preciseert het verslag aan de Koning ter inleiding van het KB van 20 juli 1971 dat *"ook op dat gebied een zuiver theoretische aanpak dient te worden vermeden, bepaaldelijk wanneer het erom gaat de mogelijkheid van herclassering in een ander zelfstandig beroep te overwegen: de non-activiteit moet met gezond verstand worden beoordeeld".*[286]

---

[283] J. VAN LANGENDONCK en J. PUT, *Handboek socialezekerheidsrecht,* Antwerpen, Intersentia, 2006, 729.
[284] Arb. Hof Gent (afdeling Brugge) 11 januari 2005, *Inf. RIZIV* 2005, 464.
[285] Cass. 25 oktober 1982, *Inf. RIZIV* 1983, 259.
[286] Arb. Hof Gent (afdeling Brugge) 11 januari 2005, *Inf. RIZIV* 2005, 465.

1.6.2.2 Onderbreken werkzaamheden

157. Het stopzetten van de werkzaamheden dient volgens het Hof van Cassatie op een redelijke en humane wijze te worden geïnterpreteerd. In zijn arrest van 21 januari 1985 stelde het Hof dat een zelfstandige die wegens letsels of functionele stoornissen slechts nog minieme taken in verband met zijn tevoren uitgeoefende zelfstandige beroepsbezigheid vervult, arbeidsongeschikt is indien hij geen andere beroepsbezigheid uitoefent.[287]

Hieruit volgt dat een zelfstandige nog minieme taken mag uitoefenen[288] op voorwaarde dat deze taken geen reële arbeid en geen mogelijkheid tot verdienen uitmaken. Deze resttaken dienen niet op zichzelf bekeken te worden, maar wel in het licht van de aard en de omvang van het bedrijf. Ze mogen echter geen economische betekenis[289] hebben.

In de praktijk dient men deze stopzettingsvereiste dus individueel en met het 'gezond verstand' te beoordelen. Dit betekent dat enkel de taken die een essentieel deel uitmaken van de zelfstandige activiteit moeten worden stopgezet.

Het al of niet verder zetten van het bedrijf speelt hierbij geen rol. De notie 'arbeidsongeschiktheid' in het kader van de uitkeringsverzekering voor zelfstandigen is namelijk een gepersonaliseerd begrip, dat steeds geval per geval dient beoordeeld te worden in functie van de aard en de omvang van het voortgezette bedrijf. De arbeidsongeschiktheid wordt dus beoordeeld in functie van de beroepsactiviteit van de zelfstandige.[290]

158. Naast het onderbreken van de eigen werkzaamheden mag de arbeidsongeschikte zelfstandige geen andere beroepsbezigheid als zelfstandige of als helper uitoefenen, noch een activiteit in loondienst.

In het deel rond vrijwilligerswerk werd reeds ingegaan op de aanwezigheid van loon, arbeid of gezag (zie deel II, afdeling 2). Hieruit blijkt dat er bij pleegouderschap geen sprake kan zijn van een zelfstandige activiteit of een activiteit in loondienst. Deze visie wordt bevestigd in een arrest van 11 januari 2005 van het Arbeidshof te Gent, afdeling Brugge.[291] Het ging hier over een vrouw die kleine huishoudelijke taken verrichtte voor haar zieke ouders en man. Deze taken bestonden uit boodschappen doen en toezicht uitoefenen overeenkomstig artikel 205 BW.

Het Hof stelde dat de bezigheid die billijkerwijze nog mogelijk wordt geacht, een echte beroepsbezigheid moet zijn en niet een wijze om de tijd door te brengen. Deze be-

[287] Cass. 21 januari 1985, *RW* 1985-86, 236, noot D. SIMOENS.
[288] RIZIV, "Van arbeidsongeschiktheid naar arbeidsgeschiktheid: gevolgen en mogelijkheden voor de sociaal verzekerde", *I.B.* 2005, 8.
[289] Een taak kan door een arbeidsongeschikte zelfstandige worden voortgezet indien ze niet van die aard is dat ze de beroepsactiviteit economisch leefbaar maakt of ze residuair, beperkt, verminderd of bijkomstig is (Arbh. Luik 18 juni 2002, *I.B.-RiZIV* 2002-03, 264).
[290] Verslag aan de Koning dat het KB van 20 juli 1971 voorafgaat, *BS* 7 augustus 1971.
[291] Arbh. Gent afdeling Brugge 11 januari 2005, *Soc. Kron.* 2006, 454 - 455.

zigheid moet de zelfstandige in de mogelijkheid stellen om van die beroepsbezigheid te leven zonder dat dit een minderwaarde op het beroepsvlak meebrengt[292] en mag bijgevolg slechts een gering belang hebben.[293]

Het arbeidshof te Antwerpen oordeelde dat de overeenkomst die een onthaalmoeder had met een dienst voor opvanggezinnen, niet kon worden gekwalificeerd als een arbeidsovereenkomst (zie ook nr. 67). De voornaamste reden om hiertoe te besluiten was het gebrek aan gezag.[294] Deze redenering kan worden doorgetrokken naar de situatie van pleegouders.

Het hof stelde namelijk dat het opleggen van voorschriften-richtlijnen niet impliceert dat er sprake is van werkgeversgezag. Het gaat hierbij eerder over duidelijke afspraken die het reglementaire kader aanduiden waarbinnen de gesubsidieerde dienst zelf haar werking dient te organiseren en waarvan het voortbestaan afhankelijk is. De eerste stelregel van een dienst voor opvanggezinnen is het 'belang van het kind' waardoor er duidelijke organisatorische en inhoudelijke afspraken moeten worden gemaakt.

Ook het organiseren van een basiscursus en vormingsavonden kunnen niet worden beschouwd als een uiting van gezag, maar eerder als de bekommernis om de kwaliteit te garanderen.

Bijgevolg kan het vrijwillig opnemen van het pleegouderschap door een zelfstandige, moeilijk worden beschouwd als de uitvoering van een arbeidsovereenkomst.

1.6.2.3 Begeleide werkhervatting

159. Net zoals voor werknemers is het mogelijk om een begeleide werkhervatting[295] aan te vangen.[296] De zelfstandige dient een aanvraag tot het verkrijgen van een voorafgaande toestemming in te dienen bij de adviserend geneesheer van zijn verzekeringsinstelling.[297] Deze toestemming zal enkel verkregen worden indien de beroepsactiviteit te verenigen is met de aandoening van de arbeidsongeschikte zelfstandige en ze kan slechts verleend worden nadat de termijn van primaire niet-vergoedbare ongeschiktheid is verstreken. De toegekende werkhervatting is slechts geldig voor een maximum periode van 6 maanden en kan met een periode van tweemaal 6 maanden worden verlengd. Dit betekent dat een begeleide werkhervatting nooit langer kan duren dan 18 maanden. Na het verlopen van deze termijn kan de arbeidsongeschikte zelfstandige in dezelfde periode van arbeidsongeschiktheid geen beroep meer doen op

[292] Arbh. Luik afdeling Namen 17 juni 2003, *Soc. Kron.* 2004, 332.
[293] Arbh. Luik afdeling Namen 17 februari 2004, *Soc. Kron.* 2004, 340.
[294] Arbh. Antwerpen 13 januari 2009, onuitg.
[295] E. ANKAERT, "Deel III. Arbeidsongeschiktheid" in J. PUT (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur,* Mechelen, Kluwer , 2008, 767-768.
[296] Art. 23*bis* Arbeidsongeschiktheidsbesluit Zelfstandigen.
[297] J. VAN LANGENDONCK en J. PUT, *Handboek socialezekerheidsrecht,* Antwerpen, Intersentia, 2006, 731. De beslissing van de adviserend geneesheer zal de aard, het volume en de voorwaarden van de activiteit vermelden en zal schriftelijk worden medegedeeld aan de arbeidsongeschikte zelfstandige.

deze begeleide werkhervatting.

Indien de arbeidsongeschikte zelfstandige via de begeleide werkhervatting een andere activiteit dan zijn beroepsactiviteit wenst aan te vatten, deze toestemming slechts gegeven worden voor maximaal 6 maanden.[298]

160. De uitkeringen die de zelfstandige ontvangt voor zijn arbeidsongeschiktheid kunnen gecumuleerd worden met zijn beroepsinkomen. Na 6 maanden worden deze uitkeringen echter met 10% verminderd.[299]

161. Als de arbeidsongeschikte zelfstandige geen voorafgaande toestemming heeft gevraagd, wordt hij niet meer als arbeidsongeschikt beschouwd. Bovendien dient hij de ontvangen uitkeringen terug te betalen, tenzij hij vanuit medisch oogpunt een vermindering van zijn vermogen met 50% behouden heeft. In dit laatste geval dient hij enkel de uitkeringen terug te betalen die hij ontvangen heeft voor de dagen of de periode tijdens dewelke hij een niet toegelaten arbeid heeft verricht.[300]

1.6.2.4 Vrijwilligerswerk

162. Het is de arbeidsongeschikte zelfstandige toegelaten om vrijwilligerswerk in de zin van de Vrijwilligerswet uit te oefenen[301], aangezien deze activiteit niet beschouwd wordt als een beroepsbezigheid[302]. Hierbij is het eveneens vereist dat de adviserende geneesheer vaststelt dat deze activiteit verenigbaar is met de algemene gezondheidstoestand van de arbeidsongeschikte. Hiervoor kan dan ook verwezen worden naar hetgeen uiteengezet werd bij de werknemers (zie nr. 149 e.v.).

1.6.3 Pleegzorg

163. Er bestaat voor arbeidsongeschikte pleegouders een verschil of ze werknemer dan wel zelfstandige zijn. Als werknemer kan in principe geen activiteit als pleegouder uitgeoefend worden, tenzij hiertoe de toelating van de adviserend geneesheer in het kader van een hervatting van de arbeid of vrijwilligerswerk wordt verleend.

Voor een arbeidsongeschikte zelfstandige pleegouder waar het pleegkind of –gast bij inwoont of die een zelfstandig wonende pleeggast ondersteunt, geldt dat hij geen activiteit in loondienst of een andere beroepsbezigheid als zelfstandige mag uitoefenen. Aangezien pleegouderschap onder geen van beide kan worden gekwalificeerd, lijkt deze activiteit toegelaten. Er dient evenwel steeds rekening mee gehouden te worden dat het hier over zeer feitelijke aangelegenheden gaat, waarbij de interpretatie van de rechter een grote rol speelt.

---

[298] Art. 23 Arbeidsongeschiktheidsbesluit Zelfstandigen.
[299] Art. 28*bis* Arbeidsongeschiktheidsbesluit Zelfstandigen.
[300] Art. 23*ter* Arbeidsongeschiktheidsbesluit Zelfstandigen.
[301] D. SIMOENS, "Sociale bescherming van de vrijwilliger", *TSR* 2007, 75.
[302] Art. 19 Arbeidsongeschiktheidsbesluit Zelfstandigen.

1.7 Brugpensioen

164. Het brugpensioen bestaat uit een werkloosheidsuitkering aangevuld met een uitkering ten laste van de werkgever.[303] Hierbij dient een onderscheid gemaakte te worden tussen voltijdse en deeltijdse bruggepensioneerden.

1.7.1 Voltijds brugpensioen[304]

165. Een bruggepensioneerde is een werkloze, zodat de voorwaarden uit de werkloosheidsregeling (zie nr. 74 e.v.) in principe ook voor hem gelden.[305] Toch is er een afwijking bepaald op het vlak van de toegelaten arbeid[306], die een verdere toelichting vereist.

166. Op het vlak van de onbeloonde arbeid is de algemene regeling zoals in de werkloosheidsreglementering van toepassing, met inbegrip van de regeling inzake vrijwillige en gratis activiteiten (zie nr. 83 e.v.).

Op dit laatste bestaat echter een uitzondering voor de activiteiten die zonder loon verricht worden voor een organisme of een feitelijke – of rechtsvereniging. Het niet winstgevend doel van deze instanties moet van openbaar nut zijn of cultureel, sociaal of humanitair zijn of voldoen aan collectieve behoeften die anders niet zouden worden voldaan. Een loutere kostenvergoeding wordt hier niet als een loon beschouwd, zoals bijvoorbeeld de verplaatsingskosten. De betrokken instantie dient wel voorafgaandelijk te laten onderzoeken of aan alle voorwaarden is voldaan. Hiervoor dienen zij zich te richten tot de directeur van het werkloosheidsbureau. De regeling van de werkloosheid is hier niet van toepassing en kan bijgevolg zonder voorafgaande toelating.

Voor bruggepensioneerde pleegouders betekent dit dat zij zonder voorafgaandelijke toestemming een kind onder hun hoede kunnen nemen wanneer aan bovenstaande voorwaarden is voldaan. Een probleem op dit vlak is de kwalificatie van de dagvergoedingen (zie deel I, afdeling 3). Indien deze beschouwd worden als een kostenvergoeding, kan deze regeling worden toegepast. In het andere geval kan dat niet.

167. De beloonde arbeid valt voor bruggepensioneerde pleegouders wél onder de werkloosheidsreglementering, waardoor hiervoor naar de bespreking daarvan kan worden verwezen (zie nr. nr. 74 e.v.).

---

[303] S. BOUCKAERT en B. VAN BUGGENHOUT, *Een juridische verkenning van de grijze zone tussen vrijwilligerswerk en professionele arbeid*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2000, 74.
[304] Y. STEVENS, "Deel IX. Brugpensioen" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer , 2008, 583-585.
[305] D. SIMOENS, "Sociale bescherming van de vrijwilliger", *TSR* 2007, 80; S. BOUCKAERT en B. VAN BUGGENHOUT, *Een juridische verkenning van de grijze zone tussen vrijwilligerswerk en professionele arbeid*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2000, 74.
[306] Art. 14 Oude Brugpensioenbesluit; art. 4 CAO Brugpensioen en MB 23 december 1992.

1.7.2 Deeltijds brugpensioen[307]

168. Voor de deeltijds bruggepensioneerden kan eveneens verwezen worden naar de werkloosheidsreglementering.[308] De halftijds bruggepensioneerde dient namelijk zonder loon en zonder arbeid te zijn, maar kan zich beroepen op de afwijkingen uit de werkloosheidsreglementeringen (zie nr. 74 e.v.).[309]

1.7.3 Rustpensioen

169. Een werknemer of een zelfstandige die met pensioen gaat, dient in principe alle beroepsactiviteiten stop te zetten.[310] Hierop bestaat echter een uitzondering, namelijk indien het beroepsinkomen bepaalde grenzen niet overschrijdt.[311]

170. Iedere 'bezigheid' die een inkomen kan opleveren, dient men aan te geven.[312] Men kan aannemen dat pleegzorg een bezigheid is. Op het vlak van de aanwezigheid van een inkomen werd reeds meermaals aangehaald dat hierover onduidelijkheid kan bestaan (zie o.a. nr. 93). Indien er sprake is van een kostenvergoeding is er namelijk geen inkomen en kan de dagvergoeding gecumuleerd worden met het rustpensioen.

171. Beschouwt men de dagvergoeding echter als een inkomen, dan mogen deze dagvergoedingen bepaalde grenzen niet overschrijden.[313]

Aard van de uitgeoefende bezigheid	Rustpensioen jonger dan de wettelijke pensioenleeftijd		Rustpensioen vanaf de wettelijke pensioenleeftijd	
	Zonder kind te laste	Met kind ten laste	Zonder kind te laste	Met kind ten laste
Werknemer	brutoberoepsinkomsten			
	7421,57	11132,37	17149,20	20860
Zelfstandige	nettoberoepsinkomsten			
	5937,26	8905,89	13719,35	16687,98
Werknemer en zelfstandige	nettoberoepsinkomsten als zelfstandige en 80% brutoberoepsinkomsten andere activiteit			
	5937,26	8905,89	13719,35	16687,98

[307] J. VAN LANGENDONCK en J. PUT, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 609 e.v.
[308] Art. 9 en 10 Besluit Halftijds Brugpensioen.
[309] S. BOUCKAERT en B. VAN BUGGENHOUT, *Een juridische verkenning van de grijze zone tussen vrijwilligerswerk en professionele arbeid*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2000, 74.
[310] J. VAN LANGENDONCK en J. PUT, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 670.
[311] S. BOUCKAERT en B. VAN BUGGENHOUT, *Een juridische verkenning van de grijze zone tussen vrijwilligerswerk en professionele arbeid*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2000, 75.
[312] Art. 39 Pensioenwet Werknemers, art. 64 en 64*bis* Pensioenbesluit Werknemers.
[313] Voor deze grensbedragen: zie J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer , 2008, 637.

Als men deze grenzen met 15% of minder overschrijdt, zal het pensioen pro rata worden verminderd. Het pensioen wordt dan verminderd met het percentage van overschrijding. Worden de grenzen echter met meer dan 15% overschreden, dan wordt het pensioen voor dat kalenderjaar volledig geschorst.

Bijlage: rustpensioen

1. Maakt de dagvergoeding die pleegouders ontvangen een loon uit?

    - Neen? Dan stelt er zich geen enkel probleem en kan de dagvergoeding gecumuleerd worden.
    - Ja? Ga door naar vraag 2

2. Is de gerechtigde pleegouder jonger dan de wettelijke pensioenleeftijd?

    - Ja? Ga door naar vraag 3
    - Neen? Ga door naar vraag 4

3. Welk statuut heeft de pleegouder?

    - Werknemer:
        - Met personen ten laste: dagvergoeding mag de 11132,37 euro niet overschrijden
        - Zonder personen ten laste: dagvergoeding mag de 7421,57 euro niet overschrijden
    - Zelfstandige:
        - Met personen ten laste: dagvergoeding mag de 8905,89 euro niet overschrijden
        - Zonder personen ten laste: dagvergoeding mag de 5937,26 euro niet overschrijden
    - Werknemer en zelfstandige:
        - Met personen ten laste: dagvergoeding mag de 8905,89 euro niet overschrijden
        - Zonder personen ten laste: dagvergoeding mag de 5937,26 euro niet overschrijden

4. Welk statuut heeft de pleegouder?

    - Werknemer:
        - Met personen ten laste: dagvergoeding mag de 20860 euro niet overschrijden
        - Zonder personen ten laste: dagvergoeding mag de 17149, 20euro niet overschrijden
    - Zelfstandige:
        - Met personen ten laste: dagvergoeding mag de 16687, 98euro niet overschrijden

    - Zonder personen ten laste: dagvergoeding mag de 13719, 35euro niet overschrijden
- Werknemer en zelfstandige:
    - Met personen ten laste: dagvergoeding mag de 16687,98euro niet overschrijden
    - Zonder personen ten laste: dagvergoeding mag de 13719,35 euro niet overschrijden

AFDELING 2. PLEEGKIND: PERSOON TEN LASTE?

172. Binnen de bespreking van elke sector wordt eerst een algemeen overzicht gegeven met een bijzondere focus op pleegzorgsituaties. Op het einde wordt dan telkens kort samengevat of het pleegkind binnen de besproken sector beschouwd kan worden als 'ten laste'.

2.1 Gezondheidszorg

2.1.1 Geneeskundige uitkeringen

173. De regeling van de gezondheidszorg bestaat in essentie uit de terugbetaling van kosten voor de prestaties waarop de gerechtigde recht heeft in het raam van de verplichte ziekteverzekering.

174. In eerste instantie wordt onderzocht wie gerechtigd is op de ziekteverzekering. Om recht te hebben op gezondheidszorg[314] moet men aan twee voorwaarden voldoen, namelijk een bepaalde hoedanigheid hebben[315] en bijdragen betalen. Hierop bestaat een uitzondering voor personen die een afgeleid recht hebben, de personen ten laste.

2.1.1.1 Gerechtigden

175. Werknemers, zelfstandigen[316], helpers[317] en ambtenaren zijn gerechtigd op gezondheidszorg doordat zij zelf bijdragen betalen.[318] Daarnaast zijn er een heel aantal categorieën die gelijkgesteld worden. Dit betekent dat zij gerechtigd zijn zonder een bijdrage te moeten betalen. Het gaat hier bijvoorbeeld over arbeidsongeschikten, gecontroleerde werklozen, gepensioneerden en personen met een handicap.

176. Hierbij moet concreter ingegaan worden op de personen met een handicap[319], daar sommige pleegkinderen kinderen met een handicap zijn. Om gerechtigd te zijn, moeten deze personen ingeschreven zijn in het rijksregister van de natuurlijke personen, hun hoofdverblijfplaats hebben in België en als arbeidsongeschikt erkend zijn volgens één van volgende mogelijkheden:

- minimum 15 jaar oud zijn en voor de leeftijd van 65 jaar als minstens 66 %

---

[314] Wie persoonlijk een recht opent, wordt een gerechtigde genoemd (art. 32 Ziekteverzekeringswet).
[315] De hoedanigheid heeft betrekking op het statuut op grond waarvan men een recht op gezondheidszorg opent. Voorbeelden hiervan zijn het werknemersstatuut, het zelfstandigenstatuut, werklozenstatuut en dergelijke meer.
[316] Net als de zaakvoerders, bestuurders en werkende vennoten van handelsvennootschappen die failliet werden verklaard en dit gedurende hoogstens 4 kwartalen zonder bijdragen te betalen.
[317] Een helper is een natuurlijk persoon die in België een zelfstandige bijstaat of vervangt in de uitoefening van zijn beroep. Belangrijk is dat hij hierbij niet gebonden is door een arbeidsovereenkomst. Deze persoon staat ook niet onder het gezag van de zelfstandige.
[318] P. HANNES EN S. DERIEUW, "Deel II. Gezondheidszorg" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur,* Mechelen, Kluwer , 2008, 174.
De zelfstandigen werden via uitbreiding eveneens toegelaten tot de kleine risico's.
[319] J. VAN LANGENDONCK en J. PUT, *Handboek socialezekerheidsrecht,* Antwerpen, Intersentia, 2006, 175.

arbeidsongeschikt erkend zijn omwille van een letsel of functionele stoornis. Deze erkenning dient te gebeuren door een geneesheer-inspecteur van het RIZIV en geldt voor een vermoedelijke duur van minimum één jaar;

- als arbeidsongeschikt erkend zijn om recht te hebben op een inkomensvervangende tegemoetkoming voor personen met een handicap of over de vereiste vermindering van zelfredzaamheid beschikken, zodat ze recht hebben op een integratietegemoetkoming voor personen met een handicap of de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden;
- minimum 15 jaar oud zijn en voldoen aan de medische voorwaarden om recht te hebben op een bijkomende kinderbijslag voor kinderen met een handicap.

2.1.1.2 Personen ten laste [320]

177. Personen die een welomschreven band hebben met een gerechtigde en aan bepaalde voorwaarden voldoen, kunnen als persoon ten laste worden ingeschreven. Zolang de gerechtigde recht heeft op prestaties, heeft ook de persoon ten laste recht op prestaties.[321]

178. De voorwaarden[322] die dienen vervuld te worden zijn[323]:

(1) Deel uitmaken van het gezin

Een persoon ten laste dient dezelfde hoofdverblijfplaats te hebben als de gerechtigde, maar deze voorwaarde geldt niet voor kinderen. Dit betekent dat het niet vereist is dat een kind zijn hoofdverblijfplaats heeft bij zijn biologische ouders. Een pleegkind heeft dus in principe recht op gezondheidszorg op basis van zijn band met zijn biologische ouders. Hij kan echter ook een band vormen met zijn pleegouders indien het pleegkind zijn hoofdverblijfplaats in België heeft en indien de pleegouder instaat voor het onderhoud van het pleegkind in plaats van moeder, vader of andere persoon die dit normaal moet doen. Met 'instaan voor het onderhoud' bedoelt men het samenwonen met het pleegkind en het vermoeden is onweerlegbaar.[324]

Het bewijs van de verblijfplaats dient te gebeuren aan de hand van informatie verkregen bij het rijksregister of met alle bewijsmiddelen die door een Belgische overheid zijn afgeleverd en als dusdanig erkend zijn door de Dienst voor Administratieve Controle van het RIZIV.

Personen ten laste kunnen echter tijdelijk geen deel uitmaken van het gezin zonder

[320] Art. 32, 17°-19° Ziekteverzekeringswet, art. 123-128 Ziekteverzekeringsbesluit.
[321] P. HANNES en S. DERIEUW, "Deel II. Gezondheidszorg" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur,* Mechelen, Kluwer , 2008, 177.
[322] Art. 124, 225 en 252 Ziekteverzekeringsbesluit.
[323] P. HANNES en S. DERIEUW, "Deel II. Gezondheidszorg" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur,* Mechelen, Kluwer , 2008, 178-179.
[324] P. HANNES en S. DERIEUW, "Deel II. Gezondheidszorg" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur,* Mechelen, Kluwer , 2008, 178.

hun rechten te verliezen. Hierbij wordt tijdelijk beschouwd als een afwezigheid van 3 maanden of een opname in een verplegingsinstelling, een rusthuis, een rust- of verzorgingstehuis, een serviceflat of in een psychiatrisch verzorgingstehuis.[325]

(2) Geen eigen inkomsten boven een bepaalde grens

Deze grens dient evenwel niet toegepast te worden voor de kinderen.[326]

(3) Geen eigen recht openen

In principe mag men geen eigen recht openen op gezondheidszorg, maar hier bestaat een uitzondering voor mindervalide personen. Zij kunnen dus kiezen of ze zich zelf als gerechtigde inschrijven, dan wel als persoon ten laste van een gerechtigde.

(4) Inschrijving als persoon ten laste

De persoon ten laste dient ingeschreven te zijn als persoon ten laste bij de gerechtigde. Elke wijziging met betrekking tot het aantal personen ten laste van het gezin van de gerechtigde, moet dus medegedeeld te worden aan het ziekenfonds.

2.1.1.3 Pleegzorg

179. Het is dus mogelijk dat een pleegkind als persoon ten laste bij zijn pleegouder wordt aangesloten ongeacht zijn verblijfsstatuut. Om dit te bewijzen, maakt men meestal gebruik van een attest van samenwoonst. Andere bewijsmiddelen komen echter ook in aanmerking, zoals bijvoorbeeld de beschikking van de jeugdrechter. Het is de ambtenaar van de Dienst Administratieve Controle (RIZIV) die beslist of het bewijsdocument aanvaard wordt.

180. Indien een pleegkind door verschillende gerechtigden kan ten laste genomen worden, mag men echter niet zomaar voor de meest gunstige oplossing kiezen. Artikel 125 §1 Ziekteverzekeringsbesluit voert een rangorde[327] in die in acht moet genomen worden.

Indien een kind onder verschillende hoedanigheden kan ingeschreven worden als persoon ten laste, wordt in de eerste plaats de regeling aan de betrokkenen overgelaten. Als er echter betwisting ontstaat, krijgt diegene die in het onderhoud voorziet voorrang als gerechtigde. Verschillende elementen worden gehanteerd bij de beoordeling, namelijk:

---

[325] J. VANLANGENDONCK en J. PUT, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 420.

[326] Voor zelfstandigen is er een afwijking, namelijk dat bepaalde inkomsten niet worden meegerekend als beroepsinkomsten om na te gaan of de personen ten laste de toegelaten inkomstengrens niet overschrijden. Deze situaties hebben echter betrekking op de meewerkende echtgenoten en zijn dus niet relevant voor dit onderzoek.

[327] J. VANLANGENDONCK en J. PUT, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 421.

- samenwonen met het kind;
- kinderbijslag ontvangen;
- het kind toegewezen krijgen bij vonnis, notariële akte of akkoord neergelegd bij de griffie.

2.1.1.4 Verhoogde tegemoetkoming

181. Indien men recht heeft op een verhoogde tegemoetkoming, betekent dit dat men een lagere persoonlijke bijdrage, ook wel remgeld genoemd, dient te betalen voor de meeste medische kosten.[328]

182. Er zijn twee mogelijkheden om recht te hebben op een verhoogde tegemoetkoming: een bepaalde hoedanigheid en een beperkt inkomen bezitten enerzijds of het effectieve genot hebben van een specifiek sociaal voordeel anderzijds.[329]

(1) Bezit van een bepaalde hoedanigheid en beperkt inkomen

Personen met een handicap kunnen in aanmerking komen voor een verhoogde tegemoetkoming, indien hun inkomen niet hoger is dan het wettelijk bepaalde inkomensplafond.[330] Dit is van belang daar sommige pleegkinderen een handicap hebben en op deze wijze in aanmerking kunnen komen voor deze verhoogde tegemoetkoming.

Daarnaast kan de pleegouder ook in aanmerking komen voor een verhoogde tegemoetkoming indien hij één van volgende statuten heeft:

- weduwen en weduwnaars;
- invaliden na een periode van 1 jaar arbeidsongeschiktheid overeenkomstig de wettelijke ziekteverzekering;
- gepensioneerden;
- wezen;
- ambtenaren waarbij de periode van disponibiliteit[331] 1 jaar bereikt;
- personen met een handicap;
- verblijvenden in België vanaf 65 jaar;
- werklozen van minstens 50 jaar oud die minstens 1 jaar gecontroleerd werkloos zijn;
- leden van een kloostergemeenschap vanaf 65 jaar.

Ook de echtgenoot of de levenspartner en diens personen ten laste komen in aanmerking voor een verhoogde tegemoetkoming. Indien de pleegouder dus bijvoorbeeld ge-

---

[328] J. VAN LANGENDONCKen J. PUT, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 476.

[329] P. HANNES en S. DERIEUW, "Deel II. Gezondheidszorg" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer , 2008, 208-210.

[330] De bedragen kunnen geraadpleegd worden op website van het RIZIV: http://www.riziv.fgov.be/secure/nl/medical_cost/general/ceiling/index.htm#K.B.

[331] Volgens het Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal betekent disponibiliteit: "het ter beschikking staan".

huwd is met een persoon met een handicap, komt het pleegkind ook in aanmerking (als hij als persoon ten laste kan worden beschouwd).

183. Naast een bepaalde hoedanigheid, worden er ook voorwaarden opgelegd m.b.t. het gezinsinkomen. Het begrip 'gezin' verwijst hier naar de rechthebbende zelf, zijn echtgenoot of levenspartner en hun personen ten laste. Een levenspartner betekent hier de persoon met wie de rechthebbende een feitelijk gezin vormt. Een samenwonende persoon die een bloed- of aanverwantschap heeft tot en met de derde graad is echter geen levenspartner. Dit zijn onder andere (schoon)moeder, (schoon)vader, (schoon)broer, (schoon)zus.

Indien er een feitelijke scheiding is van 1 jaar[332], wordt geen rekening gehouden met het inkomen van de (ex-)partner.

Voor de hoogte van het gezinsinkomen kijkt men naar het huidig brutobelastbaar gezinsinkomen. Dit bedrag dient lager te zijn dan een wettelijk vastgesteld inkomensplafond.[333]

(2) Genot van een specifiek voordeel

184. Indien de pleegouder of het pleegkind gerechtigd is op één van volgende prestaties heeft hij automatisch recht op verhoogde tegemoetkoming:

- leefloon en financiële steun van het OCMW en dit voor een periode van 3 ononderbroken maanden ofwel 6 onderbroken maanden in een periode van 12 opeenvolgende maanden;
- gewaarborgd inkomen voor bejaarden of inkomensgarantie voor ouderen;
- tegemoetkoming aan personen met een handicap;
- kinderen die getroffen zijn door een lichamelijke of geestelijke ongeschiktheid van ten minste 66 %.

Ook hun personen ten laste genieten van de toegekende voordelen. Indien het pleegkind ten laste valt van de pleegouder, komt hij dus eveneens in aanmerking voor een verhoogde tegemoetkoming.

2.1.1.5 OMNIO-statuut

185. Een uitloper van de verhoogde tegemoetkoming is het OMNIO-statuut. Toch worden beide als twee verschillende statuten beschouwd.[334]

186. Het OMNIO-statuut houdt in dat de verhoogde tegemoetkoming ook wordt toegekend aan gezinnen met een laag inkomen.[335] Hierbij wordt dus geen rekening ge-

[332] Deze regeling is ook van toepassing op mensen die van tafel en bed gescheiden zijn.
[333] Voor deze bedragen: http://www.riziv.fgov.be/secure/nl/medical_cost/general/ceiling/index.htm#2.
[334] P. HANNES en S. DERIEUW, "Deel II. Gezondheidszorg" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer , 2008, 211-213.
[335] Het inkomensplafond bedraagt hier 13.543,71 euro(bedrag voor het inkomstenjaar 2007) voor al-

houden met een bepaalde hoedanigheid, zoals bij de verhoogde tegemoetkoming wel vereist is. Het inkomen dat hierbij dient gehanteerd te worden is hetzelfde als bij de verhoogde tegemoetkoming (zie nr. 181 e.v.).

187. Om te bepalen wie recht heeft op dit statuut, kijkt men in principe naar het feitelijk gezin, met name de personen die bij het gezin zijn ingeschreven in het rijksregister op 1 januari van het desbetreffende jaar. Voor sommige personen wijkt men hier echter van af. In het kader van deze bijdrage is het belangrijk om op te merken dat personen die geplaatst worden in een gezin in het raam van een gereglementeerde vorm van gezinsplaatsing bijvoorbeeld? zoals door een jeugdrechter, afzonderlijk als een feitelijk gezin kunnen worden beschouwd. Dit heeft tot gevolg dat men tot een lager inkomen komt.

188. Ook een persoon met een handicap die voldoet aan de medische voorwaarden voor toekenning van de integratietegemoetkoming met ten minste 12 punten[336] en tussen 21 en 64 jaar is, of die voldoet aan de medische voorwaarden voor toekenning van de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden met ten minste 12 punten en ouder dan 65 jaar is, of voldoet aan de medische voorwaarden voor toekenning van de tegemoetkoming voor hulp van derden, kan ervoor opteren om een afzonderlijk gezin te vormen. Een pleeggast met een handicap kan dus een afzonderlijk gezin vormen om op deze wijze te vermijden dat door samenvoeging van de inkomens een situatie van ontmoediging zou ontstaan doordat anders een hoger inkomen in rekening moet worden gebracht waardoor men eventueel niet meer in aanmerking komt voor het OMNIO-statuut. De keuze die hier wordt gemaakt, dient wel dezelfde te zijn als voor de maximumfactuur, die hieronder beschreven wordt.

2.1.1.6 Maximumfactuur (MAF)

189. De MAF plafonneert het jaarlijks totaal aan remgelden voor geneeskundige verstrekkingen en dit in relatie tot het inkomen en/of het statuut van de gezinnen.[337] Wanneer het remgeld een bepaald plafond bereikt, zal vanaf dan de terugbetaling 100% van het officieel honorarium bedragen.

190. Bij deze MAF wordt een onderscheid gemaakt tussen twee soorten: de inkomens-MAF en de sociale MAF.[338]

---

leenstaanden. Per ander gezinslid komt hier 2.507,30 euro bij. (J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer , 2008, 212)

[336] Voor meer informatie over de integratietegemoetkoming zie: http://handicap.fgov.be/nl/citoyens/alloc_ph/ai.htm.

[337] J. VAN LANGENDONCKen J. PUT, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 478-481.

[338] P. HANNES en S. DERIEUW, "Deel II. Gezondheidszorg" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer , 2008, 214-219.

(1) Inkomens-MAF

191. De inkomens-MAF is een gezinsrecht. Voor de interpretatie van het begrip gezin, kan verwezen worden naar het OMNIO-statuut (zie nr. 185 e.v.).

192. Er worden diverse inkomensplafonds gehanteerd[339], die worden gekoppeld aan een bepaald remgeldplafond. Er wordt hierbij steeds gekeken naar het netto belastbaar inkomen van het derde voorafgaande jaar waarvoor het recht op de inkomens-MAF wordt onderzocht en dit voor elk van de betrokken gezinsleden.

Indien het inkomen van het gezin een beduidende verlaging kent, kan een nieuw inkomensonderzoek worden gevraagd. De gezinsleden dienen elk een verklaring op eer af te leggen met vermelding van hun brutobelastbaar inkomen.

(2) Sociale MAF

193. De rechthebbende die tot een sociale categorie behoort, zijn partner en de personen ten laste komen in aanmerking voor de 'sociale MAF'.

De rechthebbende moet voor minstens een dag behoren tot een van de volgende sociale categorieën:

- bepaalde rechthebbenden die recht hebben op een verhoogde tegemoetkoming:
  1. op basis van inkomensonderzoek en hoedanigheid;
  2. met een leefloon;
  3. met de gelijkstelling leefloon;
  4. met een gewaarborgd inkomen of inkomensgarantie voor ouderen.
- bepaalde rechthebbenden die recht hebben op een tegemoetkoming voor personen met een handicap:
  1. met een inkomensvervangende tegemoetkoming;
  2. met een integratietegemoetkoming (indien men een verlies heeft van zelfredzaamheid met minstens 12 punten en de partner over een eigen inkomen beschikt, komt men niet in aanmerking voor de sociale MAF);
  3. met een tegemoetkoming hulp aan bejaarden;
  4. met een tegemoetkoming hulp aan derden;
  5. met een gewone of bijzondere tegemoetkoming.

Het remgeldplafond bedraagt voor deze categorieën 450 euro.[340]

194. Voor kinderen is er een bijzondere bescherming ingebouwd. Voor kinderen jonger dan 19 jaar, geldt altijd een remgeldplafond van 650 euro. Voor het gezin blijft echter de inkomens-MAF van toepassing, waarbij de remgelden met een maximum

[339] Voor deze bedragen zie onder andere: J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer , 2008, 216.
[340] P. HANNES en S. DERIEUW, "Deel II. Gezondheidszorg" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer , 2008, 217.

van 650 euro voor de kinderen worden opgenomen.[341]

2.1.1.7 Pleegzorg

195. Indien de pleegouder of het pleegkind of de –gast aan bepaalde voorwaarden voldoet, komt hij in aanmerking voor een lagere persoonlijke bijdrage.

196. Bij de verhoogde tegemoetkoming moet ofwel het pleegkind of de – gast een persoon met een handicap zijn die over een beperkt inkomen beschikt, ofwel moet de pleegouder een bepaalde hoedanigheid hebben en het pleegkind of –gast een persoon ten laste zijn waarbij het gezinsinkomen lager is dan een wettelijk bepaald plafond.

197. Het OMNIO-statuut vereist geen bepaalde hoedanigheid, maar wel een beperkt inkomen. Als uitgangspunt kijkt men naar het feitelijk gezin, maar personen die geplaatst worden in een gezin in het raam van een gereglementeerde vorm van gezinsplaatsing zoals door een jeugdrechter, kunnen afzonderlijk als een feitelijk gezin beschouwd worden. Dit heeft tot gevolg dat het inkomen lager ligt en men dus sneller in aanmerking komt voor een lagere persoonlijke bijdrage.
Een pleeggast met een handicap kan eveneens een afzonderlijk gezin vormen. Op deze wijze kan men vermijden dat door samenvoeging van de inkomens een situatie van ontmoediging zou ontstaan doordat anders een hoger inkomen in rekening moet gebracht worden waardoor men eventueel niet meer in aanmerking komt voor het OMNIO-statuut. De keuze die hier wordt gemaakt, dient wel dezelfde te zijn als voor de maximumfactuur.

198. Tot slot plafonneert de MAF het jaarlijks totaal aan remgelden voor geneeskundige verstrekkingen. Enerzijds bestaat er de inkomens-MAF waarbij men kijkt naar het netto-belastbaar inkomen van zowel de pleegouder als het pleegkind of de –gast. Voor een (pleeg)kind jonger dan 19 jaar wordt echter steeds rekening gehouden met een remgeldplafond van 650 euro. Dit betekent dat indien het remgeldplafond van het gezin hoger ligt dan 650 euro, maar voor het (pleeg)kind jonger dan 19 jaar reeds voor 650 euro aan remgeld werd betaald de (pleeg)ouder een volledige terugbetaling geniet wanneer opnieuw geneeskundige verstrekkingen worden geleverd. Anderzijds is er de sociale MAF. Als de pleegouder tot een sociale categorie behoort (zie nr. 193), komen ook de pleegkinderen die ten zijne laste zijn in aanmerking. Het remgeldplafond bedraagt dan 450 euro.

2.2 Ziekte-uitkeringen

Voor de ziekte-uitkeringen moet een onderscheid gemaakt worden tussen werknemers en zelfstandigen.

[341] Voor kinderen tot en met 20 jaar die op 4 juli 2002 recht hebben op een verhoogde kinderbijslag en tijdens het betreffende kalenderjaar ook deze verhoogde kinderbijslag hebben ontvangen, is het remgeldplafond 450 euro. Ook hier dient dit bedrag opgenomen te worden bij de inkomens-MAF.

2.2.1 Werknemers

199. De hoogte van de uitkering waarop de gerechtigde recht heeft en dit zowel bij primaire ongeschiktheid als bij invaliditeit, zijn afhankelijk van enerzijds de gezinstoestand en anderzijds de vraag of er sprake is van verlies van enig inkomen. Indien beide criteria samen worden toegepast, merkt men dat er drie categorieën zijn met een verschillend recht op uitkeringen. Deze categorieën zijn de werknemers met personen ten laste, werknemers zonder personen ten laste maar met verlies van inkomen en werknemers zonder personen ten laste en zonder verlies van inkomen.[342] De eerste categorie dient onderzocht te worden in het kader van dit onderzoek.

200. De werknemers met personen ten laste worden opgesplitst in diverse categorieen. Eén van de categorieën 'personen ten laste' zijn de kinderen die samenwonen met een gerechtigde.

2.2.2 Pleegzorg

201. Voor het samenwonen met een gerechtigde kan verwezen worden naar de bepalingen rond geneeskundige verstrekkingen, namelijk het pleegkind of de –gast moet een band vormen met zijn pleegouder doordat hij zijn hoofdverblijfplaats in België heeft en de pleegouder moet instaan voor zijn onderhoud in plaats van moeder, vader of andere persoon die dit normaal moet doet. Met 'instaan voor het onderhoud' wordt het samenwonen met het pleegkind of de –gast bedoeld. Hij mag niet over voldoende inkomsten beschikken, geen eigen recht openen en tot slot moet hij ingeschreven zijn als persoon ten laste(zie nr. 117 e.v.). Het enige verschil is dat het geen vereiste is dat het kind effectief als ten laste wordt beschouwd. Ook na de leeftijd van 25 jaar, kan een kind ten laste blijven.

202. Het pleegkind of de –gast dient dus bij de pleegouder te wonen, hetgeen hier wil zeggen dat het bij hem gedomicilieerd moet zijn. Dit aspect blijkt uit de inschrijving in het rijksregister. Deze inschrijving creëert echter geen onweerlegbaar vermoeden. De betrokkene kan steeds aan de hand van andere bewijsstukken aantonen dat de administratieve realiteit niet overeenstemt met de werkelijkheid. Dit is van belang wanneer het pleegkind is ingeschreven bij de biologische ouder en niet bij de pleegouder.

203. Een vereiste is dat het pleegkind of de -gast financieel ten laste is van de gerechtigde pleegouder en niet van een andere persoon in hetzelfde gezin. Ten tweede mag het pleegkind of -gast niet zelf over een beroepsinkomen, rente, tegemoetkoming of uitkering genieten die hoger is dan een bepaald bedrag[343] per maand. De tegemoetkoming die wordt toegekend omwille van het verlies of de vermindering van zelfredzaamheid wordt echter niet als beroepsinkomsten beschouwd. Dit laatste is van groot belang wanneer een gerechtigde pleegouder een pleegkind of –gast met een handicap opvangt. Het is van belang dat indien een pleegkind of -gast samenwoont met een ge-

[342] E. ANKAERT, "Deel III. Arbeidsongeschiktheid" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer , 2008, 248-250.
[343] Voor dit plafond zie: http://www.inami.fgov.be/secure/nl/medical_cost/general/maf/index.htm#e.

rechtigde pleegouder in het kader van een gereglementeerde vorm van gezinsplaatsing, de gerechtigde onvoorwaardelijk werknemer met personen ten laste blijft.

2.2.3 Zelfstandigen[344]

204. Bij de zelfstandigen maakt men een onderscheid tussen een gerechtigde die personen ten laste heeft, alleenstaanden en samenwonenden. Een pleegkind kan hierbij beschouwd worden als een persoon ten laste.[345] De regels die van toepassing zijn voor de werknemers dienen hier dus ook te worden toegepast.[346]

2.3 Werkloosheid

205. Het bedrag van de werkloosheidsuitkering wordt in hoge mate bepaald aan de hand van (1) de categorie waartoe de uitkeringsgerechtigde behoort, (2) de duur van de werkloosheid, (3) een percentage van het loon of een forfaitair bedrag, (4) het statuut van de betrokkene (voltijds – deeltijds) en (5) het feit of het gaat over een tijdelijke of volledige werkloosheid.[347] Met betrekking tot deze bijdrage is het eerste element van belang, waardoor de bespreking zich hiertoe beperkt.

2.3.1 Categorieën van uitkeringsgerechtigden[348]

206. Er wordt door de wetgever een onderscheid gemaakt tussen drie categorieën rechthebbenden.[349] Het uitgangspunt voor deze onderverdeling is de gezinssituatie van de uitkeringsgerechtigde.

2.3.1.1 Werknemer met gezinslast

207. Een eerste categorie zijn de werknemers met gezinslast.[350] Het begrip werknemer met gezinslast kan omschreven worden als (1) de werkloze die samenwoont met een of meer welbepaalde personen die geen recht hebben op een beroeps- of vervangingsinkomen of (2) die alleen woont maar een bepaalde onderhoudslast draagt.

208. Voor de eerste mogelijkheid, namelijk de "samenwonenden" is het criterium het (1) onder hetzelfde dak samenleven van twee of meer personen (2) die hun huishoudelijke aangelegenheden hoofdzakelijk gemeenschappelijk regelen.[351] Beide voorwaar-

---

[344] Art. 9-13 Arbeidsongeschiktheidsbesluit Zelfstandigen.
[345] Het Arbeidsongeschiktheidsbesluit Zelfstandigen verwijst immers naar KB 3 juli 1996 (Ziekteverzekeringsbesluit).
[346] J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer , 2008, 770.
[347] K. VAN VLASSELAER en J. PUT, "Deel VIII. Werkloosheid" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer , 2008, 480.
[348] Art. 110 Werkloosheidsbesluit.
[349] J. VAN LANGENDONCK en J. PUT, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 624.
[350] J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2008, 484-487.
[351] Art. 59 MB 26 november 1991 houdende de toepassingsregelen van de werkloosheidsreglemente-

den dienen samen aanwezig te zijn om tot deze categorie te behoren. De tijdelijke afwezigheid van één van beide samenwonenden, betekent echter niet dat ze niet meer als samenwonenden zullen worden beschouwd. Een voorwaarde is dan wel dat de wil van de betrokkenen om de gemeenschappelijk lasten en baten te delen blijft bestaan.[352]

Beide voorwaarden vormen een feitenkwestie en zullen op basis van de feitelijke gegevens worden ingevuld. Hierbij is de inschrijving op hetzelfde adres in het bevolkingsregister niet beslissend.[353] Deze inschrijving zal echter wel een vermoeden van samenleving doen ontstaan, ondanks dat dit niet vereist is volgens de rechtspraak.[354]

Voor de tweede voorwaarde, 'het hoofdzakelijk gemeenschappelijk regelen van de huishouding', is het eveneens niet vereist dat de samenwonenden hun inkomsten geheel of gedeeltelijk vermengen.[355] Het volledig of hoofdzakelijk in onderling akkoord regelen van de huishoudelijke zaken is voldoende. Tevens gaat het hier over meer dan het sporadisch aankopen van huishoudelijke zaken, het gemeenschappelijk gebruik van een keuken of badkamer en het samen betalen van de telefoon.

Het samenleven kan betrekking hebben op het samenleven met een partner enerzijds of het niet samenleven met een partner maar wel met één of meer kinderen[356] anderzijds. Het werkloosheidsbesluit maakt hierbij een onderscheid tussen (1) één of meer kinderen waarvan ten minste één aanspraak maakt op gezinsbijslagen of waarvan allen geen beroeps-of vervanginsinkomen ontvangen, (2) één of meer kinderen en andere bloed- of aanverwanten t.e.m. de derde graad waarvan ten minste één aanspraak kan maken op gezinsbijslagen en dat de anderen geen beroeps-of vervanginsinkomen ontvangen, en tot slot (3) één of meer bloed- of aanverwanten t.e.m. de derde graad die geen beroeps-of vervanginsinkomen ontvangen

Voor het samenleven met één of meer kinderen bestaat dus de voorwaarde dat de gerechtigde aanspraak kan maken op gezinsbijslagen[357] voor ten minste één van hen of dat geen onder hen over beroeps- noch vervangingsinkomens beschikt. Belangrijk is dat indien een grootouder met zijn kleinkind samenleeft, deze eveneens kan beschouwd worden als een werknemer met gezinslast. Het (pleeg)kind dat bij zijn grootouder woont, is namelijk een bloedverwant die tot de tweede graad behoort en de wet voorziet in een mogelijkheid voor bloed- en aanverwanten tot en met de derde graad.

209. Bovendien bepaalt het Werkloosheidsbesluit in artikel 110 dat in het kader van pleegzorg, de pleegouders van een werkloze gelijkgesteld worden met zijn ouders.

---

ring, *BS* 25 januari 1992; Cass. 24 januari 1983, *Soc. Kron.* 1983, 97; Cass. 8 oktober 1984, *Soc. Kron.* 1985, 110; Cass. 10 mei 1993, *J.T.T.* 1994, 89.
[352] Arbh. Bergen 29 juni 1994 *Soc. Kron.* 1994, 448.
[353] Cass. 10 mei 1993, *J.T.T.* 1994, 89.
[354] Cass. 13 januari 1986, *RW* 1986-87, 815.
[355] Cass. 24 januari 1983, *RW* 1983-84, 923.
[356] Art. 110, § 1 eerste lid 2° Werkloosheidsbesluit.
[357] Zie ook afdeling 3.

Volgens deze wetgeving dient echter gelijktijdig aan de volgende voorwaarden voldaan te zijn[358]:

- de werkloze werd geplaatst door bemiddeling van hetzij erkende of gesubsidieerde gezinsplaatsingsdiensten of adoptieverenigingen, hetzij openbare instanties;
- de band pleegouder-pleegkind bestond reeds voor de aanvang van de werkloosheid;
- het kind verbleef gedurende ten minste drie jaar in het pleeggezin.

2.3.1.2 Alleenstaande

210. Onder alleenstaande werkloze[359] wordt iedere ex-werknemer die alleen woont begrepen, behoudens de alleenwonende werknemer die als persoon met gezinslast wordt aangemerkt.

2.3.1.3 Samenwonende

211. De categorie van de samenwonende[360] vormt de restcategorie. Het gaat hier over werknemers die niet als werknemer met gezinslast of als alleenstaande werknemer kunnen worden beschouwd.

2.3.2 Pleegzorg

212. Een pleegouder kan vóór het pleegouderschap in één van de drie categorieën rechthebbenden vertoeven. Het opnemen van het pleegouderschap kan hierin verandering brengen. Belangrijk hierbij te vermelden is dat deze invulling een feitenkwestie is, waarbij de RVA een bepaalde beoordelingsmarge heeft.

213. Indien een pleegouder behoort tot de categorie van alleenstaande, kan hij door de komst van het pleegkind overgaan naar de categorie van werknemer met gezinslast. Deze situatie zal zich voordoen wanneer een minderjarig pleegkind gaat inwonen bij zijn alleenstaande pleegouder en dit kind geen beroeps- of vervangingsinkomen ontvangt of de pleegouder gezinsbijslag ontvangt voor dit pleegkind (zie 234 e.v.). Dit zal tot gevolg hebben dat de uitkering van de pleegouder toeneemt.

214. Het omgekeerde scenario is echter ook mogelijk. Een pleegouder die tot de categorie van alleenstaande behoort, gaat over naar de categorie van samenwonende. Dit scenario kan zich voordoen wanneer een meerderjarige pleeggast met een handicap ondergebracht wordt bij een pleegouder. Deze pleeggast komt onder bepaalde voorwaarden in aanmerking voor een integratie- en / of vervangingsinkomen. Dit leidt er-

[358] Art. 63 MB 26 november 1991 houdende de toepassingsregelen van de werkloosheidsreglementering, *BS* 25 januari 1992.
[359] K. VAN VLASSELAER en J. PUT, "Deel VIIII. Werkloosheid" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur,* Mechelen, Kluwer , 2008, 487.
[360] K. VAN VLASSELAER en J. PUT, "Deel VIIII. Werkloosheid" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur,* Mechelen, Kluwer , 2008, 487.

toe dat de pleegouder samenwoont met een andere persoon en niet meer kan beschouwd worden als een alleenstaande. Hierdoor daalt de werkloosheidsuitkering van de pleegouder. Eveneens komt hij niet in aanmerking voor de categorie van werknemer met gezinslast. De pleeggast ontvangt namelijk een vervangingsinkomen, terwijl het ontbreken hiervan een voorwaarde vormt voor de categorie van werknemers met gezinslast.

215. De verschillende mogelijkheden leiden ertoe dat een pleegouder zijn werkloosheidsuitkering, indien hij deze al kan behouden (zie nr. 92-93), ziet vermeerderen of verminderen. In andere gevallen zal de uitkering gelijk blijven, bijvoorbeeld als hij reeds als werknemer met gezinslast wordt beschouwd en hier een minderjarig pleegkind bijkomt waarvoor hij gezinsbijslag ontvangt of dit kind niet over een beroeps- of vervangingsinkomen beschikt.

2.4 Maatschappelijke integratie

216. Het leefloon is een geïndexeerd inkomen dat de gerechtigde in staat stelt om een menswaardig leven te leiden.[361] De RMI-wet maakt voor de hoogte van de uitkering een onderscheid tussen drie categorieën: 1° de samenwonende, 2° de alleenstaande en 3° de samenwonende met gezinslast.[362]

217. Om de hoogte van het leefloon te bepalen, houdt het OCMW rekening met de gezinssamenstelling van de aanvrager. Het OCMW zal op basis van een sociaal onderzoek bepalen tot welke categorie de aanvrager behoort. Het uitgangspunt hierbij is de feitelijke situatie, zelfs indien deze situatie verschilt van de administratieve situatie van de betrokkene. Bij het bepalen of een pleegkind ten laste komt van de pleegouder, dient men dus steeds te kijken naar de specifieke omstandigheden van het gezin.

218. Belangrijk in het kader van de pleegzorg is de vraag of de uitkeringsgerechtigde overgaat van categorie 1 of 2 naar categorie 3 of van categorie 2 naar categorie 1 wanneer het pleegkind of de -gast deel uitmaakt van het pleeggezin.

2.4.1 De verschillende categorieën

(1) Samenwonende

219. Onder de term samenwoning verstaat men het onder hetzelfde dak wonen van personen die hun huishoudelijke aangelegenheden hoofdzakelijk gemeenschappelijk regelen. De wetgever heeft zich hiervoor gebaseerd op de rechtspraak van het Hof van Cassatie, dat in een arrest van 8 oktober 1984[363] stelde dat de term samenwonen im-

[361] Omzendbrief JUR/SIIS/1 6 september 2002 van Bestuur van de Maatschappelijke integratie betreffende de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie, http://www.mi-is.be/themes/integration/MI/content/OB%202002-09-06.pdf.
[362] I. VAN DER STRATE, "Deel I. Maatschappelijke integratie", in J. PUT (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer , 2008, 878-879.
[363] Hof van Cassatie 8 oktober 1984, *Soc.Kron.* 1985, 110 met noot.

pliceert dat er aan twee voorwaarden tegelijk moet zijn voldaan. Deze voorwaarden zijn (1) dat de betrokkenen onder hetzelfde dak moeten wonen en (2) dat zij een gemeenschappelijk huishouden hebben. Het hebben van een gemeenschappelijk huishouden werd door het Hof als volgt omschreven: *"dat samenwonenden hun huishoudelijke aangelegenheden geheel, althans hoofdzakelijk gemeenschappelijk regelen, maar niet noodzakelijk hun vermogen volledig of bijna volledig samenbrengen"*.[364]

220. De aard van de relatie beïnvloedt niet het wettelijke begrip samenwonen. Hierdoor is het mogelijk dat twee personen samenwonen zonder dat er tussen hen beide een affectieve of andere band bestaat. Enkel de financieel-economische band dient in rekening gebracht te worden.

221. Het recht op maatschappelijke integratie is wel een individueel recht. Samenwonenden kunnen dus ieder voor zich aanspraak maken op een geïndividualiseerd recht ondanks de vorm die zij voor hun relatie hebben gekozen, zoals het huwelijk, het samenlevingscontract, het feitelijk gezin…

222. De aanvrager vormt echter geen feitelijk gezin indien hij samenwoont met zijn zoon, dochter en diens vriend, neef, in de zin van artikel 13, § 1, laatste lid van het Koninklijk Besluit van 30 oktober 1974 inzake het (voormalig) bestaansminimum.

(2) Alleenstaande

(3) Samenwonende met gezin ten laste

223. Van zodra er één minderjarig ongehuwd kind aanwezig is, valt de aanvrager onder deze categorie. De omschrijving van deze categorie bevat twee belangrijke elementen, namelijk (1) het gezin ten laste en (2) de aanwezigheid van ten minste één minderjarig ongehuwd kind.

224. Onder 'gezin ten laste' verstaat men de echtgenoot, de levenspartner, het ongehuwd minderjarig kind, verscheidene kinderen onder wie minstens één ongehuwd minderjarig kind. De inkomsten van deze personen hebben geen enkel belang voor de vaststelling van de categorie 'gezin ten laste'. Dit inkomen beïnvloedt echter wel de berekening van het bedrag van het leefloon van de categorie: bepaalde bestaansmiddelen worden immers in aanmerking genomen voor de berekening van het leefloon.

225. Ten tweede dient er minstens één minderjarig ongehuwd kind aanwezig te zijn. Dat kind moet geen kind zijn van de aanvrager.

[364] Omzendbrief JUR/SIIS/1 6 september 2002 van Bestuur van de Maatschappelijke integratie betreffende de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie, http://www.mi-is.be/themes/integration/MI/content/OB%202002-09-06.pdf.

2.4.2 Pleegzorg

226. Voor een pleegouder die een pleegkind onder zijn hoede neemt, kan de categorie waartoe hij behoort een groot verschil uitmaken. De bedragen zijn namelijk sterk verschillend per categorie en het onder zijn hoede nemen van een pleegkind brengt extra kosten met zich mee.

227. Er kan een verschil bestaan indien de pleegouder een pleegkind dan wel een pleeggast in zijn gezin opneemt.

228. De alleenstaande gerechtigde pleegouder die een minderjarig pleegkind huisvest in zijn gezin, kan bijvoorbeeld van categorie 2 'alleenstaande' overgaan naar categorie 3 'samenwonende met gezin ten laste'. Het kind ten laste van de pleegouder dient namelijk niet zijn eigen kind te zijn. Volgens deze omschrijving komt een pleegkind hiervoor eveneens in aanmerking.

229. Een alleenstaande gerechtigde pleegouder die daarentegen een meerderjarige pleeggast met een handicap opvangt, kan evolueren van categorie 2 'alleenstaande' naar categorie 1 'samenwonende'. De gerechtigde pleegouder die met een meerderjarige pleeggast met een handicap een gemeenschappelijke huishouding vormt, voldoet namelijk aan de voorwaarden van categorie 1 'samenwonende'. Dit heeft tot gevolg dat de uitkering van de pleegouder zal dalen en dat het gezin misschien zelfs in financiële moeilijkheden terechtkomt.

De persoon met een handicap dient eveneens bij te dragen aan de financiering van zijn opvang, maar zijn bijdrage wordt betaald aan de bevoegde besturen en niet aan het pleeggezin. De persoon met een handicap behoudt enkel een maandelijks zakgeld, waarmee hij zijn kleine kosten moet betalen. Ook al ontvangt de pleegouder een dagvergoeding, toch dreigen de beschikbare middelen niet te volstaan voor de sociaalculturele integratie van de persoon met een handicap. Het terugvallen naar een lagere uitkeringscategorie door de pleegouder komt daar dan nog bovenop, hetgeen een remmende factor is voor de belangrijke sociale taak die pleegouders vervullen, onder meer bij het voorkomen dat een persoon met een handicap in een instelling moet worden ondergebracht.

230. Een gelijkaardige problematiek doet zich voor wanneer een minderjarig pleegkind met een handicap meerderjarig wordt tijdens zijn verblijf in het pleeggezin. Deze problematiek wordt erkend door de overheid en heeft nu geleid tot een wetsvoorstel.[365] Volgens dit wetsvoorstel behoudt een alleenstaande pleegouder zijn statuut van alleenstaande indien hij een persoon met een handicap onder zijn hoede neemt. Ook de persoon met een handicap die in een door de overheidsdiensten erkend pleeggezin wordt geplaatst, behoudt zijn statuut van alleenstaande.

[365] Wetsvoorstel betreffende het statuut van in een pleeggezin geplaatste personen met een handicap en het statuut van het gastgezin ten aanzien van het socialezekerheidsrecht, *Parl. St.* Kamer 2003-04, nr. 51-770/1, 6.

Ook de werknemer met personen ten laste zal zijn statuut behouden indien hij een persoon met een handicap die in een door de overheidsdiensten erkend pleeggezin wordt geplaatst, ondanks dat deze laatste over een beroepsinkomen, een uitkering of vervangingsinkom beschikt.

231. Het OCMW heeft echter een zeer belangrijke appreciatiemarge bij de beoordeling van de positie van de aanvrager en zal bij zijn beoordeling ook steeds rekening houden met de feitelijke situatie van de pleegouder, zoals de duur van het pleegouderschap. Dit heeft wel tot gevolg dat er grote verschillen kunnen ontstaan tussen de verschillende OCMW's, afhankelijk van de wijze van beoordeling van de feitelijke situatie van de pleegouder.

2.5 Besluit

232. Wanneer men de verschillende socialezekerheidssectoren naast elkaar plaatst, merkt men grote verschillen. Zo is het bijvoorbeeld voor een werkloze mogelijk om een toelating te vragen aan de directeur van het werkloosheidsbureau, wil met de werkloosheidsuitkering probleemloos kunnen combineren met pleegouderschap. Ook aan een arbeidsongeschikte werknemer is het ten zeerste aan te raden de toestemming van de adviserend geneesheer van zijn ziekenfonds te verkrijgen. Voor een leefloongerechtigde daarentegen voorziet de RMI-wet in een specifieke bepaling die cumulatie met pleegvergoedingen grotendeels toelaat. Ook voor een arbeidsongeschikte zelfstandige lijkt uit de analoge toepassing van de rechtspraak dat pleegouderschap cumuleerbaar is.

233. Afhankelijk van de situatie kan een pleegkind ten laste vallen van de pleegouder of biologische ouder. Net als bij de vraag of pleegouderschap een toegelaten activiteit vormt, is ook hier een meer eenvormige regelgeving noodzakelijk. Eveneens dienen bepaalde onrechtvaardigheden te worden weggewerkt, zoals een alleenstaande pleegouder die een pleeggast met een handicap onder zijn hoede neemt en hierdoor als samenwonende wordt beschouwd.

AFDELING 3. PLEEGZORG EN GEZINSBIJSLAGEN

3.1 Situering

234. Gezinsbijslag is de algemene term voor het geheel van kinderbijslag ('kindergeld'), kraamgeld en eventueel andere prestaties die alle verband houden met het krijgen, hebben of opvoeden van een kind. Bedoeling is om in dit deel te onderzoeken wat de impact is van een pleegsituatie op de kinderbijslagregeling van de pleegouders. Kraamgeld en de andere prestaties komen niet aan bod omdat ze niet van toepassing zijn op pleegouders. De kinderbijslagregeling verschilt naargelang de pleegouder werknemer dan wel zelfstandige is (3.3-3.7). Voor ambtenaren geldt dezelfde regeling als werknemers (3.8). Ten slotte onderzoeken we onder 3.9 de hypothese waarin er binnen deze systemen geen kinderbijslag uitgekeerd kan worden (regeling van de gewaarborgde kinderbijslag). De kinderbijslagregeling hanteert een aantal begrippen die eerst verduidelijkt worden (3.2).

3.2 Begripsafbakening

235. Drie begrippen zijn cruciaal voor de verdere bespreking: rechthebbende, rechtgevend kind en bijslagtrekkende. De *rechthebbende* is de persoon die door zijn professionele arbeid (of wat daarmee gelijkgesteld wordt) of door een bijzondere toestand het recht op kinderbijslag voor een (geheel van) kind(eren) opent. Het *rechtgevend kind* is het kind dat door zijn band met de rechthebbende in zijn persoon een recht creëert op de uitkering. De *bijslagtrekkende* ten slotte is de persoon die gerechtigd is de kinderbijslag effectief in ontvangst te nemen.[366] In wat hierna volgt, wordt achtereenvolgens de positie van deze drie actoren besproken worden, toegepast op pleegsituaties.

236. Zoals zal blijken, is het mogelijk dat het (pleeg)kind zowel ten aanzien van de ouders als van de pleegouders rechtgevend is en dat beiden rechthebbend zijn. Eerst worden alle mogelijkheden besproken (3.3.1-3.4.1), waarna de voorrangsregeling onder de rechthebbenden wordt besproken (3.4.2. en 3.4.3) en ook wordt verduidelijkt wie de kinderbijslag effectief ontvangt (3.5).

237. Technisch gesproken is het mogelijk dat bij de vier besproken vormen van pleegzorg de pleegouders rechthebbend zijn en zij eveneens de kinderbijslag ontvangen. Toch zullen in het geval van gezinsondersteunende pleegzorg het vaak nog steeds de ouders zelf zijn die de kinderbijslag innen. Gezinsondersteunende pleegzorg is van nature van korte duur. Deze korte duur, gekoppeld aan het principe van de trimestrialisering van het recht (zie nr. 277) zorgt ervoor dat de ouders vaak zelf de kinderbijslag blijven ontvangen. Daar komt nog bij dat in de praktijk de Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers of het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen vaak niet op de hoogte zijn dat er een gezinsondersteunende pleegzorg

[366] J. VAN LANGENDONCK en J. PUT, *Handboek Socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 539. Deze begrippen worden niet steeds in de regelgeving gebruikt maar werden door de rechtsleer ontwikkeld om didactische redenen.

werd opgestart. De reden hiervoor is allicht dat het de domicilie van het pleegkind, een rechtstreeks signaal voor de betrokken diensten dat de gezinssituatie werd gewijzigd, niet verandert (wegens de zoals gezegd intrinsiek korte duurtijd van deze pleegzorgvorm). Een analoge redenering kan gevolgd worden wanneer het gaat om kortdurende psychiatrische pleegzorg. Bovenstaande argumenten vormen derhalve een nuancering van de theoretische analyse die volgt.

238. Het wat verouderde begrip '*plaatsing*'[367] in de kinderbijslagregelingen wordt meestal gebruikt voor de 'plaatsing in een instelling'. Toch wordt ook (enige) aandacht besteed aan pleegsituaties.[368] De regeling van de gewaarborgde kinderbijslag heeft het over kinderen 'ten laste van een openbare overheid, geplaatst in een instelling of bij een particulier'.[369] Daarnaast wordt soms ook gesproken over '*kinderen die geplaatst zijn in een gezin door bemiddeling of ten laste van een openbare overheid*'.[370] De vraag rijst welke kinderen hier bedoeld worden.

239. Een omzendbrief preciseert het 'plaatsingsbegrip'.[371] Hoewel het strikt genomen gaat om criteria om een plaatsing in een instelling af te bakenen, kunnen de criteria o.i. ook van nut zijn in het onderzoek naar de draagwijdte van een pleegzorgsituatie door bemiddeling of ten laste van een openbare overheid.[372]

Zo moet de plaatsing (1) bepaald zijn 'door de toepasselijke nationale of gemeenschapsreglementering' en (2) moet 'de openbare overheid of een erkende instelling door de bevoegde nationale of gemeenschapsoverheden belast zijn met het toezicht of de begeleiding van de jongere'. (3) Ten slotte moet het gaan om een residentieel verblijf.[373] De pleegzorg aangeboden door de BJB en het VAPH voldoen aan de hier gestelde voorwaarden (zie nr. 33-36 en 41). Ook de gedwongen psychiatrische pleegsituatie in het kader van de Wet Bescherming Persoon Geesteszieke ressorteert onder het plaatsingsbegrip, aangezien het toezicht wordt uitgeoefend door de procureurs des

[367] We gebruiken deze term omdat deze zo gebruikt wordt in de wettelijke regeling, ook al is deze terminologie niet erg adequaat.
[368] In dit verband kan de term 'pleegvoogd' die eveneens in de kinderbijslagregeling gebruikt wordt verwarrend werken (art. 51, § 3, 2° Kinderbijslagwet Werknemers; art. 15, § 1, 3° Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen). Een pleegvoogd is geenszins gelijk te stellen met een pleegouder (zie nr. 23)
[369] Art. 10 Wet gewaarborgde gezinsbijslag.
[370] Art. 51, § 3, 7° Kinderbijslagwet Werknemers; art. 15, § 1, 8° Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen. Een andere (gelijkaardige) formulering is te vinden in artikel 70*ter* Kinderbijslagwet Werknemers en art. 33*ter* Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen: "een kind bij een particulier/privé-persoon geplaatst door bemiddeling of ten laste van een openbare overheid".
[371] Omz. nr. 509 van 6 maart 1992, te raadplegen op http://www.famidoc.be/nl/_listCM.php. Deze omzendbrief is van toepassing op werknemers, maar er kan aangenomen worden dat – tenminste voor wat betreft de definities – deze naar analogie van toepassing zijn op zelfstandigen. Ambtenaren volgen sowieso het statuut van werknemers (zie nr. 285).
[372] In de omzendbrief worden criteria aangeduid voor plaatsing in een instelling. De titel van de omzendbrief doet evenwel uitschijnen dat deze betrekking heeft op plaatsingen in instellingen (art. 70) en plaatsingen bij particulieren (art. 51, § 3, 7°).
[373] Omz. nr. 509 van 6 maart 1992 sluit het verblijf in een halfinternaat of een dagcentrum uit als plaatsing in een instelling. Toch een aantal situaties hiermee gelijkgesteld, zoals de toelating tot afzonderlijk wonen, huren van een kamer met permanent toezicht en zelfstandig wonen onder begeleiding (kamertraining en begeleid zelfstandig wonen). Deze gelijkstelling met een plaatsing geldt enkel voor minderjarigen.

Konings, de jeugd- of vrederechter en de geneesheren-inspecteurs-psychiaters die hiertoe door de overheden zijn aangewezen. Hetzelfde geldt voor vrijwillige psychiatrische pleegsituaties: pleegkinderen en –gasten staan onder therapeutische begeleiding van een multidisciplinair behandelingsteam, binnen het organisatorisch kader van een psychiatrische ziekenhuisdienst[374], dat hiervoor een mandaat heeft van de overheid. Voor wat betreft de gezinsondersteunende gezinszorg, zou er eventueel discussie kunnen bestaan omtrent de eerste vereiste van een wettelijke regeling. Niettemin wordt aangenomen dat er ook voor deze vorm van pleegzorg een wettelijke basis voorhanden is.[375]

240. Een plaatsing 'ten laste' van de overheid wil zeggen dat overheid bijdraagt in de onderhoudskosten.[376] Bij 'bemiddeling door de overheid' gebeurt dit niet.[377] De hier besproken vormen van pleegzorg zijn te kwalificeren als plaatsingen ten laste van de overheid, aangezien de overheid aan de pleegouders een dagvergoeding uitkeert en dus tussenkomt in de kosten (zie deel I, afdeling 3). Plaatsing ten laste van de overheid belet niet dat van de ouders of de pleeggast zelf bijdragen worden gevraagd.[378] Kinderen die op initiatief en kosten van de ouders in een ander gezin zonder enige tussenkomst van een overheidsorgaan worden geplaatst, worden niet als geplaatste kinderen beschouwd.[379] Gelet op de werkdefinitie (aanwezigheid hulpverleningskader: zie nr. 30), valt deze groep buiten het bestek van dit onderzoek.

241. De bijzondere bepalingen in de kinderbijslagregelingen die betrekking hebben op 'plaatsing' blijven gelding hebben zolang de plaatsingsmaatregel niet is ingetrokken. Dit wil zeggen dat de situatie 'op papier' voorrang krijgt op de feitelijke situatie.[380]

242. Ten slotte is het van belang te wijzen op de definitie van een '*feitelijk gezin*' in de gezinsbijslagregelingen. Een feitelijke gezin omvat "het samenwonen van personen die geen echtgenoten zijn noch bloed- of aanverwanten tot de derde graad, die in onderling overleg hun huishouden regelen en daarbij, eventueel zelfs maar gedeeltelijk,

---

[374] Art. 1, § 1 KB 10 april 1991 houdende vaststelling van de normen waaraan de functie van psychiatrische gezinsverpleging moet voldoen om te worden erkend, *BS* 30 april 1990.

[375] Art. 8 Decreet 30 april 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Kind en Gezin, *BS* 7 juni 2004 (zie deel I, titel 4.5).

[376] S. RENETTE, I. VAN DER STRAETE en J. PUT, "Gezinsbijslagen in bijzondere gezinssituaties" in J. PUT en D. SIMOENS (eds.), *Socialezekerheidsrecht*, Leuven, Themis, 2005, 40. Dit werd bevestigd door de Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers (RKW).

[377] S. RENETTE, I. VAN DER STRAETE en J. PUT, "Gezinsbijslagen in bijzondere gezinssituaties" in J. PUT en D. SIMOENS (eds.), Socialezekerheidsrecht, Leuven, Themis, 2005, 40. Een voorbeeld van een dergelijke plaatsing zou de plaatsing met behulp van een dienst voor gastopvang kunnen zijn. Deze dienst heeft de opdracht de vraag naar en het aanbod van gastopvang te coördineren in samenwerking met gastgezinnen (dus zonder enige financiële compensatie) (Woonzorgdecreet 4 maart 2009, nog niet verschenen). Voor het begrip gastopvang: zie voetnoot 70.

[378] S. RENETTE, I. VAN DER STRAETE en J. PUT, "Gezinsbijslagen in bijzondere gezinssituaties" in J. PUT en D. SIMOENS (eds.), *Socialezekerheidsrecht*, Leuven, Themis, 2005, 40.

[379] Zij worden geacht opgevoed te worden in hun eigen gezin, wat tot toepassing van de gewone principes in de kinderbijslagregeling leidt.

[380] Cass. 9 september 1996, *RW* 1996-97, 1158; A. VANCLOOSTER, "Teken mij een geplaatst kind" (noot onder Cass. 9 september 1996), *BTSZ* 1997, 241-245.

hun respectievelijke bestaansmiddelen samenvoegen".[381] Het verbod van samenwonen van bloed- of aanverwanten tot de derde graad houdt bijvoorbeeld in dat een tante en haar nichtje geen feitelijk gezin kunnen vormen of jij met de nonkel van je echtgenoot niet kan samenleven.

3.3 Positie van het rechtgevend kind

3.3.1 Voorwaarde in verband met de verhouding tot een rechthebbende

243. Sinds 1982 wordt er in principe een bepaalde band van verwantschap geëist tussen het rechtgevend kind en de rechthebbende.[382] Zo zijn ouders in principe rechthebbend.[383] In het kader van netwerkpleegzorg door familieleden bestaan er ook een aantal mogelijkheden om pleegkinderen te kwalificeren op grond van de aanwezigheid van verwantschap. De hier vermelde categorieën komen in aanmerking als rechtgevend kind[384] van de ouder[385] of van een (rechthebbende) familielid-pleegouder. [386]

- kinderen van de rechthebbende ouder, de kinderen van zijn echtgenoot en de gemeenschappelijke kinderen van de echtgenoten.[387] Hier wordt geen bijkomende voorwaarde gesteld dat het kind moet deel uitmaken van het gezin.
  Voorbeeld: V is ouder van K en K kan – als de andere voorwaarden vervuld zijn – als rechtgevend kind van V[388] worden beschouwd.
- (achter)kleinkinderen, neven en nichten van de rechthebbende, of van diens (gewezen) echtgenoot of van een persoon met wie de rechthebbende een feitelijk gezin[389] vormt of met wie hij wettelijk samenwoont[390] of samenwoonde maar geen feitelijk gezin meer vormt, op voorwaarde dat ze deel uitmaken van het gezin van deze rechthebbende.[391]
  Voorbeeld: P is pleegouder van het nichtje (K) van zijn echtgenote. K woont in het gezin van P. K kan – als de andere voorwaarden vervuld zijn – als

[381] M.v.T. bij de programmawet van 12 augustus 2000, *Parl. St.* Kamer 1999-2000, nr. 756/1, 44.
[382] Art. 102 Kinderbijslagwet Werknemers; J. VAN LANGENDONCK en J. PUT, *Handboek Socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 546.
[383]
[384] Mits uiteraard aan de andere voorwaarden voldaan is.
[385] Art. 51, § 3, 1° en 2° Kinderbijslagwet Werknemers; art. 15, § 1, 1° en 2° Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen.
[386] Art. 51, § 3, 3° Kinderbijslagwet Werknemers; art. 15, § 1, 6° Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen.
[387] Dit geldt ook voor geadopteerde kinderen op voorwaarde dat het kind vanaf de datum waarop het kind vóór de adoptie werkelijk deel is beginnen uitmaken van zijn gezin en er is blijven deel van uitmaken.
[388] Als V ten minste rechthebbend is (zie titel 3.4).
[389] Het samenwonen van personen die verklaren dat ze een feitelijk gezin vormen, vloeit voort uit de vermelding van de hoofdverblijfplaats in het rijksregister. Wanneer deze informatie ontbreekt of ongeldig wordt verklaard, kunnen andere officiële stukken door de aanvrager worden overgelegd waaruit de samenwoning blijkt (art. 51, § 3, laatste lid Kinderbijslagwet Werknemers; art. 15, § 1, tweede lid Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen).
[390] In de zin van artikel 1475 BW.
[391] Voor de volledigheid: ook broers en zussen van de rechthebbende kunnen onder bepaalde voorwaarden rechtgevend zijn (zie art. 51, § 3, 4° en 5° Kinderbijslagwet Werknemers; art. 15, § 2 Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen).

rechtgevend kind van P[392] worden beschouwd.

- (achter)kleinkinderen van de rechthebbende of van diens echtgenoot of van de persoon met wie hij een feitelijk gezin vormt en wettelijk samenwoont, die de rechthebbende uitsluitend of hoofdzakelijk op zijn kosten laat opvoeden in een inrichting voor onderwijs, opvoeding of verpleging of bij een *particulier*.[393]
  Uit de formulering volgt dat het gaat om een vrijwillige beslissing van de (over)grootvader of diens partner om het (achter)kleinkind onder te brengen ('te *laten* opvoeden'). Bovendien moet het bewijs geleverd worden dat de rechthebbende zelf voor meer dan helft in de kosten bijdraagt.[394]
  Een mogelijkheid is dat deze (netwerk)plaatsing volledig buiten enige omkadering gebeurt. In dit geval beschouwen wij de particulier evenwel niet als pleegouder (zie werkdefinitie nr. 30). Het kind is ten aanzien van zijn (over)grootouder rechtgevend, ook al wordt het ergens anders – op kosten van de (over)grootouder - opgevoed.[395]
  Voorbeeld: G is grootvader en tevens pleegouder van K die hij laat opvoeden in een internaat. K kan – als de andere voorwaarden vervuld zijn – als rechtgevend kind worden beschouwd van G.[396]

244. Toch zijn er kinderen die rechthebbend zijn, ook al bestaat er geen verwantschap met de rechthebbende. Dit is het geval voor de kinderen die met 'toepassing van een gerechtelijke beslissing betreffende de toekenning van de materiële bewaring of ingevolge een plaatsingsmaatregel door bemiddeling van of ten laste van een openbare overheid' die aan de rechthebbende, diens echtgenoot of de persoon met wie hij een

---

[392] Als P ten minste rechthebbend is (zie titel 3.4).

[393] Op basis van de wettekst is nog een andere hypothese denkbaar. Een rechthebbende (over)grootouder die tevens aangesteld is als pleegouder, kan zijn (achter)kleinkinderen of die van zijn partner bij een particulier laten opvoeden. Dit lijkt echter in de praktijk weinig realistisch aangezien hij dan allicht ontheven zal worden uit zijn pleegouderschap.
In dit geval moet onderzocht worden of deze pleegouder rechthebbend is en of het kind in kwestie met deze pleegouder in een relatie staat waardoor het rechtgevend is (zie bespreking van mogelijkheid van een rechtgevend kind m.b.t. een 'vreemde' pleegouder in nr. 244). Het is ook mogelijk dat beide rechthebbend zijn en het kind met betrekking tot beide rechtgevend is. In dit geval moet de hiërarchieregeling toegepast worden (zie nr. 253 en met name de eerste hypothese onder titel 3.4.2).

[394] Circulaire omz. (CO) 1108 van 30 augustus 1983. Deze omzendbrief is alleen van toepassing op werknemers, maar er kan aangenomen worden dat in het stelsel van zelfstandigen eenzelfde interpretatie wordt gegeven.

[395] Op grond van de hier aangehaalde wetsbepaling, is een tweede hypothese denkbaar, nl. een plaatsing binnen Kind en Gezin. Deze gezinsondersteunende pleegzorg binnen Kind en Gezin vindt eveneens plaats binnen een vrijwillige setting, waarbij (groot)ouders verplicht kunnen worden een bijdrage betalen. Deze bijdrage kan in sommige situaties, afhankelijk van het inkomen, meer dan de helft van de vergoeding die de pleegouder ontvangt, bedragen (bijlage bij de projectovereenkomst van januari 2008 tussen de diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg en Kind en Gezin). Is dit inderdaad het geval, dan laat de (groot)ouder het kind hoofdzakelijk op zijn kosten opvoeden en is hij/zij rechthebbende.[395]
In beide gevallen moet onderzocht worden of de particulier of pleegouder rechthebbend is en of het kind in kwestie met deze particulier/pleegouder in een relatie staat waardoor het rechtgevend is (zie bespreking van mogelijkheid van een rechtgevend kind m.b.t. een 'vreemde' particulier pleegouder in nr. 244). Het is ook mogelijk dat beide rechthebbend zijn en het kind met betrekking tot beide rechtgevend is. In dit geval moet de hiërarchieregeling toegepast worden (zie nr. 253 e.v. en met name de eerste hypothese onder titel 3.4.2).

[396] Als G ten minste rechthebbend is.

feitelijk gezin vormt[397], zijn toevertrouwd en die deel uitmaken van het gezin.[398] Zoals hoger beschreven, zijn de pleegsituaties in het kader van de BJB, het VAPH, Kind en Gezin en de psychiatrische gezinsverpleging te beschouwen als plaatsingsmaatregel door bemiddeling van of ten laste van een openbare overheid.
Voorbeeld: pleegkind K is toevertrouwd aan de echtgenote P (P is pleegouder) van rechthebbende O, op basis van een beslissing van het Comité Bijzondere Jeugdzorg. K is rechtgevend t.a.v. rechthebbende O.[399]

245. Een praktisch middel om het 'deel uitmaken van een gezin' te bewijzen, is de inschrijving in de bevolkingsregisters. Toch kan het bewijs ook geleverd worden door aan te tonen dat de inschrijving niet strookt met de aanwezige feitelijke toestand.[400] De uitdrukking 'deel uitmaken van het gezin' wil niet zeggen dat er geen onderbreking in de pleegsituatie kan zijn. Korte onderbrekingen van minder dan twee maanden of langere onderbrekingen die gerechtvaardigd kunnen worden, doen geen afbreuk aan de voorwaarde 'deel uitmaken van het gezin'.[401]

246. Nadat het betrokken pleegkind meerderjarig geworden is, en de plaatsingsmaatregel is afgelopen[402], behouden de pleegouders het recht op de kinderbijslag voor het (voorheen) geplaatste kind op voorwaarde dat dit kind daadwerkelijk blijft deel uitmaken van het gezin en blijft voldoen aan de andere voorwaarden waaraan een rechthebbend kind moet voldoen.[403]

247. Indien de vorige hypothesen niet van toepassing zijn (of geacht worden te zijn), kan de minister van Sociale Zaken (of een ambtenaar die hij aanduidt) in behartigenswaardige gevallen alsnog het recht op kinderbijslag openen voor kinderen die deel uitmaken van het gezin van de rechthebbende.[404] De minister heeft dit intussen

---

[397] Dit geldt dus niet voor de pleegkinderen toevertrouwd en geplaatst in het gezin van de echtgenoot.
[398] Art. 51, § 3, 7° Kinderbijslagwet Werknemers; art. 15, § 1, 8° Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen.
[399] Mits aan de andere voorwaarden voor rechthebbende voldaan is.
[400] A. VAN CLOOSTER, "Als een kind alleen gaat wonen…", *BTSZ* 1991, 706 (noot Arbh. Antwerpen 9 januari 1991). VAN CLOOSTER baseert zich op een arrest van het Arbeidshof dat zich diende uit te spreken over het toenmalige artikel 63, § 2, 2° Kinderbijslagwet Werknemers. Deze bepaling omschreef de voorwaarden waaraan voldaan moest worden om de kinderbijslag aan het kind zelf uit te keren. Eén van deze voorwaarden was 'geen deel meer uitmaken van het gezin'. Deze voorwaarde wordt ook hier vermeld, vandaar dat we – ook al bestaat de bepaling waarover het arrest handelt niet meer – deze bron hier aanhalen.
[401] Circulaire omz. (CO) 1108 van 30 augustus 1983. Deze omzendbrief is alleen van toepassing op werknemers, maar er kan aangenomen worden dat in het stelsel van zelfstandigen eenzelfde interpretatie wordt gegeven.
[402] In de meeste gevallen eindigt de maatregel bij het bereiken van de meerderjarigheid (zie nr. 33-36).
[403] Omz. nr. 488 van 3 augustus 1990. (Deze omzendbrief heeft het over 'onthaalgezin'). Deze omzendbrief is van toepassing op werknemers, maar er kan worden aangenomen dat dit ook voor zelfstandigen geldt. Indien dit alsnog geweigerd wordt, kan een een beroep gedaan worden op art. 15, § 1, vijfde lid Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen (zie volgende randnummer).
[404] Art. 51, § 4 Kinderbijslagwet Werknemer; art. 15, § 1, vijfde lid Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen. De minister heeft deze bepaling bijvoorbeeld gebruikt om m.b.t. kinderen die meerderjarig worden en die in het pleeggezin blijven, alsnog het recht op kinderbijslag mogelijk te maken in de werknemersregeling (zie nr. 246). Zo is er recht op kinderbijslag verleend m.b.t vluchtelingenkinderen die deel uitmaken van het gezin van de rechthebbende (Omz. nr. 410 van 14 maart 1983).

gegaan voor kinderen die in het gezin van de werknemer geplaatst zijn door bemiddeling van een erkende of betoelaagde gezinsplaatsingsdienst voor personen met een handicap en die niet onder de vorige hypothese (zie nr. 244) ressorteren. Voor Vlaanderen gaat het om de diensten binnen het VAPH.[405]

248. Conclusie. De vereiste band tussen een pleegkind en diens pleegouder(s) is zeker voorhanden waardoor een pleegkind als rechtgevend beschouwd zou kunnen worden. Ook wanneer de plaatsingsmaatregel afloopt ten gevolge van het bereiken van de meerderjarigheid van het pleegkind, en deze nog deel blijft uitmaken van het gezin van de pleegouders, blijft hij als rechtgevend te kwalificeren. We bekijken beknopt[406] de andere voorwaarden waaraan een pleegkind (of pleeggast) moet voldoen om rechthebbend te zijn.

3.3.2 Voorwaarde van een maximumleeftijd

249. De kinderbijslag is beperkt in tijd: een (pleeg)kind is maar rechthebbend tot een bepaalde leeftijd. Deze leeftijd is in principe 18 jaar (preciezer: de kinderbijslag wordt toegekend tot 31 augustus van het kalenderjaar waarin het 18 jaar wordt). Toch kunnen ook pleeggasten[407] onder bepaalde voorwaarden nog rechtgevend zijn wanneer ze een handicap hebben (21 jaar) of student (25 jaar) zijn.[408]

3.3.3 Overige voorwaarden

1. Voorwaarde inzake beroepsactiviteit

250. Kinderbijslag dient om de kosten te ondervangen van kinderen die zelf niet in hun onderhoud kunnen voorzien. Toch is het niet uitgesloten dat (pleeg)kinderen zelf een winstgevende activiteit uitoefenen, zij het binnen bepaalde grenzen. De regeling hangt samen met de leeftijd en het statuut (student, schoolverlater, etc.) dat men heeft.[409]

2. Voorwaarde van territorialiteit

251. Een laatste voorwaarde bepaalt dat het rechthebbend kind in België moet verblijven. Ook hier bestaan er echter uitzonderingen.[410]

252. Ten slotte kan de Koning in behartigenswaardige gevallen – althans in de werknemersregeling – collectief of individueel alsnog kinderbijslag toekennen aan kinde-

[405] Omz. nr. 547 van 20 februari 1997.
[406] Want niet specifiek voor pleegkinderen.
[407] Of voormalige pleegkinderen (zie nr. 246).
[408] Art. 62 en 63 Kinderbijslagwet Werknemers; art. 25, 25*bis* en 26 Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen en de uitvoeringsbesluiten.
[409] Art. 62 Kinderbijslagwet Werknemers en uitvoeringsbesluiten; art. 28 Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen en uitvoeringsbesluiten: I. VERDONCK, "Deel VII. Gezinsbijslagen", en "Deel V. Gezinsbijslagen" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek Sociale zekerheid*, Mechelen, Kluwer, 2008, resp. 388-394 en 795.
[410] Art. 52 Kinderbijslagwet Werknemers; art. 27 Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen.

ren die in principe niet rechtgevend zijn.[411]

3.4 Positie van de rechthebbende

3.4.1 Algemeen

In principe moet de rechthebbende arbeid verrichten, wil hij in aanmerking komen voor het recht op kinderbijslag. Niettemin wordt een heel aantal situaties hiermee gelijkgesteld. Voorbeelden zijn zieke, werkloze of pensioengerechtigde werknemers. Onder bepaalde voorwaarden kunnen ook wezen, studenten en kinderen met een handicap zelf rechthebbende zijn.[412]

3.4.2 Mogelijke rechthebbenden behoren tot hetzelfde stelsel

253. In vele gevallen zullen er meerdere rechthebbenden tegelijk zijn (bv. (pleeg)moeder en (pleeg)vader die allebei werken). De vraag is dan wie voorrang krijgt. In een eerste hypothese vetrekken we van de situatie waarin alle rechthebbenden die in aanmerking komen, tot hetzelfde stelsel behoren (d.w.z. allen werknemers of allen zelfstandigen).[413]

1. Volgorde van voorrang

254. In wat hierna volgt wordt een opsomming gegeven van de mogelijkheden die zich kunnen voordoen. De lijst is opgevat als een checklist: er dient eerst te worden nagegaan of punt a) van toepassing is, dan of punt b) van toepassing is, etc.

> a) Er is slechts één rechthebbende die het kind bij zich opvoedt of het uitsluitend of hoofdzakelijk op zijn kosten laat opvoeden in een inrichting voor onderwijs, opvoeding of verpleging of bij een particulier[414] (die zelf geen rechthebbende is)[415]

---

[411] Art. 102 Kinderbijslagwet Werknemers. Zie J. VAN LANGENDONCK en J. PUT, *Handboek Socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 547. Deze bepaling komt enigszins overeen met deze besproken bij het rechtgevend kind (zie nr. 247). Deze bepaling is echter ruimer geformuleerd. Voor wat betreft zelfstandigen wordt soms voorzien in een mogelijkheid om m.bt. bepaalde modaliteiten af te wijken in behartigenswaardige gevallen. Er is echter geen algemene bepaling opgenomen in het Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen.

[412] Voor een volledig overzicht van de gelijkstelde categorieën: I. VERDONCK, "Deel VII. Gezinsbijslagen", in J. PUT (ed.), *Praktijkboek Sociale zekerheid*, Mechelen, Kluwer, 2008, 376-381; art. 51, 53, 55-57 en 102 Kinderbijslagwet Werknemers en art. 2-10 ; art. 27 Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen.

[413] Art. 64 Kinderbijslagwet Werknemers; art. 11-13 Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen.

[414] De rechthebbende die het kind laat opvoeden in een inrichting of bij een particulier, wordt geacht tot bewijs van het tegendeel uitsluitend of hoofdzakelijk de verblijfkosten van dit kind in die inrichting of bij die particulier te dragen.

[415] Ter volledigheid : hieraan voorafgaand beschikken de wezen op een absolute voorrang (art. 64, § 1 Kinderbijslagwet Werknemers; art. 12 Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen). In de regeling van werknemers is er nog een categorie die voorrang krijgt: de (over)grootouder wiens (achter)kleinkind wordt geplaatst in een pleeggezin of bij een particulier en voordien prioriteit had., wanneer deze zijn (achter)kleinkind uitsluitend of hoofdzakelijk op zijn kosten laat opvoeden in een inrichting voor onderwijs, opvoeding of verpleging of bij een particulier.

De persoon die het kind bij zich opvoedt of het uitsluitend of hoofdzakelijk op zijn kosten laat opvoeden in een inrichting voor onderwijs, opvoeding of verpleging of bij een particulier, kan aanspraak maken op kinderbijslag. (Of het geld ook effectief aan hem uitbetaald wordt, is een andere vraag; zie nr. 263 e.v.). Er is geen bijzondere tijdspanne vereist om te spreken van opvoeden.[416]
Voorbeeld: P (zelfstandige) is een werkende pleegouder die haar pleegkind K laat verzorgen in een MPI. K is rechtgevend t.a.v. P want hij woont in haar gezin, op grond een plaatsingsbeslissing. K is ook rechtgevend t.a.v. haar vader V (eveneens zelfstandige). P krijgt echter de prioriteit over V, omdat zij de enige is die het kind opvoedt, in dit geval laat opvoeden.

b) Meerdere rechthebbenden voeden het kind op

255. Wanneer meerdere personen instaan voor de opvoeding van eenzelfde kind, voorziet de wetgever in de volgende voorrangsregeling:

(1) Vader; moeder; stiefvader; stiefmoeder
(2) Indien de vorige lijn niet van toepassing is: de oudste onder de rechthebbenden[417]

256. Het kan gaan om situaties waarin beide ouders het kind opvoeden (de vader wordt dan rechthebbende). Wanneer pleegouders samen de opvoeding van hun pleegkind voor hun rekening nemen, zal het de oudste van beiden zijn die rechthebbende bij voorrang is. In pleegsituaties waarin het (pleeg)kind systematisch afwisselt tussen zijn oorspronkelijk gezin en dat van zijn pleegouders, zal het de vader van het kind zijn die rechthebbende bij voorrang is.
Voorbeeld: P1 en P2 zijn beiden aangesteld als pleegouders van K die bij hen inwoont. Zowel P1 en P2 bekommeren zich om K's opvoeding. Beiden zijn werknemers waardoor ze rechthebbend zijn. P1 krijgt in dit geval prioriteit omdat zij ouder is dan P2.

c) Geen enkele rechthebbende voedt het kind bij zich op

257. Indien niemand het kind bij zich opvoedt of het uitsluitend of hoofdzakelijk op zijn kosten laat opvoeden in een inrichting of bij een particulier, wordt de voorrang verleend[418] zoals in de hypothese waarin meer dan één rechthebbende het kind bij zich opvoedt (zie nr. 255-256).
Voorbeeld: K wordt veelvuldig geplaatst, kort na elkaar, in verschillende pleeggezinnen. Voor de gegeven periode zal in voorkomend geval de vader, moeder, stiefvader of stiefmoeder van K prioritair aangeduid worden, althans op voorwaarde dat ze

[416] Bevestigd door de Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers. Wel wijzigt het recht wanneer de familiale situatie verandert (zie nr. 277).
[417] Wanneer de rechthebbenden precies even oud zijn, wordt de voorrang aangeduid bij onderling akkoord tussen de rechthebbenden en bij gebreke aan zulk akkoord, wordt de voorrang gegeven aan de eerste aanvrager.
[418] De hypothese waarin kinderen geplaatst zijn in een instelling, valt ook onder deze titel (en wordt in de wet geregeld), maar wordt hier niet besproken.

rechthebbend zijn. Is dit niet het geval, wordt gekeken naar de oudste onder de andere rechthebbenden.

2. Wijziging van voorrang

258. Elke verandering van voorrangsgerechtigde rechthebbende in de loop van een trimester heeft uitwerking op de eerste dag van het volgende trimester.[419] Als de verandering echter op de eerste dag van de maand viel, heeft deze uitwerking vanaf deze dag.[420] Indien de verandering van voorrrangsgerechtigde rechthebbende een hoger of een lager bedrag of toeslag tot gevolg heeft, heeft de toekenning of het verlies van deze verhoogde of verlaagde bedragen[421] uitwerking vanaf de eerste dag van de maand na die waarin de verandering plaatsvond.
Voorbeeld: Op 6 februari wordt K in een pleeggezin geplaatst. De oudste pleegouder wordt prioritair rechthebbende vanaf de eerste dag van het volgende semester, 1 april. Indien het kind op 1 februari geplaatst werd in dit gezin, heeft de nieuwe regeling uitwerking vanaf deze dag.

3. Afstand van voorrang

259. Daarnaast kan de voorkeursregeling tussen de rechthebbenden binnen het werknemersstatuut - in het belang van het kind - worden gewijzigd (bv. meer continuïteit of een hogere kinderbijslag).[422] Ook voor zelfstandigen is een wijziging mogelijk. Deze wijziging kan echter niet plaatsvinden op eigen initiatief, maar enkel de minister van middenstand kan een afwijking toestaan.[423]

3.4.3 Mogelijke rechthebbenden behoren tot verschillende stelsels

260. Hieronder gaan we na wie de voorkeursgerechtigde is, wanneer de mogelijke rechthebbenden tot verschillende stelsels behoren[424] (bv. ene rechthebbende is werknemer en de andere is zelfstandige).

1. Principe: voorrang stelstel werknemers

261. In principe gaat de voorrang naar de regeling voor werknemers.
Voorbeeld: V (werknemer) is rechthebbende als ouder van K. P (zelfstandige) is aangesteld als pleegouders van K en eveneens rechthebbend. V krijgt in dit geval prioriteit omdat hij werknemer is, tenzij één van de onderstaande uitzonderingen van toe-

[419] Deze hypothese is te onderscheiden van het principe van "trimesterialisering", beschreven in nr. 277.
[420] I. VERDONCK, "Deel VII. Gezinsbijslagen" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek Sociale zekerheid*, Mechelen, Kluwer, 2008, 383.
[421] Het gaat specifiek om de toekenning of het verlies van het bedrag bedoeld in artikel 50*bis* en de toekenning van de bijslagen bedoeld in de artikelen 42*bis* en 50*ter*.
[422] Art. 66 Kinderbijslagwet Werknemers.
[423] Art. 13 Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen.
[424] De samenloop tussen de Belgische kinderbijslag en buitenlandse uitkeringen wordt hier niet behandeld, omdat ze niet bijzonder of specifiek zijn voor pleegsituaties.

passing is.

2. Uitzonderingen

262. In bepaalde gevallen primeert de regeling voor zelfstandigen toch. Deze gevallen staan (uiteraard) omschreven in de regelgeving. Een omzendbrief[425] verduidelijkt de regels en illustreert ze aan de hand van voorbeelden. De bepalingen relevant voor pleegsituaties, sommen we kort op.[426]

a) Het recht op verhoogde kinderbijslag voor invaliden[427] in het stelsel van zelfstandigen gaat voor elk recht op kinderbijslag in het stelsel van werknemers, tenzij er een recht is op verhoogde kinderbijslag voor invaliden in het stelsel van werknemers in hoofde van een rechthebbende die deel uitmaakt van hetzelfde een gezin
Voorbeeld: K is het pleegkind van P1 en P2 die rechthebbende zijn als invalide. P1 in het stelsel van de zelfstandigen, P2 in dat van de werknemers. Hun pleegkind K is t.a.v. hen beiden rechtgevend. P2 is voorrangsgerechtigd rechthebbende want hij heeft recht op verhoogde kinderbijslag voor invaliden in het stelsel van werknemers (de uitzondering is van toepassing).

b) Het recht op kinderbijslag in het stelsel van zelfstandigen sluit elke ander recht uit indien[428]:

(1) het kind deel uitmaakt van een gezin dat enkel samengesteld is uit één of meer rechthebbende zelfstandigen
Voorbeeld: K is het pleegkind van P1 en P2 die beide als zelfstandige aan de slag zijn. K is t.a.v. hen beiden rechtgevend. De kinderbijslagregeling in het stelsel van de zelfstandigen wordt toegepast. Meer concreet is P2 de voorrangsgerechtigde zelfstandige aangezien hij de oudste is (zie nr. 255).

(2) wanneer het kind deel uitmaakt van een gezin dat samengesteld is uit één zelfstandige en één werknemer die minder dan halftijds werkt.
Voorbeeld: K is het pleegkind van P1 en P2. P1 is zelfstandige. P2 werkt als werknemer met een job die een derde van een voltijdse job omvat. K is t.a.v. beiden rechtgevend. De kinderbijslagregeling in het stelsel van de zelfstandigen wordt toegepast, ook al is P2 werknemer, aangezien P2 minder dan 50% tewerkgesteld is als werknemer.

---

[425] Omz. nr. 508 van 26 februari 1992.
[426] Art. 60 Kinderbijslagwet Werknemers.
[427] Het gaat hier om een kinderbijslag dat verhoogd wordt als gevolg van invaliditeit van de rechthebbende (zie nr. 273).
[428] Op voorwaarde dat er geen sprake is van de verhoogde wezenbijslag of verhoogde bijslag voor invaliden (zie nr. 272-273). Voor wat betreft de verhoogde wezenbijslag geldt als algemeen principe dat het recht op verhoogde wezenbijslag gevestigd moet worden in de regeling van de eerstoverleden rechthebbende ouder, ongeacht of deze een zelfstandige of loontrekkende rechthebbende was. Wanneer de overleden ouder in geen van beide stelsels rechthebbende was, is de regeling van de overlevende ouder bevoegd.

3.5 Positie van de bijslagtrekkende

263. De bijslagtrekkende is normaal gezien de moeder in de regeling van werknemers en de vader in het stelsel van zelfstandigen. Indien hij/zij echter het kind niet effectief opvoedt, wordt de kinderbijslag uitgekeerd aan de persoon die deze taak op zich neemt. Het is dus mogelijk dat de ouder het recht op kinderbijslag prioritair opent (zie nr. 254 e.v.), maar dat het de pleegouder is die de kinderbijslag daadwerkelijk ontvangt.

264. 'Werkelijk opvoeden' duidt op alle ouderlijke verplichtingen (o.m. over huisvesting, levensonderhoud, toezicht, opvoeding en opleiding) en heeft betrekking op een feitelijke situatie.[429] Het bewijs van een daadwerkelijke opvoeding kan worden geleverd door documenten, die gesteund of tegengesproken worden door feitelijke elementen, of door een controle-onderzoek van het het Kinderbijslagfonds of een maatschappelijk onderzoek. De inschrijving in het bevolkingsregister lijkt niet voldoende als (tegen)bewijs van 'daadwerkelijke opvoeding.[430] Bij zelfstandigen wordt hieraan nog toegevoegd dat diegene die het kind opvoedt ook uitdrukkelijk zijn wens moet hebben uitgedrukt om bijslagtrekkende te zijn, en dat er geen verzet is gerezen van de vader.[431]

265. In pleegsituaties zijn het uiteraard de pleegouders die voor de opvoeding instaan en de kinderbijslag ontvangen.[432] Het is echter niet duidelijk in de regelgeving wie dan de bijslagtrekkende is: de pleegvader, dan wel de pleegmoeder. Volgens een omzendbrief[433] is de bijslagtrekkende diegene "die in het pleeggezin in het bijzonder is belast met het toezicht en de begeleiding van de jongere". In de praktijk wordt de kinderbijslag meestal uitbetaald aan de pleegmoeder vermits zij wordt geacht het kind groot te brengen.[434]

266. De kinderbijslag kan in bepaalde gevallen ook aan het kind zelf worden uitbetaald. Dat is bijvoorbeeld het geval voor het pleegkind vanaf 16 jaar dat een andere hoofdverblijfplaats[435] heeft dan de bijslagtrekkende.[436] Wanneer het kind in kwestie

---

[429] Art. 69 Kinderbijslagwet Werknemers en art. 31 Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociale zekerheidsrecht met fiscale notities, band 1*, Mechelen, Kluwer, 2006, 564.

[430] H. PAS, "Daadwerkelijk opvoeden, een begrip zonder criteria?" (noot onder Arb. Gent 14 maart 2006), *TJK* 2007, 248.

[431] Of geen verzet van de moeder als de vader geen bijslagtrekkende kan of wil zijn.

[432] Voor wat betreft de situaties waarin een kind in een instelling geplaatst wordt, bepaalt de kinderbijslagregeling in een bijzondere regeling op het vlak van de aanduiding van de bijslagtrekkende en de groepering (welke plaats het kind in het gezin inneemt). Voor een bespreking van deze hypothese: zie S. RENETTE, I. VAN DER STRAETE en J. PUT, "Gezinsbijslagen in bijzondere gezinssituaties" in J. PUT en D. SIMOENS (eds.), *Socialezekerheidsrecht*, Leuven, Themis, 2005, 46-48; art. 70 Kinderbijslagwet Werknemers en 33 Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen.

[433] Omz. nr. 509 van 6 maart 1992.

[434] S. RENETTE, I. VAN DER STRAETE en J. PUT, "Gezinsbijslagen in bijzondere gezinssituaties" in J. PUT en D. SIMOENS (eds.), *Socialezekerheidsrecht*, Leuven, Themis, 2005, 48.

[435] De afzonderlijke hoofdverblijfplaats zal normaal gezien blijken uit het bevolkingsregister, maar er kan ook met andere officiële documenten bewezen worden dat de gegevens uit het bevolkingsregister niet meer overeenstemt met de realiteit (I. VERDONCK, "Deel VII. Gezinsbijslagen" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek Sociale zekerheid*, Mechelen, Kluwer, 2008, 395). Andere – hier minder relevante hypo-

inderdaad een andere hoofdverblijfplaats heeft dan het pleeggezin, zal dit *de facto* het einde van de pleegzorgsituatie betekenen. Het (ex)pleegkind wordt dan zelf bijslagtrekkende, op voorwaarde ten minste dat er een rechthebbende is ten aanzien van wie het kind rechtgevend is of dat hij zelf rechthebbende is.[437]

267. Ten slotte dient ook nog te worden gewezen op de mogelijkheid van de jeugdrechter een persoon aan te wijzen die de kinderbijslag ontvangt, wanneer kinderen grootgebracht worden in omstandigheden die kennelijk niet voldoen aan eisen van voeding, huisvesting en hygiëne en waarbij de uitkeringen niet worden aangewend in het belang van het kind.[438] In dergelijke situaties lijkt het evenwel waarschijnlijk dat de pleegzorg zelf wordt stopgezet.

268. In de praktijk is het mogelijk dat een pleegkind zowel bij de pleegouders verblijft, als in een instelling. Wanneer dit het geval is, wordt twee derden aan de instelling uitbetaald en een derde aan het bijslagtrekkend pleeggezin, behalve wanneer de plaatsingsinstantie in het belang van het kind een andere beslissing zou hebben getroffen.[439]

269. Ten slotte bestaat er een (forfaitaire) plaatsingsbijslag ingevoerd die wordt uitbetaald aan de bijslagtrekkende die onmiddellijk voor de plaatsing in het pleeggezin kinderbijslag voor het kind ontving, althans op voorwaarde dat de bijslagtrekkende nog regelmatig contact onderhoudt en belangstelling voor het kind toont.[440]

3.6 Bedrag van de kinderbijslag

270. De kinderbijslag voor pleegkinderen is niet hoger of lager dan voor andere kinderen. De kinderbijslag bestaat uit een (1) basisbedrag, waaraan (2) verhogingen kunnen worden toegevoegd omwille van de bijzondere toestand van de rechthebbende. Ten slotte kan dit bedrag nog vermeerderd worden met een bepaalde (3) bij- of toe-

---

theses - zijn: het kind in kwestie is zelf bijslagtrekkende is voor een of meer kinderen, het kind huwt of is ontvoogd (art. 69, § 2 Kinderbijslagwet Werknemers; art. 31, § 2 Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen. Verzetsmogelijkheden tegen de betaling aan het kind bestaan (art. 69, § 2 Kinderbijslagwet Werknemers; art. 31, § 3 en art. 32 Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen).

[436] Begeleid zelfstandig wonen valt hier niet onder. Deze hulpverleningsvorm wordt gelijkgesteld met een plaatsing in een instelling (Omz. nr. 509 van 6 maart 1992).

[437] De pleegouder is niet meer rechtgevend ten aanzien van hem aangezien hij geen deel meer uitmaakt van het gezin (zie nr. 244).

[438] Art. 29 Jeugdwet.

[439] Omz. nr. 521 van 12 maart 1993. De omzendbrief voorziet in drie hypothesen: (1) de jeugdrechter of het comité Bijzondere Jeugdzorg neemt een beschikking tot dubbele plaatsing of beslissingen die leiden tot een dubbele plaatsing zoals internaat tijdens de week, pleeggezin tijdens de weekends en de schoolvakanties; (2) de jeugdrechter of het comité Bijzondere Jeugdzorg neemt een beschikking tot plaatsing in een onthaalgezin, waarbij hij zijn instemming betuigt, op grond van een aanvraag van dit onthaalgezin, met het oog op het verblijf van de jongere in een instelling tijdens de week (dit akkoord wordt, in het algemeen, verleend tijdens de plaatsing); (3) de jeugdrechter of het comité Bijzondere Jeugdzorg neemt een beschikking tot plaatsing van de jongere in een pleeggezin, maar in feite verblijft hij in een instelling tijdens de week, tengevolge van een initiatief van dit pleeggezin.

[440] Art. 70*ter* Kinderbijslagwet Werknemers en KB 11 juni 2003, *BS* 24 juni 2003; art. 33*ter* Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen. Vanaf 1 oktober 2008 bedraagt dit bedrag 55,96 euro (http://www.rkw.be/Nl/Documentation/Amount/_pages/amountAllowance_0101.php).

slag, als gevolg van bijzondere behoeften van het rechtgevend kind.[441]

(1) Basisbedrag

271. Het basisbedrag is afhankelijk van de rang die het kind inneemt.[442] Om deze rangorde te bepalen worden alle kinderen die deel uitmaken van het gezin van de bijslagtrekkende (dus niet van de rechthebbende) in één groep geplaatst, volgens het tijdstip van geboorte.[443] Het oudste kind wordt een eerste rang toegekend, het tweede de tweede rang, etc. Concreet wil dit zeggen dat een rechtgevend pleegkind mee een rang inneemt in de groep van alle kinderen die behoren tot het gezin van de bijslagtrekkende.

272. Wezen hebben onder bepaalde voorwaarden recht op een verhoogde kinderbijslag.[444]

(2) Verhogingen

273. Bepaalde rechthebbende personen met een handicap, personen in bevallingsrust, gepensioneerden, langdurig werklozen en sommige rechthebbende eenoudergezinnen[445] hebben recht op een verhoogde kinderbijslag.

(3) Toeslag

274. Vooreerst is er een leeftijdsbijslag. De drie schijven zijn 6 tot 11 jaar, 12 tot 18 jaar en meer dan 18 jaar.[446] Daarnaast bestaat er een toeslag voor kinderen met een aandoening.[447] Pleegouders die een pleegkind opvangen binnen het VAPH, zullen dus vaak een toeslag ontvangen. Vanaf 2008 verhoogt een jaarlijkse leeftijdsbijslag het bedrag van de kinderbijslag in de maand juli (de zogenaamde schoolpremie).[448]

---

[441] Voor een uitgebreide bespreking: J. VAN LANGENDONCK en J. PUT, *Handboek Socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 552-558 en 737-738. De bedragen kunnen worden geraadpleegd op http://www.rkw.be/Nl/Documentation/Amount/_pages/amountAllowance_0101.php (werknemers, vanaf op 1 oktober 2008) en http://www.rsvz.be/nl/tools/numbers/index.htm (zelfstandigen, geldig voor 2009). Het bedrag voor het eerste kind (tenzij het gaat om een kind met een handicap of om een kind van een arbeidsongeschikte zelfstandige) ligt lager dan bij werknemers. Daarnaast wordt in de zelfstandigenregeling voor het jongste kind of enige kind geen leeftijdsbijslag gegeven, tenzij het gaat om een wees, een kind met een handicap of een kind van een invalide.

[442] Art. 40 Kinderbijslagwet Werknemers; 16 en 17 Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen

[443] Ongeacht de rechthebbenden voor deze kinderen of tot welk stelsel de rechthebbenden behoren.

[444] Art. 50*bis* en 56*bis* en *quinquies* Kinderbijslagwet Werknemers; art. 20 Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen.

[445] Art. 41, 42*bis en* 50*ter* Kinderbijslagwet Werknemers; art. 18-21 Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen.

[446] Art. 44 en 44*bis* Kinderbijslagwet Werknemers; art. 21 Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen. Ten aanzien van kinderen van de eerste rang die enkel recht hebben op het gewone basisbedrag werden de bedragen verminderd.

[447] Art. 47 Kinderbijslagwet Werknemers; 20, 26 en 28 Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen. Voor meer informatie over de nieuwe regeling en de oude regeling (die overigens naast elkaar blijven bestaan): J. VERSTRAETEN, "Gezinsbijslagen werknemers en zelfstandigen en gewaarborgde gezinsbijslag: wetgeving en rechtspraak", in J. PUT, D. SIMOENS en E. ANKAERT (eds.), *Ontwikkelingen van de sociale zekerheid 2001-2006*, Brugge, die keure, 2006, 743- 754.

[448] Art. 14-21 Programmawet 8 juni 2008, *BS* 16 juni 2008.

275. Om de kinderbijslag van het pleegkind te bepalen, moet de volgende berekening worden gemaakt[449]:
1) basisbedrag (+ verhogingen) van alle kinderen uit het gezin van de bijslagtrekkende[450] : aantal kinderen = ZZ
2) ZZ + leeftijdsbijslag/toeslag voor kinderen met een aandoening in hoofde van het pleegkind = kinderbijslag uitgekeerd voor het pleegkind.

Voorbeeld (fictieve bedragen): K is het pleegkind van P, die zelf moeder is van D en E. K is de jongste van het gezin, waardoor het de derde rang inneemt. Voor het bedrag van de kinderbijslag dat aan bijslagtrekkende P voor pleegkind K wordt uitgekeerd, wordt de volgende berekening gemaakt:
1) 100 (basisbedrag D) + 150 (basisbedrag E) + 200 (basisbedrag K) (derde rang) : 3 (aantal kinderen in het gezin van P) = 150
2) 150 + 25 (leeftijdsbijslag voor K) = 175 (kinderbijslag uitgekeerd voor K)

276. Wanneer een jongere tegelijkertijd zowel in een instelling als in een pleeggezin verblijft, wordt twee derden van de kinderbijslag aan de instelling uitbetaald en een derde aan het pleeggezin (bijslagtrekkende), behalve wanneer de plaatsinginstantie in het belang van het kind een andere beslissing zou hebben getroffen.[451]

3.7 Praktische afwikkeling

277. In de regeling van werknemers bestaat het principe van 'trimesterialisering', van kracht bij het verlies van de hoedanigheid van rechthebbende en bij verlies van een sociale toeslag.[452] Het recht op kinderbijslag wordt telkens voor een volledig kwartaal verleend op basis van een referentiemaand.[453]

278. Alle andere gevallen (een gebeurtenis die aanleiding geeft tot toekenning van het verlies of de wijziging van het recht) hebben uitwerking op de eerste dag van de volgende maand en eindigen op het einde van de maand waarin de gebeurtenis een einde neemt. (zie ook nr. 258). Wanneer de verandering zich voordoet op de eerste dag van de maand, heeft ze onmiddellijk uitwerking. Bij zelfstandigen bestaat het systeem van 'trimesterialisering' nergens en wordt *altijd* het laatst beschreven systeem toegepast. [454]

---

[449] Art. 70*bis* Kinderbijslagwet Werknemers; art. 16 Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen.
[450] Voor wat betreft wezen moet rekening worden gehouden met artikel 45 Kinderbijslagwet Werknemers en art. 16, § 4 Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen.
[451] Omz. nr. 521 van 12 maart 1993.
[452] Het gaat onder meer om de toeslagen voor eenoudergezinnen, toeslagen wanneer de rechthebbende gepensioneerd, werkloos of arbeidsongeschikt is (zie nr. 274 e.v.).
[453] Tijdens de tweede maand van het trimester dat voorafgaat aan dat waarvoor de kinderbijslag wordt gevraagd (referentiemaand) wordt nagegaan of aan alle voorwaarden voor de toekenning van deze bijslagen is voldaan.
[454] Art. 54 Kinderbijslagwet Werknemers; art. 24 en 36 Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen; I. VERDONCK, "Deel VII. Gezinsbijslagen" en "Deel V. Gezinsbijslagen" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek Sociale zekerheid*, Mechelen, Kluwer, 2008, resp. 406 en 800-801.

279. Een systeem van voorlopige betaling is ingevoerd om vertragingen of onderbrekingen bij de uitbetaling van de kinderbijslag op te vangen als gevolg van pluraliteit van stelsels, instellingen of rechthebbenden.[455]

280. De kinderbijslag is niet belastbaar en evenmin vatbaar voor beslag.[456]

281. Pleegouders zijn (als rechthebbende of als bijslagtrekkende) verplicht om de bevoegde kinderbijslaginstelling op de hoogte te brengen van elk element dat een wijziging zou kunnen veroorzaken.[457]

282. Voor pleegsituaties die gebeuren binnen de bijzondere jeugdbijstand, gold in het verleden dat de pleegvergoeding werd verminderd met de kinderbijslag (en de studietoelagen[458]) voor het pleegkind. Nu wordt de kinderbijslag en de studietoelagen niet meer afgehouden van de pleegvergoeding bij pleegsituaties binnen BJB.[459] Ook in andere pleegsituaties kan de kinderbijslag en de pleegvergoeding worden gecumuleerd.

283. In het parlement werd dit verschil in behandeling reeds aan de kaak gesteld. Volgens de minister zijn de verschillen tussen de regelgeving voor pleegzorg voor kinderen met een handicap en voor pleegzorg georganiseerd door de BJB historisch gegroeid op grond van een verschillende benadering door de betrokken sectoren. Binnen de BJB zou de kostenvergoeding historisch eerder beschouwd worden als een financiële bonus die aan de pleegouders wordt gegeven voor hun vrijwillige inzet, terwijl de regels binnen het VAPH geschreven zijn in functie van de beperkingen die de jonge personen met een handicap ondervinden, en de wijze waarop deze beperkingen - ook financieel - kunnen of moeten gecompenseerd worden. Hier wordt verder aan toegevoegd dat men "de groep kinderen en jongeren met ernstige gedrags- en emotionele stoornissen, al dan niet zwak begaafd, terugvindt in de pleegzorg binnen de bijzondere jeugdbijstand en in de pleegzorg binnen de sector van personen met een handicap. Voor deze doelgroep kan men inderdaad nog meer stellen dat de verschillen in subsidieregelgeving eigenlijk moeilijk te verdedigen zijn."[460] O.i. is er inderdaad geen objectief criterium (meer) dat dit onderscheid in behandeling kan rechtvaardigen.

284. Voor elk pleegkind dat binnen BJB in een pleeggezin terechtkomt, wordt een spaarboekje geopend. Hierop wordt maandelijks een bedrag van 62,39 euro[461] gestort. Dit spaargeld kan slechts worden afgehaald met de uitdrukkelijke machtiging van het

---

[455] Art. 71, § 2 Kinderbijslagwet Werknemers; art. 34, § 4 Kinderbijslagbesluit Zelfstandigen.
[456] Art. 73 Kinderbijslagwet Werknemers. Al kan onverschuldigd uitgekeerde kinderbijslag wel teruggevorderd worden.
[457] I. VERDONCK, "Deel VII. Gezinsbijslagen" en "Deel V. Gezinsbijslagen" in J. PUT (ed.), *Praktijkboek Sociale zekerheid*, Mechelen, Kluwer, 2008, resp. 406 en 799-798.
[458] Zie ook capita selecta – studiefinanciering en pleegzorg (zie nr. 402 e.v.).
[459] Alle andere bijdragen die worden uitgekeerd aan minderjarigen worden nog wel afgetrokken van de pleegvergoeding (art. 49 Erkenningsbesluit BJB).
[460] *Vr. en Antw*. van 3 juni 2006, Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (antwoord minister VANACKERE).
[461] Dit bedrag wordt gekoppeld aan de spilindex die van kracht is op 1 januari 2009.

comité Bijzondere Jeugdzorg of de jeugdrechtbank.[462] Binnen het VAPH zijn het de pleegouders zelf die verplicht worden om een derde te sparen.[463]

3.8 Overheidspersoneel

285. Het overheidspersoneel (ambtenarij) valt onder dezelfde regeling als de werknemers voor wat de kinderbijslag betreft.[464]

3.9 Gewaarborgde gezinsbijslag

286. Aangezien er een aantal groepen kinderen geen aanspraak konden maken op kinderbijslag binnen de hoger besproken stelsels van werknemers, zelfstandigen of overheidspersoneel, werd de gewaarborgde kinderbijslag ingevoerd door de Wet Gewaarborgde Gezinsbijslag.[465]

287. Met betrekking tot in een instelling of bij een particulier geplaatste kinderen *ten laste van de overheid*, stelt de Wet Gewaarborgde Gezinsbijslag[466] uitdrukkelijk dat er geen gewaarborgde gezinsbijslag verschuldigd is. Zoals hoger beschreven, vinden alle van de in deze bijdrage besproken vormen van pleegzorg (BJB, VAPH, K&G en psychiatrische pleegzorg) plaats ten laste van de overheid (zie nr. 240). Is het kind door *bemiddeling van de overheid* geplaatst bij een particulier[467], dan kan er wel een recht op gewaarborgde gezinsbijslag ontstaan op voorwaarde dat het kind economisch ten laste is van deze persoon en dat aan de overige voorwaarden van de wet is voldaan.

---

[462] Art. 379 BW is in dit geval niet van toepassing (P. SENAEVE, "Art. 379 B.W." in H. CASMAN, J. PAUWELS e.a., *Personen- en familierecht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl.).

[463] Deze verplichting wordt contractueel opgelegd door de diensten voor pleegzorg. Deze verplichting wordt gecontroleerd (*Vr. en Antw.* van 3 juni 2006, Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (antwoord minister VANACKERE).

[464] KB 26 maart 1965 betreffende de kinderbijslag voor bepaalde categorieën van het door de Staat bezoldigd personeel alsmede voor de personeelsleden van het operationeel kader en van het administratief en logistiek kader van de korpsen van de lokale politie, *BS* 21 april 1965. In een zeer beperkt aantal gevallen is de regeling voor het overheidspersoneel iets ruimer t.a.v. rechtgevende kinderen. Deze worden hier niet verder besproken aangezien ze niet specifiek zijn voor pleegkinderen.

[465] Wet 20 juli 1971 tot instelling van een gewaarborgde gezinsbijslag, *BS* 7 augustus 1971.

[466] Art. 10, § 1 Wet Gewaarborgde Gezinsbijslag.

[467] In artikel 39 KB 11 juli 2002 houdende het algemeen reglement betreffende het recht op maatschappelijke integratie (*BS* 31 juli 2002) wordt deze formulering ('plaatsing ten laste van de overheid') eveneens gebruikt en ook hier wordt deze bepaling geïnterpreteerd als 'op kosten van de overheid'. Een redenering die gevolgd kan worden is dat wanneer de kosten gefinancierd worden door socialezekerheidsbijdragen (bv. bij een ziekenhuisopname) en slechts subsidiair door belastingen, de plaatsing 'door bemiddeling van de overheid' gebeurt. Dit argument volgt uit een *a contrario* redenering op basis van art. 12 Wet 27 februari 1987 betreffende de tegemoetkomingen aan personen met een handicap (*BS* 1 juni 1987) dat het heeft over "opname in een instelling (…) op kosten van de overheid, een openbare dienst of een socialezekerheidsinstelling" (D. SIMOENS, *OCMW-dienstverlening*, Brugge, die Keure, losbl., nr. 443/1). Een psychiatrische pleegsituatie zou dus eventueel te kwalificeren zijn als een plaatsing 'door bemiddeling van de overheid'. Toch lijkt o.i. het onderscheid tussen belastinggeld en bijdragen in deze context niet doorslaggevend: cruciaal is dat het de overheid is die bijdraagt in de kosten, waardoor de betrokkenen niet zelf of niet volledig zelf de kosten dragen.

288. De forfaitaire plaatsingsbijslag is hier, anders dan in de regeling van werknemers en zelfstandigen (zie nr. 269), enkel gericht op kinderen die in een instelling worden geplaatst. De plaatsingsbijslag wordt uitgekeerd aan diegene die onmiddellijk voorafgaand aan de plaatsing in de instelling het kind hoofdzakelijk ten laste had, op voorwaarde dat hij het kind gedeeltelijk blijft opvoeden.[468] De (oorspronkelijke) ouders van kinderen die geplaatst worden in een pleeggezin hebben met andere woorden geen recht op het forfaitaire bedrag in de gewaarborgde gezinsbijslag.

[468] Art. 10, § 3 Wet Gewaarborgde Gezinsbijslag. De forfaitaire gezinsbijslag is niet verschuldigd ten behoeve van een kind dat ten laste van een openbare overheid, geplaatst is in een instelling of bij een particulier. Dit wil zeggen dat de forfaitaire bijslag niet mag uitgekeerd worden aan de instelling waar het kind verblijft of aan de particulier die het kind opvangt. Het begrip 'particulier' is ruimer op te vatten dan pleegouders alleen; ook personen die het kind buiten elke hulpverleningskader opvangen blijven verstoken van de forfaitaire bijslag (S. RENETTE, I. VAN DER STRAETE en J. PUT, "Gezinsbijslagen in bijzondere gezinssituaties" in J. PUT en D. SIMOENS (eds.), *Socialezekerheidsrecht*, Leuven, Themis, 2005, 48-50).

Deel IV. Het fiscaalrechtelijk statuut van pleegouder

AFDELING 1. PERSONENBELASTING EN PLEEGZORG

1.1 Probleemschets

289. In het kader van pleegzorgsituaties wordt aan de pleegouder vaak één of andere geldelijke vergoeding toegekend. Fiscaal gezien rijst de vraag of op dergelijke vergoedingen enige belasting verschuldigd is.

Krachtens artikel 23 Wetboek Inkomstenbelastingen (hierna W.I.B.) worden alle inkomsten die rechtstreeks of onrechtstreeks voortvloeien uit werkzaamheden van alle aard beschouwd als beroepsinkomsten en dienen deze als dusdanig te worden aangegeven en belast.

290. Vergoedingen toegekend in het kader van de pleegzorg lijken *op het eerste gezicht* inkomsten in deze zin te zijn.
Het zijn immers gelden die worden uitbetaald omwille van het bestaan van de pleegzorgsituatie én het verstrekken van pleegzorg kan beschouwd worden als een beroepswerkzaamheid in de fiscale zin.[469] Het verstrekken van pleegzorg kent een voldoende regelmatig karakter om als een beroep te worden beschouwd in de zin van artikel 23 W.I.B.

291. Toch voorziet dit artikel en de daaropvolgende artikelen evenwel in een belasting van *inkomsten*. Kostenvergoedingen kunnen niet beschouwd worden als inkomsten in deze zin. Deze vergoedingen vormen immers geen verrijking van het vermogen van de belastingplichtige, omdat ze slechts een compensatie uit van verliezen geleden door dit vermogen.

1.2 Gelden door de wet gekwalificeerd als kostenvergoeding

292. Vergoedingen toegekend aan pleegouders, waarvan de wetgever uitdrukkelijk stelt dat deze slechts een kostenvergoeding uitmaken, worden nooit belast omdat de fiscus deze wettelijke kwalificatie volgt.[470]

293. Dat betekent dat de vergoedingen toegekend aan pleegouders in het kader van de bijzondere jeugdbijstand nooit als beroepsinkomsten kunnen worden beschouwd. In de bijlage bij het Erkenningsbesluit is immers sprake van de subsidiëring per dag en per kind van de gedragen kosten.

[469] Deze betekenis moet totaal los worden gezien van de betekenis in het socialezekerheidsrecht.
[470] Commentaren bij het Wetboek Inkomstenbelastingen (hierna Comm.Ib.) nr. 23/225.

Hetzelfde geldt volgens de Commentaren bij het Wetboek Inkomstenbelastingen voor de uitkeringen gedaan aan pleegouders die personen met een handicap opnemen in hun gezinnen in het kader van het Koninklijk Besluit van 30 maart 1973.[471] Dit besluit stelt nergens duidelijk dat de vergoedingen die krachtens zijn artikel 15 van dit besluit toegekend worden aan natuurlijke personen die de rol van pleegouder op zich nemen, louter een kostenvergoeding uitmaken. Dat deze gelden slechts als kostenvergoeding bedoeld zijn, kan evenwel worden afgeleid uit de titel van het besluit zelf én uit de berekening die in dit besluit wordt gehanteerd ter berekening van de bedragen betaald aan de rechtpersonen die personen opvangen.

Ook uitkeringen gedaan aan pleegouders die personen in hun gezin opnemen in het kader van de psychiatrische gezinsverpleging zijn niet belastbaar als beroepsinkomen. Artikel 98, § 5 van het Koninklijk Besluit van 25 april 2005[472] stelt immers dat deze uitkeringen kostenvergoedingen zijn.

1.2.1 Gelden niet door de wetgever gekwalificeerd als kostenvergoeding

1. Algemeen

294. Gelden betaald aan pleegouders buiten de gevallen waarin deze vergoeding door de wetgever wordt gekwalificeerd als een kostenvergoeding, zullen niet automatisch als (niet-belastbare) kostenvergoedingen worden beschouwd.

Dat zou in principe betekenen dat deze gelden slechts als kostenvergoedingen zouden worden beschouwd in zoverre kan worden aangetoond dat deze bedragen overeenstemmen met werkelijk gedane en aantoonbare kosten.
Het deel van deze vergoedingen dat de bewezen kosten overstijgt, wordt beschouwd als beroepsinkomen, zelfs indien deze gelden voortvloeien uit een activiteit van vrijwillige aard zoals de pleegzorg[473].
De vergoedingen toegekend voor pleegouders behoren ook niet tot de vrijgestelde inkomsten zoals opgesomd in artikel 38 en volgende van het Wetboek Inkomstenbelastingen.

295. Vergoedingen toegekend aan pleegouders, waarvan niet wettelijk gesteld wordt dat ze kostenvergoedingen zijn, én waarvan niet kan worden bewezen dat ze een vergoeding uitmaken voor kosten die kunnen worden bewezen, zijn dus in beginsel belastbaar als beroepsinkomsten. Dat betekent dat pleegouders hun reële kosten zullen

[471] KB 30 maart 1973 tot bepaling van de te volgen gemeenschappelijke regels voor de vaststelling van de toelagen per dag toegekend voor onderhoud opvoeding en behandeling van minderjarigen en van gehandicapten geplaatst ten laste van openbare besturen.
[472] KB 25 april 2005 betreffende de vaststelling en de vereffening van het budget van de financiële middelen van ziekenhuizen, *BS* 30 mei 2002.
[473] B. PEETERS, "Enkele beschouwingen bij het fiscaal statuut van altruïstisch handelen" W. DEBEUCKELAERE, J. MEEUSEN en H. WILLEKENS, *Met rede ontleed de rede ontkleed. Liber Amicorum Fons HEYVAERT*, Gent, Mys&Breesch, 2001, 258-259; B. PEETERS, "Fiscaliteit van vrijwilligerswerk" in R. DEBLAUWE en B. PEETERS (eds.), *Fiscaliteit en liefdadigheid*, Brussel, Larcier, 2002, 247.

moeten aantonen teneinde belasting van de uitbetaalde vergoeding te vermijden.

2. Circulaire van 5 maart 1999

296. De pleegouder zou eventueel beroep kunnen doen op de regels vervat in een circulaire van 5 maart 1999.[474] Deze circulaire is van toepassing op vergoedingen van vrijwilligers in het kader van gelegenheidswerk, onder andere in de sociale sector.
Onder deze activiteiten worden onder andere verstaan, activiteiten in de opvang van kinderen, zieken, bejaarden… De activiteiten van pleegzorg zijn dus zeker te kwalificeren als activiteit in de sociale sector.

De pleegouder is ook een vrijwilliger in de zin van deze circulaire aangezien hij zijn onbezoldigde activiteiten uitoefent in het kader gecreëerd door de diensten voor pleegzorg, die meestal ook instaan voor de betaling van de vergoeding aan de pleegouder.

Deze circulaire kan echter nooit spelen voor vergoedingen betaald door particulieren of op winst gerichte vennootschappen, zoals de ouders of onderhoudsplichtigen van het pleegkind of de pleeggast.

297. Deze circulaire stelt dat vergoedingen die worden toegekend aan vrijwilligers worden beschouwd als forfaitaire kostenvergoeding zonder dat de werkelijke kosten moeten worden bewezen, voor zover deze niet meer bedragen dan € 29,5 per dag en € 1161, 82 per jaar.[475]
Indien de uitgekeerde vergoeding één van beide drempels overschrijdt, speelt dit vermoeden niet meer voor de betaalde vergoeding.

298. Een pleegouder kan dus slechts gebruik maken van het vermoeden vervat in deze circulaire indien hij een vergoeding ontvangt van een rechtspersoon of een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid én zonder winstoogmerk of een overheid én deze vergoeding niet meer bedraagt dan de hierboven uiteengezette grensbedragen.
Het gebruik van deze inkomstengrens maakt dat een aantal pleegouders uit de boot zal vallen, met name de pleegouders die pleegkinderen of pleeggasten voor langere periodes opnemen én pleegouders die verscheidene pleegkinderen of pleeggasten opnemen.

299. Eens deze grenzen overschreden zijn, dient de pleegouder zelf aan te tonen dat de ontvangen vergoedingen reële kosten dekken. De pleegouder moet dan ook zorgen dat hij de door hem gedane kosten kan aantonen om te voorkomen dat de vergoeding die hem uitbetaald wordt zal belast worden.

---

[474] Cirulaire 5 maart 1999, Ci.RH. 241/509.803, *Bull.Bel.* nr. 791, 824.
[475] Deze bedragen wijzigen jaarlijks onder invloed van de indexering. De hier genoemde bedragen gelden voor 2009. Deze bedragen kunnen worden gevonden op de website van het ministerie van financien in attachment bij de circulaire van 5 maart 1999, Ci.RH. 241/509.803.

1.2.2 Conclusie

300. Voor de gelden uitbetaald aan pleegouders in het kader van de door hen verstrekte pleegzorg bestaat, zoals uit bovenstaande blijkt, geen algemeen geldende fiscale regeling.
Voor pleegzorg in het kader van de bijzondere jeugdbijstand, de gehandicaptenzorg en de psychiatrische thuisverpleging is wettelijk bepaald dat de uitgekeerde bedragen kostenvergoedingen zijn, zodat deze niet belastbaar zijn.
In de andere gevallen hangt de kwalificatie van de uitgekeerde vergoedingen mee af van de duur van de pleegzorg én het aantal personen waarvoor zorg wordt gedragen. Indien dan de grensbedragen uit de circulaire van 5 maart 1999 (inzake vrijwilligerswerk) worden overschreden, is belasting verschuldigd op de pleegzorgvergoeding, tenzij de pleegouder kan aantonen dat deze vergoeding reële kosten dekt.

AFDELING 2. PERSOON TEN LASTE EN PLEEGZORG

2.1 Situering

301. In het kader van de bespreking van de fiscale gevolgen van pleegzorg is het van belang om na te gaan of een pleegkind of een pleeggast beschouwd kan worden als een persoon ten laste. Het hebben van een persoon ten laste kan immers een substantieel belastingvoordeel opleveren. Dit belastingvoordeel vloeit niet alleen voort uit de berekening van de personenbelasting verschuldigd door de pleegouder maar kan, zoals hierna uiteengezet zal worden, ook in andere takken van het fiscaal recht gevolgen hebben.

Bij de berekening van het bedrag dat een belastingplichtige verschuldigd is in het kader van de personenbelastingen, wordt steeds een basisbedrag vrijgesteld van belasting. Dit bedrag wordt vastgesteld in artikel 131 W.I.B. Deze belastingvrije som wordt verhoogd indien de belastingplichtige één of meer personen ten laste heeft. Deze verhoging heeft tot gevolg dat de belastingplichtige minder belasting verschuldigd zal zijn.

302. Om te beoordelen of de pleegouder de verhoging van de belastingvrije som kan genieten in het kader van zijn pleegzorg moet nagegaan worden of de pleeggast of het pleegkind kan worden beschouwd als een persoon ten laste in hoofde van de pleegouder.

2.2 Wanneer is een persoon ten laste?

2.2.1 Algemene voorwaarden

303. Een persoon wordt, krachtens artikel 136 W.I.B., beschouwd als ten laste van een belastingplichtige indien:

- deze persoon deel uitmaakt van het gezin van de belastingplichtige op 1 januari van het aanslagjaar;
- deze persoon in de belastbare periode geen inkomsten heeft genoten die een bepaald bedrag te boven gaan;
- deze persoon volledig of hoofdzakelijk ten laste is van de belastingplichtige.
- deze persoon:
  - kind is van de belastingplichtige;
  - ascendent is van de belastingplichtige;
  - zijverwant tot in de tweede graad is van de belastingplichtige;
  - de belastingplichtige als kind geheel of hoofdzakelijk ten laste genomen heeft;

Opdat een pleeggast of een pleegkind ten laste van de pleegouder kan zijn moet aan al deze voorwaarden gelijktijdig voldaan zijn.

2.2.2 Pleegzorg en persoon ten laste

1. Relatie pleeggast of pleegkind en pleegouder

304. De laatst genoemde voorwaarde is wellicht de meest problematische in het kader van pleegzorg. Deze voorwaarde vereist immers dat tussen de pleeggast of het pleegkind en de pleegouder één van de in deze voorwaarde opgesomde relaties bestaat.

Dergelijke band kan steeds aanwezig zijn tussen pleegkinderen, en hun pleegouders. Onder kind van de belastingplichtige wordt hier immers verstaan de afstammelingen van de belastingplichtige, maar ook de kinderen die de belastingplichtige "volledig of hoofdzakelijk ten laste heeft".[476] De uitdrukking "volledig en hoofdzakelijk ten laste heeft" dient te worden geïnterpreteerd als de vereiste dat de belastingplichtige het grootste deel van de kosten van het kind of alle kosten met betrekking tot het kind draagt. Deze voorwaarde zal later verder besproken worden. Het dragen van deze kosten maakt immers op zich reeds een voorwaarde uit voor het hebben van een persoon ten laste (zie nr. 325 e.v.).
Bij de ruime omschrijving van het begrip kind wordt, in de commentaren op het W.I.B., met name verwezen naar de situatie van de kinderen van wie de ouders ontzet werden van het ouderlijk gezag door de jeugdrechter en die geplaatst werden in het gezin van de belastingplichtige. Deze definitie van het begrip kind kan evenwel alle pleegkinderen omvatten.

305. De definitie van het begrip 'kind' strekt zich zelfs uit tot de pleeggasten, die reeds als minderjarigen door de pleegouder ten laste werden genomen. Personen die een belastingplichtige reeds ten laste nam vóór hun meerderjarigheid, worden na hun meerderjarigheid ook nog als kinderen van deze belastingplichtige beschouwd door de fiscale administratie.[477]

306. Pleeggasten die niet voor hun meerderjarigheid reeds ten laste werden genomen, vallen buiten de definitie van het begrip kind van de belastingplichtige. Deze personen komen dan ook slechts in aanmerking als persoon ten laste indien ze één van de drie overblijvende banden hebben met de pleegouder. Die hypothesen komen vaak voor in de zogenaamde netwerkpleegzorg. Pleeggasten kunnen dus personen ten laste zijn van de pleegouder indien deze van hen afstamt (ze zijn zijn ascendenten). Hetzelfde geldt wanneer zij van de pleegouder afstammen (ze zijn zijn kinderen). Ook pleeggasten die broers of zussen zijn van de pleegouder kunnen in zijnen hoofden personen ten laste uitmaken (ze zijn zijverwanten tot de tweede graad). Tot slot komen ook pleeggasten die vroeger zorg gedragen hebben voor hun pleegouder in principe in aanmerking als kind ten laste in hoofde van de pleegouder (een situatie die niet erg waarschijnlijk is).
Alle andere pleeggasten komen nooit in aanmerking als persoon ten laste in hoofde van hun pleegouder.

[476] Com.Ib. nummer 136/1.
[477] Com.Ib. nr. 136/ 2 en 3.

307. Indien een pleegkind of een pleeggast aan de hierboven omschreven voorwaarden voldoet kan deze slechts als persoon ten laste beschouwd worden indien daarnaast ook nog aan de drie andere voorwaarden die hierboven opgesomd werden voldaan is.

2. Inkomsten van de pleeggast of het pleegkind

MAXIMAAL ONTVANGEN BEDRAG

308. Zo is vooreerst vereist dat het inkomen van de pleeggast of het pleegkind in beginsel niet meer bedraagt dan 2700 euro.[478]
Dit maximaal toelaatbare bedrag wordt echter, krachtens art. 141 W.I.B., voor pleegkinderen opgetrokken tot 3910 euro indien de pleegouder alleen belast wordt. Indien deze kinderen bijkomend ook nog eens gehandicapt[479] zijn wordt dit bedrag zelfs opgetrokken tot 4960 euro.
Hetzelfde geldt voor pleeggasten die reeds voor hun meerderjarigheid ten laste waren van hun pleegouder. De in artikel 141 W.I.B. vervatte verhoging is immers mogelijk voor alle kinderen ten laste en het begrip "kind ten laste" W.I.B. dient hier op dezelfde manier te worden ingevuld als in artikel 136 W.I.B. (zie nr. 303)[480]

Pleeggasten die niet voor hun meerderjarigheid ten laste waren van de pleegouder[481] komen dus slechts in aanmerking als persoon ten laste voor zover hun inkomsten de 2700 euro niet te boven gaan.

309. Deze voorwaarde speelt, krachtens art. 137 W.I.B., niet met betrekking tot pleegkinderen wiens inkomsten fiscaal volledig samengevoegd worden met die van hun ouders omdat ze van deze inkomsten het genot hebben op basis van hun ouderlijk gezag. Deze pleegkinderen komen los van het bedrag van hun inkomsten steeds in aanmerking als persoon ten laste. Dit is van toepassing op pleegkinderen die alleen inkomsten ontvangen uit roerende en onroerende goederen.

BEREKENING VAN INKOMSTEN

310. Bij de berekening van de inkomsten van de pleeggast of het pleegkind dat ook inkomsten geniet die niet worden samengevoegd met die van zijn ouders[482], dient

---

[478] Voor een grondige bespreking van deze voorwaarde zie: I. VAN DE WOESTEYNE, "Berekening van de netto bestaansmiddelen en het fiscaal ten laste zijn van kinderen (inkomstenjaren 2002 en 2001)", *EJ* 2002, 42-48; I. VAN DE WOESTEYNE, "Het fiscaal ten laste nemen van kinderen. Toegelaten bestaansmiddelen voor de inkomstenjaren 2002 en 2003", *EJ* 2003, 140-147.
[479] Voor een omschrijving van dit begrip: zie art. 135 W.I.B. en nr. 315.
[480] Com.Ib. nr. 136/23.
[481] Hierbij kan gedacht worden aan volwassen gehandicapten die voor het eerst gebruik maken van het systeem van de pleegzorg.
[482] Dit is een kind dat inkomsten geniet die niet voortvloeien uit zijn roerende goederen (bijvoorbeeld rekeningen) of onroerende goederen (bijvoorbeeld een huis dat het kind geërfd heeft.). Maar ook een kind dat inkomsten geniet die voortvloeien uit goederen die het kind door eigen arbeid verkregen heeft of die aan het kind werden geschonken onder voorwaarde dat het ouderlijk genotsrecht op deze goederen niet van toepassing zou zijn.

slechts rekening te worden gehouden met de nettobestaansmiddelen van deze persoon. Dat betekent dat van de verkregen bedragen de kosten mogen worden afgetrokken die gedaan of gedragen werden gedurende het belastbare tijdperk om deze inkomsten te verwerven of te behouden. Indien deze kosten niet op een aanvaardbare wijze kunnen worden bewezen, worden ze forfaitair vastgesteld op 20 % van de verkregen inkomsten. Indien deze inkomsten voortvloeien uit beroepsactiviteiten als zelfstandige of als werknemer, worden de kosten geacht ten minste 380 euro te bedragen.

311. Een aantal inkomsten wordt zonder meer uitgesloten bij de berekening van de bestaansmiddelen waarover een persoon beschikt. Zo worden wettelijke kinderbijslagen nooit in de berekening opgenomen (zie deel III, afdeling 3). Hetzelfde geldt voor studiebeurzen, kraamgelden en adoptiepremies, alsook voor premies met betrekking tot het voorhuwelijkssparen. Ook mag nooit rekening worden gehouden met de onderhoudsuitkeringen die werden uitgekeerd naar aanleiding van een gerechtelijke beslissing waarin het bedrag ervan werd vastgesteld of verhoogd met terugwerkende kracht.

BEREKENING VAN INKOMSTEN BIJ PERSONEN MET EEN HANDICAP

312. Voor personen met een handicap wordt daarnaast ook geen rekening gehouden met tegemoetkomingen die hen ten laste van de schatkist worden toegekend. Onder personen met een handicap dient te worden verstaan de personen bedoeld in artikel 135 W.I.B.[483]

313. Dat betekent dat de vergoedingen die personen met een handicap ontvangen in gevolge de toepassing van de wet van 27 februari 1987 betreffende de tegemoetkoming aan personen met een handicap[484], niet mogen worden meegeteld bij de berekening van het inkomen van de potentiële persoon ten laste.[485] De ziekte-uitkeringen (arbeidsongeschiktheid of invaliditeit) die een persoon met een handicap zou ontvangen in het kader van een vroegere tewerkstelling als werknemer of zelfstandige, vallen evenwel niet onder het begrip tegemoetkomingen aan personen met een handicap en worden dus wel in rekening genomen bij de berekening van de inkomsten.

Het Grondwettelijk Hof[486] was van mening dat dit verschil in behandeling een discriminatie uitmaakte in zoverre ze ervoor zorgt dat de aan een persoon met een handicap toegekende ziekte-uitkering die in mindering komt van een toegekende tegemoetkoming aan personen met een handicap, wel wordt meegeteld in de beoordeling van het inkomen van de persoon met een handicap. Opdat er sprake zou zijn van een discriminatie is bijkomend vereist dat de toegekende ziekte-uitkering niet hoger is dan de tegemoetkoming. Dat betekent *de facto* dat bij de berekening van de inkomsten van de persoon met een handicap geen rekening dient te worden gehouden met de door hem

[483] Voor een bespreking van deze definitie zie nr. 315.
[484] Wet 27 februari 1987 betreffende de tegemoetkoming aan personen met een handicap, *BS* 1 april 1987.
[485] Com.Ib. nr. 136/27 juncto nr. 38/8.
[486] Grondwettelijk Hof 24 mei 2006, nr. 86/2006.

van de overheid ontvangen vervangingsinkomsten voor zover deze niet hoger zijn dan de tegemoetkoming aan personen met een handicap voorzien in de wet van 27 februari 1987.

314. Ook de inkomsten die een persoon met een handicap ontvangt ingevolge een tewerkstelling in een erkende beschutte werkplaats mogen, krachtens art. 143 W.I.B., niet in rekening worden gebracht.

315. Het is in casu dus van groot belang wat onder persoon met een handicap dient te worden verstaan[487]. Een definitie van dit begrip ligt vervat in artikel 135 W.I.B. Dit artikel stelt dat als gehandicapt wordt aangemerkt iedere persoon die als gevolg van feiten die hem overkwamen voor de leeftijd van 65 jaar:

- ofwel zijn lichamelijke of geestelijke toestand zijn verdienvermogen heeft verminderd tot één derde of minder van wat een valide persoon door een of ander beroep op de algemene arbeidsmarkt kan verdienen;
- ofwel zijn gezondheidstoestand een volledig gebrek aan, of een vermindering van zelfredzaamheid van ten minste 9 punten tot gevolg heeft, gemeten volgens de handleiding en de medisch-sociale schaal van toepassing in het kader van de wetgeving met betrekking tot de tegemoetkomingen aan personen met een handicap;
- ofwel na de periode van primaire ongeschiktheid, bepaald in artikel 87 van de Ziekteverzekeringswet van 14 juli 1994, zijn verdienvermogen is verminderd tot een derde of minder, zoals bepaald in artikel 100 van dezelfde wet;
- ofwel hij, ingevolge een administratieve of gerechtelijke beslissing, tot ten minste 66 % blijvend lichamelijk of geestelijk gehandicapt of arbeidsongeschikt is verklaard.

316. Daarnaast wordt ook ieder kind dat voor minstens 66 % is getroffen door een verminderde lichamelijke of geestelijke geschiktheid als gevolg van 1 of meer aandoeningen als gehandicapt beschouwd.

BEREKENING VAN INKOMSTEN BIJ BEJAARDEN EN KINDEREN

317. Naast de bijzondere regeling voor personen met een handicap voorziet het artikel 143 W.I.B. ook in een aantal afwijkende regels voor kinderen en ouderen.

318. Zo mogen van onderhoudsuitkeringen toegekend aan kinderen, zoals omschreven in artikel 90,3° W.I.B., de eerste 2700 euro niet worden meegeteld bij de beoorde-

[487] Voor een uitgebreide definitie van het begrip gehandicapte en een uitgebreide bespreking van de fiscale gevolgen van gehandicaptheid zie: X. *Gehandicapte en fiscus*, Diegem, Ced Samsom, 1998, 23-57.

ling of het kind in aanmerking kan komen als persoon ten laste. Dat betekent dat de eerste 2700 euro onderhoudsgelden die ouders betalen aan hun in pleegzorg geplaatste kinderen, niet in rekening moet worden gebracht bij de beoordeling van de vraag of het kind in hoofde van de pleegouder als ten laste kan worden beschouwd.
Ook mogen de eerste 2250 euro die in het kader van een studentenjob werden uitbetaald bij deze rekening niet worden meegeteld.

319. Van pensioenen, renten en als zodanig geldende toelagen betaald aan 65 plussers mogen de eerste 21.790 euro niet worden meegeteld bij de beoordeling van de vraag of deze personen al dan niet ten last kunnen worden genomen.

3. Pleeggast of pleegkind maakt deel uit van het gezin van de pleegouder[488]

OP 1 JANUARI

320. Indien de pleeggast of het pleegkind in een bepaalde relatie staat met de pleegouder en een inkomen heeft dat het geldende maximum niet overstijgt, kan deze als persoon ten laste van de pleegouder beschouwd worden indien hij deel uitmaakt van het gezin van de pleegouder op 1 januari van het betrokken aanslagjaar.

De gezinssituatie van de pleegouder en diens pleeggast of pleegkind dient dus te worden beoordeeld op 1 januari van het jaar volgend op het jaar waarvoor de verhoging van de belastingvrije som eventueel zal worden toegestaan. Zo de pleegzorg dus voor deze datum een einde nam, zal de pleegouder de pleeggast of het pleegkind niet ten laste kunnen nemen voor dat aanslagjaar.

GEZIN?

321. Blijft de vraag wat onder ‘deel uitmaken van een gezin’ dient te worden verstaan. ‘Gezin’ slaat op een ‘feitelijke situatie gekarakteriseerd door het samenleven en samenwonen’. Gezinsvorming sluit echter niet uit dat het gemeenschappelijke leven tijdelijk onderbroken kan worden.[489] Dat betekent dat korte plaatsingen nooit tot gevolg kunnen hebben dat de pleegouder het pleegkind of de pleeggast ten laste kan nemen. Het duurzame karakter van het verblijf van de persoon ontbreekt dan immers.[490] Deze invulling van het begrip zal met name voor problemen zorgen in het kader van de pleegzorg in het kader van Kind en Gezin.

---

[488] De hiernavolgende analyse is grotendeels gebaseerd op rechtspraak en rechtsleer in het kader van verblijfsco-ouderschapssituaties. De problematiek die uit deze situaties voortvloeit vertoont echter sterke parallellen met de hier besproken problematiek, zodat de opgenomen verwijzingen toch relevant zijn. Daarnaast worden waar mogelijk ook bronnen aangehaald die specifiek betrekking hebben op pleegzorg.
[489] Cass. 5 mei 1977, *T.Not.* 1979, 267 en *Rev.not.b.* 1980,55; Cass. 17 september 1982, *Pas.* 1983, I, 74; Cass. 25 juni 1990, *Arr.Cass*. 1989-90, 1379; Bergen 14 februari 1985, *FJF*. 1985, 197; Brussel 3 november 1987, *FJF* 1988, 249; Luik 29 juni 1988, *Bull.Bel.* 1989, 1536; Antwerpen 30 juni 1998, *F.J.F*. 1999,106; Com. Ib. 1992 nr. 136/6 en 136/16; ComIb 136/6 en 104/13.
[490] ComIb. 136/17.

322. Personen die gedurende een jaar afwisselend wel en niet bij de pleegouder verblijven, zouden volgens deze definitie tot de gezinnen van de pleegouder en het andere verzorgende gezin kunnen behoren.[491] Niettemin zijn rechtspraak[492] en administratie[493] van oordeel dat een persoon fiscaal gezien slechts deel kan uitmaken van één gezin.

BEOORDELING VAN GEZINSVORMING

323. Een pleegkind of pleeggast kan dus niet gelijktijdig door de pleegouder en een andere belastingplichtige (bijvoorbeeld één van zijn ouders) ten laste genomen worden.[494] Dat betekent dat dient te worden nagegaan tot welk gezin een kind behoort. Dat wordt beoordeeld vanuit de feitenconstellatie. Verblijft het kind op 1 januari van het aanslagjaar hoofdzakelijk bij de pleegouder dan kan het, mits aan de andere voorwaarden voldaan is, als kind ten laste van de pleegouder beschouwd worden. Het loutere feit dat de pleeggast of het pleegkind de nacht van 31 december op 1 januari niet doorbrengt in het pleeggezin betekent niet dat deze geen deel uitmaakt van het gezin van de pleegouder.

324. Indien niet zondermeer duidelijk is van wiens gezin een persoon deel uitmaakt werd er traditioneel van uit gegaan dat een persoon deel uitmaakt van het gezin van diegene bij wie hij gedomicilieerd is.[495]
In zijn arrest van 19 november 2001 haalde het Hof van Cassatie[496] deze stellingname onderuit. Het Hof stelde immers dat, wanneer ouders een beurtelings "hoederecht" hebben over de kinderen, de rechter niet louter op basis van de domiciliering van de kinderen bij één van beide ouders de andere ouder het recht mag ontzeggen om deze kinderen ten laste te nemen. Het Hof brengt hier dus de functie van de domiciliëring als *tie-breaker rule* in het gedrang. Het steunt hierbij op de vaststelling dat het element domiciliëring niet voorkomt in de traditionele omschrijving van het begrip 'gezin'.
Dat betekent dat in geval van "gelijkmatig" verdeeld verblijf op basis van feitelijke elementen dient te worden vastgesteld van welk gezin de persoon deel uitmaakt. Administratieve formaliteiten kunnen hierbij in rekening worden gebracht, maar zijn geenszins van doorslaggevend belang.[497]

---

[491] Dit zal sowieso het geval zijn bij de pleegzorg in het kader van Kind en Gezin. Ook bij andere pleegsituaties is het mogelijk dat het pleegkind of de pleeggast 'schakelt' tussen ouder(s), voorziening en pleeggezin.
[492] Cass. 6 november 1956, *Arr.Cass.* 1957, 158.
[493] Com.Ib. 136/61.2.
[494] Specifiek met betrekking tot de situatie van het pleegkind: Com.Ib. 136/17; *Vr. en Antw.* Senaat 1992, 4 augustus 1992,nr. 122, *Bull.* Nr. 723, 169.
[495] *Vr. en Antw.* Kamer 1988-89, 4 april 1989, 4097 (Vr. nr. 192 VOGELS); Brussel 16 maart 1993, *Bull.Bel.* 1995, nr. 749, 1240-1244; Brussel 26 september 1997, *E.J.* 1998, 40-41 en *Div.Act.* 1998, 56-57; Com. Ib. 1992, nr. 136/61; L. MAES, "Co-ouderschap, wettelijk genotsrecht en kinderen ten laste", *Fiscoloog* 1995, 5; J. VAN LANGENDONK, " Quand un enfant est-il à charge", *R.G.F.Act.* 1996, afl. 23, 7.
[496] Cass. 19 november 2001, *Div. Act.* 2003, 108, noot J.-E. BEERNAERT.
[497] C. AERTS, "Fiscaalrechtelijke aspecten" in P. SENAEVE en C. AERTS (eds.), *Onderhoudsgeld tijdens de echtscheidingsprocedure en na echtscheiding op grond van bepaalde feiten,* Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2006, 115, nr. 218 en de daar opgenomen referenties.

4. Pleeggast of pleegkind 'geheel of hoofdzakelijk ten laste' van pleegouder

325. Indien een pleegkind of een pleeggast aan de drie hierboven besproken voorwaarden voldoet, is tot slot vereist dat de pleegouder de persoon 'volledig of hoofdzakelijk ten laste heeft'. Dat wil zeggen dat de pleegouder volledig of ten minste hoofdzakelijk de financiële last (= de kosten) van het pleegkind of de pleeggast moet dragen.

Onder het volledig dragen van de financiële last wordt verstaan dat de pleegouder geen enkele geldelijke hulp ontving ten voordele van het kind.[498]
De pleegouder draagt hoofdzakelijk de last het pleegkind of de pleeggast indien de eigen bestaansmiddelen van de pleeggast en/of de geldelijke hulp die de pleegouder ontving ten behoeve van de pleeggast of het pleegkind, niet meer bedragen dan de helft van de onderhoudskosten van de pleeggast en het pleegkind. De pleegouder moet het bewijs hiervan leveren.[499]

326. Om uit te maken of een pleegouder een aan zijn zorgen toevertrouwd kind volledig of hoofdzakelijk ten laste heeft, worden krachtens artikel 144 W.I.B. de bijdragen van de overheid in de onderhoudskosten van dat kind *niet* meegerekend. Er wordt dus enkel een vergelijking gemaakt tussen de onderhoudskosten en de eigen inkomsten van het pleegkind of de pleeggast.

327. De vraag rijst wat hier onder het begrip 'kind' dient te worden verstaan. Minderjarigen zijn in ieder geval kinderen. Er kan geargumenteerd worden dat personen die reeds voor hun meerderjarigheid ten laste waren van de belastingplichtige, hier ook als kinderen kunnen worden beschouwd. In de uiteenzetting in de Commentaren bij het Wetboek Inkomstenbelastingen lijkt er immers met betrekking tot de voorwaarde van het dragen van de financiële laste van te worden uitgegaan dat onder kinderen ook deze categorie van meerderjarigen dient te worden verstaan.[500]
Deze uitbreiding is echter niet rechtstreeks af te leiden uit de wettekst en is dus verre van zeker.

328. Pleegkinderen vallen dus steeds onder dit begrip. Bij de beoordeling van de vraag of de pleegouder hoofdzakelijk de lasten draagt van zijn pleegkind dient dus nooit rekening te worden gehouden met de vergoedingen die deze pleegouder ontvangt van de overheid voor dit kind.
Hetzelfde geldt wellicht voor de pleeggast die reeds voor zijn meerderjarigheid ten laste was van de pleegouder.

Zo de pleeggast niet ten laste was van de pleegouder voor zijn meerderjarigheid, zouden hier dus de uitkeringen van de overheid wel in rekening moeten gebracht worden. Dit verschil in behandeling van pleegouders die zorg dragen voor meerderjarigen en zij die zorg dragen voor minderjarigen, lijkt op gespannen voet te staan met het ge-

[498] Com.Ib. 136/2.
[499] Com.Ib. 136/3.
[500] Com.Ib. 136/2 en 136/3.

lijkheidsbeginsel en het non-discriminatie beginsel zoals vervat in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. Er lijken immers geen redenen te zijn die dit verschil in behandeling kunnen verantwoorden.

2.3 Gevolgen van een persoon ten laste

329. Indien een pleegkind of een pleeggast voldoet aan alle hierboven uiteengezette voorwaarden, wordt de belastingvrije som toegekend aan de pleegouder verhoogd met een bedrag zoals bepaald in het artikel 132 W.I.B.
Voor pleegkinderen of pleeggasten die reeds voor hun meerderjarigheid ten laste waren van de pleegouder is de hoogte van de toegekende verhoging afhankelijk van de totale hoeveelheid kinderen die de pleegouder ten laste heeft.
Voor pleeggasten die zijverwanten of ascendenten zijn van de pleegouder en die reeds ouder zijn dan 65 jaar, bedraagt de verhoging 2610 euro. Voor alle andere pleeggasten ten laste bedraagt de verhoging 1310 euro.

330. Zo de pleeggast of het pleegkind als gehandicapt wordt beschouwd, overeenkomstig de definitie vervat in het artikel 135 W.I.B. (zie nr. 315), worden de hierboven genoemde bedragen verdubbeld.

331. Naast deze rechtstreekse gevolgen koppelt de fiscale wetgever nog andere onrechtstreekse gevolgen aan het hebben van een persoon ten laste. Binnen de personenbelasting kan daarbij bijvoorbeeld gedacht worden aan de woningaftrek zoals omschreven in artikel 116 W.I.B.

Dat artikel kent een verhoging toe van het maximale bedrag van aftrek van intresten en kapitalen betaald in het kader de afbetaling van een lening ter aanschaf of het behoud van de eigen woning. Het stelt meerbepaald dat wanneer de belastingplichtige ten minste drie kinderen ten laste heeft het maximaal aftrekbare bedrag ingeschreven in artikel 115, § 1, 6° W.I.B. met 70 euro moet worden verhoogd.
Kinderen met een handicap worden in het kader van de berekening van de maximale aftrek voor twee kinderen geteld.

AFDELING 3. ONROERENDE VOORHEFFING EN PLEEGZORG

3.1 Situering

332. Naast de verhoging van de belastingvrije som en de andere voordelen die in het kader van de personenbelasting rechtstreeks verbonden zijn aan het hebben van een kind ten laste, in de zin van het artikel 136 W.I.B., kan het opnemen van een pleegkind of een pleeggast in het gezin van de pleegouder ook een gunstige invloed uitoefenen op de door de pleegouder verschuldigde onroerende voorheffing op de door hem betrokken woning.

Artikel 257 W.I.B. voorziet immers in een vermindering van de verschuldigde onroerende voorheffing op het door de belastingplichtige bewoonde onroerend goed, indien deze zijn woning deelt met bepaalde andere personen. Onder welke voorwaarden deze verhoging kan worden verkregen en hoeveel de vermindering zal bedragen is afhankelijk van waar het goed gelegen is.

333. De onroerende voorheffing is immers een zogenaamde “gewestbelasting”, hetgeen inhoudt dat de gewesten bevoegd zijn om de aanslagvoet, de heffingsgrondslag en de vrijstellingen van deze belasting te bepalen.[501]
In het kader van deze bevoegdheid hebben het Vlaams Gewest en het Waals Gewest een eigen regeling ingevoerd met betrekking tot de belastingverlaging omwille van de gezinssamenstelling. Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest spelen wat dit betreft nog steeds de (oude) federale regels.
Om uit te maken welke regelgeving van toepassing is, moet uitgegaan worden van de ligging van het onroerend goed. Elk gewest is immers slechts bevoegd om de onroerende voorheffing te regelen met betrekking tot onroerende goederen op zijn eigen grondgebied.[502] We bespreken achtereenvolgens de hypothese waarin de woning respectievelijk in het Vlaams, Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gelegen is.

3.2 Onroerend goed gelegen in het Vlaams Gewest

3.2.1 Voorwaarden voor vermindering onroerende voorheffing en berekening van deze vermindering

334. In het Vlaamse Gewest kan een belastingplichtige rekenen op een forfaitaire vermindering van de onroerende voorheffing die hij verschuldigd is op de woning die hij bewoont, voor zover deze bewoning blijkt uit het rijksregister, indien:

- deze woning, op 1 januari van het aanslagjaar, wordt betrokken door zijn gezin en dit gezin ten minste 2 kinderen telt;
- deze bewoning door het gezin blijkt uit de inschrijving in het rijksregister;

[501] Art. 3 en 4 Bijzondere Wet 16 januari 1989 betreffende de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten, *BS* 17 januari 1989.
[502] Art. 5, §2, 5° Bijzondere Wet 16 januari 1989 betreffende de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten, *BS* 17 januari 1989.

- ten minste twee van de kinderen in aanmerking komen voor kinderbijslag.

Het begrip kind dient in deze context te worden ingevuld zoals in het kader van het artikel 136 W.I.B. (zie nr. 303).[503]

Al deze voorwaarden moeten vervuld zijn opdat de belastingplichtige de vermindering kan genieten.

335. Hoe groot deze belastingvermindering is, hangt af van hoeveel kinderen die rechtgevend zijn op kinderbijslag, blijkens inschrijving in het rijksregister, deel uitmaken van het gezin van de belastingplichtige. Aan elke hoeveelheid kinderen, wordt een forfaitaire belastingvermindering gekoppeld.

Aantal in aanmerking komende kinderen	Totaal bedrag van de vermindering in EUR [504]
2	6,61
3	10,46
4	14,65
5	19,21
6	24,09
7	29,34
8	34,96
9	40,91
10	47,26

Indien meer dan 10 kinderen die recht geven op kinderbijslag deel uitmaken van het gezin van de belastingplichtige, verkrijgt deze belastingplichtige per bijkomend kind een verhoging van de vermindering met 6,61 euro.

Bij de beoordeling of een belastingplichtige recht heeft op een vermindering van de onroerende voorheffing én bij de berekening van deze vermindering worden kinderen met een handicap als twee kinderen aangerekend.
Wat onder gehandicapt dient te worden verstaan, wordt hier niet verder uitgewerkt. Voor de definitie van gehandicapt dient ook hier te worden teruggegrepen naar het artikel 135 W.I.B. zoals dat hierboven reeds werd omschreven[505] (zie nr. 315).

---

[503] Art. 6, § 7 van de hervormingswet zoals geciteerd in de Circulaire van 15 oktober 1990, nr. Ci.D.19/402.192, *Bull.* Nr. 7000, 3229; Com.Ib. nr. 257/50. Deze bronnen handelen weliswaar over de federale wetgeving maar kunnen ook hier gebruikt worden, aangezien de gewestelijke wetgever nergens laat blijken van deze opvatting van de federale wetgever te willen afwijken. Het begrip 'kind' werd in voorgaande reeds geanalyseerd.

[504] De in deze tabel opgenomen bedragen worden jaarlijks geïndexeerd. De hier opgenomen getallen gelden voor aanslagjaar 2009.

[505] Art. 6, § 7 van de hervormingswet zoals geciteerd in de Circulaire van 15 oktober 1990, nr. Ci.D.19/402.192, *Bull.* Nr. 7000,3229; Com.Ib. nr. 257/50. Deze bronnen handelen weliswaar over de federale wetgeving maar kunnen ook hier gebruikt worden aangezien de gewestelijke wetgever nergens laat blijken van deze opvatting van de federale wetgever te willen afwijken.

3.2.2 Onroerende voorheffing en pleegzorg

1. In de bevolkingsregisters ingeschreven op 1 januari van het aanslagjaar

336. Problematisch in geval van pleegzorg is vooral de vereiste dat het pleegkind of de pleeggast, om in aanmerking te kunnen worden genomen, in de bevolkingsregisters moet zijn ingeschreven als lid van het gezin van de pleegouder op 1 januari van het aanslagjaar. Deze voorwaarde speelt zowel bij de beoordeling of de pleegouder in aanmerking komt voor de vermindering van de onroerende voorheffing als bij de berekening van het bedrag van de vermindering (zie nr. 344 e.v.).

337. Dit betekent vooreerst dat pleegkinderen of -gasten die op 1 januari van het jaar volgend op het jaar waarvoor de vermindering van de onroerende voorheffing eventueel zou kunnen worden verkregen niet meer ingeschreven staan in het bevolkingsregister als gezinslid van de pleegouder, nooit in aanmerking kunnen worden genomen. Zelfs indien deze personen voor het grootste deel van het betreffende jaar weldegelijk als gezinslid stonden ingeschreven in het rijksregister, is geen vermindering mogelijk. Er is immers niet voorzien in een mogelijkheid tot verdeling of proratering van de vermindering in de onroerende voorheffing.

338. Pleegouders die wel het grootste deel van het jaar voor hun pleeggast of pleegkind gezorgd hebben, kunnen soms buiten het toepassingsgebied van deze fiscale gunstmaatregel vallen. De hoofdverblijfplaats van een persoon wordt immers niet gewijzigd door een tijdelijke afwezigheid.[506] Als voorbeeld van tijdelijke afwezigheid wordt nu net aangehaald de ouderen die geplaatst werden bij particulieren[507] en toch een haardstede behouden in een andere gemeente. Hetzelfde kan, bij analogie, gesteld worden met betrekking tot alle pleeggasten en pleegkinderen die nog een andere haardstede of woonplaats behouden.
Dat betekent dat ook pleegkinderen of pleeggasten die langere tijd in een pleeggezin verblijven mogelijk niet zullen worden ingeschreven in het pleeggezin wanneer zij een haardstede (= een thuis) behouden op een andere plaats.

339. Ook pleegouders die niet het grootste deel van het jaar voor hun pleeggast of pleegkind gezorgd hebben, kunnen geen aanspraak maken op de meetelling van hun pleeggast of pleegkind in het kader van dit belastingvoordeel.
Deze pleeggasten of pleegkinderen zullen immers niet ingeschreven zijn in de bevolkingsregisters. Voor dergelijke inschrijving is immers vereist dat een persoon het grootste gedeelte van het jaar feitelijk en effectief op deze plaats verblijft.[508]

340. Slechts pleegouders wier pleegkinderen of pleeggasten op basis van de hierbo-

[506] Art. 17 KB 16 juli 1992 betreffende de bevolkingsregisters en het vreemdelingenregister, *BS* 15 augustus 1992.
[507] Art. 18 KB 16 juli 1992 betreffende de bevolkingsregisters en het vreemdelingenregister, *BS* 15 augustus 1992.
[508] Art. 16 KB 16 juli 1992 betreffende de bevolkingsregisters en het vreemdelingenregister, *BS* 15 augustus 1992.

ven omschreven reglementering worden ingeschreven bij de pleegouder en dat ook op 1 januari van het jaar na het jaar waarvoor de onroerende voorheffing wordt berekend nog zijn, kunnen dus in aanmerking genomen worden bij de beoordeling van de vraag of de pleegouder recht heeft op de vermindering van de onroerende voorheffing én bij de berekening van deze vermindering indien zij ook aan de bijkomende voorwaarden voldoen.

2. Rechtgevend op kinderbijslag

341. Zoals hierboven uiteengezet werd, is in beginsel ook vereist dat de pleeggast of het pleegkind rechtgevend is voor de kinderbijslag (zie nr. 243 e.v.). Er hoeft dus geen sprake te zijn van een *de facto* uitbetaling van de kinderbijslag. Het is ook niet van belang aan wie de eventuele kinderbijslag uitbetaald wordt.

342. De pleegasten die ouder zijn dan 25 jaar komen bijgevolg in principe niet in aanmerking bij de beoordeling of de berekening van dit belastingvoordeel. Kinderbijslagen zijn immers beperkt tot -25 jarigen.[509] Is de pleeggast evenwel een persoon met een handicap die op 1 januari van het aanslagjaar is ingeschreven in het bevolkingsregister bij de pleegouder dan wordt hij, krachtens artikel 257, § 1, 3° W.I.B., in rekening gebracht als was hij een gehandicapt kind dat aan de voorwaarden voldoet.
Wat onder gehandicapt dient te worden verstaan, wordt hier niet verder uitgewerkt. Voor de definitie van 'gehandicapt' moet ook hier te worden teruggegrepen naar het artikel 135 W.I.B. zoals dat hierboven reeds werd omschreven (zie nr. 315).[510]

3.3 Onroerend goed gelegen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

343. Voor een gezinswoning gelegen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest geldt nog steeds de oude federale regeling met betrekking tot de vermindering van de onroerende voorheffing voor gezinshoofden.

3.3.1 Voorwaarden voor de vermindering van de onroerende voorheffing

344. Deze regeling voorziet in een pro-rata vermindering van de verschuldigde onroerende voorheffing verschuldigd door een gezinshoofd voor de gezinswoning indien het gezin ten minste twee in leven zijnde kinderen of een persoon met een handicap telt.

345. Voor de invulling van het begrip persoon met een handicap verwijst het artikel 257 W.I.B. in zijn federale versie letterlijk naar het artikel 135, eerste lid van het

[509] Art. 62 wet 19 december 1939 betreffende de kinderbijslag voor loonarbeiders, *BS* 22 december 1939; Wet 29 maart 1976 betreffende de gezinsbijslagen voor zelfstandigen, *BS* 6 mei 1976 en art. 25 KB 8 april 1976 houdende regeling van de gezinsbijslag ten voordele van zelfstandigen, *BS* 6 mei 1976.
[510] Art. 6, § 7 van de hervormingswet zoals geciteerd in de Circulaire van 15 oktober 1990, nr. Ci.D.19/402.192, *Bull.* Nr. 7000, 3229; Com.Ib. nr. 257/50. Deze bronnen handelen weliswaar over de federale wetgeving maar kunnen ook hier gebruikt worden aangezien de gewestelijke wetgever nergens laat blijken van deze opvatting van de federale wetgever te willen afwijken.

W.I.B.
Deze verwijzing is dubbelzinnig aangezien het niet duidelijk is of dit eerste lid de nummers 1° en 2 ° van dit artikel omvat.
In de rechtsleer[511] wordt er evenwel van uitgegaan dat deze verwijzing alle personen met een handicap in artikel 135 W.I.B. omvat. Deze interpretatie is meteen ook grondwetsconform. Een uitsluiting van de kinderen met een handicap zou discriminatoir zijn. Er is immers geen reden om een verschil in behandeling tussen beide soorten van personen met een handicap door te voeren.

346. Van het begrip 'gezin' wordt in de Commentaren bij het Wetboek van de Inkomstenbelastingen een vrij enge definitie gegeven. Deze definitie beperkt het begrip gezin tot het wettelijk gezin.[512] Deze definitie ligt onder vuur in de rechtsleer[513] en houdt ook gezien het moderne maatschappijbeeld wellicht een niet te rechtvaardigen discriminatie in. Het is dan ook zinvoller en meer grondwetsconform om het begrip 'gezin' in te vullen zoals dit het geval is in het kader van de personenbelasting zoals hierboven omschreven werd. De hierboven uiteengezette problemen met betrekking tot het bepalen tot welk gezin een pleegkind of pleeggast behoort, spelen hier dus ook (zie nr. 321 e.v.).

347. De beoordeling van de gezinssituatie van de belastingplichtige moet krachtens artikel 258 W.I.B. gebeuren op 1 januari van het aanslagjaar van de onroerende voorheffing waarvoor de vermindering eventueel zou worden toegekend.
Dat betekent dat de problemen met betrekking tot de vaststelling van de gezinssituatie in het kader van de pleegzorg op één welbepaalde dag, die hierboven reeds uiteengezet werden, zich ook hier voordoen (zie nr. 320).

3.3.2 Berekening van de vermindering van de onroerende voorheffing

348. Indien de gezinssituatie van de pleegouder aan de hierboven uiteengezette voorwaarden voldoet, kan deze ingevolge de aanwezigheid van pleegkinderen en/of pleeggasten in zijn gezin een vermindering van de onroerende voorheffing verschuldigd op zijn gezinswoning genieten.

Deze vermindering bedraagt 10 % voor ieder niet gehandicapt pleegkind ten laste van de pleegouder of voor iedere pleeggast zonder handicap ten laste van de pleegouder die reeds voor zijn meerderjarigheid ten laste was van het pleegezin.
De vermindering bedraagt 20 % voor elke pleeggast met een handicap of –kind met een handicap dat de pleegouder ten laste heeft.

349. Voor de verkrijging van deze vermindering is dus vereist dat de pleeggast of het pleegkind ten laste is van de pleegouder. Dit begrip ten laste dient te worden ingevuld zoals in het artikel 136 W.I.B.[514] Alle problemen die zich daar stellen met betrekking

[511] X., *Gehandicapte en fiscus*, Diegem, ced. Samsom, 1998, 65.
[512] Com.Ib. nr. 257/7 en 257/30 en 257/44.
[513] L. MAES, "Begrip "gezin" niet in drie gewesten gelijk", *Fiscoloog* 2001, afl. 821, 5-7.
[514] Deze voorwaarden worden immers geparafraseerd in de Com.Ib. nr. 257/51 tot 257/56.

tot de pleegzorg zullen dus ook hier spelen (zie nr. 303).

3.4 Onroerend goed gelegen in het Waals gewest

3.4.1 Primaire vermindering van de onroerende voorheffing

3. Voorwaarden voor vermindering van de onroerende voorheffing

350. Voor een gezinswoning gelegen in het Waalse gewest kan vooreerst, krachtens artikel 257, 3° W.I.B., een vermindering van de onroerende voorheffing verkregen worden indien:

- het onroerend goed betrokken wordt door het hoofd van een gezin met ten minste twee kinderen in leven of met een persoon die gehandicapt is in de zin van artikel 135 eerste lid W.I.B.

351. Onder kinderen dient, bij gebrek aan verder specificatie, in deze context hetzelfde te worden verstaan als in artikel 136 W.I.B. (zie nr. 303).[515]

352. Met betrekking tot de personen met een handicap wordt in de voorwaarden voor vermindering uitdrukkelijk verwezen naar de personen met een handicap zoals omschreven in artikel 135, eerste lid W.I.B. Dat lijkt te impliceren dat het kind dat tot ten minste 66 % is getroffen door ontoereikende of verminderde lichamelijke of geestelijke geschiktheid wegens één of meer aandoeningen, hier *niet* onder de definitie van persoon met een handicap ressorteert. Dit kind wordt immers genoemd in artikel 135, 2° WI.B. terwijl hier naar het eerste lid wordt verwezen.
De vraag rijst in hoeverre dit verschil in behandeling tussen de beide categorieën van personen met een handicap in overeenstemming kan worden gebracht met het gelijkheidsbeginsel en het beginsel van non-discriminatie zoals omschreven in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. Er lijkt in dit kader immers geen enkele reden te bestaan voor een andere behandeling. Een grondwetsconforme interpretatie van de verwijzing naar het eerste lid van het artikel 135 W.I.B., zou er in kunnen bestaan om te zeggen dat dit eerste lid zowel de nummers 1° als 2° van dit artikel van het W.I.B. omvat.[516]

Dit kind met een handicap, dat wordt omschreven in artikel 135, 2° W.I.B., ressorteert sowieso onder de algemene noemer kinderen zodat het in aanmerking kan worden genomen als één van de twee kinderen die vereist zijn als voorwaarde voor het in aanmerking komen voor de vermindering van de onroerende voorheffing.

---

[515] Art. 6, § 7 van de hervormingswet zoals geciteerd in de Circulaire van 15 oktober 1990, nr. Ci.D.19/402.192, *Bull.* Nr. 7000,3229; Com.Ib. nr. 257/50. Deze bronnen handelen weliswaar over de federale wetgeving maar kunnen ook hier gebruikt worden aangezien de gewestelijke wetgever nergens laat blijken van deze opvatting van de federale wetgever te willen afwijken.
Dit begrip 'kind' werd hierboven reeds geanalyseerd (zie nr 303).

[516] Van deze lezing van het begrip eerste lid van artikel 135 W.I.B. wordt ook uitgegaan in het kader van de federale regeling van de vermindering van de onroerende voorheffing, zie: X., *Gehandicapte en fiscus*, Diegem, ced. Samsom, 1998, 65.

353. De hierboven omschreven personen moeten deel uitmaken van het gezin van de belastingplichtige opdat deze een vermindering van de door hem op zijn gezinswoning verschuldigde onroerende voorheffing zou genieten. Van het begrip 'gezin' wordt echter noch in het artikel 257 W.I.B. noch in de parlementaire voorbereiding[517] die voorafging aan de invoering van de Waalse versie van dit artikel een definitie gegeven.

Het begrip 'gezin' lijkt dan ook te moeten worden ingevuld vanuit de algemene context van de inkomstenbelasting zoals deze hierboven uiteengezet werd (zie nr. 321). Hierbij moet wel opgemerkt worden dat in de Commentaren op het Wetboek Inkomstenbelastingen[518] bij het artikel 257 W.I.B. op meerdere plaatsen een engere definitie van het begrip wordt voorgestaan. Deze engere interpretatie, waarvoor geen argumenten worden aangehaald en die in de rechtsleer reeds bekritiseerd werd[519], verdient geen navolging. De administratie van het Waals Gewest is ook geenszins gehouden deze interpretatie te volgen. Ook de belastingplichtige kan deze interpretatie aanvechten.

354. De problemen die zich hier stellen in het kader van de pleegzorg zijn grotendeels gelijklopend met de problemen die reeds geschetst werden in het kader van het onderzoek van de situatie van de pleegouder in de inkomstenbelasting die hierboven werd uiteengezet (zie nr. 320). Krachtens artikel 258 W.I.B. dient de gezinssituatie immers ook hier op 1 januari van het aanslagjaar te worden beoordeeld.

4. Berekening van de vermindering van de onroerende voorheffing

355. De vermindering van de onroerende voorheffing waarop de belastingplichtige aanspraak kan maken bedraagt 250 euro voor iedere persoon met een handicap ten laste. Voor een niet-gehandicapt kind ten laste bedraagt deze vermindering 125 euro. Deze bedragen moeten worden vermenigvuldigd met volgende breuk:

- 100 / (100 + het totale bedrag van de opcentiemen bepaald door de gemeente, de agglomeratie of de provincie waarin de woning gelegen is)

356. Voor de invulling van het begrip ten laste wordt in de parlementaire voorbereiding[520] herhaaldelijk verwezen naar het artikel 136 W.I.B. Dat betekent dat de problemen die hier rijzen in het kader van de pleegzorg dezelfde zijn als diegene die hierboven werden aangehaald bij de bespreking van dat artikel (zie nr. 303).

Onder 'gehandicapte persoon' dient hier wellicht te worden verstaan iedere persoon die voldoet aan de voorwaarden opgesomd in het artikel 135 W.I.B. In de parlemen-

[517] *Parl. St.* Waals Parlement 2003-2004, nr. 603.
[518] Com.Ib. nr. 257/7 en 257/30 en 257/44.
[519] L. MAES, "Begrip "gezin" niet in drie gewesten gelijk", *Fiscoloog* 2001, afl. 821, 5-7.
[520] *Parl. St.* Waals Parlement 2003-2004, nr. 603/1, 7-8 en 46-47 en 101-102.

taire voorbereiding[521] wordt immers de tegenstelling niet-gehandicapte kinderen versus gehandicapten gehanteerd (zie nr. 315).
Ook het begrip 'kind' wordt hier niet specifiek gedefinieerd. Bij gebrek aan verder specificatie dient onder dit begrip in deze context hetzelfde te worden verstaan als in artikel 136 W.I.B. (zie nr. 303).[522]

3.4.2 Subsidiaire vermindering van de onroerende voorheffing

357. Naast de hierboven omschreven mogelijkheid tot vermindering van de onroerende voorheffing verschuldigd op een onroerend goed gelegen in het Waalse Gewest, voorziet het artikel 257, 3°*bis* van het W.I.B. voor dergelijk onroerend goed ook in een verlaging van de onroerende voorheffing indien een belastingplichtige-gezinshoofd een gezin vormt met een persoon die hij ten laste heeft die *niet* zijn echtgenoot of wettelijk samenwonende is *voor zover deze geen persoon ten laste is bedoeld in de primaire verminderingsregeling*.

1. Voorwaarden voor de vermindering van de onroerende voorheffing

358. Deze vermindering werd ingevoerd door een decreet van 22 oktober 2003.[523] Uit de parlementaire voorbereiding[524] blijkt niet uitdrukkelijk welke doelgroep deze maatregel fiscaal wil begunstigen. Het is echter duidelijk dat de kinderen ten laste en de personen met een handicap ten laste hier niet meer in aanmerking kunnen worden genomen. Alleen andere personen die krachtens artikel 136 W.I.B. als ten laste beschouwd worden, kunnen hier in aanmerking worden genomen.

Een pleegkind ten laste kan dus nooit in aanmerking komen bij de beoordeling of de pleegouder deze vrijstelling al dan niet kan genieten. Een pleegkind is immers een minderjarige en is dus een "kind ten laste". Ook de als gehandicapt aangemerkte pleeggasten kunnen niet in aanmerking komen voor deze vermindering.

359. Alle andere pleeggasten die de pleegouder krachtens artikel 136 W.I.B. ten laste heeft, moeten hier worden meegeteld voor zover ze een gezin vormen met de pleegouder. De vereiste van gezinsvorming ligt echter reeds besloten in de vereiste dat de pleeggasten ten laste zijn van de pleegouder. Dat houdt in dat de pleegouder voor deze pleeggasten ten laste steeds recht heeft op de in artikel 257, 3°*bis* W.I.B. omschreven vermindering. Alle problemen met betrekking tot pleegzorg en het ten laste zijn zullen hier dan ook spelen.

---

[521] *Parl. St.* Waals Parlement 2003-2004, nr. 603/1, 7-8 en 46-47 en 101-102.
[522] Art. 6, § 7 van de hervormingswet zoals geciteerd in de Circulaire van 15 oktober 1990, nr. Ci.D.19/402.192, *Bull.* Nr. 7000, 3229; Com.Ib. nr. 257/50. Deze bronnen handelen weliswaar over de federale wetgeving maar kunnen ook hier gebruikt worden aangezien de gewestelijke wetgever nergens laat blijken van deze opvatting van de federale wetgever te willen afwijken. Dit begrip 'kind' werd hierboven reeds geanalyseerd (zie nr. 303).
[523] Decreet 22 oktober 2003 houdende wijziging van de artikelen 257 en 258 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992, *BS* 19 november 2003.
[524] *Parl.St.* Waals Parlement 2002-2003, nr. 546/3 en 546/5, 21.

2. Berekening van de vermindering van de onroerende voorheffing

360. Deze vermindering van de onroerende voorheffing bedraagt 125 euro per persoon ten laste. Dit bedrag moet worden vermenigvuldigd met volgende breuk:

- 100 / (100 + het totale bedrag van de opcentiemen bepaald door de gemeente, de agglomeratie of de provincie waarin de woning gelegen is)

Alle problemen met betrekking tot pleegzorg en het ten laste zijn zullen hier dan ook spelen.

Bijlage: Checklist ter beoordeling van belastbaarheid van de vergoeding van de pleegouder

1. Grondslag van de vergoeding uitbetaald aan de pleegouder

    - grondslag gelegen in een wettelijke bepaling die stelt dat het gaat om een kostenvergoeding (bv. vergoeding opgelegd in het kader van de bijzondere jeugdbijstand; vergoeding opgelegd in het kader van K.B. 30 maart 1973)

      vergoeding nooit belast

    - grondslag niet gelegen in een dergelijk bepaling (vb. in geval van pleegzorg door kind en gezin of informele pleegzorg)

      door naar vraag 2

2. Vergoeding uitbetaald

    - door een particulier of een op winst gerichte vennootschap

      vergoeding principieel belastbaar als beroepsinkomen

      belasting van vergoeding kan alleen worden vermeden voor zover kan aangetoond worden dat ze een vergoeding zijn van reële, bewijsbare kosten

    - door een staatsinstelling of een vereniging zonder winstgevend oogmerk

      door naar vraag 3

3. Bedrag van de ontvangen vergoeding

    - vergoeding lager dan 29,05 euro per dag én 1161,82 euro per jaar[525]

      vergoeding wordt vermoed louter kostenvergoeding te zijn (geen belasting + geen bewijs van kosten nodig)

    - vergoeding overschrijdt één van de bovengenoemde grenzen

      vermoeden speelt niet voor de toegekende vergoeding

[525] Deze bedragen wijzigen jaarlijks onder invloed van de indexering. De hier genoemde bedragen gelden voor 2009.

vergoeding principieel belast als beroepsinkomen

belasting van vergoeding kan alleen worden vermeden voor zover kan aangetoond worden dat ze een vergoeding zijn van reële bewijsbare kosten.

Capita selecta - Schuldbemiddeling en pleegzorg

1. Situering

361. Een collectieve schuldenregeling kan worden aangevat als iemand niet in staat is om zijn opeisbare of nog te vervallen schulden te betalen en als hij niet zelf zijn onvermogen heeft bewerkt.[526] De collectieve schuldenregeling heeft als doel de financiële toestand van de schuldenaar te herstellen, met name hem in staat te stellen in de mate van het mogelijke zijn schulden te betalen en tegelijkertijd te waarborgen dat hij zelf en zijn gezin een menswaardig leven kunnen leiden[527]. Dit moet worden onderscheiden van budgetbegeleiding en budgetbeheer.

362. *Budgetbegeleiding* houdt in dat de schuldenaar begeleid wordt op het vlak van zijn schuldenoverlast (onderzoeken van de problematiek, adviseren, onderhandelen met de schuldeisers, opmaken van een afbetalingsplan, etc.). Het blijft echter de taak van de schuldenaar om zonder tussenkomst van de hulpverlener dit afbetalingsplan te respecteren door rechtstreekse betaling aan de schuldeisers met zijn inkomsten of vergoedingen.[528] De schuldenaar zal dus zelf instaan en de verantwoordelijkheid dragen voor het tijdig verrichten van de afgesproken betalingen.

363. *Budgetbeheer* gaat een stap verder dan budgetbegeleiding. Het bestaat erin dat alle inkomsten of vergoedingen van de schuldenaar op een (aparte) rekening van de hulpverlenende instelling gestort worden, waarmee de hulpverlener in naam en voor rekening van de schuldenaar zelf het afbetalingsplan naleeft.[529] Hoe de budgetbegeleiding wordt opgevat, is in essentie afhankelijk van de afspraken die tussen de schuldenaar en de hulpverlener worden gemaakt. Dit heeft tot gevolg dat er verschillende vormen gangbaar zijn, zoals:

- volledig budgetbeheer: betaling door de hulpverlener van alle schulden en lasten van de schuldenaar zonder zijn tussenkomst, uitgezonderd deze uitgaven die door de schuldenaar zelf met zijn leefgeld betaald worden;
- gedeeltelijk budgetbeheer: enkel afbetaling door de hulpverlener van de ach-

[526] Als voorbeeld van 'zelf zijn onvermogen bewerken' wordt in de memorie van toelichting vermeld: het verrichten van bedriegelijke handelingen ter benadeling van de rechten van zijn schuldeisers of het op bedriegelijke wijze onttrekken van elementen uit zijn vermogen (M.v.T., *Parl. St.* Kamer 1996-97, nr. 1073/1-1074/1, 16). Dit betekent dat de rechter bijvoorbeeld rekening zal houden met een foute opzeg, een weigering zijn rechten te laten gelden op bepaalde vervangingsinkomens of een verwerping van een batige nalatenschap (E. DIRIX en P. TAELMAN, *Collectieve schuldenregeling in de praktijk*, Antwerpen, Intersentia, 1999, 29).

[527] FOD ECONOMIE, K.MO., MIDDENSTAND EN ENERGIE, *De collectieve schuldenregeling*, http://economie.fgov.be/protection_consumer/debt/brochure_debt_nl.pdf.

[528] S. DE COSTER, *Art. 1675/9 Ger. W.*, www.jura.be/fs_main.jsp?mainFrame=modules/search/search.jsp?init=true.

[529] S. DE COSTER, *Art. 1675/9 Ger. W.*, www.jura.be/fs_main.jsp?mainFrame=modules/search/search.jsp?init=true.

terstallige schulden, bijvoorbeeld met een vast bedrag dat door de schuldenaar ter beschikking wordt gesteld, terwijl de lopende lasten betaald worden door de schuldenaar.

- quasi-definitief budgetbeheer: voor personen die niet in staat zijn om hun eigen beheer waar te nemen;

Het begrip *schuldenaar* verwijst hier naar een persoon die verplicht is een geldsom te betalen aan een *schuldeiser*. Een schuldeiser is een persoon die van de schuldeiser kan eisen dat een geldsom moet betaald worden.
Tot slot moet erop gewezen worden dat in dit onderzoek wordt uitgegaan van een pleegouder die schuldenaar is en die een regeling voor collectieve schuldenregeling aangaat.

2. Het systeem van collectieve schuldenregeling

2.1 Situering

364. De wet van 5 juli 1998 betreffende de collectieve schuldenregeling[530], stelt een procedure in die aan schuldenaren die geen handelaar zijn, de mogelijkheid biedt om hun schulden te saneren. Het initiatief moet uitgaan van de schuldenaar zelf. Hij moet een verzoekschrift indien bij de arbeidsrechtbank. Als de arbeidsrechtbank de vordering ontvankelijk verklaart, stelt de rechter een schuldbemiddelaar aan. Deze schuldbemiddelaar probeert een zuiveringsplan op te stellen waar alle partijen mee akkoord gaan.[531] Dit plan wordt vervolgens door de rechter bevestigd in een akkoordvonnis. Kan er echter geen akkoord worden bereikt, dan wordt de zaak opnieuw voor de rechter gebracht, waarbij een gerechtelijk aanzuiveringsregeling[532] worden opgelegd. De rechter kan dan bijvoorbeeld uitstel verlenen om (bepaalde) schulden te betalen of intresten verminderen of zelfs kwijtschelden. Als deze maatregelen niet voldoende zijn, kan de rechter zelfs op verzoek van de schuldenaar beslissen om gedeeltelijk of volledig schulden kwijt te schelden. De rechter bepaalt eveneens de duurtijd van het aanzuiveringsplan (tussen 3 en 5 jaar).[533]

De toelating tot een collectieve schuldenregeling heeft eveneens tot gevolg dat de inkomsten van de schuldenaar worden beheerd door een schuldbemiddelaar.[534] De vraag die hier rijst is of de dagvergoedingen die een pleegouder krijgt, eveneens beheerd worden door de schuldbemiddelaar. Eerst wordt het algemene kader geschetst, waarna dit specifiek toegepast wordt op pleegouders (zie nr. 375 e.v.).

[530] *BS* 31 juli 1998.
[531] Art. 1675/10 Ger. W.
[532] Art. 1675/12 Ger. W.
[533] E. DIRIX EN R. DE CORTE, *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 63-66.
[534] Art. 1675–6 Ger. W.

2.2 Verzoekschrift

365. Het verzoekschrift moet een aantal gegevens vermelden. Deze zijn terug te vinden in artikel 1675/4 Ger.W. Een voorbeeld hiervan is: naam, voornamen, beroep en geboortedatum van de met hem samenwonenden.[535] Ook moet hij eveneens een gedetailleerde staat en raming van de baten / inkomsten en de lasten / kosten van de met hem samenwonenden meedelen.[536]

Het begrip 'samenwonen' verwijst hier naar het samenleven van twee of meer personen die hun huishoudelijke aangelegenheden hoofdzakelijk gemeenschappelijk regelen. Bijgevolg verwijst de wetgever niet enkel naar wettelijk en feitelijk samenwonenden, maar ook naar een ouder die samenwoont met zijn niet-gehuwde/ niet-samenwonende kinderen.[537]

2.3 Gevolgen van de toelaatbaarheid op de schuldenaar en zijn gezin

366. De toelating tot een collectieve schuldenregeling heeft tot gevolg dat er een boedel ontstaat, het vermogen van de schuldenaar onbeschikbaar wordt en dat de inkomsten van de schuldenaar worden beheerd door een schuldbemiddelaar.

367. Tot de boedel behoren alle goederen van de verzoeker, zowel de goederen die hij op het ogenblik van de toelating in zijn bezit heeft als de goederen die hij tijdens de collectieve aanzuiveringsregeling ontvangt. Met andere woorden: *alle huidige en toekomstige goederen van de schuldenaar behoren tot de boedel*.[538]

368. Het beheer van de inkomsten door de schuldbemiddelaar betekent dat deze alle bestaande en toekomstige inkomsten ontvangt en de schulden betaalt. De schuldbemiddelaar stelt een budget ter beschikking stellen aan de schuldenaar, dit budget is echter beperkt tot hetgeen hij nodig heeft om een menswaardig leven te kunnen leiden. We gaan op beide aspecten in.

(1) Ontvangen van inkomsten

369. Vanaf het ogenblik dat het verzoekschrift tot collectieve schuldenregeling wordt aanvaard door de arbeidsrechtbank, zijn de schuldenaars van de verzoeker verplicht om te betalen aan de schuldbemiddelaar.[539] De verzoeker mag dus zelf geen inkomsten meer ontvangen. Meer concreet houdt dit in dat onder andere de werkgever het loon aan de schuldbemiddelaar moet betalen, maar ook dat het onderhoudsgeld waarop de verzoeker gerechtigd zou zijn, bijvoorbeeld na echtscheiding, aan de schuldbe-

[535] Art. 1675-4, § 2, 6° Ger. W.
[536] Art. 1675-4, § 2, 7° Ger. W.
[537] Wetsontwerp betreffende de collectieve schuldenregeling en de mogelijkheid van verkoop uit de hand van de in beslag genomen onroerende goederen, *Parl. St.* Kamer 1996-97, nr. 1073/6.
[538] B. DE GROOTE, *De collectieve schuldenregeling*, Antwerpen, Kluwer, 1999, 42.
[539] Art. 1675-9, § 1, 4° Ger. W.

middelaar moet worden overgemaakt.[540]

370. Deze strenge maatregel inzake het ontvangen van inkomsten wordt beperkt doordat de schuldenaar een gebonden bevoegdheid blijft behouden. Dit betekent dat de verzoeker op zelfstandige wijze alle rechtshandelingen kan stellen die kaderen in een 'normaal vermogensbeheer'.[541] De verzoeker kan dus wel nog zonder een rechterlijke toestemming de handelingen stellen die noodzakelijk zijn in het dagelijkse leven, bijvoorbeeld voedsel, brandstof, kledij, schoolmateriaal en geneesmiddelen kopen.[542] Deze mogelijkheid kadert in één van de doelstellingen van de wett[543]: de verzoeker en zijn gezin moeten tijdens en na het verloop van de procedure een menswaardig leven kunnen leiden.[544]

(2) Menswaardig leven

371. Vraag is echter hoe de schuldenaar deze bevoegdheid ('normaal vermogensbeheer') kan waarmaken, wanneer hij zijn inkomsten aan de schuldbemiddelaar moet afstaan. De schuldbemiddelaar moet hiervoor de schuldenaar een bedrag ter beschikking stellen, dat hij kan gebruiken voor het betalen van de uitgaven van het 'normaal vermogensbeheer'.

Bij het bepalen van de grootte van het bedrag dat de schuldbemiddelaar aan de verzoeker ter beschikking moet stellen, speelt de schuldbemiddelaar een grote rol. Het bedrag moet worden vastgesteld in functie van de behoeften van de verzoeker en zijn gezin. Zo zal de schuldbemiddelaar rekening houden met bepaalde weerkerende uitgaven zoals gas en elektriciteit.[545]

Het uitgangspunt is evenwel dat de verzoeker een bedrag krijgt toegekend dat niet lager ligt dan het niet voor beslag vatbare gedeelte van het inkomen.[546] Deze bedragen zijn wettelijk bepaald, waarbij een onderscheid gemaakt wordt tussen een inkomen uit arbeid en een vervangingsinkomen.[547]

Indien de verzoeker een *inkomen uit arbeid*[548] verwerft, is de volgende regeling van toepassing:

---

[540] Arbh. Antwerpen 24 oktober 2000, *RW* 2000-01, 98.
[541] Art. 1675-7, § 3 Ger. W; *Parl. St.* Kamer 1996-97, nr. 1073/1, 31.
[542] B. DE GROOTE, *De collectieve schuldenregeling*, Antwerpen, Kluwer, 1999, 53; Wetsontwerp betreffende de collectieve schuldenregeling en de mogelijkheid van verkoop uit de hand van de in beslag genomen onroerende goederen, *Parl. St.* Kamer 1996-97, nr. 1073/6.
[543] FOD ECONOMIE, K.MO., MIDDENSTAND EN ENERGIE, *De collectieve schuldenregeling*, http://economie.fgov.be/protection_consumer/debt/brochure_debt_nl.pdf.
[544] Artikel 1675/3 Ger.W.
[545] E. DIRIX EN P. TAELMAN, *Beslag- en executierecht. Naar een collectief beslagrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2001, 175.
[546] FOD ECONOMIE, K.MO., MIDDENSTAND EN ENERGIE, *De collectieve schuldenregeling*, http://economie.fgov.be/protection_consumer/debt/brochure_debt_nl.pdf.
[547] Art.1409 e.v. Ger. W.
[548] Voor beslag komt maar een gedeelte van het nettoloon in aanmerking en moeten de RSZ-bijdragen en de bedrijfsvoorheffing eerst worden afgetrokken.

Grenzen[549]	**Afhouding**
Tot 944 euro netto per maand	Geen
Van 944,01 euro tot 1014 euro netto per maand	Maximum 20 %
Van 1014,01 euro tot 1119 euro netto per maand	Maximum 30 %
Van 1119,01 euro tot 1224 euro netto per maand	Maximum 40 %
Boven 1224 euro netto per maand	Alles

Een andere regeling geldt indien de verzoeker een *vervangingsinkomen* geniet. Hier geldt:

Grenzen	**Afhouding**
Tot 944 euro netto per maand	Geen
Van 944,01 euro tot 1014 euro netto per maand	Maximum 20 %
Van 1014,01 euro tot 1224 euro netto per maand	Maximum 40 %
Boven 1224 euro netto per maand	Alles

Deze grenzen worden verhoogd met 58 euro per kind ten laste. Onder het begrip 'kind ten laste' verstaat men kinderen jonger dan 25 jaar die twaalf maanden voor de aangifte niet over eigen nettobestaansmiddelen[550] beschikken die hoger liggen dan een bepaald bedrag.[551] De verzoeker moet een ouder of een zorgouder zijn van het kind en moet in aanzienlijke mate bijdragen in de kosten voor huisvesting, levensonderhoud en opvoeding.[552]

[549] Deze bedragen zijn in werking getreden vanaf 1 januari 2008, nadat het nieuw KB 11 december 2007 (*BS* 14 december 2007) bepaalt dat deze bedragen dienen aangepast te worden aan de prijsindex.
[550] Art. 1 KB 27 december 2004, *BS* 31 december 2004. Het KB legt deze bedragen vast op: 2610 euro voor een kind met samenwonende ouders; 3770 euro voor een kind met alleenstaande ouders en 4780 voor een gehandicapt kind. Deze bedragen dienen aangepast te worden aan de aan de evolutie van het indexcijfer der consumptieprijzen.
[551] Ook kinderen die onder het statuut van verlengde minderjarigheid vallen, komen hiervoor in aanmerking.
[552] F. D'HERTEFELT, L. LAURYSENS, B. DE KLERCK EN D. VERHAEGHE, *Praktisch sociaal recht*, Antwerpen, De Boeck, 2008, 163.

Wat onder een 'zorgouder' moet worden begrepen, wordt door de wetgever echter niet gedefinieerd. Het lijkt ook in te houden dat de grootouders die voor een kind instaan beschermd zijn, net zoals de partner van een ouder in een nieuw samengesteld gezin. Zelfs een persoon die op duurzame wijze samenwoont met de ouder van het kind, ook al is dit niet uitsluitend en onafgebroken het geval, valt onder het begrip zorgouder. Men verwijst hier dan ondermeer naar een inwonende broer of zus.[553]

In deel I Situering (zie nr. 14) werd eveneens een definitie van zorgouder opgenomen. De betekenis van zorgouder binnen de regelgeving over 'niet voor beslag vatbare gedeelte van het inkomen', lijkt bijgevolg ruimer te zijn. Ook een inwonende broer of zus kan als een zorgouder begrepen worden.

372. Het is echter mogelijk dat de rechter beveelt dat de aflossingen groter moeten zijn dan het 'voor beslag vatbare gedeelte van het inkomen', waardoor het toegekende bedrag minder zal zijn. Dit bedrag mag echter niet lager liggen dan het leefloon.[554]

373. Daarnaast kan de schuldbemiddelaar bepaalde kosten zoals huur, elektriciteit of schoolgelden zelf betalen en dus mee in rekening nemen bij het begroten van het bedrag dat hij zal toekennen aan de schuldenaar, die dan *de facto* minder zal ontvangen.[555] Vele rekeningen blijven vaak onbetaald omwille van vergetelheid, nalatigheid of zelfs onwetendheid. De wanbetaling van deze schulden is een belangrijke oorzaak van het opeenstapelen van de verschillende schulden door de verzoeker. Het is dus essentieel dat de collectieve schuldenregeling gepaard gaat met een budgetbegeleiding (zie nr. 362) om op deze wijze een gezinsadministratie aan te kweken.

374. Indien de schuldbemiddelaar deze bedragen inhoudt, is hij er wel toe gehouden te zorgen dat deze schulden betaald worden.

3. Pleegzorg

375. Als we het hierboven geschetste kader toepassen op pleegouders komen we tot de volgende vaststellingen.

De schuldenaar moet bij zijn aanvraag tot collectieve schuldenregeling de inkomsten en kosten van het pleegkind opnemen in zijn verzoekschrift. Dit betekent dat hij de dagvergoedingen moet vermelden.

Indien een pleegouder toegelaten wordt tot een collectieve schuldenregeling, zijn de

---

[553] F. D'HERTEFELT, L. LAURYSENS, B. DE KLERCK EN D. VERHAEGHE, *Praktisch sociaal recht*, Antwerpen, De Boeck, 2008, 163.

[554] Het leefloon wordt bepaald in artikel 14 van de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie, *BS 31 juli 2007*.
FOD ECONOMIE, K.MO., MIDDENSTAND EN ENERGIE, *De collectieve schuldenregeling*, http://economie.fgov.be/protection_consumer/debt/brochure_debt_nl.pdf; art. 1675/9, § 4; 1675/12, § 4; art. 1675/13, § 5. Deze bedragen zijn terug te vinden op http://www.mi-is.be/themes/integration/MI/content/OB%202008-09-01%20NL.pdf.

[555] B. DE GROOTE, *De collectieve schuldenregeling*, Antwerpen, Kluwer, 1999, 58.

dagvergoedingen om de kosten van het pleegkind te dekken, te beschouwen als inkomsten die door de schuldbemiddelaar kunnen worden geïnd. De pleegouder kan deze dagvergoedingen niet zelf ontvangen; zij worden dus vanaf dat ogenblik betaald aan de aangestelde schuldbemiddelaar. De kosten die de pleegouder maakt voor het pleegkind of -gast vallen in principe wel onder het 'normaal vermogensbeheer' van de pleegouder, waarvoor de pleegouder zelf kan instaan.

Bij het begroten van het geld dat de schuldbemiddelaar aan de pleegouder toekent, dient hij rekening te houden met de kosten van het pleegkind of -gast. Hij kan echter wel beslissen om bepaalde uitgaven, zoals schoolgelden, zelf te betalen.

Deze regeling, namelijk dat de dagvergoedingen aan de schuldbemiddelaar worden betaald, heeft eveneens tot gevolg dat in bepaalde situaties een deel van de dagvergoedingen gebruikt worden om de schulden van de pleegouder te betalen. De schuldbemiddelaar moet ervoor zorgen dat de schuldenaar en zijn gezin een menswaardig leven kunnen leiden, maar nergens in de wet is bepaald dat de schuldenaar de volledige dagvergoeding ter beschikking moet krijgen om een menswaardig leven te leiden. Vergelijkbaar is de studiefinanciering die later aan bod komt (zie nr. 402 e.v.). De studiefinanciering moet net als alle andere inkomsten betaald worden aan de schuldbemiddelaar. De schuldbemiddelaar zal met alle mogelijke middelen – en ook de studiefinanciering - proberen om alle schuldeisers zo snel en volledig mogelijk te betalen.[556]

376. Een tweede element betreft de hoogte van het bedrag dat de schuldbemiddelaar aan de verzoeker moet toekennen, voor de betaling van de uitgaven van 'normaal vermogensbeheer'. De toepasselijke grensbedragen worden verhoogd per kind ten laste van een ouder of zorgouder. Een pleegkind of pleeggast jonger dan 25 jaar of een pleeggast die verlengd minderjarig (zie nr. 12) is verklaard, kan als een persoon ten laste beschouwd worden, indien het niet over voldoende eigen bestaansmiddelen beschikt. Naar analogie kan men stellen dat een pleegouder een zorgouder is en dat hij in aanzienlijke mate bijdraagt in de kosten voor huisvesting, levensonderhoud en opvoeding, waardoor de grensbedragen verhoogd kunnen worden.

377. De slotsom is dus dat de dagvergoedingen ontvangen worden door de bemiddelaar, waarbij de bemiddelaar rekening zal houden met de kosten die een pleegkind met zich meebrengt om het leefgeld te bepalen dat hij aan de pleegouder-schuldenaar maandelijks ter beschikking stelt.

[556] *Vr. en Antw* Vlaams Parlement 2007-2008, 6 mei 2008, 260 (Vr. nr. 242 J. VAN HAUTHEM).

Capita selecta - Sociale huur en pleegzorg

1. Inleiding

De regelgeving van de sociale huur behoort tot de bevoegdheid van de Gewesten. In dit project beperken we ons tot de regeling in het Vlaamse Gewest.[557]

378. De basisbeginselen voor de sociale huurwetgeving zijn terug te vinden in de Vlaamse Wooncode[558] en zijn van toepassing op de (gesubsidieerde) woningen die verhuurd of onderverhuurd worden door[559]:

- Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW) en de sociale huisvestingsmaatschappijen;
- Vlaams Woningfonds;
- Gemeenten;
- OCMW;
- Sociale verhuurkantoren.[560]

379. Deze basisbeginselen zijn niet van toepassing op de serviceflats of woningen die deel uitmaken van woonprojecten met sociaal karakter of woningen die worden verhuurd aan openbare besturen of welzijnsorganisaties door de VMSW en de sociale huisvestingsmaatschappijen.[561]

380. Voor de verdere uitwerking van de Vlaamse Wooncode dienen we te kijken naar het Besluit Sociale Huurstelsel[562] en een ministerieel besluit van 21 december 2007.[563]

381. In dit onderzoek zullen we ons beperken tot een overzicht van de verschillende verhuurders en de inkomens- en toelatingsvoorwaarden.

2. Verhuurders

382. De VMSW vervult een belangrijke rol in het Vlaamse woonbeleid. Zij is de opvolger van de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij en is een verzelfstandigd agentschap. Zij stimuleert, ondersteunt, begeleidt en financiert lokale, sociale woonactoren

---

[557] Art. 6, § 1 Bijzondere wet van 8 augustus 1980, *BS* 15 augustus 1980.

[558] Decreet van 15 juli 1997 houdende de Vlaamse Wooncode, *BS* 19 augustus 1997.

[559] VLAAMSE OVERHEID, *Wegwijs in het nieuwe huurbesluit*, http://www.vmsw.be/objects/VMSW/Publicaties/sociaalhuurbesluit_brochure_20080516.pdf, 8.

[560] Deze worden later ook de verhuurder genoemd. Ontwerp van decreet houdende wijziging van het decreet van 15 juli 1997 houdende de Vlaamse Wooncode, *Parl. St.* Vl. Parl. 2005-06, nr. 824/1, 12.

[561] Art. 2 Besluit Sociale Huurstelsel; A. HANSELAER, "De verhuring van woningen in de sociale sector – Titel VII van de Vlaamse Wooncode" in X , *Omzien in verwondering. Terugblik op tien jaar Vlaamse Wooncode*, Brugge, die Keure, 2007, 146.

[562] Besluit van de Vlaamse Regering van 12 oktober 2007 tot reglementering van het sociale huurstelsel ter uitvoering van titel VII van de Vlaamse Wooncode (*BS* 7 december 2007). Dit besluit is de uitvoering van het decreet van 15 december 2006 houdende wijzigingen van het decreet van 15 juli 1997 houdende de Vlaamse Wooncode (B.S. 19 februari 2007).

[563] Ministerieel besluit van 21 december 2007 houdende uitvoering van een aantal bepalingen van het besluit van de Vlaamse Regering van 12 oktober 2007 tot reglementering van het sociale huurstelsel ter uitvoering van titel VII van de Vlaamse Wooncode, *BS* 18 januari 2008.

om betaalbare en kwaliteitsvolle woonprojecten te realiseren en in stand te houden. Zo profileert zij zich als kennis- en dienstencentrum voor de praktische, kwaliteitsvolle en kostenefficiënte uitvoering van het sociale woonbeleid. Zij verstevigt haar strategische relatie met lokale, sociale woonactoren. Dit doet zij door zich als deskundige partner op te stellen voor de realisatie en het beheer van sociale woonprojecten. Daarnaast biedt de VSMW ondersteuning bij de beleidsvoorbereiding en draagt zij ook zelf bij tot de uitvoering van het regeringsbeleid door middel van hypothecaire kredietverstrekking en de aanleg van infrastructuur.[564]

383. De sociale huisvestingsmaatschappijen bouwen zelf sociale huurwoningen en verhuren deze met een langlopend contract. Deze huurprijs is gekoppeld aan het inkomen.

384. Het Vlaams Woningsfonds is een door de Vlaamse overheid erkende sociale woonorganisatie en staat klaar voor gezinnen in het Vlaamse Gewest met minstens één kind en met een inkomen tot een bepaalde grens.[565] Zij taak bestaat uit het toekennen van voordelige sociale leningen en het aanbieden van goedkope huurwoningen.

385. De sociale verhuurkantoren bieden sociale huurwoningen aan, maar bouwen deze woningen niet zelf. Zij huren woningen en appartementen van een eigenaar-verhuurder en bieden deze verhuurders een aantal garanties.[566] Als eerste verhuurder is het sociaal verhuurkantoor verantwoordelijk voor alle huurderverplichtingen en daarna kan ze deze woning verhuren aan een woonbehoeftige.

386. Tot slot zijn ook de OCMW's en de gemeenten gebonden door onderstaande beginselen voor de sociale huurwetgeving.

3. Inschrijvings- en toelatingsvoorwaarden

3.1 Algemeen

387. Om zich te kunnen inschrijven moet de kandidaat-huurder aan een aantal voorwaarden voldoen:[567]

- meerderjarigheid
- inkomensvoorwaarde
- eigendomsvoorwaarde
- taalbereidheid
- inburgeringsbereidheid
- inschrijving in het bevolkings- of vreemdelingenregister.

[564] VMSW, *VMSW sociaal wonen mogelijk maken*, http://www.vmsw.be/objects/VMSW/Publicaties/Jaarverslag/VMSWbedrijfsbrochure2007.pdf, 6.
[565] X, *Vlaams Woningsfonds*, http://www.vlaamswoningfonds.be/index.php.
[566] SVK, *Een woordje uitleg*, http://www.vob-vzw.be/SVK/WatiseenSVK/tabid/100/Default.aspx.
[567] Art. 3 Besluit Sociale Huurstelsel.

Deze voorwaarden zijn eveneens de toelatingsvoorwaarden. Ook de personen die na het sluiten van de huurovereenkomst toetreden tot deze overeenkomst, moeten voldoen aan de toelatingsvoorwaarden.

388. Een uitzondering op deze regel zijn de personen die huwen of wettelijk gaan samenwonen met de oorspronkelijke ondertekenaar. De reden hiervan is dat het wettelijk niet is toegelaten om voorwaarden op te leggen om de gezinswoning te betrekken. Dit betekent dat deze personen op het moment van hun toetreding bijvoorbeeld een te hoog inkomen mogen hebben en dat zij over eigendom mogen beschikken. Als de echtgenoot eigendom in zijn bezit heeft, zal in de praktijk worden gevraagd om dit binnen het jaar te verkopen, anders kan de maatschappij overgaan tot opzegging van de huurovereenkomst. Eveneens kan de maatschappij een hogere huurprijs vragen en kan zij ook hier beslissen om de overeenkomst op te zeggen. De opzegging gebeurt hier op grond van artikel 33 Besluit Sociale Huurstelsel.
In het kader van dit onderzoek, is het van belang om dieper in te gaan op de inkomens- en de eigendomsvoorwaarde.

3.2 Inkomensvoorwaarde

389. Bij de inkomensvoorwaarde wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- alleenstaande kandidaten zonder personen ten laste;
- alleenstaande kandidaten met een handicap;
- kandidaten met personen ten laste.

390. De inkomensgrenzen bedragen respectievelijk 18.808 euro, 20.385 euro en 28.212 euro, te vermeerderen met 1577 euro per persoon ten laste.[568]
In principe wordt het netto-belastbaar inkomen[569] van het referentiejaar in aanmerking genomen.[570] Het referentiejaar is het derde jaar voorafgaand aan de inschrijving of toewijzing. Als de kandidaat niet over een inkomen beschikte tijdens het referentiejaar, wordt het inkomen van het eerstvolgende jaar waarin hij wel een inkomen had, in aanmerking genomen. Als het inkomen van het referentiejaar deze grensbedragen overschrijdt maar het inkomen in het jaar van aanvraag gedaald is tot onder de inkomensgrenzen, kan de persoon toch worden ingeschreven.

391. Voor een persoon die toetreedt tot een lopende huurovereenkomst, wordt zijn inkomen getoetst aan de inkomensgrens van een alleenstaande. De minderjarige kin-

[568] Art. 3, § 2 Besluit Sociale Huurstelsel; J. AGTEN en L. ASSELBERGGS, *OCMW Zakboekje 2008. Beleid & sociale dienst*, Mechelen, Kluwer , 2008, 591.
De bedragen die in dit werkstuk zijn opgenomen zijn de geïndexeerde bedragen voor 2009.
[569] Het begrip inkomen verwijst naar de som van de aan de personenbelasting onderworpen inkomsten en van de niet-belastbare vervangingsinkomsten van de (kandidaat-)huurder. De inkomsten van de ongehuwde kinderen die vanaf hun meerderjarigheid ononderbroken deel uitmaken van het gezin en die jonger zijn dan 25 jaar op het ogenblik van de referentiedatum, worden niet in aanmerking genomen. De referentiedatum is naargelang het geval de datum van de inschrijving, de toewijzing, de huurprijsaanpassing of de actualisering van het inschrijvingsregister.
[570] A. HANSELAER, "De verhuring van woningen in de sociale sector – Titel VII van de Vlaamse Wooncode" in X , *Omzien in verwondering. Terugblik op tien jaar Vlaamse Wooncode*, Brugge, die Keure, 2007, 153.

deren worden evenwel niet als huurder beschouwd omdat zij niet toetreden tot de huurovereenkomst, in tegenstelling tot de meerderjarig geworden kinderen die wel toetreden tot de huurovereenkomst.[571]

392. In individuele gevallen kan worden afgeweken van de inkomensvoorwaarde, waarbij dan het *effectief beschikbaar inkomen* in rekening wordt genomen. Dit is voor kandidaat-huurders die toegelaten zijn tot een collectieve schuldenregeling, budgetbegeleiding volgen bij een OCMW (zie nr. 362) of een door de Vlaamse Gemeenschap erkende instelling voor schuldbemiddeling.[572]
Het effectief beschikbaar inkomen wordt berekend aan de hand van alle belastbare en niet-belastbare inkomens van de laatste zes maanden voor de referentiedatum[573], waarvan de volgende bedragen worden afgetrokken:

1. de vrijgestelde inkomens van de laatste zes maanden voor de referentiedatum[574]
2. de effectief betaalde alimentatievergoedingen van de laatste zes maanden voor de referentiedatum;
3. de effectief betaalde schuldaflossingen van de laatste zes maanden voor de referentiedatum.[575]

393. Eveneens moet een zicht gegeven worden op de betekenis van het begrip gezin en persoon ten laste.
Een gezin wordt omschreven als 'meerdere personen die op een duurzame wijze in dezelfde woning samenwonen en daar hun hoofdverblijfplaats hebben.'[576]
Een persoon ten laste wordt omschreven als:

- de persoon die op de referentiedatum gedomicilieerd is bij de referentiepersoon en die minderjarig is, of waarvoor kinderbijslag of wezentoelage wordt betaald, of die door de minister ten laste wordt beschouwd na voorlegging van de nodige bewijzen;
- de referentiepersoon of de persoon die voldoet aan de voorwaarden zoals hierboven weergegeven, die erkend is als ernstig gehandicapt of als zodanig erkend was op het moment van pensionering.[577]

De omschrijving van de personen met een handicap wordt omschreven in het ministerieel besluit van 21 december 2007. Het gaat om een persoon bij wie werd vastgesteld

[571] Ontwerp van decreet houdende wijziging van het decreet van 15 juli 1997 houdende de Vlaamse Wooncode, *Parl. St.* Vl. Parl. 2005-06, nr. 824/1, 8; A. HANSELAER, "De verhuring van woningen in de sociale sector – Titel VII van de Vlaamse Wooncode" in X , *Omzien in verwondering. Terugblik op tien jaar Vlaamse Wooncode*, Brugge, die Keure, 2007, 144.
[572] Art. 1 MB 21 december 2007; A. HANSELAER, "De verhuring van woningen in de sociale sector – Titel VII van de Vlaamse Wooncode" in X , *Omzien in verwondering. Terugblik op tien jaar Vlaamse Wooncode*, Brugge, die Keure, 2007, 153.
[573] Een referentiedatum is naargelang het geval de datum van de inschrijving, de toewijzing, de huurprijsaanpassing of de actualisering van het inschrijvingsregister.
[574] De vrijgestelde inkomsten zijn bepaald in artikel 22 R.M.I.-Besluit.
[575] J. AGTEN en L. ASSELBERGGS, *OCMW Zakboekje 2008. Beleid & sociale dien*st, Mechelen, Kluwer , 2008, 590.
[576] Art. 2, § 1, 8° Vlaamse Wooncode.
[577] Art. 1 Besluit Sociale Huurstelsel.

dat:

- ofwel zijn lichamelijk of geestelijke toestand zijn verdienvermogen verminderd heeft tot één derde of minder van wat een valide persoon kan verdienen door een of ander beroep op de algemene arbeidsmarkt[578];
- ofwel zijn gezondheidstoestand een volledig gebrek aan of een vermindering van zelfredzaamheid van ten minste 9 punten tot gevolg heeft dat gemeten wordt volgens de handleiding en de medisch-sociale schaal die van toepassing zijn inzake de tegemoetkomingen aan personen met een handicap;
- ofwel ingevolge een administratieve of gerechtelijke beslissing als 66% blijvend lichamelijk of geestelijk gehandicapt of permanent arbeidsonbekwaam wordt verklaard;
- ofwel het verdienvermogen na de periode van primaire werkonbekwaamheid die voorzien is in de ziekteverzekering, verminderd is tot een derde of minder;
- ofwel hij volgens de kinderbijslagwetgeving recht heeft op verhoogde kinderbijslag voor kinderen met een handicap of aandoening.

394. Als een persoon beantwoordt aan de definitie van een persoon ten laste en aan de definitie van een persoon met een handicap, zal hij tweemaal beschouwd worden als een persoon ten laste.
Voorbeeld: Indien een huurder samenwoont met zijn minderjarige zoon met een handicap, bedraagt de inkomensgrens 31.366 euro. Dit bedrag bekomt men doordat de inkomensgrens van 28.212 euro verhoogd wordt met 1577 euro per persoon ten laste. De minderjarige zoon met een handicap geldt als twee personen ten laste waardoor de 28.212 euro met 2 maal 1577 euro moet verhoogd worden.

3.3 Eigendomsvoorwaarde

395. De kandidaat-huurder en zijn gezinsleden mogen geen woning of perceel grond bestemd voor woningbouw volledig in volle eigendom of volledig in vruchtgebruik hebben.
Deze voorwaarde geldt echter niet indien:

- de kandidaat-huurder in een woning woont gelegen in het Vlaamse Gewest en die onderworpen is aan een onteigeningsbesluit;
- de kandidaat-huurder in een woning woont die gelegen is in het Vlaamse Gewest, die terwijl hij er woont en maximaal twee maanden voor zijn inschrijving onbewoonbaar of ongeschikt is verklaard en waar ontruiming noodzakelijk is;
- een persoon die minstens 55 jaar of gehandicapt is en in een woning woont gelegen in het Vlaamse Gewest die onaangepast is, zich kandidaat wil stellen;

[578] Deze interpretatie van een persoon met een handicap is dezelfde als deze van een arbeidsongeschikte werknemer (zie 143).

- de kandidaat-huurder een handicap heeft en ingeschreven is voor een ADL-woning.[579]

396. In de laatste drie situaties moet de woning binnen een jaar na de toewijzing vervreemd worden, of verhuurd worden voor een periode van minstens 9 jaar aan, of ter beschikking gesteld worden van een verhuurder.

4. Pleegzorg

397. Het opnemen van een pleegkind of -gast heeft een invloed op de inkomensvoorwaarde. Een pleegkind dat of pleeggast die gedomicilieerd is bij zijn pleegouder, wordt beschouwd als een persoon ten laste.

398. Een persoon met een handicap heeft tot zijn 21 jaar recht op een verhoogde kinderbijslag. Vanaf de leeftijd van 21 jaar vervalt de toeslag, maar heeft deze persoon met een handicap nog steeds recht op gewone kinderbijslag zonder toelage. Om recht te hebben op de gewone kinderbijslag moet hij wel verder studeren, een leercontract hebben of zich inschrijven als werkzoekende. Een pleeggast die jonger is dan 21 jaar zal dus als een persoon ten laste beschouwd worden. Vanaf 21 jaar zal hij niet meer erkend worden als persoon ten laste, tenzij hij verder studeert, een leercontract heeft of zich inschrijft als werkzoekende.

399. Voor een alleenstaande pleegouder die een pleegkind of -gast onder zijn hoede neemt, verandert het statuut van alleenstaande naar gezin waarbij het pleegkind of de pleeggast deel uitmaakt van dit gezin. Dit heeft tot gevolg dat de inkomensgrens verhoogt en dat er per pleegkind of -gast 1500 euro extra bovenop deze hogere inkomensgrens komt.

400. Indien een pleegouder een minderjarig pleegkind met een handicap onder zijn hoede neemt, telt dit kind zelfs tweemaal als persoon ten laste.[580] Dit betekent dat de inkomensgrens wordt verhoogd met 3000 euro.

401. Op het vlak van de eigendomsvoorwaarde geldt dat de kandidaat-huurder en zijn gezinsleden geen woning of perceel grond dat bestemd is voor woningbouw in volle eigendom of in volledig vruchtgebruik mogen hebben. Een gezin wordt omschreven als meerdere personen die op een duurzame wijze in dezelfde woning samenwonen en daar hun hoofdverblijfplaats hebben. Indien een pleegouder een pleegkind of -gast onder zijn hoede neemt, mag deze dus niet over eigendom beschikken.

[579] ADL staat voor activiteiten van het dagelijkse leven.
[580] Art. 3, § 2 Besluit Sociale Huurstelsel.

Capita selecta: studiefinanciering en pleegzorg[581]

1. Situering

402. In dit deel wordt onderzocht of en in welke mate pleegkinderen recht hebben op een studiebeurs. Het Decreet Studiefinanciering[582] zelf heeft over schooltoelagen in het kleuter- en het leerplichtonderwijs voor leerlingen (lager en secundair onderwijs) en over studietoelagen in het hoger onderwijs voor studenten.[583] We houden ons aan deze begrippen. Ook andere instanties dan de Vlaamse overheid kunnen financiële bijstand verlenen. Deze toelagen en de bijhorende voorwaarden komen hier niet aan bod.[584]

403. School- en studietoelagen hebben tot doel een bijdrage te leveren aan de democratisering van het onderwijs door financiële drempels weg te werken.[585] Op de toelagen mag geen beslag worden gelegd wegens schulden die de leerling, de student of hun wettelijke vertegenwoordiger hebben aangegaan en die geen verband houden met deze doeleinden.[586]

404. Om in aanmerking te komen voor een toelage, moet tegelijkertijd worden voldaan aan de nationaliteitsvoorwaarde, de pedagogische voorwaarden en de financiële voorwaarden.
In beginsel wordt een toelage alleen toegekend aan leerlingen of studenten met de Belgische *nationaliteit*. Hierop bestaat echter een hele reeks uitzonderingen.[587] Om de nationaliteit te bepalen, wordt rekening gehouden met de toestand op 31 december van het school- of academiejaar in kwestie.[588]
De *pedagogische voorwaarden* omvatten vereisten met betrekking tot de inschrijving bij onderwijsinstellingen (of voor bepaalde opleidingen) en het behalen van een bepaalde aanwezigheid bij de lessen.[589] Om de pedagogische toestand te bepalen, wordt bij de toepassing van dit decreet rekening gehouden met de toestand op 30 juni van het school- of academiejaar in kwestie.[590]
Onder de *financiële voorwaarden* zijn er enkele die relevant (kunnen) zijn voor

---

[581] Met dank aan mevr. Martine COLPAERT, medewerker sociale dienst Studentenadministratie, K.U.Leuven. Zie ook http://www.ond.vlaanderen.be/studietoelagen/.
[582] Decreet 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap, *BS* 19 juli 2007. Het uitvoeringsbesluit: B. Vl. Reg. 7 september 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap, *BS* 17 oktober 2007, verder afgekort als Besluit Studiefinanciering.
[583] Art. 2 en art. 5, 22° en 36° Decreet Studiefinanciering.
[584] Voor meer informatie: http://www.ond.vlaanderen.be/studietoelagen/downloads/Andere_studiebeurzen_leningen.pdf en X., *Centen voor studenten*, 2008, www.centenvoorstudenten.be/documents/CVS2008.pdf, 8 en 19.
[585] Art. 3 Decreet Studiefinanciering.
[586] Art. 4 Decreet Studiefinanciering.
[587] Art. 9, § 2 Decreet Studiefinanciering.
[588] Art. 7 Decreet Studiefinanciering.
[589] Pedagogische voorwaarden voor het kleuter- en basisonderwijs: art. 10-19 Decreet Studiefinanciering; pedagogische voorwaarden voor hoger onderwijs: art. 20-32 Decreet Studiefinanciering.
[590] Art. 7 Decreet Studiefinanciering.

pleegkinderen en –gasten; deze worden hieronder uitgebreider besproken (punt 2).

2. Financiële voorwaarden

405. De school- en studietoelage wordt berekend op basis van de gezinssituatie, in het decreet 'leefeenheid'[591] genoemd, en het referentie-inkomen van die leefeenheid.[592] De toestand van de leefeenheid wordt bepaald rekening houdend met de toestand op 31 december van het school- of academiejaar in kwestie.[593]

2.1 Bepalen van de leefeenheid waarin pleegkinderen en -gasten zich kunnen bevinden[594]

406. De leefeenheden die onderscheiden worden en respectievelijk onderzocht worden (cascade-systeem) zijn:

A. gehuwde[595] leerlingen of studenten;
B. zelfstandige leerlingen of studenten;
C. de leefeenheid waar de leerling of student zijn hoofdverblijfplaats heeft bij één of beide ouders;
D. de leefeenheid waar de leerling of student ingevolge een gerechtelijke uitspraak, een tussenkomst van een comité voor bijzondere jeugdzorg of van een andere publiekrechtelijke overheid of instelling fiscaal ten laste is van een andere natuurlijke persoon dan de ouders;
E. de leefeenheid waar de leerling of student minstens drie jaar zijn hoofdverblijfplaats heeft bij of fiscaal ten laste is van een andere natuurlijke persoon dan een of beide ouders;
F. alleenstaande leerlingen of studenten.

(1) Zelfstandige leerlingen of studenten (B)

407. Zelfstandige leerlingen of zelfstandig studenten zijn leerlingen of studenten die niet gehuwd zijn (of wettelijk samenwonen[596]) of behoren tot groep C, D of E (zie nr. 406) en die twaalf maanden financiële middelen hebben verworven waarvan het totaal minstens overeenkomt met het leefloon voor samenwonenden.[597] De financiële mid-

[591] Eén of meer meerderjarigen, ongeacht hun geslacht, met eventueel een of meer minderjarigen die hun hoofdverblijfplaats hebben op hetzelfde adres, alsook één of meer minderjarige gehuwde, zelfstandige of alleenstaande leerlingen of studenten, ongeacht hun geslacht, met eventueel één of meer minder- en meerderjarigen die hun hoofdverblijfplaats hebben op hetzelfde adres.
[592] Art. 33 Decreet Studiefinanciering.
[593] Art. 7 Decreet Studiefinanciering.
[594] Geregeld in art. 34 Decreet Studiefinanciering en art. 5 -10 Besluit Studiefinanciering.
[595] Hiermee worden eveneens gelijkgesteld: twee personen die hun hoofdverblijfplaats hebben op hetzelfde adres en één of meer gemeenschappelijke kinderen hebben, waarvan minstens één ervan eveneens zijn hoofdverblijfplaats in de leefeenheid heeft (VLAAMS MINISTERIE VAN ONDERWIJS EN VORMING, AFDELING STUDIETOELAGEN, *Handleiding bij het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap en het besluit van de Vlaamse Regering van 7 september 2007*, 5). Deze gelijkstelling geldt voor de hele verdere bespreking.
[596] Zie opmerking vorige voetnoot.
[597] Bedrag op 31 december van het kalenderjaar voorafgaand aan het betrokken school- of academiejaar uitgekeerd overeenkomstig art. 14, § 1, 1° en het art. 15 Wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op

delen kunnen bestaan uit een beroepsinkomen, werkloosheidsuitkering, uitkering of vergoeding voor arbeidsongeschiktheid, een vervangingsinkomen, een inkomensvervangende tegemoetkoming voor personen met een handicap, een rust- of overlevingspensioen, een leefloon of een niet belastbare beurs.[598] Het hoeft niet te gaan om twaalf opeenvolgende maanden.

408. Een afzonderlijke domicilie volstaat dus niet om het statuut van zelfstandig leerling of student te verwerven. Ook de uitbetaling door de ouders of ex-echtgenoot van onderhouds-/alimentatiegelden voor die leerling of student volstaat evenmin om het zelfstandig statuut aan te tonen. Het enige criterium is de "financiële onafhankelijkheid" van de leerling of student: hij moet aantonen dat hij zelf gedurende een bepaalde periode een eigen inkomen heeft verworven, via eigen arbeid of via bepaalde uitkeringen.[599]

409. Binnen de setting van pleegzorg, is het niet mogelijk een pleegkind als zelfstandige leerling of student te kwalificeren. Pleegouders hebben immers de plicht hun pleegkind en pleeggast te ondersteunen, emotioneel, materieel en financieel. Om deze taken te vervullen ontvangen ze een pleegvergoeding (zie deel I, afdeling 3). Het pleegkind of de pleeggast kan dus nooit zijn financiële onafhankelijkheid bewijzen. Wanneer de pleegzorg is afgelopen, kan het ex-pleegkind of ex-pleeggast, net zoals andere kinderen en volwassenen, trachten te bewijzen dat hij zelf gedurende 12 maanden een inkomen verworven heeft dat minstens even hoog is als een leefloon uitgekeerd aan iemand die met één of meer personen samenleeft. Ook een leerling of student die nog bij zijn voormalige (pleeg)ouders is gedomicilieerd kan het statuut van zelfstandig leerling of student aantonen.

(2) Leefeenheid waarbij de leerling of student zijn hoofdverblijfplaats heeft bij één of beide ouders (C)

410. Om de hoofdverblijfplaats te bepalen, wordt rekening gehouden met de toestand op 31 december van het school- of academiejaar in kwestie.[600] In de meeste pleegsituaties is de hypothese niet van toepassing: de hoofdverblijfplaats ligt niet (meer) bij één van de ouders. Bij gezinsondersteunende pleegzorg in het kader van Kind en Gezin, die van nature kortdurend is, blijft de domicilie van het (pleeg)kind wel bij de ouders.

---

maatschappelijke integratie (*BS* 31 juli 2002).
aan iemand die met één of meer personen samenleeft

[598] Art. 7, § 2 Besluit Studiefinanciering. Komen dus *niet* in aanmerking: alimentatie- of onderhoudsgelden van ouder(s) of ex-echtgenoot, integratietegemoetkomingen voor personen met een handicap (VLAAMS MINISTERIE VAN ONDERWIJS EN VORMING, AFDELING STUDIETOELAGEN, *Handleiding bij het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap en het besluit van de Vlaamse Regering van 7 september 2007*, 64-65).

[599] VLAAMS MINISTERIE VAN ONDERWIJS EN VORMING, AFDELING STUDIETOELAGEN, *Handleiding bij het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap en het besluit van de Vlaamse Regering van 7 september 2007*, 62.

[600] Art. 7 Decreet Studiefinanciering.

(3) Leefeenheid waar de leerling of student door een gerechtelijke uitspraak, een tussenkomst van een comité Bijzondere Jeugdzorg of van een andere publiekrechtelijke overheid of instelling fiscaal ten laste is van een andere natuurlijke persoon dan de ouders (D)

411. De leerling of student moet fiscaal ten laste zijn van andere personen dan zijn ouder(s) als gevolg van een tussenkomst van een rechter, het comité Bijzondere Jeugdzorg of een andere overheid of instelling.

412. De hier besproken vier vormen van pleegzorg zijn allemaal het gevolg van een tussenkomst van een rechter, het comité Bijzondere Jeugdzorg of een andere overheid of instelling. Vereist is echter dat het pleegkind of de pleeggast *als gevolg van* een dergelijke plaatsing *fiscaal ten laste* moet zijn van een andere persoon dan de ouders.

Pleegkinderen en pleeggasten die reeds voor hun meerderjarigheid ten laste werden genomen van wie het eigen inkomen beneden een bepaalde grens blijft en die deel uitmaken van het gezin van de pleegouder(s) op 1 januari van het aanslagjaar zijn fiscaal te laste van deze pleegouder(s). Voor de gedetailleerde bespreking van 'persoon ten laste' verwijzen we naar deel IV (zie nr. 136 e.v.).

Pleegkinderen die niet op 1 januari van het aanslagjaar deel uitmaakten van het pleeggezin of pleegkinderen in erg kortdurende pleegsituaties, pleeggasten die niet voor hun meerderjarigheid reeds ten laste werden genomen en pleegkinderen of -gasten die een inkomen verwerven dat boven de toegelaten grenzen ligt zijn niet fiscaal ten laste. In het geval van de gezinsondersteunende pleegzorg in het kader van Kind en Gezin zijn de pleegkinderen evenmin fiscaal ten laste van het pleeggezin.[601]

(4) Leefeenheid waar de leerling of student minstens drie jaar zijn hoofdverblijfplaats heeft bij of fiscaal ten laste is van een andere natuurlijke persoon dan een of beide ouders (E)

413. Wanneer een leerling of een student minstens drie jaar onafgebroken[602] zijn hoofdverblijfplaats heeft bij of minstens drie fiscaal ten laste is van een andere persoon dan zijn ouder, behoort hij tot leefeenheid E. Beginnen we met de eerste mogelijkheid.

[601] Korte plaatsingen kunnen nooit tot gevolg kunnen hebben dat de pleegouder het pleegkind of de pleeggast ten laste kan nemen. Het duurzame karakter van het verblijf van de persoon ontbreekt dan immers: gezinsvorming sluit echter niet uit dat het gemeenschappelijke leven tijdelijk onderbroken kan worden. Het zijn de ouders die –als alle voorwaarden vervuld zijn – het (pleeg)kind in deze gevallen ten laste nemen (zie nr. 321).

[602] VLAAMS MINISTERIE VAN ONDERWIJS EN VORMING, AFDELING STUDIETOELAGEN, *Handleiding bij het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap en het besluit van de Vlaamse Regering van 7 september 2007*, 51.

414. De leerling of de student moet minstens drie jaar zijn hoofdverbijfplaats hebben bij iemand anders dan zijn ouders. Bovendien moet dit door een ziekenfonds of kinderbijslagfonds worden erkend. Om de hoofdverblijfplaats te bepalen, wordt rekening gehouden met de toestand op 31 december van het school- of academiejaar in kwestie.[603] Het kan hier gaan om pleegsituaties die niet aan de vorige hypothese voldoen. Daarnaast kan deze mogelijkheid worden aangewend in eerder feitelijke opvangsituaties (bv. kleinkind verblijft bij de grootouders, zonder tussenkomst van enige verwijzer).

415. De tweede mogelijkheid vereist dat de leerling of de student minstens drie jaar onafgebroken[604] fiscaal ten laste is van een andere persoon dan zijn ouder. Hier wordt *geen* vereiste opgelegd van een beslissing van een rechter of een overheid die ervoor zorgt dat het kind fiscaal ten laste is van de andere persoon. Deze mogelijkheid kan vooral worden aangewend voor kinderen en volwassenen die nog steeds in hun pleeggezin verblijven, maar ten aanzien van wie de maatregel is afgelopen. Het kan dan gaan om een pleegkind waarvan de pleegsituatie (minstens) drie jaar geduurd heeft en het pleegkind gedurende de hele tijd fiscaal ten laste was (voorwaarden: zie 303 e.v.), en dat bij het bereiken van de meerderjarigheid (en het aflopen van de plaatsingsbeslissing) in hetzelfde pleeggezin blijft wonen.

416. Het feit dat de leerling of de student zelf over eigen inkomsten beschikt, sluit niet uit dat hij onder deze leefeenheid ressorteert.[605] In dit geval zal wel eerst onderzocht worden of hij niet voldoet aan de voorwaarden voor zelfstandige of gehuwde leerling of student.[606]

(5) Alleenstaande leerlingen of studenten (F)

417. Alleenstaande leerlingen of studenten met eigen leefeenheid zijn leerlingen of studenten die niet behoren tot de categorieën A, B, C, D en E en die behoren tot een specifieke categorie zoals aangeduid in het Besluit Studiefinanciering. Inzake pleegzorg zijn de volgende twee categorieën relevant:

- die voor 31 december van het betrokken school- of academiejaar 'opgenomen' werden in een erkende voorziening in de bijzondere jeugdbijstand van categorie 1, 2, 6 of 7 (pleegzorg), doch ingevolge hun meerderjarigheid ophielden onder de bevoegdheid te vallen van een comité voor bijzondere jeugdzorg of een jeugdrechtbank, of in het verleden het voorwerp waren van voortgezette hulpverlening na meerderjarigheid ingevolge van artikel 30 van de gecoördi-

[603] Art. 7 Decreet Studiefinanciering.
[604] VLAAMS MINISTERIE VAN ONDERWIJS EN VORMING, AFDELING STUDIETOELAGEN, *Handleiding bij het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap en het besluit van de Vlaamse Regering van 7 september 2007,* 51.
[605] Er zal wel worden gekeken naar het inkomen van het kind om na te gaan of het kind fiscaal ten laste is.
[606] VLAAMS MINISTERIE VAN ONDERWIJS EN VORMING, AFDELING STUDIETOELAGEN, *Handleiding bij het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap en het besluit van de Vlaamse Regering van 7 september 2007,* 46.

neerde decreten van 4 april 1990 inzake bijzondere jeugdbijstand.[607] Er wordt niet geëist dat de leerling of student in kwestie op 31 december van het betrokken school- of academiejaar nog in het stelsel van voortgezette hulpverlening na meerderjarigheid zit.[608] Deze mogelijkheid geldt dus niet voor pleegzorg binnen het VAPH, binnen Kind en Gezin of voor de psychiatrische pleegzorg);

- die uiterlijk op 31 december van het betrokken school- of academiejaar vallen onder het project voor maatschappelijke integratie[609] bedoeld in artikel 11, § 2, a) en leefloon ontvangen.[610] Het volstaat dus niet dat de leerling of student leefloon ontvangt van het OCMW. Het leefloon moet toegekend zijn in het raam van een project voor maatschappelijke integratie.[611]

418. Het gaat om een restcategorie. Pas als geen van de vorige hypothesen van toepassing is, wordt onderzocht of de leerling of student in kwestie zijn eigen leefeenheid heeft. In de genoemde gevallen moet - in tegenstelling tot zelfstandige leerlingen of studenten - de alleenstaande leerling of student, zijn financiële onafhankelijkheid niet aantonen. Er hoeft evenmin een minimuminkomen of een minimumperiode van inkomensverwerving bewezen worden.[612]

2.2 Referentie-inkomen[613]

419. De leefeenheid bepaalt welk referentie-inkomen in rekening wordt gebracht bij het al dan niet toekennen van een school- en studietoelagen.

---

[607] Nu art. 36 Decreet 7 maart 2008 inzake bijzondere jeugdbijstand (*BS* 15 april 2008).

[608] VLAAMS MINISTERIE VAN ONDERWIJS EN VORMING, AFDELING STUDIETOELAGEN, *Handleiding bij het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap en het besluit van de Vlaamse Regering van 7 september 2007*, 69.

[609] Zoals bedoeld in artikel 11, § 2, a): "de toekenning en het behoud van het leefloon kunnen gepaard gaan met een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie (…). Dit project is verplicht wanneer het centrum [ocmw] op grond van billijkheidsredenen aanvaardt dat de betrokken persoon met het oog op een verhoging van zijn inschakelingskansen in het beroepsleven, een studie met voltijds leerplan aanvat, hervat of voortzet in een door de gemeenschappen erkende, georganiseerde of gesubsidieerde onderwijsinstelling.

[610] Overeenkomstig artikel 14, § 1, 2°, 3° en 4°, van de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie (*BS* 31 juli 2002).

[611] VLAAMS MINISTERIE VAN ONDERWIJS EN VORMING, AFDELING STUDIETOELAGEN, *Handleiding bij het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap en het besluit van de Vlaamse Regering van 7 september 2007*, 69.

[612] Niet enkel een te hoog referentie-inkomen kan ervoor zorgen dat er geen toelage uitgekeerd wordt. Een andere afwijzingsgrond is een te hoog kadastraal inkomen, in verhouding met de rest van het inkomen.[612] Concreet wordt het kadastraal inkomen "vreemd gebruik" (alle onroerende goederen die noch voor eigen woonst/hoofdverblijfplaats, noch voor de uitoefening van het eigen beroep worden gebruikt) gewogen (art. 38 Decreet 38 Studiefinanciering; art. 11, § 1 en art. 13 Besluit Studiefinanciering; VLAAMS MINISTERIE VAN ONDERWIJS EN VORMING, AFDELING STUDIETOELAGEN, *Handleiding bij het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap en het besluit van de Vlaamse Regering van 7 september 2007*, 94).

[613] Geregeld in artikel 36-37 Decreet Studiefinanciering. art. 5 -10 en art. 11-15 Besluit Studiefinanciering.

Leefeenheid	Precieze samen-stelling	Referentie-inkomen[614]
B	Pleegkind/-gast woont alleen, bij ouders, andere natuurlijke persoon, …	Referentie-inkomen van de leerling of student zelf
C	(Minder- of meerderjarig) kind woont bij beide ouders	Referentie-inkomen beide ouders
C	(Minder- of meerderjarig) kind woont bij één ouder	Referentie-inkomen ouder
C	(Minder- of meerderjarig) kind woont bij ouder die gehuwd is/wettelijke samenwoont[615]	Referentie-inkomen ouder + partner
C	(Minder- of meerderjarig) kind woont bij ouder en één of meerdere niet-verwanten (feitelijk samenwonend)	Referentie-inkomen ouder[616] Er wordt wel één punt afgetrokken als de niet-verwant een eigen inkomen heeft (leefloon/equivalent leefloon of inkomensvervangende tegemoetkoming aan personen met een handicap worden niet meegerekend als inkomen voor het aftrekken van een punt)[617]
D/E	Pleegkind/-gast woont bij andere natuurlijke persoon dan de ouders	Referentie-inkomen natuurlijke persoon
D/E	Pleegkind/-gast woont bij andere natuurlijke persoon die gehuwd is/wettelijke samenwoont[618]	Referentie-inkomen natuurlijke persoon + partner

[614] Hierbij worden o.m. nog bijgeteld: 80 % van de alimentatie- of onderhoudsgelden Voor een precieze omschrijving van het referentie inkomen verwijzen we naar X., *Centen voor studenten*, 2008, www.centenvoorstudenten.be/documents/CVS2008.pdf, 5.

[615] Hiermee worden eveneens gelijkgesteld: twee personen die hun hoofdverblijfplaats hebben op hetzelfde adres en één of meer gemeenschappelijke kinderen hebben, waarvan minstens één ervan eveneens zijn hoofdverblijfplaats in de leefeenheid heeft.

[616] Wanneer het kind fiscaal ten laste is van de niet-verwant wordt gekeken naar het inkomen van de ouder en de niet-verwant.

[617] Wanneer er meerdere niet-verwanten aanwezig zijn in de leefeenheid wordt het minpunt toch maar éénmaal toegepast. De niet-verwant hoeft niet noodzakelijk een partner te zijn of een relatie te hebben met de andere natuurlijke persoon (VLAAMS MINISTERIE VAN ONDERWIJS EN VORMING, AFDELING STUDIETOELAGEN, *Handleiding bij het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap en het besluit van de Vlaamse Regering van 7 september 2007*, 52.

[618] Hiermee worden eveneens gelijkgesteld: twee personen die hun hoofdverblijfplaats hebben op hetzelfde adres en één of meer gemeenschappelijke kinderen hebben, waarvan minstens één ervan eveneens zijn hoofdverblijfplaats in de leefeenheid heeft

D/E	Pleegkind/-gast woont bij andere natuurlijke persoon en één of meerdere niet-verwanten (feitelijk samenwonend)	Referentie-inkomen natuurlijke persoon Er wordt wel één punt afgetrokken als de niet-verwant een eigen inkomen heeft (leefloon/equivalent leefloon of inkomensvervangende tegemoetkoming aan personen met een handicap worden niet meegerekend als inkomen voor het aftrekken van een punt)[619]
F	Pleegkind/-gast woont alleen of bij een andere persoon waarop de vorige hypothesen (A-E) niet van toepassing zijn.	Referentie-inkomen van de leerling of student zelf

2.3 Berekening van de toelage[620]

420. Om te kunnen bepalen welke inkomstengrenzen voor een bepaalde leefeenheid moeten worden gehanteerd, wordt rekening gehouden met verschillende factoren[621]:

- het aantal personen in een leefeenheid dat (al dan niet fiscaal) ten laste is;
- het aantal personen in een leefeenheid dat hoger onderwijs volgt;
- het aantal personen in een leefeenheid dat voor de fiscus als personen met een handicap wordt geteld.

De waarde van al deze factoren wordt dan omgezet in punten.[622] Het aantal punten dat voor een leefeenheid wordt aangerekend, is bepalend voor de maximum- en minimumgrenzen die gelden voor deze leefeenheid. Het bedrag van de studiefinanciering zelf is wel afhankelijk van het gevolgde studieniveau.

Een leerling of student komt niet in aanmerking voor een toelage indien het referentie-inkomen van de leefeenheid hoger is dan de maximumgrens vastgesteld voor die leefeenheid. Ingeval het referentie-inkomen gelijk is aan de maximumgrens vastgesteld voor die leefeenheid, komt de leerling of student in aanmerking voor de minimumtoelage. Ingeval het referentie-inkomen lager ligt dan of gelijk is aan de minimumgrens vastgesteld voor die leefeenheid, heeft de leerling of student recht op de volledige toelage. Ingeval ten slotte het referentie-inkomen hoger is dan de minimumgrens maar

[619] Wanneer er meerdere niet-verwanten aanwezig zijn in de leefeenheid wordt het minpunt toch maar éénmaal toegepast. De niet-verwant hoeft niet noodzakelijk een partner te zijn of een relatie te hebben met de andere natuurlijke persoon (VLAAMS MINISTERIE VAN ONDERWIJS EN VORMING, AFDELING STUDIETOELAGEN, *Handleiding bij het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap en het besluit van de Vlaamse Regering van 7 september 2007*, 52.

[620] Art. 39-47 en art. 74 Decreet Studiefinanciering; art. 14 en 15 Besluit Studiefinanciering.

[621] VLAAMS MINISTERIE VAN ONDERWIJS EN VORMING, AFDELING STUDIETOELAGEN, *Handleiding bij het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap en het besluit van de Vlaamse Regering van 7 september 2007*, 98 e.v.

[622] Zie X., *Centen voor studenten*, 2008, www.centenvoorstudenten.be/documents/CVS2008.pdf, 4-5.

lager dan de maximumgrens vastgesteld voor die leefeenheid, wordt de toelage (dus zowel studietoelage als schooltoelage!) verhoudingsgewijs berekend.[623]

3. Praktische afhandeling

421. De *schooltoelage* wordt uitbetaald op een rekening van de wettelijke vertegenwoordiger van de betrokken leerling bij wie de betrokken leerling op 31 december van het schooljaar in kwestie zijn hoofdverblijfplaats heeft. Een meerderjarige leerling kan voorafgaand aan de uitbetaling van de toelage de dienst verzoeken de toelage uit te betalen op een andere rekening.[624] De meerderjarige leerling of de wettelijke vertegenwoordiger kan de dienst ook vragen de toelage geheel of gedeeltelijk uit te betalen aan een openbare instelling die de aanvrager begeleidt ter bescherming van diens financiële belangen.[625] Het kan dan gaan om de onderwijsinstelling waar de jongere school loopt of een OCMW in het kader van de budgetbeheer (zie nr. 363). De schooltoelage voor een gehuwde, zelfstandige of alleenstaande leerling (categorie A, B en F) , wordt steeds uitbetaald aan de leerling zelf.[626]

422. De *studietoelage* wordt uitbetaald op een rekening van de student, tenzij de student voorafgaand aan de uitbetaling de dienst verzoekt de toelage uit te betalen op een andere rekening.[627]

423. Voor pleegsituaties binnen de bijzondere jeugdbijstand, gold dat de pleegvergoeding werd verminderd met de studietoelagen (en de kinderbijslag[628]) voor het pleegkind. Dit is niet langer het geval.[629]

424. Er kan een beroep[630] worden ingediend wanneer de aanvrager niet akkoord gaat met een negatieve beslissing over zijn aanvraag voor een toelage of wanneer hij vindt dat het bedrag van de toegekende toelage onjuist berekend is.[631]

De ambtenaren belast met de toewijzing en berekening van de school- en studietoelagen kunnen alle inlichtingen inwinnen die zij nuttig achten voor de toepassing van het Decreet Studiefinanciering. De afdeling Studietoelagen heeft geen toestemming van de aanvrager nodig om opzoekingen te verrichten in het Rijksregister, bij de Federale Overheidsdienst Financiën of bij andere instanties.[632]

---

[623] Wanneer een leerling of student aan een aantal voorwaarden voldoet, kan hij ook in aanmerking komen voor een uitzonderlijke toelage (bv. wanneer wordt vastgesteld dat het referentie-inkomen voor 70 % uit leefloon bestaat).
[624] Art. 56 Decreet Studiefinanciering.
[625] Art. 17 Besluit Studiefinanciering.
[626] Art. 17 Besluit Studiefinanciering.
[627] Art. 57 Decreet Studiefinanciering.
[628] Zie nr. 282.
[629] Art. 49 Erkenningsbesluit BJB.
[630] Art. 68 Decreet Studiefinanciering.
[631] Of wanneer de aanvrager niet akkoord gaat met een terugvordering (zie art.62-65 Decreet Studiefinanciering).
[632] Art. 8 Decreet Studiefinanciering; VLAAMS MINISTERIE VAN ONDERWIJS EN VORMING, AFDELING STUDIETOELAGEN, *Handleiding bij het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de*

Vlaamse Gemeenschap en het besluit van de Vlaamse Regering van 7 september 2007, 3.

Capita selecta – Onderhoudsgelden en pleegzorg

1. Situering

425. In het kader van de problematiek van de onderhoudsgelden kan een situatie van pleegzorg aanleiding geven tot twee totaal verschillende vraagstellingen.
De eerste vraag peilt naar de gevolgen van het opvangen van een pleegkind of pleeggast, en de daarbij horende vergoedingen, op het verschuldigd zijn en de begroting van een onderhoudsgeld bij echtelijke moeilijkheden, in het kader van de echtscheidingsprocedure en na echtscheiding (zie 1.2).
De tweede vraag betreft de invloed van het bestaan van een pleegzorgsituatie op de gerechtigdheid van een pleegkind of een pleeggast op een onderhoudsuitkering van een onderhoudsschuldenaar (zie 1.3).

2. Invloed van pleegzorg op onderhoudsgelden tussen (ex-) echtgenoten-pleegzorgers

2.1 Bij echtelijke moeilijkheden vóór het instellen van een echtscheidingsprocedure

426. In geval één van beide echtgenoten grovelijk zijn plicht verzuimt, kan de vrederechter op verzoek van diens echtgenoot in het kader van de dringende en voorlopige maatregelen een onderhoudsgeld toekennen. Hij kan dit ook doen buiten de dringende en voorlopige maatregelen, indien één van beide echtgenoten tekortschiet aan zijn plicht tot het verlenen van hulp en bijstand. Dit onderhoudsgeld is verschuldigd op basis van de plicht die echtgenoten hebben om elkaar hulp en bijstand te verlenen zoals deze voorzien is in artikel 213 en 221 BW.[633]

427. Dit betekent dat de economisch zwakkere echtgenoot, voor zover aan de voorwaarden daartoe voldaan is, aanspraak kan maken op een onderhoudsuitkering. Voor de berekening van deze uitkering wordt als referentiestandaard gebruikt: de levensstandaard die economisch zwakkere echtgenoot in beginsel zou hebben indien hij nog een gezin vormde met de economisch sterkere echtgenoot.

Het onderhoudsgeld zal dan in principe het positieve verschil zijn van de referentiestandaard en de standaard die de onderhoudsgerechtigde zonder het onderhoudsgeld geniet. De ‘eigen standaard’ houdt rekening met de inkomsten van de economisch zwakkere echtgenoot, alsook met diens potentieel verdienvermogen. De financiële draagkracht van deze echtgenoot is dus van primordiaal belang bij de vaststelling van de grootte van het principieel verschuldigde onderhoudsgeld.

[633] Voor een bespreking van de mogelijkheden van de vrederechter in dit kader zie : K. VANLEDE, “De onderhoudsuitkering tussen (ex-) echtgenoten tijdens en na een echtscheidingsprocedure op grond van bepaalde feiten” in P. SENAEVE (ed.), *Onderhoudsgelden*, Leuven, Acco, 2001, 29 e.v.

Hoeveel onderhoudsgeld *de facto* zal worden toegekend is ook afhankelijk van de financiële draagkracht van de onderhoudsplichtige. De betaling van een onderhoudsgeld mag er immers niet toe leiden dat de onderhoudsplichtige echtgenoot zelf hulpbehoevend wordt. De wetgeving voorziet echter niet in een maximaal percentage van het inkomen van de onderhoudsplichtige dat als onderhoudsgeld kan worden toegekend.

428. Het begrip draagkracht is cruciaal in de begroting van het hier verschuldigde onderhoudsgeld. Het is net op deze draagkracht dat de pleegzorg een impact kan hebben.

Een echtgenoot kan immers een vergoeding ontvangen voor de door hem verzorgde pleegzorg. Hij kan onder bepaalde omstandigheden voor het pleegkind of de pleeggast ook andere onderhoudsgelden, kinderbijslag (zie nr. 234 e.v.) of studiefinanciering (zie nr. 402) ontvangen. De betaalde bedragen zouden immers als inkomsten kunnen worden beschouwd die in rekening dienen te worden gebracht bij de beoordeling van de draagkracht van de echtgenoot.

Anderzijds is het denkbaar dat de vergoeding die de echtgenoot ontvangt niet volstaat ter dekking van de kosten die deze echtgenoot maakt voor de door hem verzorgde pleegkind of -gast. In dat geval zal de draagkracht van de echtgenoot door de pleegzorg afnemen.

429. De vraag rijst in welke mate met deze betalingen en kosten rekening zal worden gehouden in het kader van de begroting van de verschuldigde onderhoudsgelden. Deze vraag stelt zich zowel ingeval van echtelijke moeilijkheden vóór het instellen van een echtscheidingsprocedure als tijdens en na echtscheiding. Bij de bespreking van deze onderhoudsgelden wordt dan ook gepoogd deze vraag te beantwoorden.

2.2 In geval van echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk (EOO)

430. Het Belgische echtscheidingsrecht werd grondig hervormd door de wet van 27 april 2007 betreffende de hervorming van de echtscheiding.[634]
Sinds deze hervorming kent het Belgisch recht nog slechts twee echtscheidingsvormen, namelijk de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk (EOO) en de echtscheiding door onderlinge toestemming (EOT).

[634] *BS* 7 juni 2007. Voor een grondige bespreking van deze nieuwe wet zie : Y.-H. LELEU en D. PIRE (eds.), *La réforme du divorce; première analyse de la loi du 27 avril 2007*, Brussel, Larcier, 2007, 219 p.; P. SENAEVE, F. SWENNEN en G. VERSCHELDEN (eds.), *De hervorming van het echtscheidingsrecht,* Antwerpen, Intersentia, 2008, 284 p.; F. SWENNEN, S. EGGERMONT en E. ALOFS, "De wet van 27 april 2007 inzake echtscheiding. Knelpunten van materieel recht en van procesrecht" in P. SENAEVE, F. SWENNEN en G. VERSCHELDEN (eds.), *Knelpunten echtscheiding,afstamming en verblijfsregelingen,* Antwerpen, Intersentia, 2008, 1-128.

De vaststelling van de onderhoudsgelden verschuldigd tijdens en na de echtscheiding gebeurt voor iedere echtscheidingsvorm op een onderscheiden wijze.

(1) Voorlopige maatregelen

431. In het kader van de EOO kan een echtgenoot gedurende de echtscheidingsprocedure de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg om voorlopige maatregelen vragen.[635] De genomen maatregelen gelden in beginsel tot aan het einde van de echtscheidingsprocedure. Eén van de mogelijke maatregelen bestaat erin om aan één van beide echtgenoten een onderhoudsuitkering toe te kennen.

432. Deze onderhoudsuitkering kent net als deze opgelegd door de vrederechter in het kader van de echtelijke moeilijkheden, een alimentair karakter (zie nr. 426). Ook zij is gebaseerd op de verplichting van de echtgenoten om elkaar hulp en bijstand te verlenen. De gebruikte referentiestandaard en de berekeningswijze van het verschuldigde onderhoudsgeld zijn dan ook gelijklopend met de onderhoudsgelden die kunnen worden opgelegd door de vrederechter voor de echtscheiding. Ook hier zal de draagkracht van de echtgenoten dus van wezenlijk belang zijn.

433. De regelgeving met betrekking tot deze voorlopige maatregelen is op geen enkele wijze gewijzigd door de hervorming van het echtscheidingsrecht, zodat voor de analyse ervan kan worden verwezen naar de rechtsleer en rechtspraak die tot stand kwam voor de hervorming.[636]

(2) Onderhoudsgeld na EOO

434. De herziening van de onderhoudsplichten ná echtscheiding was één van de kernelementen van de hervorming doorgevoerd door de wet van 27 april 2007.[637]

435. De economisch zwakkere echtgenoot heeft, voor zover hij behoeftig is, in beginsel nog steeds recht op de betaling van een onderhoudsuitkering door de economisch sterkere partner. Dit recht kan hem slechts ontnomen worden in geval van zware fout, partnergeweld en indien de staat van behoefte een gevolg is van een eenzijdige beslissing van de behoeftige echtgenoot die niet werd genomen ten voordele van het gezin. Het onderhoudsgeld mag echter nooit meer bedragen dan één derde van de

[635] Art. 1280 Ger.W.

[636] P. SENAEVE, "Het overgangsrecht van de wet van 27 april 2007" in P. SENAEVE, F. SWENNEN en G. VERSCHELDEN (eds.), *De hervorming van het echtscheidingsrecht,* Antwerpen, Intersentia, 2008, 231.

[637] Voor een volledige bespreking van deze nieuwe regeling zie: I. MARTENS, "De onderhoudsuitkering na echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting" in P. SENAEVE, F. SWENNEN en G. VERSCHELDEN (eds.), *De hervorming van het echtscheidingsrecht,* Antwerpen, Intersentia, 2008, 55-100; I. MARTENS, "Alimentatie tussen ex-echtgenoten na echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk" in D. CUYPERS, D. MORTELMANS en N. TORFS, *Is echtscheiding werkelijk een win for life?,* Brussel, die Keure 2008, 169-206; A.-C. VAN GYSEL, "La pension après divorce pour cause de désunion irrémédiale: un essai de lecture" in Y.-H. LELEU en D. PIRE (eds.), *La réforme du divorce; première analyse de la loi du 27 avril 2007,* Brussel, Larcier, 2007, 93-129; G. VERSCHELDEN en I. MARTENS, "Alimentatie tussen ex-echtgenoten" in P. LECOCQ en C. ENGELS (eds.), *Rechtskroniek voor vrede- en politierechters,* Brussel, die Keure, 2008, 101-148.

inkomsten van de onderhoudsplichtige.

436. Ook hier is het dus van cruciaal belang om te weten of de vergoedingen toegekend aan de pleegouder als inkomsten dienen te worden beschouwd in het kader van de beoordeling van de behoeftigheid van de economisch zwakkere echtgenoot, alsook in het kader van de één derde grens in hoofde van de uitkeringsplichtige echtgenoot. Indien in het concrete geval de uitgekeerde pleegzorgvergoeding de kosten niet dekt die voortvloeien uit het verzorgen van een pleegkind, rijst bovendien de vraag of deze kosten dienen te worden in rekening gebracht bij de beoordeling van de behoeftigheid van de uitkeringsgerechtigde echtgenoot alsook bij de vaststelling van zijn uitkering.

De beoordeling van de draagkracht van de echtgenoten kan nog steeds gebeuren op basis van de rechtsleer en de rechtspraak in het kader van de oude echtscheidingswetgeving aangezien de nieuwe wet op dit vlak geen wijzigingen aanbracht.[638] De bespreking komt aan bod in nr. 438 e.v.

437. De onderhoudsuitkering na echtscheiding kan worden herzien indien het bedrag van de onderhoudsuitkering ten gevolge van nieuwe omstandigheden onafhankelijk van de wil van de partijen, niet meer aangepast is.[639] Het is duidelijk dat de opname van een pleegkind of een pleeggast in het gezin van één van beide ex-echtgenoten geen aanleiding kan geven tot dergelijke herziening van de opgelegde onderhoudsgelden. Deze opname is immers steeds het gevolg van een vrijwillige beslissing van de ex-echtgenoot die het kind opneemt in zijn gezin (zie werkdefinitie: nr. 30).

(3) Beoordeling van de draagkracht van de (ex-)echtgenoten

438. In het kader van alle hierboven besproken onderhoudsgelden stellen zich dus met betrekking tot de impact van het bestaan van een pleegzorgsituatie dezelfde vragen. Deze worden nu achtereenvolgens behandeld.

PLEEGZORGVERGOEDING: EEN INKOMST?

439. De eerste vraag is of een vergoeding toegekend in het kader van de pleegzorg als een bron van inkomsten kan worden beschouwd.

Hierbij dient vooreerst te worden opgemerkt dat met betrekking tot het meten van de draagkracht in beginsel dezelfde regels spelen voor de onderhoudsplichtige als voor de onderhoudsgerechtigde.[640]

---

[638] I. MARTENS, "Alimentatie tussen ex-echtgenoten na echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk" in D. CUYPERS, D. MORTELMANS en N. TORFS, *Is echtscheiding werkelijk een win for life?*, Brussel, die Keure 2008, 198; G. VERSCHELDEN en I. MARTENS, "Alimentatie tussen ex-echtgenoten" in P. LECOCQ en C. ENGELS (eds.), *Rechtskroniek voor vrede- en politierechters*, Brussel, die Keure, 2008, 130.

[639] Art. 301, § 7 BW.

[640] S. BROUWERS en M. GOVAERTS, *Alimentatievorderingen*, Mechelen, Kluwer, 2004, 301; P. SENAEVE en C. AERTS, *Onderhoudsgeld tijdens de echtscheidingsprocedure en na de echtscheiding op grond van bepaalde feiten*, Antwerpen, intersentia, 2006, 42- 49.

440. Van belang in het kader van de pleegzorg is dat het hof van beroep te Brussel heeft gesteld dat bij de beoordeling van de draagkracht van de echtgenoten geen rekening mag worden gehouden met de kinderbijslagen die elk van de echtgenoten ontvangt.[641] Het hof steunt hierbij op de vaststelling dat deze sommen bestemd zijn om de kosten van de kinderen te dekken. Dit betekent in ieder geval dat de kinderbijslagen die de (ex-)echtgenoot – pleegzorger ontvangt niet zullen worden meegeteld bij de beoordeling van diens draagkracht.

Eenzelfde redenering zou ook opgebouwd kunnen worden met betrekking tot de pleegzorgvergoedingen die de echtgenoot ontvangt vanwege de overheid voor zover deze bedoeld zijn ter vergoeding van de kosten. Dit betekent dat elke vergoeding die door de erop betrekking hebbende regels wordt omschreven als een kostenvergoeding nooit zal worden meegeteld bij de beoordeling van de draagkracht van de echtgenoot. Ook als de wetgeving dat niet zo expliciet zegt voor een bepaalde vergoeding, kan dit standpunt wellicht worden aangenomen.

441. Het hof van beroep te Brussel stelt ook dat onderhoudsbijdragen die een echtgenoot ontvangt ten bate van de gemeenschappelijke kinderen, niet in aanmerking kunnen genomen worden bij de bepaling van de draagkracht van de ontvangende echtgenoot. Ook deze sommen zijn immers bedoeld ter dekking van de kosten van het kind.[642] Hieruit kan worden afgeleid dat ook de onderhoudsgelden die zouden worden uitbetaald worden voor een pleegkind of pleeggast, wellicht niet in rekening mogen worden gebracht bij de beoordeling van de draagkracht van de echtgenoot-pleegouder.

REKENING HOUDEN MET GEMAAKTE KOSTEN IN HET KADER VAN EEN PLEEGZORGSITUATIE NA ECHTSCHEIDING?

442. De eventuele kosten die een *uitkeringsplichtige* echtgenoot bovenop de pleegzorgvergoeding nog zou dragen voor een pleegkind of pleeggast, kunnen niet in rekening worden gebracht bij de beoordeling van zijn draagkracht in dit kader. De onderhoudsplicht naar zijn (ex-)echtgeno(o)t(e) toe gaat immers voor op eventuele vrijgevigheden ten bate van een derde. De pleegouder heeft immers geen onderhoudsverplichting ten opzichte van zijn pleegkind of pleeggast.

443. Ten aanzien van de uitkeringsgerechtigde ex-echtgenoot mogen deze kosten evenmin worden meegenomen in de beoordeling van zijn draagkracht, indien deze echtgenoot eenzijdig besliste om een pleegkind in huis te nemen. Dergelijke beslissing kan immers worden beschouwd als een eenzijdige beslissing die niet werd ingegeven door de noden van de familie. Het nemen van dergelijke beslissing is immers één van de drie redenen voor het ontzeggen of verminderen van het recht op een uitkering.[643]

---

[641] Brussel 11 mei 1999, *Div.Act.* 1999, 132.
[642] Brussel 2 november 2004, 2003/KR/181; Brussel 20 januari 2005, 2004/AR/1273.
[643] Art. 301, § 5 BW.

Of deze kosten in rekening kunnen worden gebracht indien beide ex-echtgenoten destijds samen beslisten om het pleegkind of de pleeggast in huis te nemen en deze pleeggast nu achterblijft bij de eventueel uitkeringsgerechtigde echtgenoot is niet meteen duidelijk.

In dit geval kan de ex-echtgenoot niet worden verweten dat hij een eenzijdige beslissing nam. Er kan evenwel gesteld worden dat dergelijke kosten wellicht niet mogen worden meegenomen in de beoordeling van de draagkracht of behoeftigheid van de eventueel uitkeringsgerechtigde. De kosten van het voortzetten van de pleegzorg kunnen immers gezien het vrijwillige en juridisch technisch gemakkelijk herroepbare karakter van de pleegzorg worden beschouwd als een vrijgevigheid gedaan ten opzichte van een derde.

Het doen van dergelijke vrijgevigheden kan geïnterpreteerd worden als een handeling waardoor de eventueel uitkeringsgerechtigde zelf bijdraagt tot de creatie van zijn behoeftigheid. In het gemeenrechtelijke onderhoudsrecht is het stellen van dergelijke handelingen een grond voor het weigeren of verminderen van een uitkering. Aangezien de nieuw ingevoerde onderhoudsplicht tussen echtgenoten na EOO op de gemeenrechtelijke onderhoudsplicht gebaseerd is, kan geargumenteerd worden dat de kosten die voortvloeien uit het opnemen van een pleegkind of een pleeggast in beginsel niet in aanmerking mogen worden genomen in het kader van de beoordeling van de behoeftigheid of draagkracht van de eventueel onderhoudsgerechtigde echtgenoot.

444. De vraag rijst of de kosten die de uitkeringsgerechtigde echtgenoot draagt, in het kader van een pleegzorg waarvoor beide echtgenoten samen kozen, eventueel kunnen beschouwd worden als een aanzienlijke terugval van diens economische situatie zoals omschreven in artikel 301, § 3 BW. Dit artikel stelt dat de rechter, bij de vaststelling van de onderhoudsgelden, moet rekening houden met de aanzienlijke terugval van de economische situatie van de uitkeringsgerechtigde. Om die terugval te waarderen, moet de rechter zich baseren op met name op de duur van het huwelijk, de leeftijd van partijen, hun gedrag tijdens het huwelijk inzake de organisatie van hun noden en het ten laste nemen van de kinderen tijdens het samenleven of daarna.

De wetgever beoogde met de invoering van de regeling met betrekking tot de terugval in de economische situatie aan de uitkeringsgerechtigde ex-echtgenoot een compensatie te bieden voor het verlies aan verdienvermogen dat deze echtgenoot leed in functie van de beslissingen genomen tijdens het huwelijk[644] . Het was dus geenszins de bedoeling om een echtgenoot te compenseren voor de kosten die hij draagt ten gevolge van een beslissing genomen tijdens het huwelijk. Niettemin zou kunnen geargumenteerd worden dat dergelijke kosten ook een terugval inhouden. In de wet zelf wordt immers niet gesproken van een terugval in het verdienvermogen maar wel van een economische terugval. Het oplopen van bepaalde kosten zou ook als zo een terugval beschouwd kunnen worden.

[644] I. MARTENS, "De onderhoudsuitkering na echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting" in P. SENAEVE, F. SWENNEN en G. VERSCHELDEN (eds.), *De hervorming van het echtscheidingsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 75-77.

Op basis van deze redenering zouden de kosten van pleegzorg in dit kader eventueel toch een invloed kunnen uitoefenen op de toegekende onderhoudsgelden. Deze invloed zal gezien het vrijwillige karakter van de voortzetting van de pleegzorg wellicht zeer beperkt zijn. Het is evenwel denkbaar dit in een overgangsperiode een verhoogd onderhoudsgeld wordt toegekend.

REKENING HOUDEN MET GEMAAKTE KOSTEN IN HET KADER VAN EEN PLEEGZORGSITUATIE TIJDENS ECHTSCHEIDING?

445. Onderhoudsgelden in geval van echtelijke moeilijkheden vóór het instellen van de echtscheiding en deze tijdens de echtscheidingsprocedure zijn gebaseerd op de hulp- en bijdrageplicht tussen echtgenoten. Echtgenoten zijn verplicht om naar eigen vermogen bij te dragen tot de lasten van het huwelijk. Deze lasten omvatten alle kosten die het huisgezin van het echtpaar bezwaren en dus ook die uitgaven die voortvloeien uit de aanwezigheid van derde personen in het gezin[645] zoals inwonende schoonouders of bijvoorbeeld pleegkinderen of -gasten.

446. Indien pleeggasten of -kinderen dus reeds deel uitmaakten van het gezin van de echtgenoten op het moment van het ontstaan van de echtelijke moeilijkheden, zijn beide echtgenoten gehouden om naar eigen vermogen bij te dragen tot de kosten van deze pleegzorg. Onder deze kost dient hier te worden verstaan de uitgaven gedaan ten behoeve van het pleegkind of de pleeggast die de uitgekeerde pleegvergoeding te boven gaan. Hieruit kan worden afgeleid dat de uitkeringsgerechtigde echtgenoot-pleegzorger een deel van de kosten van de pleegzorg zal kunnen verhalen op de uitkeringsplichtige echtgenoot. Ook de uitkeringsplichtige echtgenoot zal een deel van de door hem gedragen kosten kunnen doorrekenen aan de uitkeringsgerechtigde echtgenoot. ?

447. Indien de pleeggast of het pleegkind geen deel uitmaakte van het gezin van de echtgenoten voor hun echtelijke moeilijkheden, zullen de met de pleegzorg samenhangende kosten gedragen door de uitkeringsplichtige echtgenoot in zijn hoofde niet in rekening kunnen worden gebracht, aangezien ook hier geldt dat de onderhoudsverplichting tussen echtgenoten primeert op het geven van vrijgevigheden aan derden zoals het pleegkind of de pleeggast.

Het pleegkind of de pleeggast die door de uitkeringsgerechtigde na de echtelijke moeilijkheden en een feitelijke scheiding wordt opgenomen in zijn gezin, maakt geen deel uit van het oorspronkelijke gezin en heeft ook geen deel uitgemaakt van het gezin van de echtgenoten. Er is bijgevolg geen verband tussen de echtgenoot uitkeringsplichtige en het pleegkind of de pleeggast. Er is dan ook, in het licht van het vrijwillige karakter van de pleegzorg, geen grondslag om de uitkeringsplichtige echtgenoot (onrechtstreeks) aan te spreken voor de kosten van het pleegkind door deze in rekening te brengen bij de beoordeling van de draagkracht van de uitkeringsgerechtigde echtgenoot.

[645] S. BROUWERS en M. GOVAERTS, *Alimentatievorderingen,* Mechelen, Kluwer, 2004, 190.

2.3 In geval van een echtscheiding door onderlinge toestemming (EOT)

448. In het kader van de echtscheiding met onderlinge toestemming (EOT) dient een EOT-overeenkomst te worden opgesteld. In deze overeenkomst moet een regeling worden opgenomen met betrekking tot het bedrag van de eventuele uitkeringen te betalen door de ene echtgenoot aan de andere gedurende de proeftijd en na de echtscheiding.[646] Daarnaast moet ook een formule voor eventuele aanpassingen van die uitkering worden opgenomen, alsook een omschrijving van de omstandigheden waarin het in de overeenkomst opgenomen onderhoudsgeld na de echtscheiding kan worden herzien.

Het staat de echtgenoten bij het opstellen van deze overeenkomst uiteraard vrij om rekening te houden met het feit dat één van hen of beiden zorg dragen voor één of meer pleegkinderen of pleegasten. De overeenkomst kan ook voorzien in een mogelijkheid tot het aanpassen van de verschuldigde onderhoudsuitkering ingeval van beslissingen van één van beide of beide echtgenoten in het kader van pleegzorg. Indien dergelijke bepalingen niet werden opgenomen in de overeenkomst, zal de pleegzorg geen invloed hebben op de in de overeenkomst ingeschreven onderhoudsgelden.

449. Wijziging van de in de overeenkomst opgenomen onderhoudsgelden kan slechts door de rechter worden opgelegd indien de omstandigheden van de echtgenoten gewijzigd zijn onafhankelijk van de vrije wil van de partijen.[647] Dit zal bij handelingen met betrekking tot pleegzorg niet het geval zijn, gezien het vrijwillige karakter van de pleegzorg.

3. Invloed van pleegzorg op onderhoudsgelden van het pleegkind of de pleeggast

450. Hierboven werd uiteengezet welke gevolgen het bestaan van een pleegzorgsituatie kan hebben met betrekking tot de onderhoudsgelden in het kader van een echtscheiding of van echtelijke moeilijkheden. Daarnaast rijst echter ook de vraag wat, in hoofde van het pleegkind of de pleeggast, op onderhoudsrechtelijk gebied de gevolgen zijn van het ontstaan of bestaan van de pleegzorgsituatie.

451. Het ontstaan of bestaan van een pleegzorg situatie heeft geen invloed op de onderhoudsplicht die derden, bijvoorbeeld ouders, hebben ten opzichte van het pleegkind of de pleeggast. Uit de pleegzorg vloeit geen enkele onderhoudsverplichting voort tussen pleegouder en hun pleegkinderen of pleeggasten.

452. Pleeggasten die aan de voorwaarden voldoen om een onderhoudsuitkering te ontvangen van een onderhoudsplichtige (bv. een ouder) kunnen in beginsel zelf een vordering instellen tegen deze onderhoudsplichtige. Pleeggasten zijn immers meerderjarig en bijgevolg in principe handelingsbekwaam. Zo een pleeggast onbekwaam ver-

[646] Art. 1288, eerste lid, 4° Ger.W.
[647] Art. 301, § 7 BW.

klaard werd of hij onder voorlopig bewind gesteld werd en hij bijgevolg niet meer handelingsbekwaam is dan zal de door de rechtbank aangewezen vertegenwoordiger namen de pleegast moeten optreden.

Pleegkinderen daarentegen zijn minderjarig en kunnen dus niet zelf een rechtvordering instellen tegen de onderhoudsplichtige. Zij zullen bij het instellen van deze vordering moeten worden vertegenwoordigd door de persoon die het ouderlijk gezag of voogdijgezag over hen uitoefent.

De pleegouders kunnen dus in beginsel niet namens hun pleegkind of hun pleeggast een onderhoudsvordering instellen tegen de persoon of personen die ten opzicht van dit pleegkind of deze pleeggast onderhoudsplichtig zijn.

453. De vraag rijst dan of pleegouders, die kosten maken ten behoeve van hun pleegkind of pleeggast die de vergoeding voor pleegzorg te boven gaan, volkomen machteloos staan tegenover de weigering van de pleeggast of de vertegenwoordiger van het pleegkind of de pleeggast om een onderhoudsvordering in te stellen.

Dergelijke pleegouders kunnen eventueel pogen om de door hem ten bate van het pleegkind gedane kosten te verhalen op de onderhoudsplichtige door middel van de rechtsfiguren van de zogenaamde verrijking zonder oorzaak, de zaakwaarneming of de stilzwijgende lastgeving. In de rechtsleer en de rechtspraak werd dergelijk verhaalsmogelijkheid reeds aanvaard met betrekking tot grootouders die los van enige vrijgevigheid of wettelijke onderhoudsverplichting hadden ingestaan voor het onderhoud van hun kleinkinderen.[648]

[648] S. BROUWERS en M. GOVAERTS, *Alimentatievorderingen,* Mechelen, Kluwer, 2004, 467.

Capita selecta: Wonen met Ondersteuning van een Particulier (WOP)

1. Situering

454. Wonen met Ondersteuning van een Particulier (WOP)[649] wordt steevast als 'pleegzorg' bestempeld.[650] Deze bijstand, eveneens aangeboden door de diensten voor gezinsplaatsing, bestaat erin dat de volwassen persoon in kwestie wordt ondersteund door een niet-professionele hulpverlener in de buurt, maar niet gehuisvest wordt in diens gezin.[651] Dit hulpaanbod komt in de buurt van de 'steungezinnen' die hun plaats vinden binnen Kind en Gezin (zie nr. 25). In beide gevallen echter ontbreekt een cruciale component van pleegzorg, volgens onze werkdefinitie, nl. het residentiële verblijf in het gezin van de pleegouder(s) (zie nr. 30). Hierna wordt de particulier die instaat voor het WOP begeleiding kortweg aangeduid als 'particulier'. De persoon die wordt begeleid noemen we verder 'de persoon met een handicap'. De particulier ontvangt 3,14 euro per dag.

2. Particulier als vrijwilliger in de zin van de Vrijwilligerswet

455. De particulier is te beschouwen als een vrijwilliger in de zin van de Vrijwilligerswet (zie toepassingsgebied nr. 46 e.v.). Hij zal nooit de jaarlijks toegelaten forfaitaire grens overschrijden.[652] Wanneer de particulier echter meer dan één persoon met een handicap begeleidt, is het wel mogelijk dat de forfaitair toegelaten bedragen worden overschreden. Wanneer ook de reële kosten niet kunnen worden bewezen, is WOP, niet als vrijwilligerswerk te beschouwen[653], dit ondanks het feit dat de particulier wél onder het toepassingsgebied van de Vrijwilligerswet valt.

3. Sociaalrechtelijke gevolgen

3.1 WOP: een toegelaten activiteit/inkomen voor uitkeringsgerechtigden?

3.1.1 Werkloosheidsregeling

456. Dezelfde regeling als voor pleegzorg in het algemeen voor pleegzorg is van toepassing indien de persoon met een handicap zelfstandig woont, maar ondersteund

---

[649] B. Vl. Reg. 24 maart 1998 tot vaststelling van de wijze waarop het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap het wonen onder begeleiding van een particulier subsidieert binnen het kader van de verdere flexibilisering van de zorgvoorzieningen, *BS* 8 mei 1998.

[650] www.pleegzorgvlaanderen.be; http://www.wvg.vlaanderen.be/juriwel/links/jw/jw-organisaties.htm; Voorstel van resolutie betreffende de pleegzorg op federaal niveau, *Parl. Doc* Kamer 2003-04, nr. 51-0715/001, 3.

[651] B. Vl. Reg. 24 maart 1998 tot vaststelling van de wijze waarop het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap het wonen onder begeleiding van een particulier subsidieert binnen het kader van de verdere flexibilisering van de zorgvoorzieningen, *BS* 8 mei 1998.

[652] WOP gedurende een jaar: 3, 14 euro per dag X 365 dagen is afgerond 1146 euro per jaar, hetgeen onder de toegelaten jaargrens ligt van 1208,72 euro.

[653] Art. 11 Vrijwilligerswet.

wordt door een particulier (zie nr. 91 e.v.).

3.1.2 Maatschappelijke integratie en maatschappelijke dienstverlening

457. De vergoedingen die binnen de forfaits van de Vrijwilligerswet vallen, zullen niet in aanrekening genomen worden bij de berekening van het leefloon. Liggen de dagvergoedingen hoger dan deze forfaits, dan is er een gelijkstelling nodig van deze dagvergoedingen met de vergoedingen zoals benoemd in artikel 22, h R.M.I.-Besluit: '*de toelagen, uitkeringen en bijslagen van de gemeenschappen voor het onderbrengen van jongeren in een opvanggezin*'. Is dit laatste niet het geval, zullen de dagvergoedingen in mindering worden gebracht.

3.1.3 Tijdskrediet en zorgverloven

458. Verlof om dwingende redenen en verlof om dwingende redenen van familiaal belang (zie nr. 107-116) kunnen o.i. niet door de particulier worden opgenomen in functie van onvoorziene omstandigheden m.b.t. de persoon met een handicap in kwestie. Deze verloven dekken onvoorziene situaties van m.b.t. de werknemers of al diegenen die onder hetzelfde dak wonen. Het is uiteraard mogelijk dat de individuele arbeidsovereenkomst of een regeling binnen het bedrijf of de sector bepaalt om alsnog deze verloven toe te laten voor situaties die verband houden met een WOP. Ook ouderschapsverlof is uitgesloten, wegens de maximumleeftijd van het kind (zie nr. 128). Loopbaanonderbreking om een zwaar ziek gezins- of familielid bij te staan of te verzorgen is evenzeer uitgesloten omdat het moet gaan om een inwonend gezinslid (zie nr. 136). Omwille van dezelfde reden is de verlenging van tijdskrediet tot vijf jaar niet mogelijk (zie nr. 139).

459. Het kortdurend pleegzorgverlof (zie nr. 117 e.v.) kan wel worden aangewend door particulieren, op voorwaarde dat ze beschikken over een formele aanstellingsbeslissing.

3.1.4 Arbeidsongevallen en beroepsziekten

460. De vergoeding die een particulier ontvangt voor het ondersteunen van een persoon met een handicap, kan vrij gecumuleerd worden met de vergoeding voor arbeidsongevallen en beroepsziekten.

3.1.5 Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen

461. Voor een particulier die een persoon met een handicap die zelfstandig woont ondersteunt, kan dezelfde redenering als voor pleegzorg in het algemeen worden toegepast (zie nr. 163). Ondanks dat deze persoon niet inwoont bij de particulier, zal deze laatste toch ook instaan voor het begeleiden van de persoon met een handicap op zijn levensweg, hem helpen bij zijn persoonlijke ontplooiing en bij de mogelijkheid tot het aangaan van intense relaties met anderen. De particulier ontvangt hiervoor een dagvergoeding, waardoor hij niet aan alle voorwaarden van artikel 100 voldoet. Ook hier

kan hij een aanvraag indienen tot gedeeltelijke werkhervatting of vrijwilligerswerk.

462. Voor een arbeidsongeschikte zelfstandige particulier die een zelfstandig wonende persoon met een handicap ondersteunt, geldt dat hij geen activiteit in loondienst of een andere beroepsbezigheid als zelfstandige mag uitoefenen. Aangezien deze ondersteuning onder geen van beide kan worden gekwalificeerd, lijkt deze activiteit toegelaten. Er dient evenwel steeds rekening mee gehouden te worden dat het hier over zeer feitelijke aangelegenheden gaat, waarbij de interpretatie van de rechter een grote rol speelt.

3.1.6 Brugpensioen

463. Volgend schema, analoog aan dat van pleegzorg in het algemeen (zie nr. 171), verduidelijkt de situatie van een particulier die een zelfstandig wonende persoon met een handicap ondersteunt.

Schema

1. Maakt de dagvergoeding die de particulier ontvangt een loon uit?

- Neen? Dan stelt er zich geen enkel probleem en kan de dagvergoeding gecumuleerd worden.
- Ja? Ga door naar vraag 2

2. Is de particulier jonger dan de wettelijke pensioenleeftijd?

- Ja? Ga door naar vraag 3
- Neen? Ga door naar vraag 4

3. Welk statuut heeft de particulier?

- Werknemer:
    - Met personen ten laste: dagvergoeding mag de 11132,37 euro niet overschrijden
    - Zonder personen ten laste: dagvergoeding mag de 7421,57 euro niet overschrijden
- Zelfstandige:
    - Met personen ten laste: dagvergoeding mag de 8905,89 euro niet overschrijden
    - Zonder personen ten laste: dagvergoeding mag de 5937,26 euro niet overschrijden
- Werknemer en zelfstandige:
    - Met personen ten laste: dagvergoeding mag de 8905,89 euro niet overschrijden
    - Zonder personen ten laste: dagvergoeding mag de 5937,26 euro niet overschrijden

4. Welk statuut heeft de particulier?

- Werknemer:
    - Met personen ten laste: dagvergoeding mag de 20860 euro niet overschrijden
    - Zonder personen ten laste: dagvergoeding mag de 17149,20euro niet overschrijden
- Zelfstandige:
    - Met personen ten laste: dagvergoeding mag de 16687,98euro niet overschrijden
    - Zonder personen ten laste: dagvergoeding mag de 13719,35euro niet overschrijden
- Werknemer en zelfstandige:
    - Met personen ten laste: dagvergoeding mag de 16687,98euro niet overschrijden
    - Zonder personen ten laste: dagvergoeding mag de 13719,35 euro niet overschrijden

3.2 Persoon met een handicap binnen WOP: persoon ten laste?

3.2.1 Gezondheidszorg

464. In het kader van de WOP kan de persoon met een handicap geen persoon ten laste zijn, aangezien hij geen feitelijk gezin vormt met de particulier. In het kader van de WOP kunnen de persoon met een handicap en de particulier niet als een feitelijk gezin worden beschouwd, aangezien zij in het rijksregister niet ingeschreven staan op hetzelfde adres.

3.2.2 Ziekte-uitkeringen

465. Deze regeling zoals beschreven in dit onderzoek (zie nr. 212 e.v.) is niet van toepassing voor een persoon met een handicap in het kader van de WOP, omdat hij niet inwoont bij de ondersteunende particulier.

3.2.3 Werkloosheid

466. Bij een WOP verandert er niets voor de particulier. De persoon met een handicap is niet te beschouwen als een persoon ten laste waardoor de gezinssituatie en de categorie waartoe de particulier behoort, niet wijzigt.

3.2.4 Maatschappelijke integratie

467. Bij een WOP verandert er niets voor de particulier. De persoon met een handicap is niet te beschouwen als een persoon ten laste waardoor de gezinssituatie en de categorie waartoe de particulier behoort, niet wijzigt.

3.3 Gezinsbijslag

468. Als aan de voorwaarden voldaan is, heeft de persoon met een handicap recht op gezinsbijslag. De persoon met een handicap maakt geen deel uit van het gezin van de particulier waardoor hij niet rechtgevend t.a.v de particulier[654] is. De ouders van de persoon met een handicap kunnen rechthebbend zijn, maar onder bepaalde omstandigheden kan ook de persoon met een handicap zelf rechthebbend zijn (zie nr. 252). Wie de gezinsbijslag effectief ontvangt, hangt af van wie de opvoeding voor zijn rekening neemt. In het geval van WOP lijkt het aannemelijk dat de persoon met een handicap zelf de kinderbijslag ontvangt (zie nr. 266).

4. Fiscaalrechtelijke gevolgen

4.1 Personenbelasting

469. De vergoeding die een belastingplichtige ontvangt in het kader van de WOP zal nooit belast worden als arbeidsinkomen. Voor de regels met betrekking tot deze vergoeding verwijst de Vlaamse regering[655] immers naar het Koninklijk Besluit van 30 maart 1973[656] zodat kan gesteld worden dat deze vergoeding werd toegekend op basis van dit Koninklijk besluit.

Hoewel deze vergoeding in het KB niet als een kostenvergoeding omschreven wordt, wordt er in de Commentaren bij het WIB toch van uit gegaan dat de hier uitgekeerde bedragen kostenvergoedingen zijn en dat deze bij gevolg niet belast mogen worden.

4.2 Persoon ten laste

470. Artikel 136 WIB stelt dat een persoon slechts ten laste kan zijn van een belastingplichtige in zoverre hij deel uitmaakt van het gezin van deze belastingplichtige. De persoon waarvoor de belastingplichtige zorg draagt in het kader van de WOP kan bijgevolg nooit als persoon ten laste beschouwd worden. Het kenmerkende van de WOP is immers net dat er geen sprake is van residentieel verblijf in het gezin van de verzorgende.

4.3 Vermindering van de onroerende voorheffing

471. Op grond van artikel 257 WIB wordt aan de belastingplichtige een vermindering van de onroerende voorheffing toegekend indien bepaalde personen deel uitmaken van het gezin van de belastingplichtige. Aangezien de WOP erin bestaat om bij-

---

[654] Gesteld dat deze geen familie is van de persoon met een handicap.

[655] Art. 2 en 3 B. Vl. Reg. 24 maart 1998 tot vaststelling van de wijze waarop het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap het wonen onder begeleiding van een particulier subsidieert binnen het kader van de verdere flexibilisering van de zorgvoorzieningen, *BS* 8 mei 1998.

[656] KB 30 maart 1973 tot bepaling van de te volgen gemeenschappelijke regels voor de vaststelling van de toelagen per dag toegekend voor onderhoud opvoeding en behandeling van minderjarigen en van gehandicapten geplaatst ten laste van openbare besturen.

stand te verlenen aan een persoon die geen deel uitmaakt van het gezin van de persoon die bijstand verleent mag met het bestaan van de WOP geen rekening worden gehouden bij de beoordeling van de eventuele toekenning van een vermindering van de onroerende voorheffing**.**

5. Collectieve schuldenregeling

472. Indien een persoon met een handicap zelfstandig woont maar ondersteund wordt door een particulier, kan de begeleider niet worden beschouwd als een zorgouder (zie nr. 14). Hij staat wel in voor de ondersteuning in het dagelijkse leven, zoals het samen plannen van de vrijetijdsbesteding, het opvolgen van de administratie en het begeleiden bij sociale contacten, maar de persoon in kwestie woont niet in bij de begeleider en de begeleider staat niet in voor de kosten van huisvesting, levensonderhoud en opvoeding. De persoon met een handicap kan dus niet beschouwd worden als een kind ten laste.

473. De particulier ontvangt een supplement voor de geboden ondersteuning. Deze inkomsten dienen opgenomen te worden in de boedel die ontstaat door de collectieve schuldenregeling en kan dus ten goede komen van de schuldeisers.

6. Sociale huur

474. Er is geen sprake van een gezinsband tussen de particulier en de persoon met een handicap in het kader van een WOP[657], waardoor de regeling van de sociale huur niet speelt en de regeling van de eigendomsvoorwaarde evenmin.

475. Een persoon met een handicap die afzonderlijk woont, valt onder de categorie van de alleenstaande personen met een handicap. De inkomensgrens bedraagt hier 19.400 euro.

7. Studiefinanciering

476. Naast de nationaliteitsvereisten en de pedagogische voorwaarden, moet de persoon met een handicap voldoen aan de financiële voorwaarden. Hoewel het bepalen van de leefeenheid een feitenkwestie is, lijkt het aannemelijk dat een persoon met een handicap gekwalificeerd kan worden als een zelfstandige (zie nr. 407) of een alleenstaande (zie nr. 417). Dit bepaalt het referentie-inkomen (zie nr. 419) en de berekening van de toelage (zie nr. 420).

8. Onderhoudsgelden

477. De WOP heeft in beginsel dezelfde gevolgen op onderhoudsrechtelijk vlak als de besproken pleegzorgvormen. Alleen met betrekking tot de onderhoudsgelden toegekend tijdens de duur van het huwelijk is de impact van de WOP verschillend van

[657] Tenzij beiden familie zijn van elkaar.

hetgeen beschreven werd in nr. 426 e.v.

478. Gedurende deze periode dient immers bij de vaststelling van de onderhoudsgelden wel rekening worden gehouden met de kosten verbonden aan het pleegkind of de pleeggast. Deze persoon maakt immers deel uit van het gezin van de echtgenoten zodat de echtgenoten beide verplicht zijn de lasten van het pleegkind te dragen. Deze redenering speelt niet in geval van WOP aangezien de particulier en de persoon met een handicap per definitie geen deel uitmaken van hetzelfde gezin.

479. De kosten die door een echtgenoot worden gedragen in het kader van de WOP die de toegekende vergoeding te boven gaan kunnen dus niet worden beschouwd als lasten van het huwelijk waartoe beide echtgenoten moeten bijdragen. Deze kosten kunnen, omwille van het vrijwillige karakter van de WOP worden beschouwd als vrijgevigheden ten opzichte van de verzorgde persoon (de persoon met een handicap).

Dit betekent dat met deze kosten geen rekening kan worden gehouden bij de beoordeling van de draagkracht van de uitkeringsplichtige echtgenoot. De onderhoudsverplichting ten opzichte van zijn echtgenoot gaat immers voor op dergelijke vrijgevigheden.

Met deze kosten mag ook geen rekening gehouden worden in het kader van de beoordeling van de draagkracht van de uitkeringsgerechtigde echtgenoot. Door het doen van vrijgevigheden werkt deze immers zijn eigen behoeftigheid in de hand. Bijkomend is het zo dat er geen enkele rechtsgrond is op basis waarvan de uitkeringsplichtige echtgenoot gehouden zou zijn om bij te dragen in de kosten van de WOP in dit geval.

Slotbeschouwingen

480. Dit rapport bevat een bespreking van het sociaal- en fiscaalrechtelijk statuut van pleegouders, aangevuld met enkele capita selecta uit aanverwante gebieden. Hiertoe komen was, het geheel van het onderzoekswerk en van het rapport overschouwend, voorwaar geen sinecure.

481. In eerste orde kunnen we ons voorstellen dat de tekst taaie materie vormt, zeker voor wie geen sociaal- of fiscaalrechtelijke basiskennis heeft. Het statuut voor pleegouders is immers geen 'zelfstandige' regeling, maar eerder een toepassing en/of interpretatie van de algemene sociaal- en fiscaalrechtelijke regelingen - zowel van de basisprincipes daarvan als, in nogal wat gevallen, van uitzonderings- of detailregelingen.

482. In de tweede plaats tast dit vraagstuk in zekere zin de grenzen af van het regelbare. Waar het sociaal- en fiscaalrecht op zich al een hoge mate van techniciteit vertonen, wordt dit op de spits gedreven indien specifieke regels worden uitgeschreven voor bijzondere situaties. Het socialezekerheidsrecht is bijvoorbeeld ontstaan met als richtsnoer de alleenwerkende mannelijke werknemer, met een voltijdse job, die bovendien weinig van werk verandert. De aanpassing van dat socialezekerheidsrecht aan nieuwe maatschappelijke evoluties is doorheen de jaren grotendeels gebeurd met behoud van de basisregelingen, die werden aangevuld, uitgebreid en verbijzonderd. Die aanpassingen kwamen er gespreid doorheen de tijd, in een aantal gevallen zonder afstemming tussen de socialezekerheidssectoren en de verschillende socialezekerheidsregelingen (werknemers, overheidspersoneel, zelfstandigen en bijstandsregelingen). Er kwamen later wel coördinaties en harmonisaties op deelgebieden, maar ook dan in belangrijke mate met behoud van de oorspronkelijke uitgangspunten, indelingen en basisprincipes.

483. Het voorgaande gaat natuurlijk niet alleen op voor de behandeling van pleegzorg in het sociaal- en fiscaalrecht. Dezelfde vragen rijzen voor bijvoorbeeld regelingen van atypische arbeidsvormen of allerlei activiteiten die zich situeren tussen duidelijk professionele arbeid en louter informele prestaties. Wat pleegzorg betreft zijn er evenwel nog een aantal complicaties te melden, die een adequate regeling ervan in het sociaal- en fiscaalrecht misschien extra bemoeilijken.

Op de eerste plaats moeten we vaststellen dat pleegzorg een geen erg bekend fenomeen is. In de dagelijkse omgang bestaat er wel enig idee wat dit vaagweg inhoudt, maar de precieze (juridische) draagwijdte is onduidelijk. Pleegzorg is een begrip dat op sluitende noch omvattende wijze in de wetgeving is omschreven. Voor dit rapport werd de volgende definitie aangehouden: *“pleegzorg is het onverplicht tijdelijk opnemen door een natuurlijke persoon of personen [pleegouder(s)], van een andere persoon [pleegkind of pleeggast] in hun eigen gezin, binnen een hulpverleningskader,*

zonder het ouderlijk gezag of voogdijgezag aan te tasten".

Ook moet pleegouderschap goed onderscheiden worden van 'valse vrienden', zoals ouderschap, voogdij, adoptie, pleegvoogdij, en kinderopvang. Daarnaast bestaan er verschillende vormen van pleegzorg die bovendien betrekking hebben op zowel minder- als meerderjarigen. In dit werk werd gefocust op de vier – op dit moment – meest voorkomende vormen van pleegzorg: pleegzorg binnen bijzondere jeugdzorg, binnen het Agentschap voor Personen met een Handicap, gezinsondersteunende pleegzorg en psychiatrische pleegzorg. Deze vier vormen worden aangeboden door vier verschillende sectoren, elk met een eigen regelgevend kader inzake toelatingsvoorwaarden voor de pleegouder, kostenvergoeding, maximum op te nemen pleegkinderen of -gasten, etc. Bijkomende moeilijkheid is de bevoegdheidsverdeling tussen de federale overheid en de gemeenschappen die (ook hier) zijn invloed heeft. Zo behoort sociale zekerheid en fiscaliteit grotendeels tot het bevoegdheidspakket van de federale overheid. Bijstand aan de persoon, onder andere vertaald in het beleidsdomein 'welzijn, volksgezondheid en gezin' ressorteert onder de bevoegdheid van de gemeenschappen in ons land. Gevolg is dat het geen natuurlijke reflex is voor de federale wetgever om bij het ontwerpen van sociaal- en fiscaalrechtelijke regels te denken aan de figuur van pleegzorg, primair een welzijnsgebonden en Vlaamse materie. Allicht geldt hetzelfde in de omgekeerde richting. Een ander facet van de bevoegdheidsverdeling, is dat bepaalde vormen van pleegzorg federaal zijn geregeld (psychiatrische pleegzorg), terwijl andere tot de gemeenschapsbevoegdheden behoren, hetgeen de coherentie (opnieuw) niet ten goede komt.

484. Ook andere categorieën botsen nu of stootten in het verleden op dezelfde knoesten. Het ultieme voorbeeld hiervan is de groep van vrijwilligers. Hun statuut was tot voor kort onduidelijk. Na een aantal studies en analyses van de rechtspositie van deze categorie[658], werd er ten slotte een wet goedgekeurd die de rechten en plichten van vrijwilligers regelt. Toch is hiermee niet alles opgelost. Er rijzen interpretatiemoeilijkheden en nieuwe problemen waardoor de complexiteit stijgt. Zo was in dit onderzoek de vraag aan de orde of pleegouders vrijwilligers in de zin van de Vrijwilligerswet zijn. Het antwoord blijkt genuanceerd te zijn, waardoor niet alle problemen worden opgelost.

485. Vanuit het oogpunt van de pleegouder kunnen we, hierop voortbouwend, argumenteren dat veel pijnpunten opgelost kunnen worden wanneer de Vrijwilligerswet zonder meer kon worden toegepast op (alle) pleegouders. De voorbeelden hiervan die in het rapport kwamen bovendrijven zijn legio. Zo zou de RVA veel gemakkelijker oordelen – op individueel of collectief niveau – dat een werkloosheidsuitkering zonder meer gecombineerd kan worden met de pleegvergoeding, wanneer het onlosmakelijk vaststaat dat pleegouders onder de Vrijwilligerswet vallen. Hetzelfde geldt voor de vrijstelling van de aanrekening van deze vergoeding bij de berekening van de bestaansmiddelen in het kader van de toekenning van het leefloon. De rechtszekerheid

[658] Zie o.m. S. D'HONDT en B. VAN BUGGENHOUT, *Statuut van de vrijwilliger. Knelpunten en oplossingen*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 1999, 479 p.; B. VAN BUGGENHOUT, "Een statuut voor de vrijwilliger naast dat van de beroepskracht?", T.W. 1998, 6-15.

zou evenzeer toenemen in de sector van de arbeidsongeschiktheid. In de regelgeving is immers bepaald dat vrijwilligerswerk mogelijk is, ook wanneer de werknemers arbeidsongeschikt is.[659]

486. Nu is het zo dat bij langdurige pleegzorgvormen de toegelaten forfaitaire jaargrens van 'kostenvergoedingen' in de Vrijwilligerswet al snel wordt overschreden. Daardoor kunnen ze – hoewel ze potentieel onder het toepassingsgebied van die wet vallen – toch niet van het daarin geregelde statuut kunnen genieten, tenzij ze erin slagen het bewijs te leveren dat de uitgekeerde vergoeding lager ligt dan hun reële kosten, hetgeen een weinig aantrekkelijk alternatief is. In de Vrijwilligerswet is bepaald dat de Koning de grenzen om te kunnen genieten van forfaitaire vergoedingen kan aanpassen, eventueel gekoppeld aan een aantal voorwaarden.[660] Tot nu werd deze mogelijkheid nog voor geen enkele groep benut. Toch gaan er stemmen op om van dit artikel gebruik te maken.[661] Er kan aan gedacht worden dit artikel aan te wenden om de grenzen voor pleegouders te verhogen. Desgevallend kan deze bevoegdheid van de Koning om de bedragen te verhogen, gekoppeld worden aan de mogelijkheid die Hij heeft om bijkomende voorwaarden op te leggen aan organisaties die zowel met vrijwilligers als niet-vrijwilligers werken.[662] Een relevante voorwaarde zou bijvoorbeeld kunnen zijn dat het besluit enkel geldt voor vormen van pleegzorg die door de Gemeenschappen zijn gereglementeerd of erkend.
In de verschillende sectoren van de sociale zekerheid, noch in de fiscale leerstukken werden tegenindicaties gevonden die zich tegen dit idee verzetten.

487. Vanuit het oogpunt van het pleegkind of de pleeggast dient te worden vastgesteld dat ze niet steeds als persoon ten laste worden beschouwd. Bovendien verschillen de voorwaarden waaraan voldaan moet worden per rechtstak (socialezekerheidsrecht versus fiscaal recht), maar evenzeer per sector. Het is niet haalbaar, en allicht ook niet wenselijk, om op korte termijn te komen tot eenvormige voorwaarden in dit verband, al zou minstens een uniform begrippenkader erg welkom zijn. Het valt te bepleiten om in de sectoren waar pleegkinderen nog niet steevast worden beschouwd als persoon ten laste, dit in te voeren of bestaande bepalingen op deze manier te interpreteren. Pleeggasten zouden – minstens voor wat betreft de gereglementeerde vormen van pleegzorg – als een persoon ten laste beschouwd moeten worden wanneer de betreffende sector een categorie van 'volwassen' personen ten laste kent (meestal personen met een handicap). Zo kan het immers gebeuren dat de inkomsten van de pleeggast worden meegeteld, waardoor een alleenstaande pleegouder overgaat naar de categorie van samenwonende, met een lagere uitkering tot gevolg. Dezelfde vaststelling moet worden gedaan ten aanzien van een alleenstaande pleegouder die een leefloon ontvangt en die een pleeggast opvangt. In het fiscaal recht kunnen pleeggasten

[659] Op voorwaarde dat de arts vaststelt dat de activiteit (pleegzorg) verenigbaar is met de algemene gezondheidstoestand van de betrokkene.
[660] Art. 12 Vrijwilligerswet.
[661] Zo vraagt o.m. de sector 'oppashulp' een verhoging van het plafond voor haar vrijwilligers tot 2500 euro per jaar (VLAAMS STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK VZW, *Dossier kostenvergoeding*, 2008, http://www.vrijwilligersweb.be/downloads/dossiervergoedingen08.pdf, 42).
[662] Art. 22 Vrijwilligerswet.

die niet reeds voor de leeftijd van 18 jaar ten laste werden genomen van het pleeggezin en buiten netwerkpleegzorg, niet beschouwd worden als persoon ten laste.

488. Ook al worden de sociaal- en fiscaalrechtelijke gevolgen van het pleegouderschap nader uitgeklaard door de wetgever, het beleid dan wel de administratie, dan nog moet erop gewezen worden dat er buiten de hier besproken gereglementeerde vormen van pleegzorg nog andere pleegsituaties mogelijk zijn, die evenwel niet in dit onderzoek aan bod kwamen. Zo zijn er de feitelijke situaties waarbij kinderen en volwassenen worden opgevangen door anderen, buiten elke structuur om. Daarnaast bestaan er nog crisispleegzorgplaatsingen, kamers met aandacht, gastopvang, en is er een tendens te onderkennen naar (semi-)professionele pleegzorg (Thomashuizen, Opzett-project, etc.). Dit onderzoek toont de complexiteit aan van het sociaal en fiscaal statuut van ‘gereglementeerde’ vormen van pleegouderschap. Het hoeft geen betoog dat de niet-gereglementeerde, nieuwe of tussenvormen van pleegouderschap weer nieuwe vragen oproepen, die allicht met nog minder (rechts)zekerheid en duidelijkheid te beantwoorden zijn…

Bibliografie

Boeken

- AGTEN, J. EN ASSELBERGGS, L., *OCMW Zakboekje 2008. Beleid & sociale dienst*, Mechelen, Kluwer, 2008, 1054 p.;
- BOONEN, J., *Recht voor Welzijnswerkers*, Mechelen, Kluwer, 2002, 719 p.;
- BOUCKAERT, S. en VAN BUGGENHOUT, B., *Een juridische verkenning van de grijze zone tussen vrijwilligerswerk en professionele arbeid*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2000, 160 p.;
- BROUWERS, S. en GOVAERTS, M., *Alimentatievorderingen*, Mechelen, Kluwer, 2004, 568 p.;
- DE GROOTE, B., *De collectieve schuldenregeling*, Antwerpen, Kluwer, 1999, 216 p.;
- DE SMET, B., *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 488 p.;
- D'HERTEFELT, F., LAURYSENS, L., DE KLERCK, B. en VERHAEGHE, D., *Praktisch sociaal recht*, Antwerpen, De Boeck, 2008, 447 p.;
- D'HONDT, S. en VAN BUGGENHOUT, B., *Statuut van de vrijwilliger. Knelpunten en oplossingen*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 1999, 485 p.;
- DIRIX, E. en DE CORTE, R., *Zekerheidsrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 519 p.;
- DIRIX, E. en TAELEMAN, P., *Collectieve schuldenregeling in de praktijk*, Antwerpen, Intersentia, 1999, 306 p.;
- DIRIX, E. en TAELMAN, P., *Beslag- en executierecht. Naar een collectief beslagrecht*; Antwerpen, Intersentia, 2001; 283 p.;
- HUMBLET, P., JANVIER, R., RAUWS, W. en RIGAUX, M., *Synopsis van het arbeidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 426 p.;
- KONING BOUDEWIJNSTICHTING, *Naar een sociaal statuut voor de informele thuisverzorger*, 1993, 144 p.;
- LELEU, Y.-H. en PIRE, D. (eds.), *La réforme du divorce; première analyse de la loi du 27 avril 2007*, Brussel, Larcier, 2007, 219 p.;
- OPZ GEEL, *Gezinsverpleging-Rehabilitiatie*, s.l., s.d., 15;
- PUT, J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2006, 429 p.;
- SENAEVE, P., *Compendium van het personen- en familierecht, deel 2*, Leuven, Acco, 2006, 242 p.;
- SENAEVE, P., SWENNEN, F. en VERSCHELDEN, G. (eds.), *De hervorming van het echtscheidingsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 284 p.;
- SIMOENS, D., *OCMW-dienstverlening*, die Keure, 2003, 646 p. (losbl.);
- VAN EECKHOUTTE, W., *Sociale zekerheidsrecht met fiscale notities, band 1*, Mechelen, Kluwer, 2006;
- VAN LANGENDONCK, J. en PUT, J., *Handboek Socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 920 p.;

- VAN LIMBERGHEN, G. en VERHEYDEN, E., *Ambtenaar, werknemer of zelfstandige in het socialezekerheidsrecht. Vergelijkende studie van de socialezekerheidssystemen voor ambtenaren, werknemers en zelfstandigen*, Brugge, die Keure, 2004, 486 p.;
- VAN VLASSELAER, K. en PUT, J., *Bijzondere statuten in de sociale zekerheid: analyse, evaluatie en aanzet tot harmonisering*, rapport van een onderzoek in opdracht van de Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid, Leuven, K.U.Leuven – Instituut voor Sociaal Recht, 2007, 162 p.;
- VERBRUGGE, F., *Gids voor sociale reglementering in de ondernemingen*, Mechelen, Kluwer, 2008, 782 p.;
- VLAAMS MINISTERIE VAN ONDERWIJS EN VORMING, AFDELING STUDIETOELAGEN; *Handleiding bij het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap en het besluit van de Vlaamse Regering van 7 september 2007*, 127 p.;
- VLAAMSE VERENIGING PLEEGZORG & FEDERATIE GEZINSPLAATSING, *Vademecum Pleegzorg*, 1991, 14 p.;
- X, *Gehandicapte en fiscus*, Diegem, Ced Samsom, 1998, 290 p.;

Tijdschriften en bijdragen in boeken

- AERTS, C., "Fiscaalrechtelijke aspecten" in P. SENAEVE en C. AERTS (eds.), *Onderhoudsgeld tijdens de echtscheidingsprocedure en na echtscheiding op grond van bepaalde feiten*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2006, 103-136;
- ANKAERT, E., "Deel III. Arbeidsongeschiktheid" in PUT, J. (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2008, 759-778;
- BERGHMANS, M., *Spaarboekjes voor kinderen in pleeggezinnen en voorzieningen in de bijzondere jeugdbijstand*, www.jeugdrecht.be;
- BORGHS, P., "Homoadoptie, mee- en zorgouderschap. Te veel van het goede? Tegenstanders maken discussie over homo's met kinderen veel te ingewikkeld", *Juristenkrant* 2005, afl. 114, 3.
- CASTELEIN, C., "Voogdij niet-begeleide minderjarige vreemdelingen" in CASMAN, H., e.a. (eds.), *Personen- en familierecht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, losbl.;
- DE COSTER, S., *Art. 1675/9 Ger. W.*, www.jura.be;
- DE WOLF, A., "Rechtsbescherming bij materiële bewaring van een kind door een derde", *EJ* 2004;
- DOOMS, V., "Over de verregaande gevolgen van het niet kwalificeren van een overeenkomst" (noot bij Arbh. Antwerpen 20 april 2006), *RABG* 2007/2, 88-92;
- GEZINSBOND, "Mijn kind, duur kind?!", *Gezinsbeleid in Vlaanderen* 4/2005, 56 p.
- HANNES, P. en DERIEUW, S., "Deel II. Gezondheidszorg" in PUT, J. (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2008, 173-225;
- HANSELAER, A., "De verhuring van woningen in de sociale sector – Titel VII van de Vlaamse Wooncode" in X, *Omzien in verwondering. Terugblik op tien jaar Vlaamse Wooncode*, Brugge, die Keure, 2007, 137-170;
- HUYGENS, A., "Persoonlijk gezag over minderjarige kinderen: quo vadis?", *TBBR*

2006, afl. 10, 568;
- KIND & GEZIN, *Van "diensten voor private gezinsplaatsing" naar "diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg". Conceptueel kader*, 2003, 36 p.;
- KIND & GEZIN, *Bijlage bij de projectovereenkomst van januari 2008 tussen de diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg en Kind en Gezin*, 2008, onuitg.;
- MAES, L., "Begrip "gezin" niet in drie gewesten gelijk", *Fiscoloog* 2001, afl. 821, 5-7;
- MARTENS, I., "De onderhoudsuitkering na echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting" in SENAEVE, P. SWENNEN, F. en VERSCHELDEN, G. (eds.), *De hervorming van het echtscheidingsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 55-99;
- MARTENS, I., "Alimentatie tussen ex-echtgenoten na echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk" in CUYPERS, D., MORTELMANS, D. en TORFS, N. (eds.), *Is echtscheiding werkelijk een win for life?*, Brussel, die Keure, 2008, 169-206;
- PEETERS, B., "Enkele beschouwingen bij het fiscaal statuut van altruïstisch handelen" in DEBEUCKELAERE, W., MEEUSEN, J. en WILLEKENS, H., *Met rede ontleed de rede ontkleed. Liber Amicorum Frons Heyvaert*, Gent, Mys & Breesch, 2001, 243 – 262;
- PEETERS, B., "Fiscaliteit van vrijwilligerswerk" in DE BLAUWE, R. en PEETERS, B. (eds.), *Fiscaliteit en liefdadigheid*, Brussel, Larcier, 2002, 233-306;
- PUT, J., D'HONDT, S. en BOUCKAERT, S., "De positie van niet-professionele zorgverleners in het welzijnsrecht: een verkenning" in ISR (ed.), *Sociale bescherming op nieuwe paden, liber memorialis Béatrice Van Buggenhout*, Leuven, Universitaire pers, 2003, 125-158;
- RENETTE, S., VAN DER STRAETE, I. en PUT, J., "Gezinsbijslagen in bijzondere gezinssituaties" in PUT, J. en SIMOENS, D. (eds.), *Socialezekerheidsrecht*, Leuven, Themis, 2005, 31-54;
- RIZIV, "Van arbeidsongeschiktheid naar arbeidsgeschiktheid: gevolgen en mogelijkheden voor de sociaal verzekerde", *I.B.* 2005, 7-24;
- SENAEVE, P., "Art; 379 B.W." in CASMAN, H., PAUWELS, J., e.a., *Personen- en familierecht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, www.jura.be;
- SENAEVE, P., "Het overgangsrecht van de wet van 27 april 2007" in SENAEVE, P., SWENNEN, F.en VERSCHELDEN, G. (eds.), *De hervorming van het echtscheidingsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 205-249;
- SIMOENS, D., "Van bestaansminimumwet naar wet maatschappelijke integratie: wat verandert in het (r)echt?", *RW* 2002-03, 1441-1452;
- SIMOENS, D., "Sociale bescherming van de vrijwilliger", *TSR* 2007, 55-86;
- STEVENS, Y., "Deel IX. Brugpensioen" in PUT, J. (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2008, 561-621;
- SWENNEN, F., EGGERMONT, S. en ALOFS, E., "De wet van 27 april 2007 inzake echtscheiding. Knelpunten van materiaal recht en van procesrecht" in SENAEVE, P., SWENNEN, F.en VERSCHELDEN, G. (eds.), *Knelpunten echtscheiding, afstamming en verblijfsregelingen*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 1-128;
- VANCLOOSTER, A., "Als een kind alleen gaat wonen…" (noot Arbh. Antwerpen 9

januari 1991, *BTSZ* 1991, 704-709;
- VANCLOOSTER, A., "Teken mij een geplaatst kind" (noot onder Cass. 9 september 1996), *BTSZ* 1997, 241-245;
- VAN DE WOESTEYNE, I., "Berekening van de netto bestaansmiddelen en het fiscaal ten laste zijn van kinderen (inkomstenjaren 2001 en 2002)", *EJ* 2002, 42-48;
- VAN DE WOESTEYNE, I., "Berekening van de netto bestaansmiddelen en het fiscaal ten laste zijn van kinderen (inkomstenjaren 2002 en 2003)", *EJ* 2003, 140-147;
- VAN DER STRAETE, I., "Deel I. Maatschappelijke integratie" in PUT, J. (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2008, 867-910;
- VAN EECKHOUTTE, W., "Begrip loon in de bijdrageregeling van de sociale zekerheid" in JANVIER, R., VAN LIMBERGHEN, G. en VAN REGENMORTEL, A. (eds.), *Het loonbegrip*, Brugge, die Keure, 2005, 3-124;
- VAN EECKHOUTTE, W. en DE MAESENEIRE, G., "Arbeidsrelatieswet. Het bepalen van de rechtsaard van arbeidsrelaties", *NJW* 2007, 98-119;
- VAN GYSEL, A.-C., "La pension après divorce pour cause de désunion irrémédiale: un essai de lecture" in LELEU, Y.-H. en PIRE, D. (eds.), *La réforme du divorce; première analyse de la loi du 27 avril 2007*, Brussel, Larcier, 2007, 93-129;
- VAN HOORDE, E., "Statuut onthaalouder blijft onzeker", *Juristenkrant* 10 oktober 2001, 1 en 4;
- VANLEDE, K., "De onderhoudsuitkering tussen (ex-)echtgenoten tijdens en na een echtscheidingsprocedure op grond van bepaalde feiten" in SENAEVE, P. (ed.), *Onderhoudsgelden*, Leuven, Acco, 2001, 25-77;
- VAN LIMBERGHEN, G., "Schijnzelfstandigen, quasi-werknemers, loze werkgevers en neo-koppelbazen, naar een kwalificatietheorie", *RW* 1991-92, 65-76;
- VANTHOURNOUT, J., "Deel 1. Sociale aspecten" in LAMBRECHTS, J., VANTHOURNOUT, J. en BUYSSENS, H. (eds.), *De onkostenvergoeding*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 3-74;
- VAN VLASSELAER, K. en PUT, J., "Deel VII. Werkloosheid" in PUT (ed.), J., *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2008, 417-557;
- VERDEYEN, V., "Deel VI. Beroepsziekten" in PUT, J. (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2008, 347-367;
- VERDONCK, I., "Deel VII. Gezinsbijslagen" in PUT, J. (ed.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2008, 371-414;
- VERSCHELDEN, G. en MARTENS, I., "Alimentatie tussen ex-echtgenoten" in LECOCQ, P.en ENGELS, C. (eds.), *Rechtskroniek voor vrede- en politierechters*, Brussel, die Keure, 2008, 101-148;
- VERSTRAETEN, J., "Gezinsbijslagen werknemers en zelfstandigen en gewaarborgde gezinsbijslag: wetgeving en rechtspraak" in PUT, J., SIMOENS, D. en ANKAERT, E. (eds.), *Ontwikkelingen van de sociale zekerheid 2001-2006*, Brugge, die Keure, 2006, 741-802;

- VLAAMS WELZIJNSVERBOND VZW, *Kwaliteitsnormenmodel*, 2004, ter beschikking gesteld aan de onderzoekers.

PDF-documenten

- FOD ECONOMIE, KMO, MIDDENSTAND EN ENERGIE, *Collectieve schuldenregeling*, 88 p., http://economie.fgov.be/protection_consumer/debt/brochure_debt_nl.pdf;
- PLEEGZORG VLAANDEREN, *10 jaar pleegzorg geregistreerd*, 2007, 29 p., http://www.pleegzorgvlaanderen.be/files/pages/files/Registratierapport_2007.pdf;
- RIZIV, *Activering van de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen*, 14 p., http://www.riziv.fgov.be/information/nl/studies/study16/pdf/study16.pdf;
- VANHOUDT, S. en VAN MEERBEECK, A., *Pleegzorg voor personen met een handicap: een doorlichting*, onderzoek in opdracht van het Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap, Leuven, LUCAS, december 2002, 195 p., http://www.kuleuven.be/lucas/_docs/Publicaties/RapportPleegzorg.pdf;
- VLAAMSE OVERHEID, *Wegwijs in het nieuwe huurbesluit*, 2008, 81 p. http://www.vmsw.be/objects/VMSW/Publicaties/sociaalhuurbesluit_brochure_20080516.pdf;
- VMSW, *VMSW sociaal wonen mogelijk maken*, 44 p., http://www.vmsw.be/objects/VMSW/Publicaties/Jaarverslag/VMSWbedrijfsbrochure2007.pdf;
- X, *Centen voor studenten*, 2008, 11 p. http://www.centenvoorstudenten.be/documents/CVS2008.pdf.

Websites

- FEDERALE OVERHEIDSDIENST SOCIALE ZEKERHEID – PERSONEN MET EEN HANDICAP: http://handicap.fgov.be/nl/citoyens/alloc_ph/ai.htm;
- FOD ECONOMIE, KMO, MIDDENSTAND EN ENERGIE, Huishoudbudgetonderzoek 2006: http://www.statbel.fgov.be/figures/download_nl.asp#hbs;
- LBC-NVK: http://www.onthaalouders.be;
- PLEEGZORG VLAANDEREN: http://www.pleegzorgvlaanderen.be;
- ONDERSTEUNINGSSTRUCTUUR BIJZONDERE JEUGDZORG: http://www.osbj.be;
- OPZ GEEL: http://www.opzgeel.be;
- RIJKSDIENST VOOR ARBEIDSVOORZIENING: http://www.rva.be;
- RIJKSDIENST VOOR KINDERBIJSLAG VOOR WERKNEMERS: http://www.rkw.be;
- RIJKSINSTITUUT VOOR DE SOCIALE VERZEKERINGEN DER ZELFSTANDIGEN: http://www.rsvz-inasti-fgov.be;
- RIZIV: http://www.riziv.fgov.be;
- VLAAMSE GEMEENSCHAP – AFDELING STUDIETOELAGEN: http://www.ond.vlaanderen.be/studietoelagen/;
- VLAAMS STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK: http://www.vrijwilligersweb.be;
- VLAAMS WONINGFONDS: http://www.vlaamswoningfonds.be;
- WERKGROEP THUISVERZORGERS VZW: http://www.mantelzorglijn.be.

Bijlage: leden van de stuurgroep

Kathleen Verreth	Kenniscentrum Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Cathleen Aerts	Faculteit Rechtsgeleeerdheid - Instituut voor Familierecht en Jeugdrecht (K.U.Leuven)
Chris Degheldere	Pleegzorg Vlaanderen
David Debrouwere	Afdelingshoofd Voorzieningenbeleid
Dymphna De Ceulaer	Faculteit Rechtsgeleerdheid - Instituut voor Sociaal Recht (K.U.Leuven)
Luk Van der Veken	Vlaamse Vereniging voor Pleegzorg
Margot Cloet	Kabinet Vanackere
Marjan Rom	Faculteit Rechtsgeleerdheid - Instituut voor Sociaal Recht (K.U.Leuven)
Peter Haesaert	Vlaamse Vereniging voor Pleegzorg
Prof. dr. Johan Put	Faculteit Rechtsgeleerdheid - Instituut voor Sociaal Recht (K.U.Leuven)
Sigrun Debaillie	Kabinet Wathelet
Stephanie Raman	Secretariaat Voorzieningenbeleid
Veerle Audenaert	Kenniscentrum Welzijn, Volksgezondheid en Gezin